

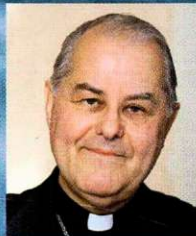
DEMOKRACIJA

Zloglasna
novinarska peticija
s 570 podpisniki
in neposredno
obtožbo premierja
Janeza Janše,
da cenzurira in
politično pritiska na
novinarje, temelji
na preizkušeni
taktiki: napad je
najboljša obramba.

CENZURA ALI DEMOKRATIZACIJA MEDIJEV?

ISSN 1408-0494

INTERVJU

Mag. Metod Pirih

Če si kdo zasluži spomenik, je to Filip Terčelj

KOLUMNA

Dr. Božidar Fink
Svet zmešnjav

NAGRADNA IGRA

Z Demokracijo do novega telefona

Tednik Demokracija svojim novim naročnikom¹ vsak mesec podarja **5 aparatov GSM Samsung SGH-M300.**

Vsi dosedANJI naročniki² tednika Demokracija pa sodelujete v žrebanju za 4 dodatne aparate GSM. Nagradna igra traja do 31. decembra 2007.

Rezultati žrebanj bodo objavljeni na spletni strani www.demokracija.si (na spletni strani so objavljena tudi pravila nagradne igre).

1. Priložena naročilnica z datumom po 1. 9. 2006.
2. Naročniki do 1. 9. 2006.

Samsung SGH-M300:

- teža: 63 g
- velikost: 80x40x16,7 mm
- čas pripravljenosti: do 230 ur
- čas pogovora: do 250 minut
- barvni grafični zaslon (65.536 barv)
- GPRS
- vgrajen digitalni fotoaparati
- prostoročno telefoniranje preko vgrajenega zvočnika
- MMS
- zvočna beležka (diktafon)
- vgrajen radio

Slika je simbolična.

tednik
DEMOKRACIJA

Naročam tednik Demokracija

število izvodov: _____

Naročnino želim plačevati:

- mesečno* 4 x letno (9 % popusta) 2 x letno (10 % popusta) 1 x letno (20 % popusta)

* Če želite uveljaviti 8 % mesečnega popusta pri naročnini, vas prosimo, da označite status, ki ga imate:

- upokojenec invalid brezposeln študent ali dijak

Ime in priimek (ime podjetja): _____

Datum rojstva (samo fizične osebe): _____

Ulica: _____

Kraj, poštna št.: _____

Kontaktna oseba (samo pravne osebe): _____

Datum naročila: _____

Podpis in žig naročnika (samo pravne osebe): _____

Davčni zavezanec: NE DA ID za DDV _____

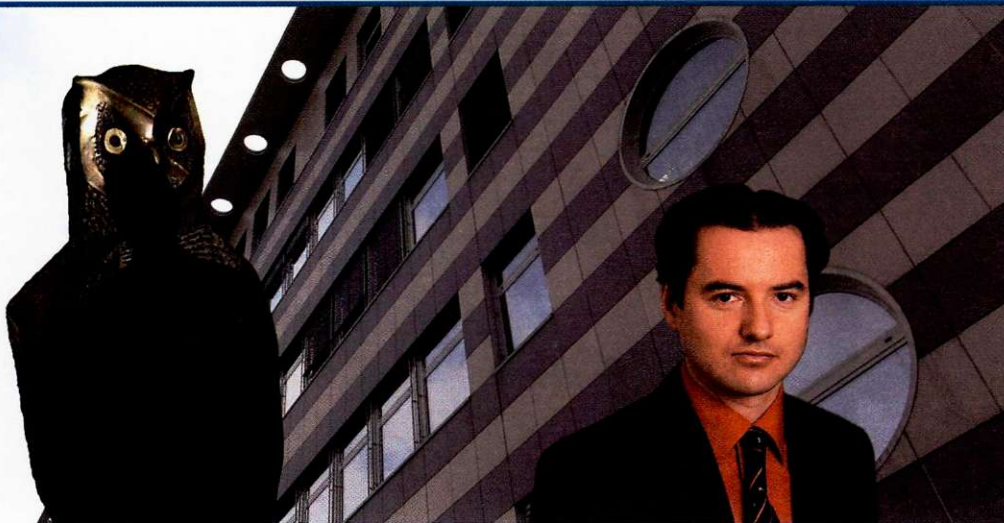
Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov:

**Demokracija, p.p. 4315,
1000 Ljubljana**

ali na faks 01 230 06 61.

Podpisani/a se zavežujem, da bom naročnik/ca in redni plačnik/ca vsaj eno leto od datuma naročila.

Cena posameznega izvoda tednika Demokracija znaša 2,50 € (599,10 SIT). Obvestilo potrošnikom: Cene so preračunane po tečaju zamenjave: 1 EUR = 239,640 SIT. Nova obzorja d. o. o., Komenskega 11, Ljubljana

Cigani, agentje in judeži

Metod Berlec

Ob koncu leta lahko ugotovimo, da je bilo leto 2007 politično zelo razgibano, morda celo prelomno. Začelo se je dobro. Sredi januarja je bilo v ljubljanskem Cankarjevem domu na moč slovesno. Vodilni slovenski politiki so v družbi najvišjih predstavnikov Evropske unije praznovali vstop Slovenije v evrsko območje. O Sloveniji se je govorilo samo v superlativih. Naša država je bila med novimi članicami EU edina in prva, ki ji je uspelo izpolniti kriterije za uvedbo evra. Za trenutek se je zdelo, da je Slovenija res »svetilnik Evrope«.

No, evforije je bilo hitro konec. Znova je oživila zgodba z romsko družino Strojani, ki je bila izrabljena za politične napade na vlado, nadaljevalo se je z zapletmi pri izboru novega guvernerja Banke Slovenije, vrhunec pa je sledil z izbruhom afere Sova. V trenutku, ko je vlada začela raziskovati nepravilnosti v Slovenski obveščevalno-varnostni službi, je zavrelo. Vlada je nehote dregnila v sršenje gnezdo. Za tranzicijsko levico, ki je naslednica nekdanje komunistične partije in z njo povezanih družbenopolitičnih organizacij, so bile tajne službe vedno srčika njene moči. In tega si ne pusti kar tako vzeti. Ob nastopu demokracije in v času osamosvajanja se je Služba državne varnosti (nekdanja Udba) preimenovala v Varnostno-informativno službo. V času Demosa se je pod vodstvom Mihe Brejca nekoliko prenovila, kljub temu pa je v njej ostalo veliko kadrov iz prejšnjih časov. Po padcu Demosa je predsednik vlade Janez Drnovšek Brejca zamenjal. Služba je po hitrem postopku spet prišla v roke tranzicijske levice. In kot kažejo letošnja odkritja, jo je postkomunistična elita očitno vsa leta tranzicije izrabljala za svoje politične potrebe. Vladna komisija za nadzor Sove je letos ugotovila celo vrsto nepravilnosti, kar pa je opozicija spodbijala in vladi očitala nedovoljen poseg v Sovo. Da bi bila mera polna, se je nekdanji predsednik vlade Anton Rop še izmislil, naj bi se bila Ivo Sanader in Janez Janša leta 2004 dogovarjala o incidentih v Piranskem zalivu. Sredi leta se je zgodila »izdaja« dr-

žavne sekretarke Andrijane Starina Kosem, ki je veljala za eno najtesnejših Janševih sodelavk, a je očitno delala predvsem v interesu Šrotove Pivovarne Laško in ne države, katere uslužbenka je bila. To je povzročilo tudi medijske premike v »osrednjem slovenskem časniku«. Njegova uredniška politika se je začela spet nagibati v podporo politiki tranzicijske levice.

V zadnjih mesecih je opoziciji prav prišla tudi nekoliko večja inflacija in vse je bilo narobe. To, da dosegamo izredno visoko gospodarsko rast, nenedoma ni bilo več pomembno. »Zgodila« se je še t. i. novinarska peticija proti cenzuri, ki je neposredno napadla premierja Janšo in blatila Slovenijo v svetu. Po predsedniških volitvah in referendumu o Zavarovalnici Triglav je bilo glasovanje o zaupnici vladi očitno neizbežno. Predsednik vlade je vrgel rokavico opoziciji, naj prevzame odgovornost za vodenje vlade, če se čuti za to dovolj sposobno. Vendar le-ta zaradi nepripravljenosti in neorganiziranosti izziva ni sprejela. Tako je tik pred predsedovanjem Slovenije Evropski uniji vladna koalicija enotno podprla vlado Janeza Janše. Opozicija je morala priznati, da na resen izziv vladanja še ni pripravljena, še posebej ne v času predsedovanja EU v prvi polovici prihodnjega leta, ko bo Svet EU vodil premier Janša.

Na strankarskem prizorišču so se letos karte premešale. LDS je dokončno razpadla, kar je izrabila Pahorjeva SD. Nastala je stranka Zares, v kateri imajo spet glavno vlogo kadri stare liberalne demokracije pod vodstvom Gregorja Golobiča. Tiste, ki so ostali še pod blagovno znamko LDS, vodi Katarina Kresal. Na levici se razvema spopad za prevlado. Po novem ima Golobič podporo Milana Kučana, ki ga politika še vedno »zares« mika. Borut Pahor je spet na preizkušnji. Na desni sredini prevladuje Janševa SDS, Bajukova NSi ostaja trden člen koalicije, SLS pa si je s promocijo naveze bratov Šrot naredila medvedjo uslugo.

Pred nami je volilno leto, v katerem bo odločilno tudi to, kdo bo zmagal v »vojni proti tajkunom«. Izid je nepredvidljiv. **D**

V letošnjem letu tranzicijska levica ni izbirala sredstev, da bi destabilizirala vlado, tudi na račun ugleda države v svetu. In to tik pred začetkom predsedovanja Slovenije Evropski uniji.

UVODNE STRANI

- 9 Štrukelj spet podpihuje
- 10 Pogledi: Prazniki
- 11 Kolumna: Svet zmešnjav

POLITIKA

- 12 Vstop v volilno leto
- 14 Cenzura ali demokratizacija
- 18 Pravičnost z zamudo
- 20 Mediji in demokracija

SLOVENIJA

- 22 Pozitivni gospodarski premiki
- 26 Triletnje nove socialne politike
- 30 Koraki k pokrajinam
- 32 Življenje za rešetkami
- 34 Nadležna divja odlagališča

TUJINA

- 36 Polstoletno izigravanje manjšine
- 38 Tragična zgodba o Tibetu
- 40 **Globus:** Končno umik
- 41 **Tuji tisk:** Bogastvo ključno

INTERVJU

- 42 Mag. Metod Pirih

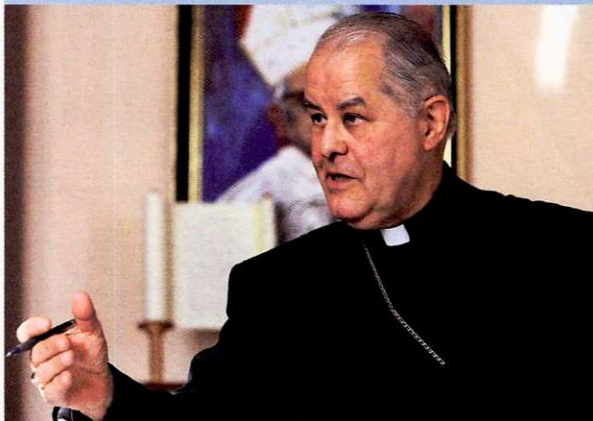
DOMOZNANSTVO

- 46 Praznični venec božičnega časa
- 50 Slodnjakova odstranitev z univerze
- 54 Izdajatelj slovenskega zemljevida
- 62 Podeljeni Severjevi nagradi

OGLEDALO

- 64 **Film:** Ameriški gangster
- 66 **Avtomobilizem:** Hyundai i30
- 68 **Zdravje:** Anemija in bolezen ledvic
- 70 **Šport:** Od pekla do raja
- 72 **Črna kronika:** Razkriti kriminalni združbi
- 74 **Rumeno:** Daša zmagovalka Kmetije
- 66 **TV Kuloar:** Tajkunom ni treba na volitve
- 82 Rimsko pravo in kolera

38 Intervju: mag. Metod Pirih

Zelo mi je žal, da Filip Terčelj ni dobil spomenika. Če bi si ga kdo zaslužil, je to on. Bil je vzor primorskim duhovnikom, ki so bili narodno zavedni. Preganjal jih je tako fašizem kot komunizem.

14 Cenzura ali demokratizacija

Zloglasna novinarska peticija s 570 podpisniki in neposredno obtožbo premierja Janeza Janše, da cenzurira in politično pritiska na novinarje, temelji na preizkušeni taktiki: napad je najboljša obramba.

18 Pravičnost z zamudo

Vlada je poslancem v podpis predložila novelo zakona o žrtvah vojnega nasilja, ki bo prvič kot žrtve zajemal tudi otroke in žrtve povojnega nasilja. Burni odzivi opozicijskih strank in tudi stranke DeSUS kažejo, da popravo krivic še vedno ovira ideologija.

50 Slodnjakova odstranitev

Leta 1959 je komunistični režim prisilno upokojil prof. dr. Antona Slodnjaka, predavatelja na slavistiki Filozofske fakultete v Ljubljani. Zdaj je Slovenska matica o Slodnjaku izdala dokumentarno monografijo avtorja Franceta Pibernika.

DEMOKRACIJA, p.p. 4315,
Komenskega 11, 1000 Ljubljana, SI
Tel.: 01/ 2300 660 (uredništvo), urednik@demokracija.si;
01/ 230 06 66 (tajništvo), tajnistvo@demokracija.si
Faks: 01/ 230 06 61

Glavni in odgovorni urednik: Metod Berlec

Tehnični urednik: Bojan Jovan

Novinarji: Peter Avsenik, Gašper Blažič, Lucija Horvat, Petra Janša, Barbara Prevorc, Vida Kocjan, Monika Maljevič, Ana Müllner, Primož Pečnik, Damjan Popič, Bogdan Sajovic, Denis Vengust

Kolumnisti: Esad Babačič, dr. Metod Benedik, dr. Andrej Capuder, mag. Klemen Jaklič, dr. Janez Jerovšek, dr. Janko Kos, dr. Matej Makarovič, dr. Hubert Požarnik, dr. Andrej Rahten, dr. Ljubo Sirc, dr. Peter Starič

Stalni zunanji sodelavci: Vera Ban, Peter Colnar, Pavel Ferluga, Igor Gošte, Miran Mihelič, Marija Vodišek

Lektoriranje: Joža Gruden
Prelom: Tone Tehovnik
Realizacija: Nova orbita d.o.o.
Fotografija: Gregor Pohleven (urednik),
agencije, arhiv Demokracije

Tisk: Ma-tisk d.o.o., Maribor
Datum natisa: dan pred izidom

Izhaja: vsak četrtek;

Cena: 2,50 EUR

Izdaja: Nova obzorja d.o.o.

Direktor: Metod Berlec

Naklada: 11.000 izvodov

TRR: 24200-9004125033, Raiffeisen Krekova banka d. d., Maribor

Poština plačana pri pošti 1102 Nenaročenih člankov in fotografij ne plačujemo in ne vračamo.

»Demokracija« je zaščitena blagovna znamka, last podjetja Nova obzorja založništvo d.o.o. Vse pravice so pridržane. Ponatis celote ali posameznih delov je dovoljen le s pisno privolitvijo založnika Demokracije. Imetniki materialnih avtorskih pravic na avtorskih delih, objavljenih v Demokraciji, so podjetje Nova obzorja založništvo d.o.o. ali avtorji, ki imajo s podjetjem Nova obzorja založništvo d.o.o. sklenjene ustrezne avtorske pogodbe. Prepovedani so vsakršna reprodukcija, distribucija, predelava in dajanje avtorskih del ali njihovih delov na voljo javnosti v tržne namene brez sklenitve ustrezne pogodbe s podjetjem Nova obzorja založništvo d.o.o.

Na podlagi zakona o davku na dodano vrednost (Ur. l. RS, št. 89/98) sodi tehnik Demokracija med proizvode, za katere se obračunava davek na dodano vrednost po stopnji 8,5 %.

Naročniški oddelek: narocnine@demokracija.si; Naročniki prejmejo položnico s prvo revijo v mesecu. Objave sprejemamo pisno do 15. v mesecu z veljavnostjo prvega v naslednjem mesecu. Letna naročnina za države članice Evropske zveze znaša 225,31 evrov, za druge pa 257,57 USD.

Izid nekaterih rubrik je podprlo Ministrstvo Republike Slovenije za kulturo.

Fotografija na naslovnici: FOTO SPRING

Svetovna prvaka in plesalca argentinskega tanga Andreja Podlogar in Blaž Bertoneclj.

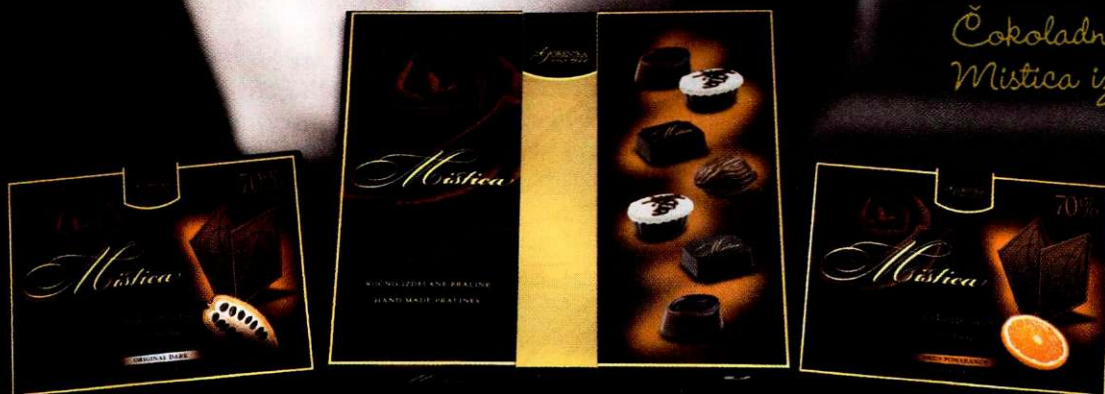
Zbirka: Smarinska 1. t. Ljubljana

GORENJKA
since 1922

Slastnostrastni

pogledi. Ozračje omamljeno z zvoki violinskih strun in klavirja. Obožujem ta trenutek harmonije ... trenutek, ki je le najin. Zavrtela sva se še močnejše, to ni razumska odločitev.

Čokoladni užitki družine Mistica iz Gorenjke.

Mistica - strast, ki preraste v ljubezen.

www.gorenjka.si

Bitke

Aleksander Škorc

Strašne bitke potekajo v državi in širše. Sredstva se ne izbirajo, žrtve niso pomembne, važno je, da se zmaga. Sledi (samo za vas) delček umazane bitke.

Finančni minister (FM) si je previdno ogledoval iz državnega zbora prispelo pismo, ki je le stežka prikrivalo sumljivo zlonamerni videz. Maščobni madeži so popačili pisavo in nekaj ostudnega se je cedilo iz kuverte. FM se je upravičeno ustrašil nalezljive tropске bolezni in pismo izročil »oddelku za sumljiva pisma«. Dobil je naslednji odgovor: Madeži so mešanica svinjske masti, rabljenega strojnega olja in cenene naglavnega želeja. DNK kaže na pol divjega yorkshirskega prašiča, če pa zadevo ogrejemo, kaže na nekaj med polizano polopico in orjaškim lenivcem. Vsebina je nejasna, a so strokovnjaki za izumrle jezike ugotovili, da gre za starinski slikopis, ki (verjetno) poziva FM k odstopu. Grafologi so dognali, da gre za slabo pismenega srednjeveškega hlapca z IQ nekje med 24 in 30. Če vse skupaj seštejemo, dobimo najbolj verjetno podobo. Šlo naj bi za naravno bistrumnega neandertalca v intenzivnem pešanju ne ravno visokih intelektualnih sposobnosti. In navset: poziva ne gre jemati resno, odstop ni potreben.

Huda bitka je potekala tudi med nečimrnostjo predsednika SD in njegovim zdravim razumom. Slednji (razum) seveda ni imel nikakršnih možnosti in Borut se je pogumno podal po Lojzetovih stopinjah.

Tudi Turki se bojujejo. Po besedah njihovega predsednika so izvedli silovit in uspešen letalski napad na Kurde. In rezultat? Ena mrtva ženska in nekaj ranjenih otrok. Res zavidanja vredno. Človek bi jih nemudoma sprejel v EU.

Sicer pa praktično ni bitke, po kateri bi lahko razglasili zmago. Še posebno na daljši rok ni človeka, ki ne bi bil poraženec. Se je pa kljub temu treba bojevati. Človek si tako pridobi moči za nepojmljivo mogočnega nasprotnika, s katerim se bo nekoč moral soočiti in ga tudi premagati. In ta strašni nasprotnik ni nihče drug kot človek sam. Zmaga nad samim sabo je torej edina omembe vredna, a dokler se človek bojuje zase, se ne more premagati.

In če povzamemo, dobimo naslednje: Nima smisla proslavljati zmage, ker se lahko vsak hip sprevrže v poraz. Zaradi porazov se ni vredno žalostiti, ker zmaga morda čaka za vogalom. Predvsem pa se, naj še tako slabo kaže, nikoli ne smemo nehati bojevati. In končno, samo bitka do zadnje kaplje krvi za dobro ljubega vam bitja vam lahko prinese spokojno zadovoljstvo večne zmage.

H-umor

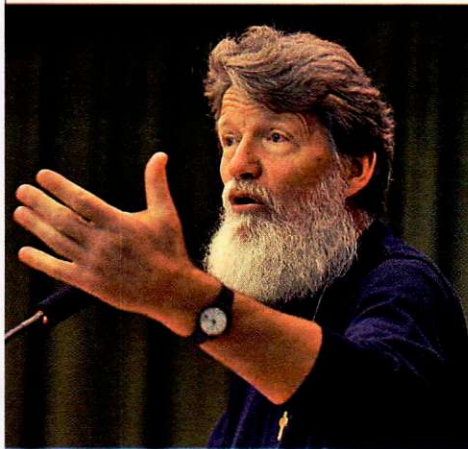
»Komuniciranja je bilo v zadnjem času nekaj manj in menim, da javnost od predsednika pričakuje nastopanje z govori in raznimi srečanji v javnosti.«

(Novi predsednik države Danilo Türk je s prevzemom funkcije začel intenzivneje uporabljati svoje govorne organe. Morda je s tem hotel presekat molk svojega predhodnika.)

»Tu ne gre za serijska vozila, to ni kot avto, ki ga naročiš, temveč gre za določeno vrsto prototipa, ki je potem prilagojen posamezni vojski.«

(Obrambni minister Karl Erjavec je preizkusil prvo oklepno vozilo patria in ugotovil, da gre za unikat. Zato za oklepnike, prilagojene Slovenski vojski, že iščejo slovensko ime.)

»Če jim omogočite le za pet točk boljše življenje, boste vi še vedno živeli 65-krat bolje.«

(Misijonar Pedro Opeka razlaga, kako lahko pomagamo Afriki glede na to, da je standard na tej celini 70-krat nižji od evropskega.)

»Ljudje so tako naveličani sedanje politike, da celo mene prenesejo ...«

(Predsednik Zares Gregor Golobič je pričnan, da ga imajo volivci za manjše zlo od sedanje vladajoče elite.)

»Organizacija Tigr, katere predsednik je sprožil populizem pri razpravi o imenu pokrajin in žalil Novogoričane, se je borila za Trst, Istro, Gorico in Reko. Za slovenstvo, za Primorsko in za njeno priključitev matični domovini pa so se borili partizani v času NOB, zato da se bo na naši zemlji govorilo in uradovalo v slovenščini.«

(Za Sergija Peljhana iz Foruma za Goriško so tigrovci samo salonski antifašisti.)

»Ker je naš cilj narediti čim več za državljanke in državljane med drugim na področjih osamosvajanja mladih, dviga kakovosti življenja za vse, brezplačnih vrtcev za vse otroke, boja proti korupciji, okoljskih izzivov, širše zelene politike, socialne pravičnosti, krepitve demokracije in zaščite človekovih pravic, se glede teh izzivov pogovarjamo tudi z drugimi strankami.«

(SMS razlaga, zakaj namerava vstopiti v »dolomitsko« koalicijo z LDS.)

Spoštovane bralke in bralci!

Uredništvo Demokracije Vam želi vse najlepše v letu 2008!

Direktova ura cinične resnice

Proslava ob dnevu človekovih pravic 11. decembra, ki jo je pripravila slovenska vlada, je naletela na precej negativnih odmevov. Med drugim se je na proslavo odzval časnik Direkt. O proslavi je poročal prav cinično, kar je razvidno tudi iz naslova »Janševa ura cinične resnice«. Glede na precej subjektiven in tendenciozen ton članka smo se obrnili na njegovega avtorja Marka Lovca (bil naj bi honorarni sodelavec Direkta, sicer pa študent politologije). Lovc je pojasnil, da je pri pisanju odtehtalo njegovo osebno prepričanje, »da se je aktualna vlada (in s tem premier kot najbolj objektivno odgovoren predstavnik) grobo ponorčevala iz problematike človekovih pravic, ki je daleč od tega, da o njej ne bi bilo treba glasno in kritično razpravljati. »Jaz sem s člankom aktualni vladi zgolj nastavlil ogleдалo,« je dodal avtor. Glede izrazov v članku (o »premierjevi riti«) je dejal: »To, da polpreteklo zgodovino prebavljamo že desetletje, menda ni sporno. In ko nekaj dokončno prebavimo, pač pade ven. Popolnoma biološko. Izraze, kot

Časnik Direkt piše cinično.

je rit in podobni sem ujel na proslavi. Daleč od tega, da bi sam v zadnji fazi metabolizma videl kaj nečastnega ali umazanega; če kdo misli drugače, je to njegova stvar. Proslava je bila politična izjava, v tem se morate strinjati z mano. Izjava, ki je (z nagovorom) dala jasno vedeti, da je premier izoblikoval končno mnenje o preteklem režimu,« je še dejal Lovc. Po njegovih besedah so mnogi nekdanji politični zaporniki, ki so bili na proslavo povabljeni, svojo udeležbo protestno zavrnil. Kljub vsemu pa takšen slog pisanja, kot ga je uporabil avtor, ne sodi ravno v dnevni časopis, pa četudi gre za »rumeni« Direkt. Le-ta naj bi v prihodnosti pod vodstvom novega urednika Mihe Štamcarja in sive eminence Francija Zavrla izvajal medijske umore. G. B.

Modrost tedna

»Da je Kučan več kot upoštevanja vreden politični igralec, tudi kadar ostaja v zaodrju, je že kar nekakšen aksiom. Njegov vpliv na javno mnenje ni zanemarljiv in zna ga uporabiti v pravem trenutku, čeprav mu kdaj, kot je pokazala njegova neuspešna podpora Antonu Ropu pred prejšnjimi volitvami, tudi spodleti. Tak politični neuspeh je bila še ustanovitev Foruma 21, neposrečena demonstracija leve kapitalске moči, a že tedaj so nekateri napovedovali, da niti sam Kučan niti njegovi kapitalisti v tekmi za vpliv niso rekli zadnje besede.«

(Novinarka Darka Zvonar Predan)

»Sporočilo, kakršno so lastniki Dela naložili novemu odgovornemu uredniku Dela, napoveduje nekaj takega. Njegova obtožba, izrečena z vodilnega položaja osrednjega slovenskega dnevnika, da je Janez Janša napadel medije (dejansko je bil slednji prvi napaden s peticijo), ter dejstvo, da se to sporočilo v ničemer ne ograjuje od vsebine peticije (kot tudi ni tega storil nihče z leve), zveni kot prikrita grožnja vsakemu, ki bi skušal dokazati drugačno resnico ...«

(Publicist Viktor Blažič)

Magovci se ne dajo

Potem ko novinarji Maga za novega urednika niso podprli Vesa Stojanov, novinarja in člana nadzornega sveta Dela, se je na dogajanje odzvala tudi Evropska zveza novinarjev (EFJ). Slednja je medijsko hišo Delo pozvala, naj izbere novega odgovornega urednika revije Mag, ki bo imel podporo novinarjev. Pretekli teden je novinarje Maga v svojem uradu sprejela varuhinja človekovih pravic Zdenka Čebašek Travnik. Po za javnost zaprtem sprejemu je predstavnik novinarjev Maga Igor Kršinar dejal, da so varuhinji predstavili svoje težave in tudi izjavo EFJ, varuhinja pa jim je obljubila pomoč. V. d. odgovornega urednika Maga Silvester Šurla je ocenil, da jim je varuhinjo

uspelo prepričati. Po njegovih besedah so se z njo dogovorili, da se bodo skupaj zavzeli za spremembo medijske zakonodaje, da ta ne bo več dopuščala pritiskov na novinarje. Varuhinja naj bi jim tudi svetovala, naj se v primeru, če bodo v novinarski hiši deležni kakršnih koli delovnopравnih ukrepov, znova obrnejo nanjo, sama pa bo nato pri delovnih inšpekcijah posredovala, naj ukrepajo. Tako Šurla kot Kršinar sta bila z obiskom zadovoljna. »Mislim, da smo jo prepričali s svojo iskrenostjo, kar je potrdila tudi sama, ko je dejala, da nam verjame,« je še dejal Šurla. V. K.

Igor Kršinar, Veso Stojanov in Silvester Šurla

Enron Ane Jud

Ane Jud na predstavitvi knjige ni bilo.

Ana Jud, ki je doslej izdala dve medijsko zelo odmevni knjigi, Operacijo Direkt in Dosje Rokomavhi, je tokrat izdala knjigo s pomenljivim naslovom Enron. Če je bila prva knjiga »jokava«, druga pa »besna«, naj bi bila tretja »hladnokrv-

na«. Vsebinsko gre za nadaljevanje obeh prejšnjih knjig – torej za opis izkušenj s slovensko politično, medijsko in gospodarsko realnostjo. Ali bolje: z ljudmi, ki to realnost ustvarjajo, in njihovo koruptivnostjo vred. Na predstavitvi knjige avtorice ni bilo, je pa pretekli teden sporočila, da je to njena zadnja tovrstna knjiga. Poudarila je, da so ji mediji uničili življenje, kar lahko vsak, ki spremlja to zgodbo, nedvomno potrdi. Avtorica je bila namreč v preteklih letih deležna številnih diskreditacij. Nedvomno si knjiga Enron zasluži pozornost, prav gotovo pa bo za nekatere politike, novinarje in gospodarstvenike, še zlasti v času vladnega boja proti tajkunom in aktualnega dogajanja v medijih, tudi hvaležna kost za glodanje. V. K.

Evropa je pokazala pravi obraz

Peter Avsenik, foto: Domen Grögl/STA, Srdjan Živulovič/Bobo

Pred šestimi dnevi je Slovenija skupaj s še osmimi državami EU postala del schengenskega območja. Padec notranjih meja unije so s slovesnostmi zaznamovali v več krajih po Evropi, pri nas je bilo slavnostno predvsem v soboto na Škofijah.

Jože Romšek, Dragutin Mate in Martin Bartenstein so slovesno dvignili zapornico.

Slovesnosti so se začele dan pred vstopom v schengen. Tako so predstavniki slovenske manjšine v Italiji in italijanske manjšine v Sloveniji na Škofijah že v četrtek nazdravili skorajšnjemu padcu meje. Nekaj ur pred polnočjo je novoizvoljeni predsednik države Danilo Türk na slovesnosti v Novi Gorici 21. december označil za poseben dan za Slovenijo in za Evropo. Točno ob polnoči pa so se zapornice na mejnih prehodih dvignile – tudi v Šentilju, ki je veljal za enega najbolj obremenjenih prehodov v Sloveniji. Slavnostni govornik minister za notranje zadeve Dragutin Mate je pred več sto udeleženci izpostavil pomembnost trenutka, s katerim je dokončno odprta meja med dvema prijateljskima državama. »Širitve schengenskega prostora je povezana tudi z vprašanjem varnosti, zato vsem državljanom Slovenije in državljanom Avstrije na drugi strani meje zagotavljam, da smo skupaj z

avstrijskim notranjim ministrom naredili vse za zagotovitev varnosti na obmejnem prostoru, čeprav me ne bo več in se bodo policisti z mejnih prehodov umaknili,« je med drugim dejal notranji minister. Slovesnosti sta se udeležila tudi generalni direktor policije Jože Romšek in avstrijski gospodarski minister Martin Bartenstein.

Nekaj po polnoči so mejo slovesno odprli tudi na nekdanjem mejnem prehodu Robič v Posočju. Simbolično sta jo prežagala župan Kobarida Robert Kavčič in župan Podbonesca Piergiorgio Domenis. Dogodka se je udeležila precejšnja množica ljudi, nagovorila pa sta jo slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel in predsednik deželne

Prav meja v Zgornjem Posočju je najbolj delila ljudi.

vlade Furlanije - Julijske krajine. »V 19. stoletju so Slovenci sanjali, da bi živeli v zedinjeni Sloveniji, vsi v isti državi. Danes se te sanje uresničujejo,« je vzneseno dejal Rupel in dodal, da na ta način Evropa dobiva svoj pravi obraz. Riccardo Illy pa je pojasnil, da je »slovensko-italijanska meja, ki sega od morja do gora, v preteklosti prav v Zgornjem Posočju najbolj delila ljudi, zato so ob vstopu Slovenije v schengen tudi najbolj srečni«.

Več tisoč ljudi z obeh strani meje pa se je zbralo na prazniku Nove Gorice in Gorice na mejnem prehodu v Rožni dolini, kjer sta padec meje z dvigom zapornice zaznamovala župan Nove Gorice Mirko Brulc in njegov goriški kolega Ettore Romoli.

Osrednja slovesnost ob vstopu devetih novink v schengenski prostor je bila minulo soboto na mejnem prehodu Škofije. Udeležili so se je številni visoki slovenski in evropski predstavniki, med njimi slovenski in portugalski premier Janez Janša in José Socrates ter predsednik evropske komisije José Manuel Barroso. Zbrane sta med drugim nagovorila koprski in miljski župan Boris Popovič in Nerio Nesladek.

Skupaj s Slovenijo so v schengensko območje vstopile še Malta, Poljska, Madžarska, Češka, Slovaška, Latvija, Litva, Estonija (slednje tri so članice zaradi časovne razlike postale celo eno uro prej od preostalih držav). Sicer pa bo zadnja faza širitve schengna marca, ko bo nadzor odpravljen tudi na zračnih mejah. Vseh članic območja brez notranjih meja je tako od 21. decembra naprej 24, 22 članic unije ter Norveška in Islandija, od starih članic EU pa vanj nista vključeni le Velika Britanija in Irska. Prihodnje leto naj bi v območje brez notranjih meja vstopila še Lichtenstein in Švica. **D**

»Svizci« dvigujejo glave

Gašper Blažič, foto: Gregor Pohleven

Sporna kolektivna pogodba Potem ko je vlada umaknila novelo zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI), s čimer je vsaj delno pomirila razburjenje zaradi domnevno spornega financiranja programov zasebnih šol in še nekaterih določb, v Sindikatu vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture (SVIZ) znova vre. Tokrat naj bi bil sporen predlog kolektivne pogodbe v javnem sektorju, saj naj bi pogodba marginalizirala poklic učitelja. Po mnenju glavnega tajnika SVIZ Branimirja Štruklja naj bi bil celoten sistem »tempirana bomba«, in če vladna stran ne bo popravila svojega predloga, bo glavni odbor SVIZ konec januarja na tajnem glasovanju odločil tudi o možnosti stavke. Kot je na tiskovni konferenci 19. decembra dejal Štrukelj, je težava v tem, ker se sistem plač v javnem sektorju navezuje na model državne uprave, ne da bi pri tem upoštevali specifikko šolstva, kulture in raziskovalne dejavnosti. Po njegovem mnenju bi nasilno brisanje teh razlik v želji po čim večjem poenotenju povzročalo čedalje večje težave.

Kdo se spreneveda? Kot je pojasnil Štrukelj, je glavni vladni pogajalec in minister za javno upravo Gregor Virant med samimi pogajanci spremenil pogoje za sklenitev kolektivne pogodbe, saj po novem pogodba velja, če jo sprejme večina sindikatov, ne pa več sindikati, ki predstavljajo večino članstva. Po Štrukljevem prepričanju je Virant s tem izrazito spremenil prag legitimnosti kolektivne pogodbe in omogočil, da bo nov plačni sistem začel veljati tudi proti volji celotnega sektorja izobraževanja. Poleg tega predvideni plačni sistem vsebuje deformacije, ki bodo povzročale nova trenja. Štrukelj tudi meni, da šolniki ne morejo privoliti v realno zniževanje plač v letih 2008 in 2009 in opozarja na različne možnosti kariernega napredovanja, pri čemer so šolniki v bistveno slabšem položaju kot drugi zaposleni v javnem sektorju. Ob tem zavrača predlog finančnega ministra Andreja Bajuka, da bi se zaposleni v javnem sektorju odpovedali uskladitvi plač z inflacijo in jo prenesli v pokojninski sistem. Na Štrukljeve trditve se je odzval državni sekretar na ministrstvu za javno upravo Roman Rep, ki meni, da je sedanje zaostrovanje razmer nekorektno, kajti pogajanja po dejavnostih še tečejo. Po njegovih besedah je bil leta 2002 sklenjen aneks, ki je učiteljem bistveno dvignil plače, kar se ni zgodilo v drugih panogah javnega sektorja, pa tudi razmerja med posameznimi delovnimi mesti so bila s kolektivno pogodbo določena.

Naveza med SVIZ in levico Čeprav tokratno sindikalno vrenje ni povezano s kulturnim bojem, velja spomniti, da je SVIZ tudi po umiku sporne novele ZOFVI protestiral, ker naj bi vlada nadaljevala z neustreznim načinom delovanja, ko je pripravila nov predlog, ki naj bi ga državni zbor obravnaval po skrajšanem postopku. Ta po mnenju sindikata ni usklajen, saj naj bi vseboval nekatere sporne določbe. V začetku decembra je SVIZ pozval ministra za

Branimir Štrukelj, glavni tajnik Sindikata vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije

Vse kaže na to, da so bile mnoge dosedanje akcije SVIZ očitno dobro usklajene z opozicijo, tudi tedaj, ko je šlo za spodbujanje kulturnega boja.

šolstvo in šport Milana Zvera, naj čim prej imenuje glavnega inšpektorja Inšpektorata za šolstvo in šport. Vzrok naj bi bil v neurejenih razmerah na inšpektoratu, pri čemer je tajnik SVIZ Branimir Štrukelj izpostavil samovoljno ravnanje dveh inšpektorice, kar je izzvalo ogorčene odzive nekaterih srednjih šol. Naj spomnimo, da se Štrukelj v svojem delovanju precej naslanja na poslanca in nekdanjega ministra za šolstvo in šport Slavka Gabra, ki je med opozicijskimi poslanci eden najglasnejših, ko gre za vprašanja, povezana s šolstvom. Vse to pa kaže, da so bile mnoge dosedanje akcije SVIZ očitno dobro usklajene z opozicijo, tudi tedaj, kadar je šlo za spodbujanje kulturnega boja. Kot je v pogovoru za STA dejal minister Zver, naša opozicija »še vedno ne sprejema Cerkev kot normalne civilnodružbene organizacije, ampak kot razrednega sovražnika«. »Z referendumsko kampanjo bi se osredotočili na to, kako mene in ekipo, ki zdaj vodi šolski sistem, čim bolj prikazati v službi RKC. Na tem bi oni gradili ta ideološki spopad, čeprav je zadeva daleč od resnice. Cerkev bi že sedaj lahko ustanavljala šole, če bi imela več resursov, tako materialnih kot človeških,« je še dejal minister Zver. ■

Različni prazniki

Pavel Ferluga

Vsako leto so prazniki bolj ali manj prepoznavni in pomembni. Do njih imamo različen odnos.

V Evropi je v mesecu decembru najvažnejši in tudi najbolj spoštovan božič. Božič ni samo verski praznik zaradi Kristusovega rojstva, ampak predvsem tudi praznik družine. V Sloveniji je imel v preteklosti globoke korenine. Videti pa je, da prav v tem letu, ko predstavljamo schengenske meje in je pred našo državo predsedovanje EU, božičnih praznikov skoraj ne omenjajo. Vsa voščila, ki jih dobivamo od raznih organizacij (komunalne storitve, elektropodjetja, državne in paradržavne institucije, mediji etc.), letos sploh ne omenjajo (ali zelo bežno, ko se je omembi nemogoče izogniti) božičnih praznikov, ampak samo novo leto 2008. Redki govorijo le o »praznikih«. Skoraj vsi se podpisujejo kot »kolektiv«. Videti je, da so Slovenci še nezreli za evropsko miselnost. Še vedno so zaznamovani z nekulturnim vedenjem iz pretekle zgodovinske nesreče. Božičnega drevesa in jaslic skoraj ne poznajo, silijo pa v ospredje novoletno jelko, ki nikoli ni bila okrašena le za novo leto, razen seveda, ko je vladalo enoumje in je bil božič delovni dan, praznovali pa so ga le skrito v družinah. Še vedno prihaja sibirski »dedek Mraz«, ki nima tiste toplote, kot smo je bili včasih otroci vajeni ob sv. Miklavžu.

Koliko časa bo še preteklo, da bomo izbrisali iz spomina te pohablajoče trende, ki nas še vedno predstavljajo kot posebno kolektivnost brez tistih vrednot, ki so značilne za civilizirano družbo posebno srednje Evrope, kamor naj bi spadali?

Vlada si prizadeva, da bi Evropski skupnosti pokazala Slovenijo kot moderno državo, ki spoštuje tradicijo, toda na žalost imamo še državljane, ki so kot okostenele kariatide tiste porušene zgradbe, ki se je imenovala Jugoslavija, in ti zasedajo tudi pomembna mesta v medijih, gospodarskih in kulturnih ustanovah, da o političnih strankah heterogenih imen, a enakega bistva, sploh ne govorimo. Zato se ne smemo čuditi, da se poskušajo obuditi trendi tistega obdobja prav v prelomnem času, ki je za Slovenijo odločilnega pomena za ustvarjanje neobremenjene podobe pred drugimi članicami EU. Vse pride prav za destabilizacijo slovenske države in njene prve vlade, ker si je upala začeti s čiščenjem balasta, ki nas je obremenjeval več kot pol stoletja.

Slovenska Mata Hari

Vida Kocjan

Iztekajoče se leto nam je prineslo številne novosti, spremembe in tudi presenečenja.

Minila so tri leta mandata zdajšnje vlade, pregled opravljenega dela pa pokaže, da je vlada izpolnila večino v koalicijski pogodbi zastavljenih ciljev. Do konca mandata bo ostalo neizpolnenih le nekaj zavez, pa še te le na enem od ministrstev. Z vsem drugim je vlada pohitela, saj se je zavedala, da jo čaka naporno delo pri predsedovanju Evropski uniji. Podatki kažejo, da se je Slovenija v treh letih premaknila naprej in da je bila zamenjava politične opcije po zadnjih parlamentarnih volitvah koristna za Slovenijo.

V preteklih dneh je vlada sprejela še spremembe dveh zakonov. Z njimi naj bi uredili področje prevzemov in preprečili, da bi prevzemnik, ki ne razpolaga s svojim lastnim kapitalom ali z vrednostnimi papirji, izvedel prevzem s posojilom, odplačevanje dolga pa prevalil na prevzemno družbo. Poslanci so soglasno podprli novelo zakona o prevzemih, zatem pa še novelo zakona o bančništvu. Razprava je pokazala, da so bili pri tem neverjetno soglasni. Spremembe sicer niso popolne, vendar jih namerava resorno ministrstvo takoj po novem letu to dopolniti, pripravljajo pa se tudi popravki nekaterih drugih zakonov. Pri tem se je nedvomno pokazalo, da bi morala vlada tovrstno zakonodajo popraviti že prej. To bi se zgodilo, če ne bi vlada na svojih prsih gojila kače, za katero se bo šele izkazalo, kaj je povzročila. Če smo se pred leti čudili, kako je lahko neka oseba postala tako pomembna, smo v zadnjih mesecih izvedeli, da je na to pomembno mesto prišla z zvijačo in s pomočjo ene od tiskovnih predstavnic, ki to danes ni več. Po slabih nekaj mesecih, v katerih je svoje delo opravljala (domnevno) dobro, pa se je v imenu kapitala in moči spajdašila z drugo stranjo in nato do svojega odhoda vsa svoja prizdevanja, ki bi morala biti v korist državljanov, usmerila v zasledovanje lastnih interesov, seveda pa tudi interesov tistih, za katere dela zdaj. Lahko zapišemo, da je zlorabila svoj položaj. Po naših informacijah je do preobrata prišlo po tistem, ko ni smela postati vodilna oseba v družbi Petrol. Ne želimo ji nič slabega, a postavlja se vprašanje, kaj ji bo namenila prihodnost. Vsaka palica ima namreč dva konca, pa naj se to sliši še tako obrabljeno.

Slovenci pa smo trpežni in bomo tudi to preživeli. V prazničnih dneh se s tem pač ne bomo obremenjevali. Privoščite si torej kaj lepega in radi se imejte.

Svet zmešnjav

Dr. Božidar Fink

Človeku, ki od daleč spremlja dogajanje v Sloveniji, se hkrati zbuja občutki občudovanja in razočaranja. Navdušuje ga visoka kakovost življenja in vpetost domovine kot mednarodnopravnega osebkva v ureditev Evrope in sveta, duha pa mu morijo neskladnosti, moralna in tudi logična navzkrižja ter včasih prav paradoksalna nasprotja. Taki pojavi so se vrstili vse od osamosvojitve, v zadnjem času pa so se še bolj zaostri. Poročevalci in oblikovalci javnega mnenja so v službi kapitalistov lastnikov medijev, ki so daleč od vlade, v svet pa na široko tožarijo, kako jim oblast jemlje svobodo.

Vlada je menda zanič. Ministri naj bi bili od prvega do zadnjega nesposobni, najbolj pa predsednik. Torej naj bi vlada pospravila in odšla. Opoziciji pa ni do vladanja, češ da nima mandata volivcev. Noče, da bi vlada odstopila, a glasujejo proti njej. Delavci so nezadovoljni s plačami in gredo na cesto, ker se delodajalci nočejo pogovarjati. Leve, »delavske« stranke pa držijo s tajkuni, ki so v večini njihovi člani. Ti mogotci ne privoščijo delavcem niti soupravljanja podjetij, katera so si jih zvičajno prisvojili. Podjetja bodo z dobičkom dolgo odplačevala posojila na zastavljene delnice, poleg visokih nagrad direktorjev pa bo malo ostalo za delavske plače. V »nesvobodnem« časopisju so sindikalne voditelje, ki zahtevajo usklajevanje plač, že razglasili za norce. Predsednik največje opozicijske stranke je ves mehak in se zavzema za civilizirane odnose in dostojno govorjenje. Pod seboj pa ima trop ljudi, ki nosijo vse drugačen obraz in ne kažejo nobene kooperativnosti. Že podpredsednik demantira predsednika z žaljivim pošiljanjem nasprotnikov k psihiatru. Navzkrižja je najti povsod, kamor se ozre oko. Pravnica, ki ji je bilo zaupano najvišje mesto za pregon kaznivih dejanj in bi pričakovali, da ima razvito visoko pravniško kulturo, je zdrknila do take točke, da je prezrla najbolj temeljno načelo kazenskega sodstva, da namreč ni mogoče soditi mrtvemu. Ona bi kar vztrajala pri zahtevi za nadaljevanje sojenja davno umrlemu škofu, čigar obsodba je bila razveljavljena iz procesnih razlogov. Pregarjala bi torej nekoga, ki ga sploh ni. Pravnica ne uvidi, da bi bilo hipotetično mogoče podvreči sodbo samo kakšni reviziji, če bi prišla pred tretjo stopnjo, nikakor pa ni mogoče novo sojenje. Potem vidimo primer zaslužnega profesorja, ki uživa v strokovnih krogih veliko avtoriteto. Poleg tega, da je vzgojil kadre pravnikov, je morda zaslužen tudi pri oblikovanju represivne kazenske zakonodaje v prejšnjem sistemu. Z visokega piedestala se zdaj spusti na raven časopisnega polemika in že v naslovu napiše nesporno ugotovitev, da zgodovinskih dejstev ni mogoče spremeniti. Trdi-tev ne more imeti naslovnika, saj ni takega, ki bi ne priznaval prvega aksioma logike: kar je, je! Kar je v resnici treba spreminjati, pa je poznavanje in ocenjevanje krivo predstavljenih dejstev. V članku potem ugledni profesor gradi razlago na pojmih kvizlinštvo, kolaboracija in narodno izdajstvo, ki nimajo pravne

konsistentnosti. Hkrati pa relativizira pravičnost pri sojenju in dopušča, da so bili povojni množični poboji politična napaka ali celo sveto maščevanje.

Kaj naj rečemo ob ugotovitvah, da ima Slovenija v tem času najvišjo gospodarsko rast in najnižjo brezposelnost, nasproti temu pa smo priče glasni kampanji, da je prav vse narobe in da je za to kriva vlada. Finančnega ministra nagrajujejo v evropskem osredju z visokimi priznanji in odlikovanji, v anketah doma pa ga najdemo na najnižjih mestih. Strankarska opozicija, ki bi naj bila državotvorna po formuli o vladi njenega veličanstva in opoziciji njenega veličanstva, pa ravna po slovesni napovedi največje opozicijske stranke ob nastopu sedanje vlade, da ji bo v strah in trepet.

Marsikaj torej ne gre skupaj. Predsedniškega kandidata je v kampanji podpirala stranka, ki je neposredna naslednica komunistične partije, vendar je kandidat javno priznaval, da je partija izrabljala partizanstvo za prevzem oblasti in uvedbo nedemokratskega političnega sistema. S to izjavo se je kandidat ogradil od dolgoletnega komunističnega oblastništva in ga bo še treba spominjati kot predsednika, da izjavo prevede v formalno stališče predsednika države in da tudi revidira stališče do odporništvu proti revoluciji, ki mu bo moral priznati, da ni bilo brez materialne legitimite, čeprav je moralo v skrajno nevshečne taktične navezave.

Razglasitve Slomškove beatifikacije se je iz vse Slovenije udeležilo skoraj deset odstotkov vseh prebivalcev države, po številu udeležencev nedeljskih maš pa Slovenija presega evropsko povprečje, zlasti tudi stanje v sosednjih državah. In vendar je treba poslušati glasove, ki na podlagi načrtno vodenih anket dopovedujejo, da Katoliška cerkev izgublja na Slovenskem še zadnje veljavo. Hkrati pa se uradno proslavlja protestantska reformacija, torej izrazito doktrinarni in disciplinski pojav znotraj Cerkve. Po ustavnem načelu o ločenosti med državo in verskimi skupnostmi bi se morala država osredotočiti zgolj na zasluge za pismenost in posledično preimenovati državni praznik.

Seznam neskladnosti in navzkrižij kar ne more imeti konca. V okolju, v katerem hočejo imeti politično, gospodarsko in medijsko premoč desni komunisti in levi kapitalisti, se ni čuditi zmedu v glavah in srcih. **D**

Vstop v volilno leto

Gašper Blažič, foto: Gregor Pohleven

Izteka se politično razburljivo leto 2007, z letom 2008 pa bo Slovenija vstopila v volilno leto, ki ga bo močno zaznamovalo predsedovanje Slovenije Evropski uniji.

Če je Slovenija z letom 2007 vstopila v evroobmočje, bo z letom 2008 vstopila v schengensko območje in hkrati prevzela predsedovanje Evropski uniji (EU), s čimer postaja enakopravna starim članicam EU. Omenjeni dosežki bi utegnili močno vplivati tudi na izid volitev leta 2008, po drugi strani pa se vlada še naprej bojuje z inflacijo, saj kljub napovedim urada za makroekonomske analize in razvoj, naj bi se cene že v kratkem umirile, trgovci napovedujejo nove podražitve. Prav inflacija je tudi največja

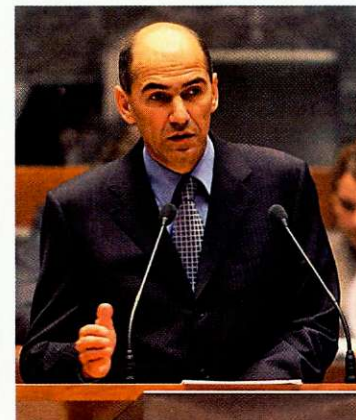
težava za javnomnenjsko podobo sedanje vlade, in to kljub dejstvu, da je dvigovanje cen sedaj predvsem v rokah velikih gospodarskih imperijev, njihova »hobotnica« pa je bila z napovedjo vojne proti tajkunom razkrita. Zato številni menijo, da bi dokončno razgaljenje kapitalsko-medijskih imperijev pomenilo Janševo moralno in celo volilno zmago.

Stabilna SDS Janševa SDS v volilno leto 2008 vstopa optimistično, saj je notranje dokaj stabilna, poleg tega je uspešno nastopila

na volitvah v državni svet. Vendar bi na državnoborskih volitvah zelo težko ponovila izid, ki ga je dosegla leta 2004, glede na to, da se zdaj večina sredinskih volivcev nagiba k SD, ki je vsaj za zdaj najnevarnejši tekmeč ta čas najmočnejši vladni stranki. Rezultati javnomnenjskih anket so za zdaj precej negotovi in kažejo na rahlo prednost SD, čeprav so nekatere ankete namerile tudi razmerje 1 proti 2 v korist SD. Vse to kaže, da bo o zmagovalcu volitev prihodnje leto odločal finiš. Janša se je z napovedano vojno tajkunom vrnil na izhodišče svojega naskakanja oblasti – njegova zmaga leta 2004 je bila predvsem posledica razkritja klientističnih in tajkunskih povezav znotraj LDS, pri čemer je določeno vlogo odigral Forum 21, ki je

te povezave s svojo ustanovitvijo še dodatno osvetlil. Janša je torej levičarjem znova odvzel socialno usmeritev in razbil že skoraj etablirane pomene pojmov »levica« in »desnica«. Problem pa je v tem, da je do vrnitve na svoje izhodišče prišel zaradi dejstva, da je po zaslugi preobrata Pivovarne Laško in Andrijane Starina Kosem v oče nekaterih osmoljenec leta, ker je prej naivno zaupal Andrijani Starina Kosem in Bošku Šrotu. V spopadu s tajkuni pa je Janša v precej težjem položaju, saj bo moral legitimnost svoje tvegane igre preverjati na volitvah v nasprotju s svojimi nasprotniki iz kapitalističnih krogov, ki jim tega ni treba.

Bajukov naslednik V precej slabšem položaju kot SDS sta drugi dve pomladni stranki SLS in NSi. Slednja je vsaj na prvi pogled le statist na političnem prizorišču, govori pa se, naj bi njen predsednik Andrej Bajuk prepustil mesto nasledniku (ali naslednici) tik pred volitvami ali pa po njih, bolj verjetno pa je, da bo zaradi pozitivnega pokongresnega učinka v javnem mnenju do zamenjave na vrhu NSi prišlo tik pred volitvami. Po neuradnih informacijah ima največ možnosti za Bajukov stolček aktualna ministrica za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Mojca Kucler Dolinar, ki naj bi bila ministrica domnevno postala tudi zato, da bi si utrdila prepoznavnost na politični sceni kljub očitkom, da je za ministrico nekvalificirana in da je bilo njeno imenovanje samo zasilna Janševa poteza, saj naj bi se tako rekoč vsi kandidati iz univerzitetnih vrst branili ministrskega položaja. V ozadju je še

Predsednik vlade JANEZ JANŠA

Janša je v spopadu s tajkuni v precej težjem položaju, saj bo moral legitimnost svoje igre preverjati na volitvah.

Brezplačnik Žurnal24 je po nesreči zamenjal Bojana in Boška Šrota.

Udeležba Boška Šrota na kongresu je škodovala SLS.

vedno mogoče zaslediti računice, naj bi Bajuka na strankarskem vrhu nasledil nekdanji minister Janez Drobnič ali evropski poslanec Lojze Peterle. Slednji pa je po velikem porazu na predsedniških volitvah tako rekoč politično mrtev in bi le stežka prepričal večino članov, da je primeren za Bajukovega naslednika. Podobno velja tudi za Drobniča kot favorita predvsem tistih, ki si želijo večjo samostojnost NSi v odnosu do SDS. Zanimivo je, da je NSi v javnomnenjskih anketah uvrščena precej različno – po podatkih zadnjega Politbarometra bi komaj še prestopila prag štirih odstotkov, kolikor je potrebno za izvolitev v državni zbor, zaostaja pa tudi za SLS. Po Aragonovi anketi pa se NSi uvršča precej bolje, saj je četrta z dvanajstimi odstotki, medtem ko je po isti anketi SLS dobila od vseh parlamentarnih strank najmanj podpore, le okoli tri odstotke.

na primer Draška Veselinovića, ki je povezan z LDS) škodovala SLS in odvrnila nekatere njene volivce, ki so prepričani, da se je SLS preveč »kapitalizirala«. O tem veliko pove tudi spodrseljaj brezplačnega časopisa Žurnal24, ki je 13. decembra na prvi strani objavil fotomontaže treh menedžerjev, med katerimi naj bi bil Boško Šrot, vendar so po nesreči namesto Boška upodobili Bojana Šrota s kovčkom, polnim denarja, v družbi z Igorjem Bavčarjem (Istrabenz) in Binetom Kordežem (Merkur).

Predsednika LDS in SMS (Katarina Kresal in Darko Kranjc) se povezujeta.

Ansambel bratov Šrot Glede na to, da SLS po kongresu ni doživela dviga javnomnenjske podpore (kar je običajno pri strankah, ki na kongresu zamenjajo vodstvo), se postavlja vprašanje, ali se je SLS sploh splašalo menjati vodstvo in na vrh pripeljati ambicioznega celjskega župana Bojana Šrota. Mnogi v njem vidijo predvsem predstavnika lokalnih interesov, kamen spotike pa naj bila tudi njegova družinska povezava z razvpitim Boškom Šrotom. Slednji se je kot gost – domnevno na bratovo povabilo – udeležil kongresa SLS tik pred izbruhom Janševega spopada s tajkuni, pri čemer se je Boško Šrot, ki se v zadnjem času izogiba televizijskih kamer, za tajkuna posredno razglasil kar sam, s tem pa spravil svojega mlajšega brata v precej neroden položaj. Zdaj mora zaradi koalicijske povezave z Janšo vedno znova pojasnjevati, da SLS z Boškom Šrotom v političnem in kapitalskem smislu nima nič opraviti. To tudi pomeni, da je navzočnost Boška Šrota (in še nekaterih predstavnikov kapitala,

Gaspari konkurira Pahorju Zelo resno pa se na volitve pripravlja levica, še zlasti SD, ki ji za zdaj najbolje kaže. Kljub temu so bili nekateri javnomnenjski voditelji z leve v zadnjem času zelo kritični do predsednika SD Boruta Pahorja, češ da je njegova kandidatura za mandatarja vlade prezgodnja in da ponavlja napako Lojzeta Peterleta, ki je svojo kandidaturo napovedal leto dni pred volitvami, zaradi česar naj bi bil volitve izgubil. Tudi LDS naj bi kmalu predstavila kandidata za mandatarja za sestavo nove vlade, in

Bo Gaspari premierski kandidat LDS?

sicer Mitjo Gasparija, poraženega predsedniškega kandidata, za katerim naj bi stal Niko Kavčič, siva eminenca in stric novoizvoljenega predsednika državnega sveta (DS) Blaža Kavčiča. Prav izvolitev Blaža Kavčiča za predsednika DS je obliž za LDS, ki se je v zadnjem času pod vodstvom Katarine Kresal stabilizirala in se znova pomaknila na pozicijo kapitala, vendar pa naj bi imela precej omejen javnomnenjski doseg, čeprav jo je Aragonova anketa postavila kar na drugo mesto, celo pred SDS, medtem ko naj bi bila stranka Zares šele na petem mestu. Zanimivo je, da se po Politbarometrovi anketi Zares uvršča na tretje mesto, takoj za SDS.

Koalicijska povezovanja Na levi aktualno tudi sklepanje koalicij z zunajparlamentarnimi strankami, saj se je po priključitvi Aktivne Slovenije stranki Zares tudi LDS začela pogovarjati s Stranko mladih Slovenije (SMS), medtem ko se je SD načelno že dogovorila za sodelovanje s Krščanskimi socialisti Slovenije.

Zveza med LDS in SMS izvira še iz časov zadnje Drnovškove vlade, ko je SMS sklenila z LDS poseben sporazum, s pomočjo katerega je takratni predsednik SMS Dominik S. Černjak postal direktor vladnega urada za mladino. Slabo pa kaže DeSUS, ki bo jeseni 2008 le stežka ujela prag za vstop v parlament. Zadnje grožnje z izstopom iz koalicije so, tako kot v preteklosti, le kozmetične, saj bi odhod stranke iz koalicije pomenil tudi slovo Karla Erjavca od aktivne politike. Precejšnja skrivnost je SNS, ki je v parlamentu s svojimi poslanskimi vprašanji in pobudami zelo aktivna, vendar pa najverjetneje ne bo dosegla takšnega uspeha kot njen predsednik Zmago Jelinčič na zadnjih predsedniških volitvah, ko je v prvem krogu pobral skoraj petino glasov. Vprašanje je tudi, kako se bo po novem angažiral Milan Kučan. Ker je s koncem mandata Janeza Drnovška izgubil pravice, ki gredo nekdanjemu predsedniku države, zato bo bržkone iskal novo možnost političnega preživetja. **D**

PETICIJA ZOPER CENZURO IN POLITIČNE PRITISKE NA NOVINARJE V SLOVENIJI

Slovenske novinarke in novinarji obtožujemo predsednika vlade Janeza Omerčiča zaradi omejevanja medijske svobode.

...

Pismo z vsebino, ki se nanaša na cenzuro in vladne pritiske zoper novinarje, so že poslali predsedniki držav, parlamentov in vlad vseh članic Evropske unije, številne nevladne organizacije in medijske ustanove po svetu.

Prvega januarja 2008 bo Slovenija prevzela predsedovanje Evropski uniji. Kakšno sporočilo državljanom Evropske unije, če ji predseduje država, v kateri so pritiski na novinarje vse bolj samoumevni in v kateri se krepi avtoritarni način vladanja na račun demokracije in medijske svobode? Predsedovanje take države utegne biti skrb vzrok za sedanost, še bolj pa za prihodnost Evropske unije.

V Ljubljani, 10. septembra 2007

Cenzura ali demokratizacija

Dr. Ivan Klemenčič, foto: arhiv Demokracije

Zloglasna novinarska peticija s 570 podpisniki in neposredno obtožbo premierja Janeza Janše, da cenzurira in politično pritiska na novinarje, temelji na preizkušeni taktiki: napad je najboljša obramba.

Takšno, za demokratične standarde nepredstavljivo dejanje naj omogoči njenim pobudnikom doseči troje: preglasiti, pozabiti dosedanja dejstva o javnem obveščanju, s tem na novo konstruirati sedanost in si znova pridobiti legitimnost zdaj bojevnikov za demokracijo; prepričati demokratizacijo javnih občil; rušiti premierja in njegovo vlado. Pogoj za uresničitev te taktike je obvladovanje javnih občil.

Parlamentarne volitve se hitro bližajo, zato peticija pred slovenskim predsedovanjem Evropski zvezi sporoča domovini in tujini, kakšna oblast je na Slovenskem. Predvsem je avtoritarna, nadzira kapitalsko sestavo lastnikov javnih občil in omejuje njihovo svobodo. V orkestriranih napadih se obtožba stopnjuje s trditvijo, da si oblast prilasča državo, kar pomeni ne nazadnje gospodarstvo in nadzor nad javnimi občili. S tem

se po poletju sistematična gonja proti vladi, ki že tako deluje v sovražnem okolju, močno krepi. Zgovorne so vzporednice s prvo Demosovo vlado in premierjem Lojzutom Peterletom, na katero se je tako rekoč jurišalo vsak dan, dokler je niso zrušili. Tokrat je v tem neenakem boju za silami demokracije petnajstletno izkustvo, tu je premierjeva preizkušena trdnost, verodostojnost naj podkrepiti predsedovanje Evropski

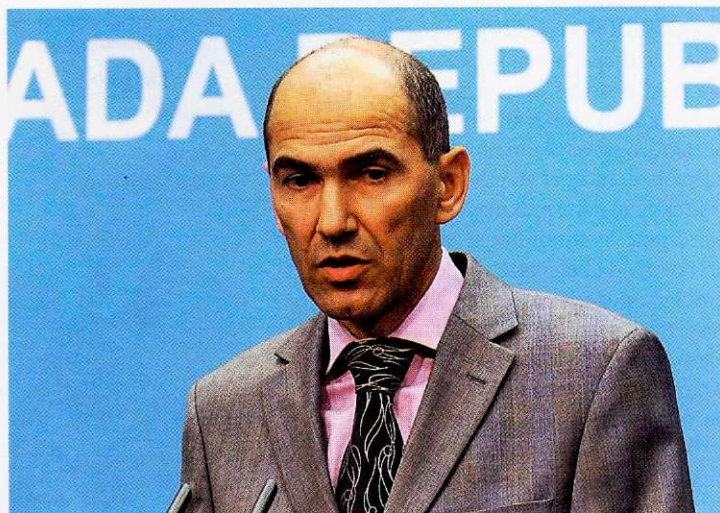
zvezi. Ohranitev oblasti zato ne bi smela biti vprašljiva, vendar je možnost za ponovitev mandata, če javna občila ne bodo demokratizirana, razmeroma majhna.

V soočenju s temi zaskrbljivimi razmerami novinarska peticija ne le da ne prepriča, je neverodostojna. Že uvodoma ni bilo mogoče prezreti njene nekonsistentnosti, najprej ker je besedilo v temeljnem nasprotju z razmerami na Slovenskem in še posebej zaradi

kanjem kakršnega koli uravnoveženega poročanja o delu vlade, o dosežkih, ki jih ni malo. Spomnimo na nekatere: uspešen vstop v evroobmočje in uspešna uveljavitev schengenskih meja, nadpovprečno visoka, doslej najvišja gospodarska rast, tudi najvišja v evroobmočju, doslej najnižja brezposelnost in med najnižjimi v EU, doslej največje nižanje stroškov države in davkov, doslej najvišji standard, za upokojence izboljšan pokojninski zakon, slovenski izvoz v letu 2005 z več kot 18,5 milijarde evrov večji od izvoza vseh držav nekdanje Jugoslavije skupaj, zadnji dve leti še zaznavno povečan, izjemen dosežek v letu 2006 je uvrstitev Slovenije na 14. mesto med gospodarsko najuspešnejšimi državami sveta, institucionalno priznanje temu pomeni nedavno povabilo Slovenije k pristopnim pogajanjem za članstvo v elitnem klubu najrazvitejših držav OECD. Na te in druge uspehe bi bil lahko vsak Slovenec upravičeno ponosen.

Demokratizacija javnih občil

Drugo temeljno dejstvo je, da si demokratična oblast in tudi vlada s svojimi demokratičnimi standardi ne more prilaščati države, kot jo je v zadnjih organiziranih napadih nedokazano obdolžil nekdanji predsednik Milan Kučan. Nemara se je oglašil zato, da bi se z isto taktiko sistematičnih napadov pozabilo, katera oblast si je v resnici prisvajala državo, in to od leta 1945. Ali ni tej komunistični državi in posebej novinarstvu kot njen vodja prav on vtisnil zadnji pečat? Ali niso zato takšne obtožbe dvakrat neverodostojne, nemoralne? Nasprotno si prizadeva demokratična vlada po več kot polstoletnem obdobju vključno z »zgodbo o uspehu« znotraj svojih pristojnosti narediti ključno: *demokratizirati* državo, njeno družbo in s tem še posebej javna občila. Če rečemo demokratizirati javna občila, to pomeni, da niso demokratična, kar velja za celotno obdobje od 1945 do danes, z redkimi izjemami. Kakšna so tedaj? V dolgem povojnem obdobju so bila namenjena politični propagandi in novinarji so bili družbenopolitični delavci. Zato niso bile na pragu nove demokracije leta 1990

Premier Janez Janša je znova tarča ostrih napadov.

nič nenavadne besede Janeza Janše o »labodjem spevu novinarstva na Slovenskem«. Njihov smisel je bil posloviti se od poniževalne vloge novinarjev v totalitarni državi v službi partijske propagande in novinarstvo postaviti na profesionalne temelje s standardi objektivnega poročanja. Ne torej

Z novinarsko peticijo se je nadalje izkazalo, da je vložek večji in načelen, da je kot vrh ledene gore indikativen za celotno opozicijo. Opozicijski predstavniki namreč niso imeli za potrebno obsoditi blatenja Slovenije v tujini, tudi če bi novinarske obtožbe stoodstotno držale, kar je

Peticija organiziranega nasilja in postavljanja pred izvršena dejstva marsikaj pove tudi o njenih avtorjih in podpisnikih, o slovenskem novinarstvu nasploh.

nad njim vzpostaviti nadzora, kot premierja danes obtožujejo tisti iz lastne dosedanje prakse, ki bi izgubili privilegije več kot šestdesetletnega nadziranega javnega obveščanja. Odziv je bil znan, izrekovalca so, ne prvič in ne zadnjič, ostro napadli, braneč svojo novinarsko avtonomijo, kot so jo imenovali. Kaj so v resnici branili? S političnimi botri v ozadju so branili socialistično novinarstvo ter z njim partijsko cenzuro in politične pritiske na novinarje, branili so nadzor nad novinarji z merili moralno-politične primernosti in z negativno kadrovske selekcije, branili so tedaj instrumentalizirano novinarstva za politično-ideološke cilje totalitarne države. Do danes se to razmerje ni spremenilo. Zato ostaja »labodji spev novinarstva« še naprej dolg demokratične države.

nedržavotvorno, neverodostojno. Očitno ni šlo za resnico, za slovensko državo, za slovenski narod, šlo je za oblast, za stremljiv vnovični naskok nanjo. Novinarji s peticijo in predvsem njihovi politični podporniki so tako veliko povedali o sebi, in resnici na ljubo, nič novega po letu 1941. Gre še vedno za oblast tistih, ki si državo prisvajajo. To pomeni še predvsem vzdrževanje razklanosti slovenskega naroda iz revolucije in državljanske vojne ter z njo ohranjanje prepada nasilja med demokracijo in nedemokracijo kot državljanskega spopada z drugimi sredstvi. Komunistična in postkomunistična stran ni zmožna – in ne kaže, da bi bila zmožna – izreči svoj *mea culpa* za vse zlo, ki ga je povzročila slovenskemu narodu, in se končno umakniti. ▶

► **O podpornikih peticije** Peticija organiziranega nasilja in postavljanja pred izvršena dejstva marsikaj pove tudi o njenih avtorjih in podpisnikih, o slovenskem novinarstvu nasploh. O njegovi verodostojnosti le selektivno, saj je praksa tako rekoč neizčrpna. Pomudimo se najprej pri enem od obeh piscev peticije, ki je dolgo opozarjal nase kot poročevalec nacionalne televizije. Nikakor namreč ni mogel zavzeti nepristranskega, objektivnega stališča, na njegovi ideološki zatožni klopi so bile vedno že vnaprej Združene države Amerike, od koder je poročal. Bil je to malce grotesken odziv njegovih urednikov za izbor tej državi sovražne osebe. Cenzura s samocenzuro vsekakor, zakaj ravno Janševa, bo treba še pojasniti. Sicer imamo opraviti z ne ravno redkim zgledom opuščene novinarske profesionalnosti in neredkim modelom indoktriniranosti v povojnem duhu, s katero nekdo misli, da izraža svoje izvirne misli, ko izraža tisto, kar mora izražati, za kar je programiran. Rekli bi nahujskan, da hujska druge. Iz iste ustanove prihaja še ena od podpisnic peticije, ki se je proslavila v intervjuju z nobelovcem Šimonom Peresom. Enega njegovih odgovorov si je dovolila brezprizivno zavrniti kar s svojo ideološko mantro, s kakršnimi se že dolgo nasiljuje slovenski narod. Veliki državnik ni niti trenil, lahko pa si je ustvaril svoje mnenje o duhu, ki je vel na slovenski nacionalni televiziji in obvladoval državo. V demokratičnem svetu bi se takšna oseba takoj poslovila od svojega delovnega mesta.

In »novinarska stavka« 4. oktobra 2004, ko bi se morala promovirati pričakovana volilna zmaga dotedanje opozicije oziroma stranke Janeza Janše? Novinarji s političnimi podporniki iz ozadja, soočeni s tako rekoč legitimno izvoljenim »sovražnikom«, so se znašli kar s sabotažo te volilne zmage. Je bil njihov odziv – docela neznan demokratični Evropi – odziv avtonomnih ali odvisnih, nesvobodnih novinarjev? Koliko podpisnikov peticije je bilo med njimi, tistih, ki danes demokrate učijo demokracije, novinarske profesionalnosti in avtonomnosti? Resnici na ljubo je treba k temu dodati, da so se med podpisniki oglasili nekateri osramočeni in prevarani, ker da so

Avtorja t. i. novinarske peticije Blaž Zgaga in Matej Šurc

podpisali drugo besedilo, ki ni bilo naperjeno proti vladi, saj naj ne bi bila niti omenjena, prav tako niso vsi vedeli, da bo poslano v tujino. Manipulacija na manipulacijo s preskušeni manipulatorji? In Janez Janša, na koga je tu pritiskal?

Inscenirane afere Prav tako ni mogoče mimo velikega projekta skrajne levice, insceniranega z romsko družino. Z njo so imela dominantna javna občila dan za dnem za talca slovenski narod in njegovo legitimno vlado. Romski »multikulturni« kriminal je bil povzdignjen v vrednoto, predvsem pa je šlo za demonstracijo moči in nasilja proti vladi in žuganje Slovincem z ne ravno prepričljivo protislovenskostjo. Zloraba sočutja, zloraba novinarstva. Neideološko mislečemu ne bi bilo težko najti katere pomoči res potrebne slovenske družine, da ne govorimo o temeljnem čutu poštenosti, saj je bila po tem scenariju docela nepomembna poglavitna žrtev, Slovenec, ki so ga bili z romsko

pomočjo pobili domala do smrti. Pred celotnim slovenskim narodom se je tako demonstrirala vrednotna zamenjava žrtve z rablji. Če bi bile vloge zamenjane in bi pripadnik romske družine ležal v komi več kot en mesec, bi bila spet na zatožni klopi slovenski narod in njegova vlada. Sramotna zgodba za slovensko novinarstvo! In še: za ta projekt iz ozadja dobro izurjenih novinarjev in urednikov ni bilo treba niti zbrati na kakšnem sestanku in jim dati navodil. Večina sama ve, še posebno ko se ustvari primerno sovražno ozračje. Morda je kdo potreboval kakšen namig kakšnega neformalnega vodje opozicije, morda se je kdo neformalno, skrivno pogovoril z nekaj uredniki in ti so dali naprej navodila, morda niti to ni bilo potrebno. Nismo naivni po stokrat in stokrat preigranih scenarijih iz ozadja; spomnimo na Kocbekov primer na začetku petdesetih let prejšnjega stoletja ali ob njegovem koncu na Janševo Depalo vas. Sprašujemo se, koliko sodelujočih pri teh in podobnih

S to logiko nasilja hočejo z zadnjim frontalnim napadom na premierja Janšo tega znova pribiti na križ kot državnega sovražnika številka ena, vse po tistih časih, ko so ga hoteli celo s knjigo diskvalificirati kot človeka in politika.

organiziranih gonjah je podpisalo peticijo o cenzuri in pritiskih na novinarje? Kdo se je tu cenzuriral in kdo zatiral?

Med težko predstavljive eskalacije nadzora in cenzure sodi nedavna praksa dajanja političnih navodil kar neposredno v oddajo. Dragi Tone, dragi Borut, seveda dragi Gregor, zaslužni slovenski Stalin, sestankovanje na kakšnem kosilu z uredniki, podobno navadam nekdanjega Mačkovega protežiranca – in če kak urednik vabilo zavrne, ga odstavijo. Ali ne govorijo ta strašljiva dejstva o povsem deviantni miselnosti? Koliko peticij so novinarski pravičniki napisali za zaščito tako sramotnega kršenja javnega obveščanja? In s kakšno legitimno pravico lahko tako drastični kršilci avtonomije javnih občil obtožujejo druge nadzora javnih občil, tembolj ko gre za uveljavljanje demokratičnih standardov v javnem obveščanju? In naposled ironija, ko se je zgodba o avtonomnosti javnih občil obrnila proti njim samim – proti tistim, ki hujskajo kot Janševi kritiki – zdaj s prav tako obtožbo poskusov nadziranja in pritiskanja na avtonomnost uredništva Maga.

Gonja proti Janši Razgaljena sprevržena zamenjava vlog tedaj, s katero neverodostojni obtožujejo verodostojne. S to logiko nasilja hočejo z zadnjim frontalnim napadom na premierja Janšo tega znova pribiti na križ kot državnega sovražnika številka ena, vse po tistih časih, ko so ga hoteli celo s knjigo diskvalificirati kot človeka in politika. Neposreden načrt iz ozadja, da ga izločijo kot politika, sta bili obtožba proti četverici in Depala vas, zadnji naj bi bili aferi Sova in novinarska peticija, kogar sta prepričali. Koliko Slovencev danes ve, da so bili vsi obtoženi v inscenirani aferi Depala vas po desetih letih (!) na sodišču oproščeni vsakršne krivde? O tem se je ne naključno malo pisalo, vemo pač, če nedolžnega človeka polivaš z gnojnico, nekaj smradu vedno ostane. Koliko novinarjev, podpisnikov peticije, je sodelovalo pri tej aferi? Se je kdo za neresnične obtožbe opravičil?

Zato je znova obtoženi Janez Janša povsem neprimerljiv s svojimi političnimi nasprotniki. Vanj je bilo vložene ogromno negativ-

ne propagande tako politikov kot novinarjev in urednikov, njegova stališča in dejanja so se praviloma najmanj relativizirala, se problematizirala, če se niso obsojala, ali je šlo za odkrito hujskanje in gonjo proti njemu. Kar koli je storila vlada zadnja tri leta, je bilo slabo, če ni storila nič, je bilo spet slabo. Nasprotno je preverljivo, da so se predstavniki kontinuitete konstantno podpirali s pozitivno politično propagando. Če se potem soočita dva tako »obdelana« politika, denimo premier Janša in konflikt iščočih predsednik Drnovšek, niso pomembni argumenti, že vnaprej lahko domnevamo, komu se bo pritrjevalo in komu ne, kdo bo verodostojen in kdo ne. Tem bolj če gre za skrajni Janšev antipod, za nekdanjega prvega komunista Milana Kučana, velikega postkomunističnega žlahnika. A ne le to, zadnjemu najvišjemu predstavniku propadlega komunističnega režima na Slovenskem se je sistematično gojil kult osebnosti. Pri Kučanu ni bilo niti po naključju mogoče ničesar relativizirati, problematizirati, kaj šele zavračati ali obsojati. Je bila proti njemu sprožena ena sama medijska gonja? Kako vendar, če jih je lahko on sam sprožal! Vse, kar je rekel ali naredil, je bilo najboljše, brez kritične razdalje, tako rekoč samoumevno, in kot vemo, enkratno »na prijazen način«. Z njim govorimo kar o nekakšnem posttotalitarizmu na prijazen način. S pridobljeno medijsko »legitimnostjo« in z »legitimnostjo« ideoloških tem si je v ključnih trenutkih lahko dovolil provokacije, denimo z Avnojem ali s škofom Rožmanom, ki so vnaprej zagotavljale uspeh njegovim zločestim intervencijam. Danes bi bilo vendarle že spodobno postaviti vprašanje, koliko podpisnikov peticije je samó v poosamosvojitvenem času sodelovalo pri oblikovanju in vzdrževanju tega kulta osebnosti, siceršnje neločljive značilnosti totalitarnih držav in njihovih diktatorjev. Koliko jih je bilo h gojenju tega posttotalitarnega kulta prisiljenih in cenzuriranih ter koliko zavzetih in prepričanih vse do danes? Kar pomeni spet isto – cenzuriranih in samocenzuriranih.

V službi neresnice Gledano v celoti iz dvanajstletne oblasti »zgodbe o uspehu« izhaja temeljno dejstvo,

Večina tiskanih medijev je v rokah lastnikov, ki so povezani s t. i. levico.

Z napadi na vlado in v peticiji obtoženega njenega predsednika želijo ti novinarji skupaj s svojimi političnimi podporniki še naprej živeti v socializmu.

da je uredniško-novinarska srenja brez kritične razdalje podpirala takratno oblast in v črno-belo polarizirani družbi zavzela negativno stališče do opozicije. Se tako odziva profesionalno novinarstvo denimo v demokratični Evropi? Ve se tudi, da se je z zamenjavo oblasti to razmerje v trenutku spremenilo. Ne zaradi sprejetja demokratičnih načel, marveč spet in izključno zaradi podpore posttotalitarnim silam. Je mogoče trditi, da je to daleč večinsko slovensko novinarstvo svobodno, neodvisno? Zakaj je v svojih odzivih tako predvidljivo?

Njegov očitni problem je konfrontiranje z nasprotnikom, neredko s težka prikritim sovražnikom. Določa ga notorično dejstvo, da komunizem temelji na neresnici in da se ni v postkomunizmu nič bistveno spremenilo. Odloča torej ideološka optika in njene psevdovrednote, s tem pa konstruiranje resničnosti vse do ustvarjanja sovražnikov. Od tod samoumevnost tega novega sveta trditev brez dokazov, obtožb, ki so v nasprotju z empirično stvarnostjo, tendencioznost in samovoljnost, apriorizem in fiksni ideji, kot se potrjujejo tudi v peticiji. Gre za dolgo in

močno tradicijo, ki izhaja iz mita o osvoboditvi slovenskega naroda s komunističnim totalitarizmom. Dolga zgodba z nasilno doseženo legitimnostjo lahko temelji, kot vemo, le na neresnici, tako kot so temeljili na nasilju in neresnici medvojni in povojni poboji ter procesi. S sodbami, kolikor je do njih sploh prišlo, so ljudi morili in zapirali. Takrat je šlo za fizične umore in odvzeme prostosti. Danes gre z istimi iracionalnimi metodami brez dokazov za medijske umore (J. Janša, dr. A. Bajuk, dr. F. Arhar idr.). Praviloma v tej dolgi in zgovorni tradiciji cenzure in političnih pritiskov ni nikogar iz komunistične in postkomunistične strani, razen če se je pregrešil proti njej. Je bil Janez Janša pobudnik te politično-medijske represije ali njena žrtev?

Zamenjava vlog Cilj sistematične gonje proti demokratični strani in njenemu voditelju na Slovenskem ima dvojni temeljni namen: neposreden kot boj za oblast, dolgoročen in povezan s prvim kot projekt ohranitve legitimnosti v državljanski vojni. Novum v postkomunizmu, vendar navidezen, je – skladno z ohranjenjo komunistično moralo

in taktiko napada – preobrat z modelom zamenjave vlog. Postkomunisti želijo svoje početje in početje svojih legitimnih predhodnikov (s podobno zamenjavo vlog v državljanski vojni) naprtiti svojim nasprotnikom oziroma sovražnikom demokratom, moralnim naslednikom žrtev genocidnega državljanskega spopada, in se s tem še, kolikor je mogoče, osvoboditi velike odgovornosti iz preteklosti. Postkomunisti so zdaj kratko malo demokrati, obtožujoč demokrate, da so nedemokrati. Po takšni zamenjavi vlog si dotedanja oblast ni prisvajala ne države ne javnih občil, ni jih ne nadzirala ne ukinjala, cenzuro in pritiske na novinarje si je dovolil šele Janez Janša s svojo avtoritarno, če že ne totalitarno oblastjo, zato so se morali upreti in alarmirati domovino in še predvsem tujino. Ker pomeni zanje že komunizem izgubo izvirne identitete, živijo kot navidezni demokrati v dvojni neidentiteti. Dejstva so pač dejstva. Dvanajstletna podpora novinarjev vladni politiki ne govori o njihovi demokratični verodostojnosti, še toliko manj njihovo legitimno nasledstvo po komunizmu s pozitivnim razmerjem do vojnega in povojnega obdobja. To pomeni, da dvakrat niso opravili izpita iz demokracije. Tretjič ga niso, ker ne sprejemajo nujnosti demokratizacije javnih občil in družbe nasploh.

Z napadi na vlado in v peticiji obtoženega njenega predsednika želijo ti novinarji skupaj s svojimi političnimi podporniki še naprej živeti v socializmu, imeti, kot vidimo, socialistično zdravstvo, šolstvo, celotno vlado, sindikate, javno obveščanje, socialistične politike in seveda še naprej sovražnike socializma, da se ljudstvu laže vlada. Tudi zato pišejo peticije. Ali ni že čas, da se streznijo in soočijo z resničnostjo? Še nikoli nam ni šlo tako dobro. To je najspodbudnejša tema doslej za demokratična javna občila. ■

O avtorju

Dr. Ivan Klemenčič je muzikolog in bibliograf. Do upokojitve je bil sodelavec muzikološkega inštituta na ZRC SAZU, nekaj časa pa je sodeloval tudi v NUK. Danes se ukvarja s publicističnim delom.

Pravičnost z zamudo na rešetju

Damjan Popič, foto: Gregor Pohleven, Bor Slana

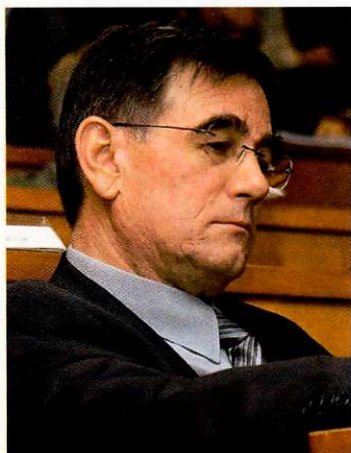
Vlada je poslancem v podpis predložila novelo zakona o žrtvah vojnega nasilja, ki bo prvič kot žrtve zajemal tudi otroke in žrtve povojnega nasilja. Odzivi opozicijskih strank in DeSUS kažejo, da popravo krivic še vedno ovira ideologija.

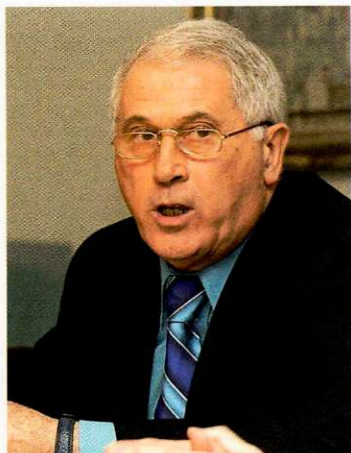
Vodja poslanske skupine SDS Jože Tanko je vodje poslanskih skupin v imenu vlade povabil k podpisu novele zakona o žrtvah vojnega nasilja. Nova zakonodaja prinaša več sprememb, ki bodo kot vojne žrtve priznale tudi nekatere skupine, ki so bile doslej izvzete – nekatere iz malomarnosti, nekatere pa iz načelnih in ideoloških razlogov predlagateljev zakonov. Tako novela zakona predvideva nujno vključitev otrok med žrtve vojnega nasilja, prav tako pa predvideva, da se status žrtve vojnega nasilja prizna tudi žrtvam komunističnega nasilja med drugo svetovno vojno in po njej.

Dolga pot sprejemanja Prvotni zakon o žrtvah vojnega nasilja je bil v osnovnem besedilu sprejet leta 1995 in nato v naslednjih letih večkrat spremenjen, tako da se je prvotni krog upravičencev do statusa žrtve skozi leta večal, vendar zelo počasi. Zaradi diskriminatornosti zakona so se leta 2005 na podlagi vladnega predloga začela prizadevanja za novo spremembo zakona. Po zdaj veljavni ureditvi statusa in pravic žrtve vojne ne morejo dobiti državljani, ki so bili kot civilne osebe med drugo svetovno vojno izpostavljeni prisilnim ukrepom ali vojnim dejanjem partizanskih enot, zavezniškimi bombardiranjem in revolucionarnemu nasilju, prav tako pa niso vključeni otroci, katerih starši so bili med vojno ubiti ali pogrešani zaradi vojaških akcij partizanskih vojaških formacij.

V odgovor so stranke SDS, NSi in SLS sestavile nov predlog zakona, za pomoč pri oblikovanju občutljivih členov pa so zaprosile tudi Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, ki ga vodi dr. Rajko Pirnat. Predlog inštituta so predlagateljice v svojem

Pravnik dr. Rajko Pirnat

Franc Žnidaršič, DeSUS

Karl Erjavec, DeSUS

Jože Tanko, SDS

predlogu zakona upoštevale in ga posredovale vsem parlamentarnim strankam, od katerih so žele pridobiti povratne informacije, predvsem pa konkretne predloge. Sledilo je leto dni usklajevanja med strankami, ki pa se je končalo brez dogovora. Stranke vladne koalicije so sredi marca 2006 v parlamentarni postopek same vložile predlog novega zakona. Leta 2006 se je oglasilo ustavno sodišče in jasno razsodilo, da morajo biti žrtve povojnih zločinov prav tako obravnavane kot žrtve vojnega nasilja. Seveda pa ima odločba veliko prostora za različne interpretacije in te je opozicija s pridom izkoristila.

Ideološke ovire Kot je bilo pričakovati, je opozicija predlog novega zakona odločno zavrnila, največje nasprotovanje pa je doživel predlagani 4. člen zakona, ki določa, da lahko status žrtve dobijo tudi žrtve povojnega nasilja. Med opozicijo sta novi zakonodaji najbolj nasprotovali SNS, ki se sploh ni udeleževala koordinacij in sestankov o tej problematiki, in SD. Slednja je pozneje vložila svoj predlog t. i. vojnih zakonov in poslanci opozicije so ga po pričakovanju hitro vzeli za svojega. Vodja poslanske skupine SD Miran Potrč je pojasnil, da njihov predlog vključuje »dogovorjene cilje«, o katerih so parlamentarne stranke v preteklih razpravah že dosegle soglasje. Predlog SD je tako le bolj ali manj kozmetičen popravek – to je nekoliko zavito priznal tudi Potrč –, ki je žrtve povojnega nasilja obšel v velikem loku, vključil pa je otroke, na katere je prejšnja oblast v srđitem boju za zmanjša-

nje upravičencev preprosto pozabila. V nasprotju s predlogom SDS predlog poslanske skupine SD torej ne spreminja 6. člena veljavnega zakona in tako žrtve povojnega nasilja ostajajo prezrte.

Proti vladnemu predlogu se je izrekla tudi DeSUS, zlasti vodja njene poslanske skupine Franc Žnidaršič, podprli pa so ga tudi Karl Erjavec in drugi člani upokojenske stranke. Da DeSUS misli resno, je dokazal s kasnejšim zagotovitvijo, da bi DeSUS, če 4. člen ostane nespremenjen, pri glasovanju o podpori zakonu glasoval proti, pojavile pa so se tudi grožnje, da bo stranka celo izstopila iz vlade.

Po kasnejšem usklajevanju 4. člena novega zakona je bil o pre-

ki ali celo mlajše osebe ne morejo pridobiti statusa žrtve vojnega nasilja, saj po njegovem mnenju niti »17-letnik ne sme dobiti nagrade za izdajstvo«. S tovrstnimi stroгими ukrepi bi v DeSUS radi zagotovili, da so jasno izražene posledice tovrstnih dejanj, četudi gre za mladoletnike.

Dvoličnost DeSUS Drža DeSUS je seveda problematična, in to ne le zaradi njenega stališča glede starostnega praga oseb, ki jih stranka kvalificira za osebno odgovornost pri kakršni koli obliki upora proti komunističnim revolucionarnim silam. Jasno je, da poskušajo poslanci DeSUS z nepopustljivostjo, ki je vodila celo k bizarnim

jih nova zakonodaja najbolj zadeva. Seveda pa so poleg ideološke usmeritve stranke, ki je v tem primeru izrazilo soglasna, celo uniformna z mnenjem tranzicijske levice, zelo problematične tudi napovedi glede zapuščanja koalicije, saj so – hote ali nehote – medijem pomagale ustvarjati negativno ozračje. Poleg tega je zelo vprašljiva metodologija uveljavljanja njihovih rešitev znotraj vlade, saj sprejemanje aktualne zakonodaje ni edini primer, ko je poskušala DeSUS svoje težnje izsiliti z grožnjami o izstopu.

Da ideološkost in dvojnost DeSUS pri vprašanju žrtv vojnega nasilja nista presenetljivi, zgovorno priča statut stranke, ki v isti sapi stranko oddaljuje od ideoloških pogledov in temu podvrženega delovanja, hkrati pa poudarja »spoštovanje vrednost narodnoosvobodilnega boja«, kar je eklatantno selekcioniranje pogledov in zlasti sporno za DeSUS, ki naj bi bila v prvi vrsti stranka, ki zastopa volivce glede na njihovo starostno, ne pa politično pripadnost.

Zaradi tovrstnih nasprotovanj lahko pričakujemo trnovo pot sprejemanja nove zakonodaje. Zlasti vroče usklajevanje se obeta pri definiciji statusa oseb, ki so tako ali drugače sodelovale z okupatorjem, saj bo levica prav gotovo vztrajala pri tradicionalni populistični oznaki »narodni izdajalec«, čeprav so to definicijo zavrgli tudi pravni strokovnjaki z utemeljitvijo, da izraz ni pravno utemeljen. Zaradi ideoloških ovir bodo tako ljudje, ki dolga desetletja čakajo na popravilo krivic, morda ostali praznih rok. ■

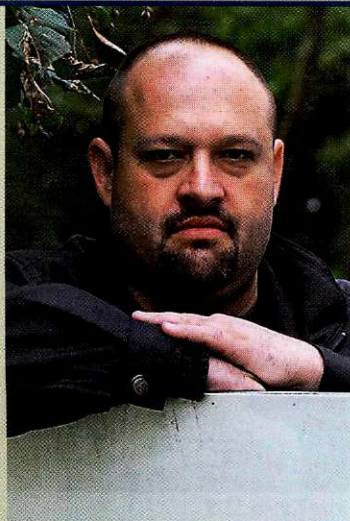
Zaradi ideoloških ovir bodo tako ljudje, ki dolga desetletja čakajo na popravilo krivic, morda ostali praznih rok.

dlogu zakona dosežen konsenz, saj se je z njim strinjala tudi DeSUS, iz predloga pa niso črtali nič bistvenega. Kljub temu je Franc Žnidaršič v javnosti kmalu zatrdil, da DeSUS predlogu še vedno nasprotuje. Usklajeni člen je predvideval, da statusa žrtve vojnega nasilja ne pridobijo osebe, ki jim je dokazano aktivno sodelovanje z okupatorjem in ki so omogočile izvedbo nasilnih dejanj okupatorja. Žnidaršič je kasneje zatrdil, da so zakon »do neke mere uskladili« in da je nova različica zakona »boljša od prejšnje«.

DeSUS je pri novi zakonodaji motilo predvsem to, da zakon velja le za polnoletne osebe. Žnidaršič je namreč vztrajal, da 17-letni-

diskusijam o petnajstletnih kolarantih, pač podati jasno sporočilo ne glede na dejanske okoliščine posameznih oseb. Prav tako, če ne še bolj, je problematična dvojnost stališč, ki jih poslanci DeSUS izražajo s svojim nasprotovanjem predlagani zakonodaji. Stranka poskuša s svojim programom zajeti predvsem specifično starostno skupino, vendar s svojim opredeljevanjem delajo razlike med svojimi volivci, saj očitno vodijo ideološko politiko, ki se nagiba v prid točno določeni skupini.

Tovrstno opredeljevanje je še posebno problematično zato, ker njihova ciljna skupina volivcev najbrž zajema večji del tistih, ki

Mediji in demokracija

Dr. Matevž Tomšič, foto: Bor Slana, Gregor Pohleven

Demokracija je politična ureditev, katere bistvo je različnost pogledov na vodenje države in družbe. Politični pluralizem torej. Pogoj za razvoj političnega pluralizma pa je obstoj družbenega pluralizma. Gre za razvitost civilne sfere, ki se izraža v številčnosti in raznolikosti akterjev, tj. posameznikov in skupin, ki zastopajo interese, ki so posledica socialne in kulturne heterogenosti sodobne družbe.

Da pride tovrstni samoorganizacijski potencial družbe do izraza, so nujna institucionalna zagotovila, ki državljanom omogočajo svobodno medsebojno povezovanje in sodelovanje. Poleg tega morajo obstajati kanali, prek katerih njihove želje, pobude in zahteve pridejo do izraza.

V tem smislu igra pomembno vlogo javna sfera in še posebej medijski prostor kot mesto, kjer prihaja do artikulacije raznoterih družbenih interesov. Množična občila namreč predstavljajo mehanizem komunikacije med akterji z različnih družbenih področij, pri čemer je še posebej pomembna njihova vloga posrednika med državljanji oz. civilno družbo na eni strani ter državno-političnimi strukturami in njihovimi nosilci na drugi. Pri tem rabijo kot sredstvo za predstavitev stališč, idej, kritik in predlogov, oblikovanih v sferi civilne družbe. Vendar pa le-te tudi sami producirajo, s čimer nastopajo v vlogi kreatorja javnega mnenja.

Medijski pluralizem Čeprav se zmožnosti medijev za konstruiranje zavesti ljudi pogosto precenjujejo, njihovega vpliva na stališča ljudi vseeno ni mogoče zanemariti. Zato lahko rečemo, da sta od načina delovanja medijskega prostora v veliki meri odvisni družbena in politična dinamika. S stališča razvoja demokracije namreč ni pomembna le svoboda izražanja posameznikov in skupin, ampak tudi možnost, da so njihova stališča predstavljena v javnosti na celovit in korekten način in da nobeni nazori niso vnaprej privilegirani. V primeru medijske dominacije določene politične, ideološke ali interesne opcije pride do zanikanja ene od temeljnih demokratičnih predpostavk, tj. enakopravnosti političnega tekmovanja, saj različne politične opcije nimajo možnosti primernega izražanja. Poledica tega je lahko umetno povzročeno neravnovesje političnega prostora.

Demokratično politično življenje torej zahteva ne le svobodo, ampak tudi enakopravnost izražanja. Tu pride do izraza pomen medijskega pluralizma. Ni namreč mogoče zanikati,

da se politično življenje demokratične družbe, ki je po svoji naravi pluralna, lahko kakovostno razvija le ob razvejenem in raznolikem medijskem prostoru, sestavljenem iz organizacij, ki so dovzetne za stališča različnih idejno-nazorskih orientacij.

Kdo kam posega? Slovenija sodi po vseh primerjalnih kriterijih med konsolidirane demokracije, med države torej, v katerih so vzpostavljeni temeljni mehanizmi, ki jamčijo pravice in svoboščine državljanov in zagotavljajo njihov nadzor nad izbiro nosilcev politične oblasti. In to kljub kritičnim ocenam, ki se pojavljajo pri vsakokratni opoziciji, ki vidi stanje demokracije v državi v precej bolj črni luči, kot kažejo mednarodne ocene. To seveda ne pomeni, da ne obstajajo resne pomanjkljivosti v delovanju sistema. Predvsem je problematična prepletenost različnih 'strateških elit', ki močno omejuje avtonomijo delovanja posameznih družbenih področij. Poleg tega vodi takšno stanje v ohranjanje različnih monopolov, ki zavirajo razvoj svobodne, odprte in pluralne družbe.

Demokratično politično življenje torej zahteva ne le svobodo, ampak tudi enakopravnost izražanja. Tu pride do izraza pomen medijskega pluralizma.

V tem smislu so mediji eno najbolj nevalgičnih področij. Zanje je bila tudi po koncu komunizma značilna enostranska vezanost na določeno politično opcijo, tisto, ki se običajno označuje z izrazom 'tranzicijska levica'. Ta vezanost se (je) izraža (la) v njihovi prevladujoči naklonjenosti predstavnikom in strankam iz tega političnega tabora ter stališčem, značilnim za njihov ideološki milje, na eni strani ter odporom do posameznikov, strank in idej iz kroga t. i. tranzicijske desnice na drugi. V tej luči je mogoče tudi razumeti nenaklonjen odnos medijskega dominantnega toka do aktualne vlade, ki je dosegel vrh v razvpiti 'peticiji zoper cenzuro', ki je prav premierja Janšo obtožila poseganja v njihovo avtonomijo.

Čeprav avtorji peticije za te svoje zelo hude obtožbe niso navedli zelo prepričljivih argumentov, ki bi dokazo-

O avtorju

Matevž Tomšič je leta 2002 doktoriral iz sociologije na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Sedaj predava na Fakulteti za uporabne družbene študije v Novi Gorici. Znanstveno in raziskovalno se ukvarja s preučevanjem demokratizacije in družbenega razvoja, pri čemer ga zanima tudi problematika kulturne sfere, predvsem vloga intelektualcev in kulturne elite v politiki in javnosti. Ta čas sodeluje pri dveh mednarodnih projektih, ki se ukvarjata v vprašanji demokratičnega vladanja in medkulturnih odnosov v EU. Sam ali v soavtorstvu je napisal več deset znanstvenih in strokovnih prispevkov v domačih in tujih publikacijah. Poleg tega objavlja publicistične članke v različnih slovenskih medijih, največ v dnevniku Večer.

vali, da bi bilo stanje sedaj slabše kot pod prejšnjimi vlada-mi (eden od pobudnikov peticije je celo izjavil, da je prej občutil več pritiskov), je Janševi vladi vseeno mogoče očitati precejšnje pomanjkanje občutka za medijsko problematiko. Zaradi tega ji ni uspelo vzpostaviti trajnih pogojev za razvoj odprtega in pluralnega medijskega prostora kakor tudi ne pogojev za svoboden razmah iniciativ na nekaterih drugih strateško pomembnih področjih. Namesto tega je šla v zaveznitvo z raznimi gospodarskimi 'nacionalnimi šampioni', ki so bili med najbolj gorečimi zagovorniki protekcionistične in antilibertarne ideologije 'nacionalnega interesa' (ta je bila v praksi seveda namenjena pridobivanju zelo konkretnih partikularističnih koristi). Ti so vlado pustili na cedilu v trenutku, ko so dosegli svoje, in se naslonili na nove (stare) politične podpornike.

Posledice tega so očitne tudi v delovanju tistih občil, ki so pod nazorom omenjenih združb. Tako je Delo po zamenjavi vodstva, do katere je prišlo sredi leta, temeljito spremenilo svoj uredniški kurz v smeri podpore trazijski levici. Nedavno je bil zamenjan direktor Večera kljub dobrim poslovnim rezultatom in temeljitemu izboljšanju vsebinske zasnove časopisa, ki je pod tem vodstvom postal resnično nacionalno relevanten medij. Najbolj brezobzirne oblike poseganja pa je deležen tednik Mag; časopis, ki je več kot desetletje predstavljal glas drugačnosti v nazorsko monotoni slovenski medijski krajini (v kateri so prevladovali različni odtenki 'rdeče barve'). Sedaj kaže, da bodo nadzorniki kot kazen za neposlušnost zamenjali odgovornega urednika tednika, čeprav se je za časa njegovega urednikovanja naklada povečala kar za tisoč izvodov, na njegovo mesto pa vsilili izpričanega levičarja, ki je med vrsticami že napovedal spremembo uredniške politike skozi 'kadrovske okrepitve' (lahko si mislimo, kako bodo politično usmerjene te okrepitve), kar bi dejansko pomenilo uničenje tednika, ki bo s pričakovano spremembo nazorske orientacije izgubil večino dosedanjih bralcev (medtem ko ga levičarji ne bodo začeli kupovati, saj imajo na svojo kožo pisanega 'čtiva' na voljo v izobilju).

Narava in učinki različnih posegov Zanimivo – čeprav pričakovano – je, da se je na tovrstne prakse predstavnikov lastnikov omenjenega tednika (ki nikakor niso politično nemotivirane) največje (in do nedavnega edino) novinarsko združenje odzvalo dokaj mlačno. Izrazilo je sicer načelno podporo novinarjem Maga, vendar je bila ta podpora precej manj zavzeta kot pri prejšnjih primerih domnevnega poseganja v medije, ki naj bi jih izvajala

'druga stran' (medtem ko se pobudniki prej omenjene peticije sploh niso odzvali). Nekateri iz novinarskih krogov so celo poočitali 'magovcem', češ da se prej niso solidarizirali s svojimi kolegi, sedaj pa pričakujejo njihovo podporo.

Seveda ni mogoče zanikati teženj aktualne oblasti, da pridobi vpliv na poročanje najpomembnejših množičnih občil. Vendar se aktualno dogajanje okoli Maga pomembno razlikuje od prej navedenih. Prvič, v omenjenih primerih je šlo ne nazadnje le za odnos med novinarji in uredniki, se pravi za odnos znotraj novinarskih hiš. Seveda je stvar debate, ali so bile določene odločitve urednikov (denimo o premetitvi dveh dopisnikov na Delu) upravičene – lahko, da niso bile. Vendar gre vendarle za stvar znotraj novinarskega ceha (urednik je konec koncev le novinar). Pri Magu pa je situacija povsem drugačna. Tu je 'na delu' neposreden poseg ljudi, ki s samim novinarskim delom nimajo ničesar skupnega.

In drugič, kar je verjetno še pomembneje, družbeni učinki pritiskov na Mag so bistveno bolj problematični. Kljub očitkom, da vlada vpliva na poročanje medijev, kot so Delo, Večer, Primorske novice in nacionalna radiotelevizija, le-ti izražajo (v primeru nekaterih, predvsem prvo imenovanega, bi bilo sicer treba govoriti v pretekliku) pluralnost mnenj, tako da – na splošno rečeno – ne favorizirajo vladajoče politične opcije. Zamenjave na vodilnih mestih nekaterih od njih tako niso pripomogle k zmanjšanju odprtosti in pluralnosti medijskega prostora, ampak prej obratno. To seveda ne velja v primeru Maga, saj bi v primeru, da se naklepi lastnikov uresničijo, izginil eden redkih ne levičarsko usmerjenih medijev.

Treba je ustvariti razmere, da bodo imeli medijski akterji različnih usmeritev možnost svobodnega in tudi enakovrednega delovanja.

Razlika med omenjenimi primeri se izraža v dejstvu, da so denimo novinarji Dela, ki niso bili zadovoljni s prejšnjo (po njihovem mnenju provladno) uredniško politiko, lahko mirno prešli k Dnevniku (ali kam drugam), kjer uspešno nadaljujejo kariero, saj imajo možnost, da neovirano pišejo v skladu s svojimi nazori. Ali bodo imeli novinarji Maga podobno možnost? V sedanji situaciji – zelo malo verjetno. Zato je treba ustvariti razmere, da bodo imeli medijski akterji različnih usmeritev možnost na samo svobodnega, ampak tudi enakovrednega delovanja – seveda ob pogoju, da spoštujejo temeljne profesionalne standarde.

Gospodarstvo pod drobnogledom

Vida Kocjan, foto: Gregor Pohleven, Bor Slana

Vlada je v preteklem triletnem obdobju dobro delala. Ker pa je za večino medijev dobra novica le slaba novica, javnost o njenih dosežkih ne ve veliko.

Pospesena gospodarska aktivnost in višja zaposlenost ter s tem povezana rekordno nizka brezposelnost se nedvomno pozna na blaginji državljanov. S tega vidika je zgovoren podatek, da se v Sloveniji precej gradi, kar dokazuje dogajanje na nepremičninskem trgu. Zgovoren je tudi podatek, da bo števi-

lo prodanih avtomobilov letos preseglo številko 60 tisoč. Samo v oktobru smo Slovenci registrirali 6.046 avtomobilov, kar je za 35 odstotkov več kot mesec pred tem in kar 1.600 avtomobilov več kot oktobra lani. V devetih mesecih je bilo v Sloveniji registriranih za 9 odstotkov več novih avtomobilov kot v istem obdobju

lani. Če pogledamo številko 60 tisoč novih avtomobilov, ugotovimo, da je skoraj desetina vseh gospodinjev letos bodisi zamenjala star avtomobil za novega, bodisi kupila dodatnega. To pa je podatek, ki kaže blaginjo v državi. To na svojevrsten način kaže to tudi zadnji podatek o tem, da se je več kot 109 tisoč državlja-

nov potegovalo za nakup delnic Nove Kreditne banke Maribor (NKBM), povprečno pa je vsak vložil dobrih 3.300 evrov.

Plače in pokojnine Če pogledamo rast brutoplač v zadnjih letih, ugotovimo, da so se te v letu 2006 nominalno povečale za 4,8, realno pa za 2,2 odstotka. V letu 2007 se bodo po jesenski napovedi urada za makroekonomske analize in razvoj na podlagi gibanj v prvih šestih mesecih brutoplače nomi-

nalno povišale za 5,9 in realno za 2,4 odstotka. Skladno z rastjo plač se povečujejo tudi pokojnine. Slednje so se v letu 2006 v povprečju povečale za 4,7 odstotka. V februarju leta 2007 so se povišale za 3,8, v novembru 2007 pa za dodatna 2 odstotka, kar pomeni, da se bodo pokojnine v letu 2007 povišale za približno 5,9 odstotka nominalno oziroma 2,4 odstotka realno. Dodaj-

Gospodarska rast v višini 6,5 odstotka je izjemna.

Z ustrezno makroekonomsko politiko vlada po svojih močeh pomembno prispeva k gospodarskemu razvoju države.

mo, da so upokojenci novembra prejeli tudi 20-odstotni poročun za nazaj. Pomembno pri tem pa je, da se pokojnine usklajujejo z rastjo plač, kar se v času prejšnjih vlad ni dogajalo. Janševa vlada je namreč takoj po nastopu svojega mandata spremenila zakonske osnove za prilagajanje pokojnin rasti plač, zaradi česar se je spremenil sistem prilagajanja. Spomnimo, da so bili v času prejšnjih vlad, posebno Ropove, upokojenci zaradi takratnega sistema vsako leto prikrajšani za najmanj polovico pokojnine, kar pomeni, da so bili v dveh letih ob eno pokojnino. Če bi se tak sistem nadaljeval, bi bili upokojenci danes v bistveno težjem položaju, v zadnjih dveh letih pa bi izgubili še eno celo pokojnino. Zdajšnjo vlado si bomo zapomnili tudi po tem, da je prva, ki je znižala davke iz plač. Postopoma se namreč odpravlja davek na plače, kar za delodajalce pomeni precejšnjo razbremenitev stroškov dela. Hkrati je vlada spremenila in znižala najnižjo stopnjo dohodnine. Vse to so uspehi, o katerih se v javnosti zelo malo ali skoraj nič ne govori. Dodajmo, da znaša povprečna pokojnina v državi nekaj več kot 500 evrov, povprečna netoplača v državi pa se giblje okrog 840 evrov.

Dohodnina Ko govorimo o pokojninah in plačah, moramo ome-

niti še zelo poenostavljen dohodninski sistem. Spomnimo, kako se je ta sistem zapletel s t. i. Ropovo davčno reformo. Janševa vlada je to poenostavila. Za leto 2007 bomo prejeli že izpolnjene dohodnin-

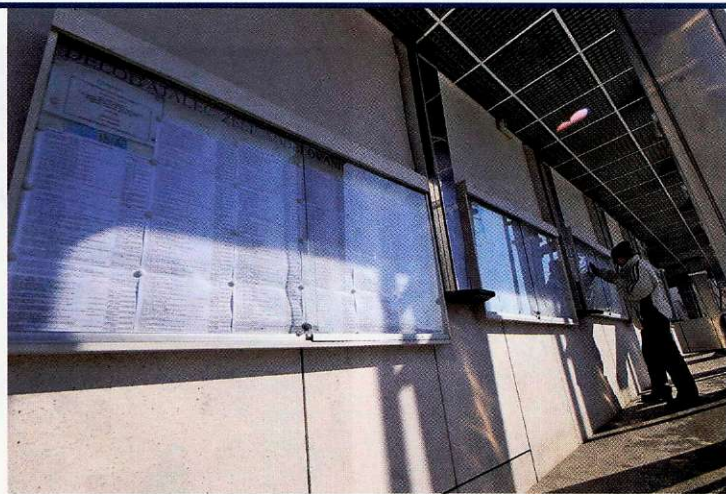
ske napovedi, kar pomeni tudi pocenitev sistema. Napoved za dohodnino, ki jo bo Davčni urad RS (DURS) poslal vsem davčnim zavezancem do konca maja 2008, bomo samo pregledali. Če se s

Ministri Andrej Bajuk, Andrej Vizjak in Žiga Turk, Janez Šuštaršič in Boštjan Vasle (Umar) so združili moči pri gospodarski politiki vlade.

Zavod za pokojninsko zavarovanje je dobro opravil svoje delo.

Vrste pred zavodi za zaposlovanje so čedalje krajše.

▶ podatki ne bomo strinjali oziroma ti ne bodo točni, bomo lahko temu ugovarjali. S tem oddajanje dohodninske napovedi ne bo več travma, kakršno so nekateri doživljali v preteklih letih.

Brezposelnost Omenimo naj še občutno znižanje brezposelnosti, ki je v povprečju v desetih mesecih leta 2007 za 17,6 odstotka nižja kot v primerljivem obdobju lani. Ob koncu oktobra 2007 je bilo na Zavodu RS za zaposlovanje prijavljenih le 69.500 brezposelnih oseb, ob koncu oktobra 2006 81.302, oktobra 2004 pa 92.538. Zniževanje števila brezposelnih je torej več kot očitno, kar je resnično uspeh. V državi je po standardih evropske metodologije 4,6-odstotna brezposelnost, kar je ena najnižjih v državah Evropske unije (EU) in tudi Evropske monetarne unije (EMU). V preteklih letih je bilo veliko narejenega tudi na področju zaposlovanja in-

lidov. V prvih devetih mesecih letošnjega leta se je tako zaposlilo 1.408 brezposelnih invalidov, kar je bistveno več, kot se jih je zaposlilo pred uveljavitvijo kvotnega sistema, ki ga je sprejela ta vlada. Tudi delež brezposelnih mladih do 26 let se je precej znižal. V letu 2004 je bilo kar 26 odstotkov iskalcev mladih brez zaposlitve, oktobra 2007 pa le še 17 odstotkov, kar je nedvomno tudi posledica ukrepov aktivne politike zaposlovanja. Ob tem ne moremo niti mimo podatka, da se rodnost v Sloveniji povečuje. V letu 2006 se je rodilo 18.932 otrok, kar je največ v zadnjem desetletju. Vsekakor je to, da se mladi raje odločajo za otroke, povezano tudi z boljšimi gmotnimi razmerami v državi.

Revščina Poglejmo še podatke o revščini. Pod pragom tveganja revščine živi 12,1 odstotka ljudi, povprečje za 25 držav članic EU pa je 16 odstotkov. Med državami

EMU je samo Nizozemska bolj uvrščena od naše države. Seveda je število ljudi, ki živijo pod pragom revščine, previsoko. Pomembno je to, da je dela v državi dovolj in da lahko v zadnjih letih dela vsak, ki si to želi. Med ljudmi, ki živijo pod pragom tveganja revščine, so tudi starejši in upokojenci, ki prejema nizke pokojnine (najnižja se giblje okrog 251 evrov), vendar pa so ti lahko deležni različnih socialnih pomoči, če seveda zanje zaposijo.

Gospodarska rast Če smo začeli s socialnim področjem, nadaljujmo z gospodarsko rastjo in drugimi makroekonomskimi kazalniki države. Medtem ko je bila gospodarska rast v letu 2005 še 4,1-odstotna, je Slovenija v letu 2006 dosegla 5,7-odstotno rast, ki je bila med višjimi v EMU, višjo sta imela le Irska in Luksemburg. Visoka gospodarska rast se je nadaljevala tudi v letu 2007, po

brih 70 odstotkov BDP povprečja EU. V treh letih smo torej dosegli povečanje 4 tisoč evrov letno, kar je fenomen, o katerem pa se v državi ne govori veliko.

Inflacija Edino, kar odstopa od ugodnih rezultatov, je inflacija. Ta se povečuje v vseh evropskih državah. Kot podatek naj navedemo, da se je medletna inflacija, merjena v času od oktobra 2007 do oktobra 2006, v evroobmočju septembra povišala z 2,1 na 2,6 odstotka. V tem času se je stopnja inflacije, ki kaže povišanje cen življenjskih potrebščin, v Sloveniji povišala s 3,6 na 5,1 odstotka. Dodajmo, da je bilo oktobra 12-mesečno povprečje inflacije v evroobmočju 1,9 odstotka, v Sloveniji pa 3,3 odstotka. Po zadnjih podatkih bo inflacija v Sloveniji, merjena na letni ravni, okrog 5,7-odstotna (maastrichtski kriterij je 3 odstotke). Kot je znano, so na povečanje inflacije v največji meri vplivale rasti cen hrane in nafte. Na povišanje cen hrane so delno vplivali svetovni trendi (predvsem na področju žit), v veliki meri pa tudi monopol slovenskih trgovskih verig. Na rast cen nafte in naftnih derivatov pa naša država nima bistvenega vpliva. Na tem področju je vlada znižala t. i. trošarinski davek na proizvode na najnižjo mogočo raven, ki jo še dopušča politika EU. V začetku leta je bila načrtovana rast cen za sod nafte okrog 50 dolarjev, v resnici pa se je ta že približala 100 dolarjem na sod. Ta čas se je cena nekoliko znižala. Glede rasti cen hrane pa se Sloveniji nedvomno maščuje nekritična koncentracija posameznih proizvajalcev

Prvič v zgodovini Slovenije bo državni proračun približno izravnal, možnosti so tudi za doseganje manjšega proračunskega presežka.

zadnjih podatkih pa znaša realno 6,5 odstotka. S tem povezan je podatek o rasti bruto domačega proizvoda (BDP) na prebivalca. Po napovedih Eurostata bomo v letu 2007 dosegli rekordnih 91 odstotkov BDP povprečja EU, kar pomeni 22.300 evrov na prebivalca, merjeno po kupni moči. V letu leta 2004 je bil povprečni BDP na prebivalca slovenske države 18.300 evrov, dosegali pa smo do-

in predvsem trgovcev v preteklih letih. To, da monopol ne vzpodbuja konkurenčnosti, je danes razumljivo že vsakomur. Vlado torej na tem področju čaka še veliko dela. Vlada kot glavni notranji razlog za povečanje inflacije navaja neupravičene podražitve s strani trgovcev, na povišano inflacijo pa so po njenem mnenju vplivali tudi uvedba evra, visoka gospodarska rast, visoka zaposlenost in nizka brezposelnost. Hkrati s tem napoveduje ukrepe za znižanje inflacije, ki naj bi bili: usklajeno delovanje ekonomskih politik,

Prvič v zgodovini Slovenije imamo najnižjo stopnjo brezposelnosti.

znižanje proračunskega primanjkljaja, utrditev proticikličnosti fiskalne politike, nadzor nad reguliranimi cenami, vzdržna rast plač, znižanje trošarin na najnižjo raven, ki jo še dovoljuje EU, preprečevanje dogovorov med trgovci, podpiranje nevladnih organizacij za varstvo potrošnikov.

Proračunska blagajna Slovenija je 1. januarja 2007 kot edina nova članica EU prevzela evro, kar je bil svojevrsten uspeh. Proračunski primanjkljaj je bil ob koncu mandata prejšnje vlade 2,3 odstotka BDP. V letu 2005 je vlada ta primanjkljaj znižala na 1,5 in nato v letu 2006 na 1,2 odstotka. Po zdajšnjih napovedih bo primanjkljaj v letu 2007 znašal 0,57 odstotka BDP, v letu 2008 pa naj bi bil 0,94-odstoten. Finančni minister Andrej Bajuk je v pogovoru za naš tednik dejal, da se lahko zgodi, da bo proračunski primanjkljaj v letu 2007 glede na izredno ugodno in visoko gospodarsko rast verjetno še nižji od

Kljub dobremu stanju v gospodarstvu državljanom življenje greni pomanjkanje konkurence v trgovinski dejavnosti.

napovedanega. Dejal je, da ga ne bi presenetilo, če bi imela Slovenija prvič v zgodovini presežek v javnofinančni bilanci.

Vlada je v času svojega triletnega mandata zelo znižala tudi odhodke širšega sektorja države, in sicer za 3 odstotke BDP, za celotno mandatno obdobje pa načrtuje še dodatno znižanje. Ob tem ni zanemarljivo, da so v letu 2006 (podatkov za leto 2007 še ni) samo tri države EMU imele nižji delež odhodkov v BDP kot Slovenija. Tudi o tem se v Sloveniji ne govori. Večkrat pa se omenja dolg države. A treba je povedati, da se je dolg širšega sektorja države prav tako znižal. V letu 2006 je znašal 27,8 odstotka BDP, nižjega od Slovenije sta imela samo Luksemburg in Irska. Za leto 2007 je dolg širšega sektorja države ocenjen na 25,6 odstotka BDP, za leto 2008 pa vlada napoveduje, da bo manjši od 25 odstotka BDP.

Davki in konkurenčnost Z državnim proračunom, primanjkljajem ali presežkom in zadolževanjem je seveda povezano tudi področje davkov. Vlada je v triletnem obdobju davčno področje uredila na moderen, mednarodno primerljiv in socialno vzdržen način. S tem je zagotovila razbremenitev gospodarstva in povečanje njegove konkurenčnosti na domačem in tujih trgih. Z olajšavami za raziskave in razvoj želi podjetja spodbuditi k obsežnejšim raziskavam in doseganju višje dodane vrednosti. Kot smo že zapisali, se postopno znižuje davek na izplačane plače, do leta 2009 pa bo v celoti odpravljen. Prav tako bo postopoma do leta 2010 zmanjšan davek od dohodka pravnih oseb, in sicer s 25 na 20 odstotkov. Za konec pa naj zapišemo, da je po oceni evropskega inštituta Ambrosetti Slovenija po hitrosti približevanja glavnim lizbonskim ciljem na četrtem mestu. Po oceni evropskega reformnega barometra sta samo dve državi uvrščeni bolje, šest jih je približno na enaki ravni, druge so uvrščene slabše. **D**

Pokojnine podobno kot plače realno naraščajo, vlada je spremenila sistem prilagajanja pokojnin plačam in s tem končala agonijo, ko so upokojenci v času Ropove vlade vsako leto »izgubili« polovico pokojnine.

Za medije je dobra novica le slaba novica, zato se ugodnih podatkih piše bolj malo.

Letos bo v Sloveniji registrirano rekordno število novih avtomobilov.

Triletje nove socialne politike

Peter Avsenik, foto: Gregor Pohleven, Bor Slana

Od nastopa vlade so minila tri leta in njen prvi mandat gre počasi h koncu. Tokrat predstavljamo opravljeno delo enega bolj izpostavljenih resorjev – ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

Med najpomembnejše dosežke zadnjega obdobja v delu ministrstva spada predvsem sprejetje obnovljenega zakona o delovnih razmerjih (ZDR) in socialnega sporazuma. Tako sporazum kot tudi novela ZDR, ki je začela veljati 29. oktobra letos, sta rezultat dolgotrajnih usklajevanj s socialnimi partnerji. Med odmevnejšimi fenomenimi ministrstva v mandatu zadnjih treh let pa sta vsekakor precejšen padec brezposelnosti in ustvarjanje razmer, ki so omogočile preobrat trenda upadanja rojstev, kar pa je povezano tudi z delom drugih

resorjev. V letu 2006 se je tako rodilo največ otrok v zadnjem desetletju – 18.932. Ministrica za delo, družino in socialne zadeve Marjeta Cotman je dosežke svojega ministrstva predstavila nedavno na tiskovni konferenci. A večino ukrepov, zaradi katerih je socialna varnost danes v Sloveniji na zadovoljivi ravni, je zastavil že njen predhodnik Janez Drobnič.

Ustavna izhodišča Pred tremi leti, ko je vlado prevzela desno-sredinska koalicija, je enega bolj izpostavljenih resorjev prevzel član Nove Slovenije Janez Drob-

nič. Ključna izhodišča za delo so bila slovenska ustava oziroma njena določila o socialni državi, nedotakljivosti življenja, družini, pravici do dela in nediskriminaciji pa tudi koalicijska pogodba, program za izvajanje lizbonske strategije ter okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji. V skladu s temi cilji je bil najprej zastavljen program dela ministrstva za prvi dve leti. Med najpomembnejšimi cilji zaposlenih na ministrstvu so bili zmanjšanje brezposelnosti in revščine, prožen trg dela, usklajevanje pokojnin s plačami, uvedba

ukrepov za povečanje rojstev, uveljavitev nove štipendijske sheme in zmanjšanje odvisnosti od socialne pomoči. Za uresničitev teh ciljev je ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve pripravilo vrsto zakonov, podzakonskih aktov in drugih programov. Veliko je bilo sprejetih, nekateri pa so ostali v vladni obravnavi ali pri ministru.

Ukrepi za upad brezposelnosti

Oktobra 2004 je bilo na zavodu za zaposlovanje prijavljenih 92.538 brezposelnih oseb, ob koncu novembra 2005 pa se je število zmanjšalo na 79.493. Do konca

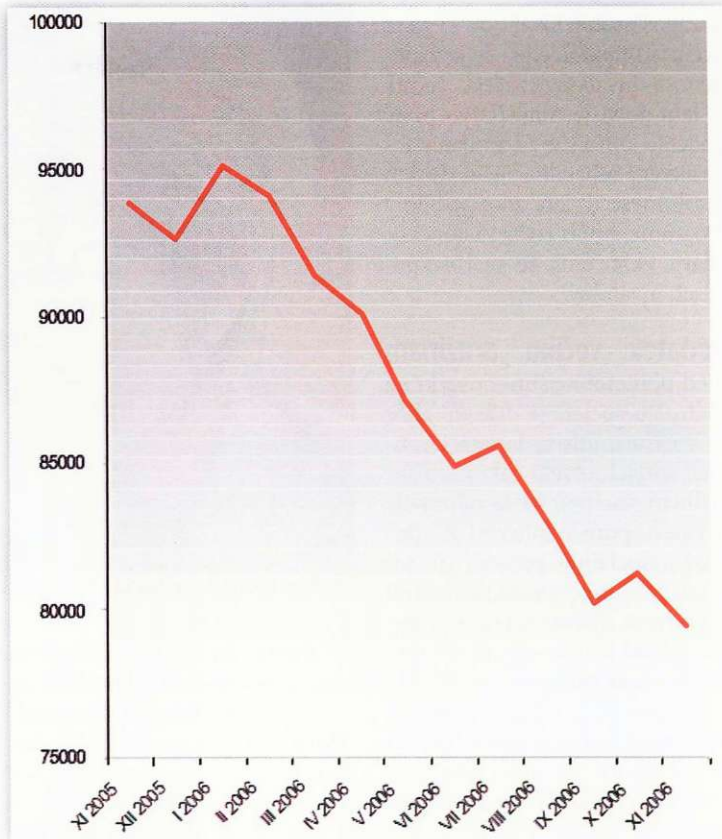
Poostri so nadzor nad študentskim delom.

oktobra letos se je zmanjšalo še za deset tisoč in je znašalo 69.500. Drugo četrtletje leta 2007 je tako zaznamovala izjemno nizka – le 4,6-odstotna brezposelnost, ki je ena najnižjih v Evropski uniji kot tudi v Evropski monetarni uniji. Ena ključnih novosti, ki so takšen padec brezposelnosti omogočile, je bil zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti.

Temeljni cilj sprememb zakona je spodbujanje večje aktivnosti brezposelnih, ohranjanje njihove zaposljivosti in ureditev sistema štipendiranja. Tako so bili zaostreni pogoji za pridobitev socialne pomoči v primeru odklonitve zaposlitve, ki jo je ponudil zavod za zaposlovanje. S spremembami zakona je bil spremenjen status udeležencev javnih del; ti so pridobili pravico do regresa za letni dopust. Brezposelnemu lahko po novi ureditvi po treh mesecih na zavodu ponudijo tudi zaposlitev, ki je za eno stopnjo nižja od posameznikove izobrazbe. Po šestih mesecih pa zavod lahko ponudi tudi za dve stopnji nižjo zaposlitev. S temi spremembami se je zaposlovanje precej povečalo, hkrati

pa so bili omiljeni očitki, da brezposelne osebe večkrat zlorablajo svoj položaj, saj naj ne bi aktivno iskale zaposlitve. S spremembami omenjenega zakona je ministristvo zagotovilo tudi pravne podlage za ustanovitev štipendijskega sklada. Zakon je uspešno prestal tako vladno obravnavo kot obravnavo v državnem zboru.

Prav tako je državnozborsko obravnavo uspešno prestal zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Z njim so bile pogojene sankcije za delo na črno ali za zlorabe študentskega dela. Veliko študentov je denimo pred tem opravljalo delo prek napotnice nekoga drugega, od tedaj pa so tudi študentski servisi precej poostri politiko izdajanja napotnic. Ministristvo je pripravilo tudi novelo zakona o nacionalnih poklicnih

Brezposelnost v zadnjih letih občutno upada.

kvalifikacijah ter novelo zakona o zaposlovanju in delu tujcev, ki sta bili potrjeni tudi v državnem zboru. Med pomembnejšimi dokumenti je v prvem delu mandata med drugim nastal Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007 do 2013. Za leti 2007 in 2008 so v tem kontekstu določili, da bo

posebna pozornost namenjena programom usposabljanja in izobraževanja brezposelnih.

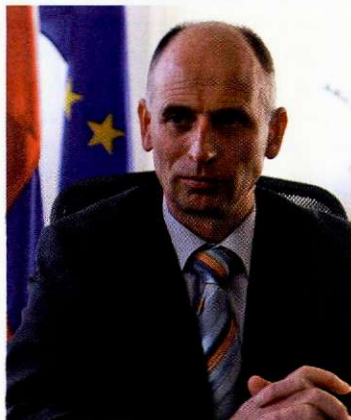
Že v začetku mandata ministra Drobničja je bil prvič v zgodovini ministrstva ustanovljen direktorat za invalide. Ta je na podlagi prenovljene lizbonske strategije pripravil zakon o zaposlitveni rehabilitaciji ▶

Smernice in dosežki

V nadaljevanju navajamo bistvene smernice in dosežke aktualne socialne in družinske politike.

- Sprejet je bil nov zakon o delovnih razmerjih – v celoti ohranja socialni in ekonomski položaj ter socialno varnost zaposlenih in zagotavlja večjo konkurenčnost.
- Vladna politika daje poudarek aktivni politiki zaposlovanja, ki je tudi pripomogla k padcu brezposelnosti in večji zaposlenosti invalidov.
- Sprejeti so bili ukrepi za zmanjšanje dela na črno in zlorab študentskega dela.
- Več kot 15.000 težko zaposljivih državljanek in državljanov s področja dela z računalnikom se je za to delo tudi izobrazilo.
- Na 22 sejah Ekonomsko-socialnega sveta so bile obravnavane mnoge aktualne teme: ekonomske in socialne reforme, davčna reforma, zakonodaja s področja dela in sociale, spremembe zdravstvene zakonodaje.

- Eden bistvenih dosežkov je podpis socialnega sporazuma za obdobje 2007–2009 oktobra 2007 in podpis dogovora glede sprememb zakona o delovnih razmerjih med socialnimi partnerji dne junija 2007.
- Prišlo je do številnih srečanj s predstavniki sindikatov in s predsednikom vlade.
- Pogoji za upokožitev in odmera pokojnine niso bili zaostreni, delovna doba ni bila podaljšana. Pokojnine se usklajujejo z rastjo plač. Odpravljen je premoženjski cenzus za pridobitev pravice do dela vdovske pokojnine in povečan letni denarni dodatek (t. i. regres za upokožence).
- S 1. novembrom 2007 so se uskladile pokojnine z rastjo plač, in sicer za 2 odstotka. Vsi upokoženci pa so dobili poračun za 2 odstotka od januarja do novembra. To je bila druga uskladitev letos. Prvo usklajevanje je bilo februarja, ko so se pokojnine povečale za 3,8 odstotka, kar pomeni, da so se skupno v letošnjem letu dvignile za dobrih 5 odstotkov.

Janez Drobnič, nekdanji minister

► in zaposlovanju invalidov. Že prve ocene so pokazale, da se je zaposlenost invalidov začela večati. V letu 2006 je ministrstvo prvič podelilo koncesije za izvajanje zaposlitvene rehabilitacije in v prvih šestih mesecih leta 2006 je bilo v programe, ki jih izvajajo koncesionarji, vključenih že 542 brezposelnih invalidov.

Dodatek večjim družinam

Med pomembnejšimi dosežki na področju sociale je državni zbor že v času ministra Janeza Drobniča sprejel novelo zakona o socialnem varstvu, ki je odpravila nekatere pomanjkljivosti na področju socialnih pomoči (prejemnik socialne pomoči je denimo po novem dolžan sprejeti ponujeno delo) in na področju izbire družinskega pomočnika.

Na področju dela in pravic iz dela pa omenimo sprejetje zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki je med drugim zagotovil dosledno usklajevanje pokojnin z rastjo plač.

Med ukrepi, ki so kasneje vsaj v neki meri pripomogli k povišanju števila rojstev, je zagotovo sprejetje zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Ta je razši-

Ministrica za delo in družino Marjeta Cotman

ril pravico do krajšega delovnega časa staršev in povečal dodatek za velike družine. Eden odmevnejših zakonov, ki ga je sprejela vlada, državni zbor pa ne, je zakon o žrtvah vojnega nasilja, ki je določal, kdo je žrtev. To je vsak, ki je utrpel in postal žrtev ne glede na stran, ki je to nasilje povzročila. »Status žrtve lahko pridobijo tudi tisti, ki so utrpeli nasilje zaradi komunistične revolucije med vojno,« je predvideval zakon. Med drugim je odpravljal

ustavno sporen in neustrezen člen, ki opredeljuje »izdajalce«. Zakon je v času državnoborske razprave povzročil ideološke delitve, zaradi neugodnega razmerja sil v parlamentu pa ni bil sprejet.

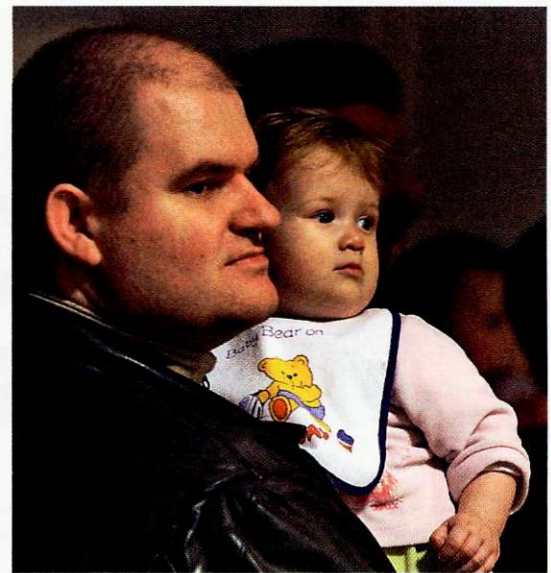
Spremembe v vrhu ministrstva

Iz časa prejšnjega ministra je tudi program, ob katerem se je dvignilo precej prahu, manjša nesoglasja pa so se pojavila tudi znotraj koalicije. Tako imenovana strategija za dvig rodnosti je vsekakor vsebovala nekatere dobre rešitve, vendar je v javnost prišla v občutljivem času, poleg tega pa ni bila usklajena v koaliciji. Predsednik vlade je zato Drobniču predlagal odstop s položaja ministra, vendar ta predloga ni sprejel. Kasneje je bila v državnem zboru izglasovana prva nezaupnica ministru v času nove vlade. Z odhodom Janeza Drobniča je po mnenju nekaterih odšel zadnji reformist, ki se je dokaj dosledno ravnal po sklepih libbonske strategije. Odprl pa se je prostor ministrici, ki je svoja prizadevanja namenila zlasti socialnemu dialogu.

Socialni sporazum in ZDR

Aktualna ministrica za delo Marjeta Cotman in državni sekretar Marko Štrovs sta delo na ministrstvu v minulem letu predstavila na tiskovni konferenci v začetku novembra. »Kot ministrica se borim za upoštevanje socialnega dialoga in za to, da Slovenija ostane socialna država,« je uvodoma dejala Cotmanova.

Med bistvenimi dosežki sta gotovo podpis socialnega sporazuma

Rodnost v Sloveniji končno narašča.

in sprejetje zakona o delovnih razmerjih. Oba projekta sta bila plod dolgotrajnih usklajevanj med socialnimi partnerji. Socialni sporazum vsebuje 19 poglavij in bo veljal do konca leta 2009. V vsakem od razdelkov so določene naloge vlade, delodajalcev in sindikatov, in sicer na različnih področjih. Omenimo le nekatera: socialni dialog, obvladovanje inflacije in politike cen, davčni sistem, javne finance, spodbujanje hitrejšega tehnološkega razvoja in povečanje naložb v raziskave v gospodarstvu, zaposlovanje in trg dela, plače, varnost in zdravje pri delu, soupravljanje, usklajevanje poklicnih in družinskih obveznosti, stanovanjska politika, zdravstveno zavarovanje, socialna varnost, zagotavljanje enakih možnosti, spoštovanje različnosti in še nekatera druga.

»Novela med drugim omogoča večjo fleksibilnost zaposlovanja in s tem konkurenčno sposobnost gospodarstva,« je o prenovljenem zakonu o delovnih razmerjih ob sprejetju v državnem zboru dejala ministrica Cotmanova. Novela naj bi po njenem prepričanju vzpostavila dobre pogoje za manjšo brezposelnost in kakovostna delovna mesta. Prednosti novega zakona so zlasti večja notranja mobilnost, saj bo mogoče skleniti pogodbo o zaposlitvi, ki ne bo določala le enega delovnega mesta. S tem se bodo zmanjšale možnosti odpuščanja delavcev v primeru ugotovljenih presežkov. Več možnosti bo v prihodnjih letih tudi pri zaposlovanju za določen čas.

Če lahko za nekdanjega ministra Drobniča rečemo, da je oblikoval primerna izhodišča socialne politike, se je njegova naslednica Cotmanova izkazala kot ministrica dialoga.

Z zakonom je ministrstvo povečalo prejemke velikih družin.

V začetku oktobra je bil podpisan socialni sporazum.

Novela prinaša tudi spremembe glede zaposlovanja s skrajšanim delovnim časom. V zvezi s tem zakon uvaja tako imenovano načelo sorazmernosti – pri nas je namreč delež tovrstnega zaposlovanja majhen, razlog pa naj bi bil, da je to nesorazmerno draga oblika zaposlovanja. Odpovedni roki v pogodbah o zaposlitvi so za delodajalce po novem krajši, kar bo delodajalcem znižalo stroške dela. Tako je denimo odpovedni rok v primeru, če pogodbo o zaposlitvi redno odpoveduje delavec, en mesec. Za tiste zaposlene, ki jih bo ta sprememba najbolj prizadela, pa bodo predlagali dopolnitve na področju zakonodaje, ki ureja pravice brezposelnih. Če delodajalec zaposlenega odpusti, pa mu hkrati najde drugo delo, mu ni treba plačati odpravnine. Zakon med drugim ureja tudi področja delovnega časa, letnega dopusta in nadurnega dela ter prepoveduje kakršno koli diskriminacijo in psihično nasilje na delovnem mestu.

»S spremembami zakona nam je uspelo v celoti ohraniti socialni in ekonomski položaj ter socialno varnost zaposlenih,« je sprejetje zakona komentirala ministrica.

Štipendije in družinska politika

Cotmanova je na tiskovni konferenci izpostavila nadaljnji trend zmanjševanja brezposelnosti, saj je bilo v letošnjih prvih desetih mesecih za 17,6 odstotka manj brezposelnih kot v primerljivem obdobju lanskega leta. Kljub vsemu je brezposelnih še vedno bli-

zu 70 tisoč, na drugi strani pa je na zavodu prijavljenih kar trikrat več (210 tisoč) prostih delovnih mest, kar pa je za 7,6 odstotka več kot v primerljivem obdobju lani. Za vodstvo ministrstva je nadvse razveseljiv tudi podatek, da se je samo v prvih devetih mesecih leta 2007 zaposlilo 1.408 brezposelnih invalidov. Posledica večje zaposlenosti je tudi zmanjšanje števila prejemnikov socialne pomoči. Odstotek teh se je namreč od januarja do septembra 2007 zmanjšal za 16,5 odstotka.

Ministrica je omenila tudi dosledno usklajevanje pokojnin z rastjo plač. V letošnjem letu je bil sprejet zakon o štipendiranju, veljati pa bo začel 1. septembra 2008. Cilj ministrstva je bil zagotoviti bistveno več štipendij. »Z novim zakonom o štipendiranju poskušamo spodbuditi delodajalce k podeljevanju kadrovskih štipendij s spodbudami in sofinanciranjem dodeljenih kadrovskih štipendij,« je ob sprejetju zakona dejala Marjeta Cotman. Državne štipendije se bodo po novem zvišale za 11 odstotkov, pri Zoisovih štipendijah pa bo glede na dohodek v družini mogoče dobiti dodatek. Z delom je zato že začel na novo ustanovljen sklad za razvoj kadrov in štipendije. Ministrstvo bo na podlagi novega zakona o štipendiranju zagotavljalo polovično sofinanciranje teh štipendij. Znesek sredstev za štipendije za šolsko oziroma študijsko leto 2007/08 s strani ministrstva znaša dobre tri milijone evrov.

Študentski boni kljub drugačnim napovedim ostajajo.

Tudi zakon o subvencioniranju študentske prehrane je bil sprejet v letošnjem letu, po besedah ministrice pa zagotavlja trajno subvencionirane prehrane študentom. Ključni cilj je v času študija omogočiti vsem študentom nižje stroške študija in čim bolj redno in zdravo prehrano. Po novem zakonu se subvencioniranje prehrane določa v znesku in ne več v odstotku od višine regresa prehrane zaposlenih. Z novim zakonom so zagotovljene tudi posebne ugodnosti, natančneje dodatnih 10 subvencioniranih obrokov mesečno, za otroke padlih v vojni za Slovenijo, za študente starše in za tiste študente, ki trpijo za težjo funkcionalno prizadetostjo.

Na tiskovni konferenci je ministrica izrazila posebno zadovoljstvo s pripravo zakona o preprečevanju nasilja v družini, ki je zdaj v usklajevanju v državnem zboru. Zakon med drugim opredeljuje pojavnne oblike nasilja, za nosilca primera določi center za socialno

delo, uzakoni medinstitucionalni pristop pri obravnavanju nasilja v družini in določa obvezno izobraževanje strokovnih delavcev v različnih organih in organizacijah s področja nasilja v družini. Uvaja tudi institut spremljevalec žrtve in brezplačno pravno pomoč v sodnih postopkih. V precej večji meri kot doslej zagotavlja varnost žrtve nasilja, saj ji mora nasilnež prepustiti stanovanje v skupni uporabi, v primeru nasilja ob razvezi pa država zagotavlja žrtvi tudi stanovanjsko varstvo.

Vsak na svoj način Po treh letih, odkar se je pri nas oblikoval nov princip socialne in družinske politike, sta resor vodila že dva ministra. K skupni blaginji sta prispevala vsak na svoj način. Če lahko za nekdanjega ministra Janeza Drobniča rečemo, da je oblikoval primerna izhodišča socialne politike, je njegova naslednica Marjeta Cotman njegovo delo uspešno nadaljevala, izkazala pa se je tudi kot ministrica dialoga. **D**

Več sredstev za družine

V letu 2008 se bo v največji meri povečala proračunska postavka za družinske prejemke: v sprejetem proračunu za leto 2007 je znašala slabih 28 milijonov evrov, medtem ko bo v proračunu za leto 2008 znašala nekaj več kot 32 milijonov evrov. Precej se bodo povečala tudi proračunska sredstva za programe v podporo družini. V proračunu za leto 2007 so znašala okoli 290 tisoč evrov, medtem ko bodo za leto 2008 znašala skoraj 546 tisoč evrov. Izplačila iz te proračunske postavke so namenjena sofinanciranju programov v podporo družini, ki jih izberejo na vsakoletnem razpisu, ki ga pripravi direktorat za družino.

Pokrajine in razvoj

Vida Kocjan, foto: Bor Slana, Gregor Pohleven

Leto 2007 so zaznamovale razprave o potrditvi t. i. pokrajinske zakonodaje, nadaljevali so se obiski vlade po regijah, za t. i. razvojno resolucijo do leta 2023 pa se je izkazalo, da ni mrtva črka na papirju.

Na področju pokrajinske zakonodaje in ustanavljanja pokrajin je bilo izteka-joče se leto polno dogodkov, stanje je bilo pogosto tudi dokaj razburkano. Ob koncu leta, ko bi morala biti sprejeta pokrajinska zakonodaja, pa ugotavljamo, da se to ni zgodilo. Sprejetje se je premaknilo v prihodnje tedne ali mesece, ali bodo pokrajine zaživele z letom 2009, pa je ta čas težko napovedati.

Zakonodaja Poslanci državne zbornice so podprli spremembo ustave, s čimer so omogočili ustanovitev pokrajin. Vlada je nato pripravila vso potrebno zakonodajo, to je sveženj šestih zakonov. Resorno ministrstvo, odgovorno za to področje, je zbralo pripombe

lokalnih skupnosti, pri pripravi zakonov so bile upoštevane vse zahteve opozicije. Sestega aprila 2007 so pristojne službe s praktično vsemi parlamentarnimi strankami uskladile okvirje t. i. pokrajinske zakonodaje, usklajeno je bilo tudi število pokrajin. Kot vemo, je dogovorjeno število 14.

Imena pokrajin Sredi novembra je potekala zadnja faza vladnega postopka za preostale tri zakone, potrebne za uvedbo pokrajin. Premier Janez Janša je dejal, da je zakone v parlamentu mogoče sprejeti do konca leta, temu pa bi sledilo še eno leto za operativno pripravo. Kot je znano, je za nekatere rešitve v omenjeni zakonodaji potrebna dvetretjinska podpora

poslancev. Pristojni minister Ivan Žagar je še vedno prepričan, da bodo zakoni v celoti sprejeti v prvih mesecih prihodnjega leta, kako bo, pa bomo seveda videli. V zadnjih tednih je bilo največ razprave okrog imen pokrajin. Med najbolj zagretimi na tem področju so Primorci, ki večinoma pričakujejo, da bo ime Primorska ostalo v imenu dveh predlaganih pokrajin. Dokaj burno je tudi na

Dolenjskem in v Beli krajini. Potem ko je vlada sprejela predlog Belokranjcev, da v ime pokrajine dodajo ime tega območja, temu nasprotujejo v nekaterih dolenjskih občinah in se ne strinjajo z imenom dolenjsko-belokranjska regija. O imenih bo v začetku leta 2008 še precej govora.

Se že mudi Sicer pa nas bolj kot to lahko skrbi vprašanje, kdaj bo

Ta vlada je edina, ki je v treh letih obiskovala regije ter se neposredno seznanila s težavami in željami prebivalstva in gospodarstva.

pokrajinska zakonodaja v parlamentu sprejeta. Premier je namreč večkrat dejal, da če se to ne bo zgodilo kmalu, lahko projekt uvedbe pokrajin zastane za več let, tudi desetletje. S slednjim pa bi bila slovenskim državljanom povzročena velika škoda, saj je to povezano s črpanjem denarja iz evropskih strukturnih skladov in evropskega kohezijskega sklada.

Vladni obiski Preteklo leto so zaznamovali številni vladni obiski v statističnih regijah. Z obiskom vsake od njih je vlada uresničila svoje načrte o neposrednem stiku s težavami in z željami prebivalstva in gospodarstva. Do konca leta je vlada končala drugi krog obiskov po regijah. V njem so ministri skupaj s predsednikom vlade in pomembnejšimi predstavniki vladne ekipe preverjali uresničitev obljubljenega, vladni predstavniki pa so se seznanili z dosežki na vseh področjih življenja pa tudi z možnostmi za razvoj posameznih krajev.

Uspehi Vlada je v času svojih obiskov v regijah poleg javnih zavodov, šolskih ustanov, izpostav upravnih organov, sodišč, enot policije, carine in Slovenske vojske ter drugih obiskala tudi 236 gospodarskih subjektov. Pri tem so v vseh regijah zaznali znižanje brezposelnosti in povečanje števila delovnih mest. Kot primer lahko navedemo podatek z zadnjih dveh obiskov regij. Na Koroškem je bila stopnja registrirane brezposelnosti julija 2007 7,8-odstotna, kar je za 2,7 odstotne točke manj kot novembra 2005, ko je vlada prvič obiskala to regijo. V spodnji podravski regiji pa je bila stopnja registrirane brezposelnosti avgusta 2007 8,4-odstotna, kar je za 4,1 odstotne točke manj kot v času prvega vladnega obiska februarja 2006 in za 1,6 odstotne točke manj kot pred letom dni.

Pravičnejše financiranje Omeniti velja tudi pozitiven vpliv spremembe zakona o financiranju občin, ki je začel veljati v letu 2007. Na njegovi podlagi so občine po Sloveniji prejele več denarja, financiranje pa je pravičnejše. Na to so ves čas opozarjali tudi župani občin, ki so se sešli s predstavniki vlade. Razvojna sredstva

Vlada na enem od številnih obiskov v slovenskih regijah.

občin v Spodnjem Podravju so se tako v času veljavnosti tega zakona povečala za več kot 25 odstotkov. Vlada je namreč dosleгла pravičnejšo porazdelitev sredstev za financiranje občin, kar pomeni, da bogatejše ne postajajo še bogatejše, revnejše pa še revnejše, ampak pomeni enakomernejši razvoj vseh občin. Pripombe na zakon imajo le v mestni občini Ljubljana.

Brnili v temo Ker pa smo že pri denarju, moramo omeniti Resolucijo o nacionalnih razvojnih programih v obdobju 2007–2023, ki je bila sprejeta že v letu 2006 in je med opozicijskimi pa tudi nekaterimi drugimi strankami naletela na kritike in celo posmeh. Novembra 2007 je vladna služba za razvoj, ki je pristojna za izvajanje tega dokumenta, pripravila letno poročilo, v kate-

rem so temeljito razčlenili izvajanje nabora ključnih razvojnih investicijskih projektov, njihovo vsebino, vrednost in vir financiranja. Tudi s tem so dokazali, da dokument ni le mrtva črka na papirju. Resolucija in poročilo sta objavljena tudi na svetovnem spletu (http://www.svr.gov.si/fileadmin/srs.gov.si/pageuploads/071120_Letno_porocilo_ReNRP.doc).

Slovenija je med 27 državami EU pri črpanju sredstev iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, ki je po finančnem obsegu največji med skladi, na tretjem mestu (za Irsko in Švedsko).

Minister Ivan Žagar

Žiga Turk, minister za razvoj

Obdobje priprav Dokument bistveno pripomore k preglednosti razvojnih prioritete države, saj so velike investicije zbrane na enem mestu, kar omogoča ne samo medsebojne primerjave, ampak tudi poenoteno izvajanje in spremljanje projektov. V poročilu je navedeno, da obdobje prvega leta po sprejetju resolucije lahko označimo kot obdobje priprav in usklajevanja vsebin ter iskanja virov za posamezne projekte, pridobivanja dovoljenj, umeščanja v prostor, izdelave študij in uvrščanja v načrt razvojnih programov, nekateri projekti pa so se tudi začeli izvajati. Poleg tega so pristojne vladne službe v procesu priprave strateškega referenčnega okvira in operativnih programov kohezijske politike posamezne projekte oziroma vsebine projektov, ki ustrezajo ciljem kohezijske politike, že ustrezno umestile. To pa pomeni, da vsi zastavljeni projekti lahko črpajo evropska sredstva v obdobju 2007–2013. **D**

Edino koprski zapor je zgrajen po standardih.

Življenje za rešetkami

Primož Pečnik, foto: arhiv Demokracije, Primož Pečnik

V Sloveniji se za kazniva dejanja izreka prostostna kazen, ki se izvršuje v zavodih za prestajanje zaporne kazni. Poskušali smo ugotoviti, kaj se dogaja z zaporniki po prihodu v zavod in kakšne so razmere v slovenskih zaporih.

V Sloveniji je šest zavodov (v Kopru, Ljubljani, na Igu, na Dobu, v Celju in Mariboru) za prestajanje zaporne kazni, ki s svojimi oddelki skupno lahko sprejmejo 1103 zapornike. Največji zapor je Dob na Dolenjskem, kjer moški prestajajo kazen, ki je daljša od leta in pol. Koprski zapor je najnovejši (2004) in za zdaj edini v Sloveniji, ki je zgrajen po standardih za zapore. Obsojenke prestajajo kazen le na Igu, mladoletniki samo v Celju, v Radečah pa je prevzgojni dom za mladoletne prestopnike, kar pa zanje ni kazen, ampak vzgojni ukrep.

Za izvrševanje kazenskih sankcij je pristojna Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij (UIKS), ki je bila ustanovljena leta 1995 in je organ ministrstva za pravosodje, deluje pa po Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1), ki je bil nazadnje spremenjen leta 2006.

kazenskih sankcij »zagotovljene vse pravice državljanov Republike Slovenije, razen tistih, ki so mu izrecno odvzete ali omejene z zakonom«. Obsojencem je torej po našem pravu odvzeta *samo* prostost, kar pomeni, da je nedopustno izvrševanje katerih koli drugih sankcij nad obsojenci (npr. mučenje, prisilno delo ...), zato očitki, da se obsojencem »prav dobro godi« niso povsem neutemeljeni.

V zaporih se izvajajo trije režimi prestajanja kazni: odprti, polodprti in zaprti. Med seboj se razlikujejo po intenziteti omejevanja svobode. V skladu z uresničevanjem individualnega programa in vprašanji varnosti je pri obsojencih mogoč prehod iz enega režima v drugega. V praksi gre za prehajanje iz strožjih režimov v blažje, kar zaporniku omogoča prilagajanje na življenje zunaj zavoda, s čimer se dopolnjuje

njegova resocializacija. V Sloveniji je lani več kot polovica obsojencev prestajala kazen v zaprtem režimu.

Za varnost je po podatkih UIKS v slovenskih zaporih dobro poskrbljeno, vendar se kljub sorazmerno velikemu številu varnostnikov pojavljajo težave. Gre predvsem za to, da zaporji niso arhitekturno prilagojeni, saj nobena zgradba – razen koprške – ni bila namenjena zaporu. Gre za zelo stare stavbe, ki nimajo pogojev za učinkovito varovanje, pri čemer pride bolj do izraza pomanjkanje tehnične opreme. Poleg tega so v Sloveniji zaporji manjši kot v tujini, več je tudi spremstev na sodišča, spremstev zaradi zdravljenja, pri čemer je varovanje zelo pomemben dejavnik. Zato je po mnenju UIKS varnostnikov premalo. Kljub vsemu pa lani ni bilo nobenega pobega iz zaprtega oddelka. Več težav je pri varovanju zunaj zavodov in pri pobegih med spremstvom. Razlog za to je »v slabi kadrovski zasedbi, saj morajo vodstva zavodov skoraj

Iz zaporov je malo pobegov.

redno kršiti varnostne standarde glede števila potrebnih paznikov in velikokrat se zgodi, da zapornika spremlja en sam paznik«, piše UIKS v poročilu za leto 2006.

Kako nazaj v življenje? Johnny Cash je menda zelo rad nastopal v ameriških zaporih. Tudi pri nas v zaporih občasno organizirajo koncerte in prireditve. Tukaj naj še enkrat opozorimo na 4. člen ZIKS-1, ki poenostavljeno pravi, da je obsojencem vzeta samo prostost. Cilj prestajanja kazni je osebna rehabilitacija zapornika in njegova vnovična integracija v družbo. Po mnenju direktorice ženskega zavora na Igu Olge Uršič Perhavic je pogoj za uspešno rehabilitacijo, da obsojenec ob strokovni podpori ugotovi, kaj je v njegovem vedenju takega, da ga lahko pripelje nazaj v zapor. »Osebnosti ne spreminjamo, lahko pa posameznika vodimo do uvida v lastno vedenje.«

Pri reintegraciji je zelo pomembno sodelovanje z zunanjim okoljem v najširšem smislu.

To povezavo v zaporih vzpostavijo strokovni delavci – pedagogi, socialni delavci, psihologi, sociologi, zdravstveni delavci. Pomembno vlogo v procesu osebne rehabilitacije igra delo, ki ga nekateri (odvisno od režima in varnostnih vidikov) lahko opravljajo tudi zunaj zavoda, drugi pa predvsem v Javnih gospodarskih zavodih (JGZ), ki delujejo v okviru zaporov. Zaprte osebe pa delajo tudi v kuhinji, pralnici, knjižnici ... K rehabilitaciji zaprtih oseb pripomoreta tudi motiv in želja po manj varovanem zaporniškem režimu.

Na Igu skoraj tretjina obsojenk dela, ukvarjajo pa se lahko tudi s športom, imajo tečaj joge, tečaj španščine, pripravljajo se za učenje računalništva. Zelo so ponosne na modni reviji, ki so ju po potrpežljivem delu pripravile v tem letu, dvakrat letno pa izide njihov časopis *Žarek*.

Stiska Prostorske razmere v slovenskih zaporih so daleč od idealnih, saj je veliko zaporov prezasedenih. Tako je bila zasedenost v Ljubljani lani 190-odstotna, na Dobu 148-odstotna, preobremenjeni so bili tudi oddelki v Mariboru, Kopru, Novem mestu, Celju in Radovljici. Preobremenjenost

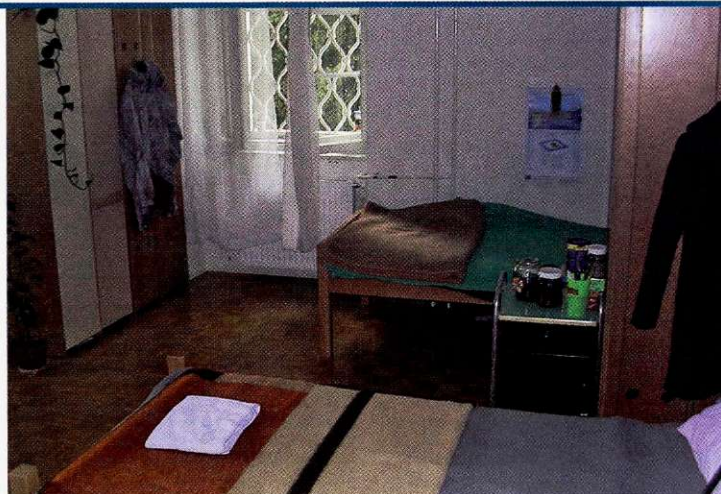
Olga Uršič Perhavic

zavodov na državni ravni je 13,6-odstotna. Ljubljanski oddelek v Radovljici se je moral zaradi težav s pomanjkanjem kadra preseliti v Ljubljano, kar je še povečalo stisko v ljubljanskem zaporu. Pomanjkanje prostora rojeva težave, povezane z varnostjo, higieno in zdravjem zapornikov, zmanjšuje pa tudi njihovo zasebnost. Pri tem naj dodamo, da je bil kot zapor mišljen samo objekt v Kopru, kar pomeni, da so prostorske razmere drugod še dodatno otežene, saj zaprtim osebam zmanjšujejo možnosti za izvajanje njihovih pravic. Za izboljšanje prostorskih razmer je UIKS pripravila Belo knjigo, s katero je že seznanila vlado RS. Realizacija je odvisna od proračunskih sredstev.

Najmanj zasedena v Sloveniji sta ženski zapor na Igu in prevzgojni dom v Radečah.

Na prezasedenost objektov opozarjajo tudi na uradu varuha človekovih pravic. Iz urada so nam sporočili, da se največ pritožb zaprtih oseb (lani 47) nanaša na prezasedenost zaporov in pomanjkanje kadra. Na vprašanje prezasedenosti so varuhi opozarjali že v preteklosti. Na uradu menijo, da bi k reševanju tega problema pripomogla »večja uporaba alternativnih kazenskih sankcij«. Poudarjajo, da »kriminalitetna politika ne pomeni samo zatiranja kriminala z represijo, temveč predvsem zagotavljanje primernih ukrepov za njegovo preprečevanje«. To pa ni v pristojnosti UIKS, ampak kazenskih sodišč RS, ki imajo za svojo politiko (prav gotovo) razloge.

Vseeno pa je represija potrebna in ne smemo pozabiti, da je prestajanje zavora še vedno kazen. Njen namen prav gotovo ni v omogočanju prijetnega bivanja zapornikov, pač pa prestajanje kazni v normalnih bivalnih in življenjskih razmerah. **D**

Obsojenke so zaprte na Igu.

Na Povšetovi so obupne prostorske razmere.

Statistika

V letu 2006 je bilo v Sloveniji skupno povprečno 1.267 zapornikov, od tega 890 obsojencev in 341 pripornikov, 11 jih je bilo v uklonilnem zaporu, 25 mladoletnikov pa je bilo v prevzgojnem domu. Čeprav je med letoma 2000 in 2005 število zaprtih stagniralo, se je lani glede na prejšnje leto povečalo za dobrih 11 odstotkov (1.137), od tega število obsojenih za 13,6, število pripornikov pa za 5,2 odstotka. Povratnikov je bilo 47 odstotkov, med obsojenci, ki so v letu 2006 prestajali zaporno kazen, pa je bil delež odpuščenih 53,3 odstotka. Ta podatek kaže razmeroma kratko povprečno prestano kazen. Tako je lani 33,8 odstotka obsojenih prestajalo kazen do 6 mesecev, 26,5 odstotka od pol do enega leta, od enega leta do leta in pol pa 33,5 odstotka obsojenih. Kazen v višini najmanj 5 let je prestajalo 5,9 odstotka obsojenih, od tega najvišjo kazen v Sloveniji, 30 let, 0,2 odstotka, to je 6 obsojenih. Največ jih je bilo obsojenih za kazniva dejanja zoper premoženje (48 odstotkov), sledijo kazniva dejanja zoper življenje in telo (11,1 odstotka), zoper človekovo zdravje (predvsem mamila) 11 odstotkov, zoper javni red in mir (hudodelsko združevanje, nasilništvo ...) 9,4, zoper spolno nedotakljivost 7,6 in za kazniva dejanja zoper varnost javnega prometa (predvsem prometne nesreče) 4,6 odstotka. Med zaporniki je 42,2 odstotka obsojencev med 27. in 38. letom starosti, med 18. in 26. letom jih je 26 odstotkov, med 39. in 48. letom 20 odstotkov, starejših od 48 let pa 11,8 odstotka.

V letu 2006 ni bil noben slovenski zapornik izročen v drugo državo, 5 jih je prišlo k nam od drugod. Lani je bilo pri nas zaprtih 15,3 odstotka tujcev.

Nadležna divja odlagališča

Maruša Mihelčič, foto: Gregor Pohleven, Bor Slana

V letu 2000 je bilo v Sloveniji več odlagališč, ki niso imela nadzora nad pripeljanimi in odloženimi odpadki, zajema izcednih voda, kakovostnega tesnjenja dna odlagališča, pogosto pa so bila na neprimernih lokacijah.

V pripravi na vstop v Evropsko unijo je bil januarja 2000 sprejet pravilnik o odlaganju odpadkov, ki za upravljavce odlagališč določa popoln nadzor nad odpadki od sprejema do odlaganja, tehnične ukrepe v zvezi z načrtovanjem, graditvijo, obratovanjem in zapiranjem odlagališč ter spremljanje njihovega vpliva na okolje. Pravilnik določa klasifikacijski seznam odpadkov in nevarnih odpadkov, obvezno ravnanje z njimi, in določa pogoje za zbiranje, prevažanje, predelavo in odstranjevanje odpadkov. Ministrstvo za okolje je kasneje izdalo še več uredb, ki so dopolnile pravilnik na področju odpadne električne in elektronske opreme, odpadnih fitofarmaceutskih sredstev in nagrobnih sveč, ter izdalo nove uredbe o okoljskih podatkih zaradi različnih vrst onesnaženja.

Divje odlagališče na Ljubljanskem barju

Regijski centri Strateški program države predvideva graditev do 14 regijskih centrov, ki naj bi obvladovali odpadke celotne države. Od tega bo osem večjih (za več kot 90 tisoč prebivalcev) in šest manjših (od 55 tisoč do 90 tisoč prebivalcev). Njihova naloga bo sortiranje, obdelava in predelava odpadkov, zato bodo

na deponiji pristale bistveno manjše količine smeti. Ločeno zbrane odpadke bodo reciklirali in znova uporabili v različne namene. Ukvarjali se bodo s kompostiranjem biološko razgradljivih odpadkov, s pripravo odpadkov za termično obdelavo in s trženjem sekundarnih surovin. Odlagališča, ki ne ustrezajo

okoljskim standardom in se ne morejo prilagoditi zahtevam pravilnika, se bodo morala zapreti. V prihodnjem letu naj bi nehalo delovati kar 23 takih odlagališč. Zapiranje odlagališč in prilagoditve se sofinancirajo iz proračunskih sredstev ministrstva za okolje in prostor, ostanek pa pokrijejo takse za obremenjevanje okolja in občine.

Sedanje stanje V Sloveniji obratuje pet večjih regijskih centrov, med njimi center za Pomurje, za savinjsko, severnoprimorsko in dolensko regijo ter za osrednjo Slovenijo. V Spodnjem Podravju in Zasavju pa obratujeta manjša regijska centra.

Zapleti na Gorenjskem Kranjska občina je predlagala ustanovitev regijskega centra za zbiranje odpadkov v Tenetišah, kar je med prebivalci povzročilo precej vroče krvi. Kot pravijo krajanje Tenetiš, pridružili so se jim tudi vaščani Mlake, si za zaprtje in sanacijo odlagališča prizadevajo že desetletja. Motita jih predvsem hrup in smrad, ki je poleti neznošen. Da bi pokazali svoje nezadovoljstvo, so pripravili shod. Udeležilo se ga je okrog 300 prebivalcev, ki so v rokah nosili številne transparente z zgovornimi napismi: »Tudi mi si zaslužimo zdravo okolje«, »Smetišče-pokopališče«, »Danes mi, jutri vi«. Zahteve civilne iniciative Tenetiš in Mlake so bile jasne. Zavzemajo se, da odpadkov ne bi več vozili na odlagališče v Tenetišah, da bi odlagališče sanirali in da na njegovem mestu ne bi zgradili regijskega centra za ravnanje z odpadki. Gorenjska zgodba se je nadaljevala s postavitvijo vaških straž, ki so tovarnjakom preprečevale privoz odpadkov na smetišče. Komunala Kranj, ki odvažata smeti tudi iz občin Cerkle na

Sporno odlagališče v Tenetišah

Gorenjskem, Šenčur, Preddvor, Naklo in Jezersko, je bila primorana smeti odvažati na tržiško odlagališče v Kovorju.

Kranjski mestni svetniki z županom Damjanom Pernetom na čelu so odločili, da bodo o odlagališču v Tenetišah odločali na psvetovalnem referendumu. Glede umestitve regijskega odlagališča ter obrata za mehansko in biološko predelavo so imeli 11. novembra pravico odločati vsi prebivalci občine Kranj in ne le vaščani Tenetiš in Mlake. Referendumsko vprašanje se je glasilo: Ali ste za to, da se na območju sedanje deponije Tenetiše v skladu s predpisi EU zgradi sodoben regijski center za ravnanje z odpadki? Občina Kranj je poslala gospodinjstvom posebne letake, na katerih so pojasnili referendumsko vprašanje. Izidi referenduma niso podprli civilne iniciative v Tenetišah in Mlaki. Občani so kar z 85,19 odstotka glasov podprli zgraditev regijskega centra, medtem ko jih je bilo proti 14,81 odstotka. Kranjani zdaj opozarjajo, da večina ne more odločati o prizadetih manjšini. Referendum so zato razglasili za protiustavnega.

Kljub nasprotovanju lokalne skupnosti je Agencija RS za okolje izdala začasno odločbo o podaljšanju okoljevarstvenega dovoljenja za obratovanje odlagališča. Na agenciji pojasnjujejo: »Ker gre za opravljanje javne službe, ki je v javnem interesu, in je treba urediti ravnanje s komunalnimi odpadki ter njihovo odlaganje na ustreznem odlagališču, upravljavec pa ne razpolaga z nobenim veljavnim dovoljenjem za odlaganje odpadkov na drugih

odlagališčih, je bilo pred iztekom postopka treba izdati začasno odločbo, ki so jo sprejeli v skladu z zakonom o splošnem upravnem postopku, ker je bilo ugotovljeno, da upravljavec odlagališča izpolnjuje vse pogoje za podaljšanje okoljevarstvenega dovoljenja.«

Začasna odločba se lahko nadomesti s končno, takoj ko bo dosežen dogovor glede odlaganja na drugih mogočih lokacijah in ob upoštevanju okoljevarstvenih pogojev, ki jih določajo predpisi.

S smetmi na Štajersko Svojevrsten je tudi domžalski primer. Odlagališče Dob, ki ga upravlja Javno komunalno podjetje Prodnik, se bo prihodnje leto zaprlo, čeprav bi s širitvijo lahko zadostili strogim evropskim standardom. Nenavadno pri tem je, da bodo smeti vozili v Celje, kjer gradijo enega najsodobnejših centrov za zbiranje odpadkov. Za to »razkošje« bodo morali Domžalčani plačevati kar štirikrat višje stroške odvoza komunalnih odpadkov. Težava je v tem, da ministrstvo za okolje kljub podpori petih županov in pridobljenim soglasjem JKP Prodnik ni izdalo okoljevarstvenega dovoljenja. Kot uradni razlog so navedli, da država podpira le večja in gospodarnejša regijska odlagališča. JKP Prodnik sedaj ravna z odpadki okoli 53 tisoč prebivalcev, njihovo število pa se v vseh občinah povečuje zaradi množičnega priseljevanja v ta del Slovenije. Zato se zdi, da je pogoj 55 tisoč ljudi čisti nesmisel.

Nova divja odlagališča? Glede na to, da se stroški odvoza

Urejen regijski center za odpadke

komunalnih odpadkov zaradi različnih vzrokov večajo, se postavlja vprašanje, ali bodo ljudje pogosteje uporabljali alternative, kot so jame, vrtače, brezna, obrobki gozda in tako dalje. Občine opazajo, da se število divjih odlagališč manjša, kar pripisujejo predvsem večji ozaveščenosti prebivalcev. Na divja odlagališča ljudje večinoma odvažajo gradbeni material, pohištvo, les, gume in stare gospodinjinske aparate. Po Zakonu o varstvu okolja (ZVO-1) velja

načelo subsidiarnega ukrepanja občine oz. države v primerih odprave posledic čezmerne obremenitve okolja z odpadki. Subsidiarna odgovornost pomeni, da če stroškov odprave posledic ni mogoče naprtiti določenim ali določljivim povzročiteljem ali za to ni pravne podlage, za komunalne odpadke poskrbi občina, v drugih primerih pa država. Če povzročitelja odkrijejo, država ali občina od njega zahtevata povračilo stroškov. **D**

60 LET
55 KM PREDOROV
4500 KM CEST
11000 OBJEKTOV

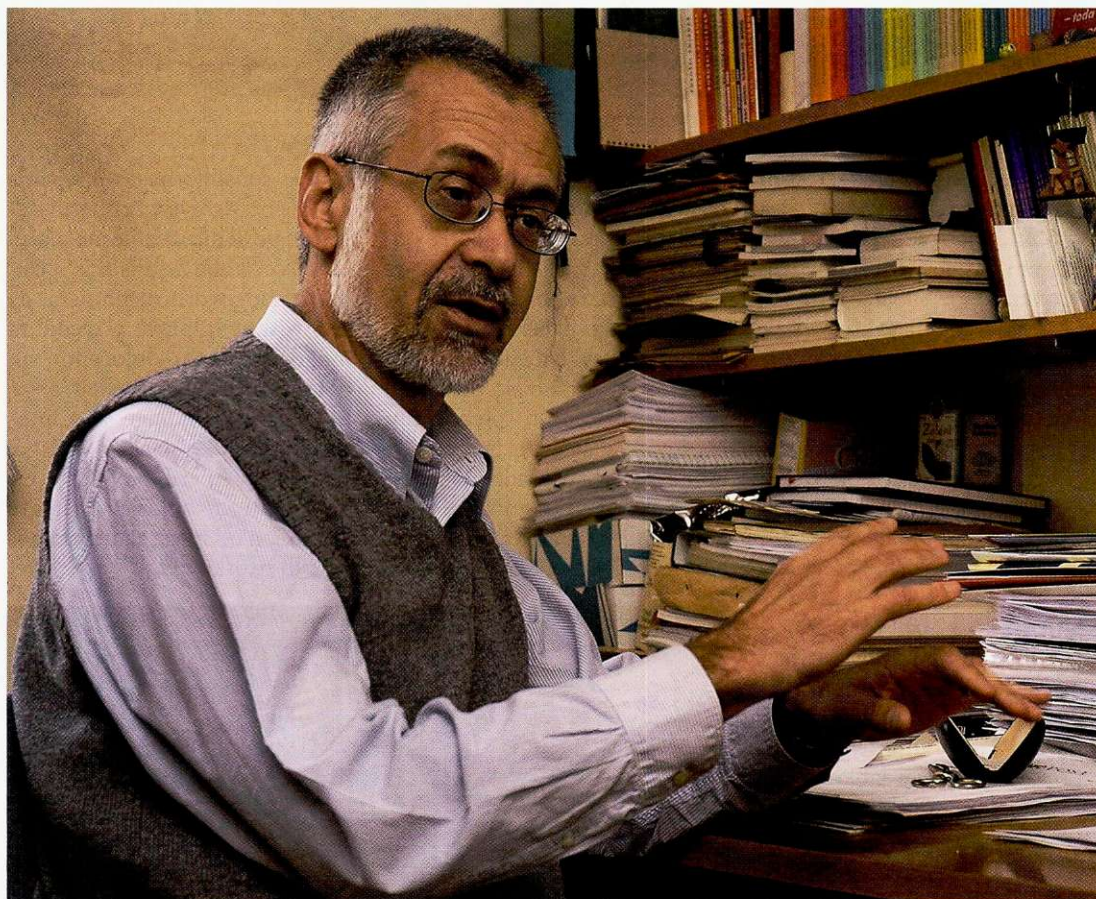
ZA NAMI JE VEČ KOT 4.500 KM CEST, 55 KM PREDOROV IN 11.000 OBJEKTOV, PRED NAMI SE BLEŠČIJO NOVI IZZIVI. VESELI SMO, KER POTUJETE Z NAMI.

GRADIMO PRIHODNOST.
ŽE 60 LET.

Polstoletno izigravanje manjšine

Lucija Horvat, foto: Gregor Pohleven

Vprašanje manjšinskih pravic koroških Slovencev se vleče predolgo. O tem smo se pogovarjali s predsednikom Kluba koroških Slovencev v Ljubljani Janezom Stergarjem, ki je tudi strokovni svetnik Inštituta za narodnostna vprašanja.

Kakšen je položaj na Koroškem ta čas, kar zadeva dvojezične napise?

V glavnem je tako kot zadnjih trideset let: dvojezične krajevne table stojijo v kakih osemdesetih, predvsem manjših, odročnih krajih. To je pol manj od števila, v katerega so kompromisno že nekajkrat privolili koroški Slovenci, skoraj dve tretjini manj od 205, kot jih je predvideval avstrijski zakon leta 1972, in samo kakšna desetina koroških krajev, ki imajo slovensko ime.

Kako komentirate odprto pismo Narodnega sveta koroških Slovencev (NSKS) zveznemu kanclerju Alfredu Gusenbauerju?

Dr. Matevž Grilc je upravičeno opozoril, da šest let po prvi od

razsodb avstrijskega ustavnega sodišča v prid dvojezičnim krajevnim napisom ti niso postavljeni niti v krajih, za katere jih je sodišče izrecno predpisalo. Čeprav ima nova vladna koalicija dv tretjinsko večino v parlamentu in ima ureditev tega odprtega (za pravno in demokratično državo pomembnega) vprašanja zapisano v svojem programu, vlada ne sprejme uredbe o postavitvi dvojezičnih krajevnih napisov v krajih, kjer bi morali stati že od podpisa avstrijske državne pogodbe leta 1955. NSKS kanclerja zato izrecno poziva, naj da »koroškemu deželnemu glavarju oz. koroški deželni vladi navodilo za uresničitev razsodb ustavnega sodišča«. Ob tej jari kači več kot polstoletnega izigravanja manjšin-

skih pravic se večkrat spomnim, da smo že pred tremi desetletji na Inštitutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani izdali brošuro »Twenty Years Overdue« (Dvajset let predolgo). Danes je zanimivo vedeti, da je predgovor napisal mladi Danilo Türk, naslova pa se je menda domislila njegova žena Barbara, moja nekdanja sošolka ...

Ali so imele protestne akcije prehitre vožnje skozi naselja kakšen učinek?

Vsekakor, sprva kot povod za procese, na koncu katerih so bile sprejete sodbe ustavnega sodišča. Prav ta teden je bila objavljena še ena, ki izrecno zahteva dvojezično tablo za Žvabek. To je kraj, kjer je Haider maja 2005 skupaj s

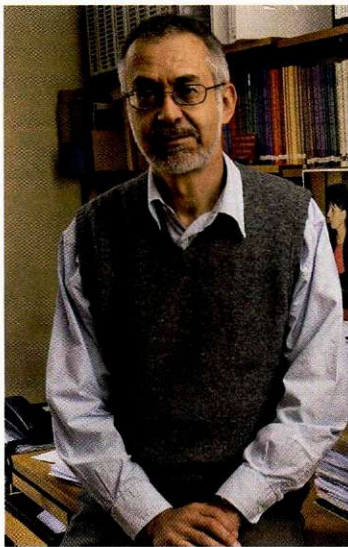
tedanjim kanclerjem Schüsslom pred kamerami postavil dvojezični napis, pozneje pa ga je sam zamenjal z enojezično tablo z majhnim slovenskim dodatnim napisom. Poleg protestnih akcij, pravnih poti in političnih prizadevanj je pomembno in odmevno tudi postavljanje zasebnih krajevnih tabel, ki jih je zdaj menda že vsaj toliko kot uradnih.

Ali bo Slovincem v njihovih zahtevah po vaše uspelo in kaj jim morda manjka za uspeh?

Upravičene zahteve se ne nanašajo le na dvojezične napise na krajevnih tablah in kažipotih, ampak tudi na druge javne napise, kar je npr. na narodnostno mešanih ozemljih v Sloveniji samoumevna praksa. Manjšinskih zahtev in pričakovanj je veliko še na drugih področjih življenja. V šolstvu npr. dvig kakovosti pouka slovensčine, znižanje števila dijakov v posameznih razredih treh slovenskih oz. dvojezičnih srednjih šol, v kulturi enakopravno financiranje slovenske Glasbene šole, krajevnih kulturnih društev ... Če ne bi skupaj s koroškimi Slovenci upal, da jim bo uspelo še marsikaj doseči, jih v prizadevanjih – po svojih močeh pač – ne bi podpiral. Vsakovrstne podpore in spodbude pa ne more biti nikoli dovolj.

Če pogledamo z malo bolj vesele plati – kako se slovenska društva pripravljajo na praznike, kakšni kulturni programi so pripravljene za praznični čas?

Pogledati je treba kar v »Novice« ali na spletne strani osrednjih organizacij in videli boste, da življenjske radosti našim Korotancem ne primanjkuje. Adventno-božično in nato novoletno dogajanje bo doseglo vsakoletni vrhunec v Slovenskem plesu 4. januarja, letos prvič v Casineumu v Vrbi.

Pred koncem leta so na Koroškem podelili več različnih nagrad. Ali lahko poveste nekaj besed o prejemnikih?

Z veseljem, saj cenim njihovo ustvarjalno delo in skoraj z vsemi tudi osebno prijateljujem. Med prejemniki deželne kulturne nagrade je **Rezka Kanzian** (*1969, doma iz Rožka), soustanoviteljica, dramaturginja in igralka graškega »delavniškega gledališča«; lani je pri Pavlovi hiši v Potrni (v štajerskem radgonskem kotu) izdala odmevno pesniško zbirko »Cvet na gnojišču«, letos jeseni pa je v centru K & K v koroškem Šentjanžu odigrala »žensko« monodramo »Njegov pogled«. Zgodovinarica **Tina Bahovec** (*1971, Ljubljana) že dobro desetletje poučuje na celovski alpsko-jadranski univerzi; nase je opozorila z delom o narodnoobrambnih društvih v Dravski banovini v tridesetih letih, sedaj pa raziskuje novejšo zgodovino Koroške in njenega sosedstva s poudarkom na ženskih študijah, o katerih je letos izdala zbornik »Frauen : Männer«. Elektroinženir **Friedrich Breitfuss** (*1950, Knittelfeld) se je pred tremi desetletji priženil v koroško slovensko družino Inzko iz Einspielerjevega rodu in je svak avstrijskega veleposlanika v Ljubljani Zdravka Inzka. Štajerski Fric se s svojimi štirimi otroki pogovarja tudi slovensko, deželno nagrado za ohranjanje gradbene dediščine pa je prejel kot skrbnik 1.000 koroških cerkva.

Komu vse so se koroški Slovenci še oddolžili z nagrado?

Sami koroški Slovenci so se nedavno z nagrado Valentina Rizzija oddolžili še dvema dolgoletnima prijateljema in podpornikoma. Zgodovinar **Karl Stuhlpfarrer** (*1941, Dunaj) je redni profesor celovške in gostujoči profesor ljubljanske univerze; knjiga v soavtorstvu Hannsa Haasa »Avstrija in njeni Slovenci« je 1977 pomenila mejnik v nepristranski obravnavi koroškega vprašanja. Kot specialist za obdobje fašizma in nacizma ni obsodil le nasilne germanizacije, ampak tudi sodobno zapostavljane koroških Slovencev. Druga Rizzijeva nagrajenska je gradiščanska Hrvatica **Terezija Stoitsits** (*1958, Stinjaki), dolgoletna poslanka stranke Zelenih in sedanja avstrijska varuhinja človekovih pravic. S koroškimi Slovenci jo solidarnostno povezujejo prizadevanja za izboljšanje položaja avstrijskih narodnih manjšin in drugih zapostavljenih skupin; manj pa je znano, kako aktivno je gradiščanska pravica in poslanka poleti 1991 podpirala boj za osamosvojitve RS. Seznam letošnjih nagrajencev pa s tem ni izčrpan; nedavno so se koroški Slovenci z Einspielerjevimi priznanjem oddolžili nekdanji avstrijski šolski ministrici **Hilde Hawlicek**, dolgoletni ravnatelj celovške slovenske gimnazije in predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev **Reginald Vospernik** pa je prejel avstrijsko odlikovanje za znanost in umetnost. Ne smemo pa pozabiti dosežkov še na enem področju, posebej odmevnem med mladimi zamejci: te dni so bili izbrani za koroško športno ekipo leta **odbojkarji ŠK Posojilnica Dob**, v najožjem izboru za posameznike pa sta bila tudi kolezar **Peter Wrolich - Paco** in nordijski kombinatorec **Tomaž Druml**.

Kako komentirate Haiderjev nastop proti simbolu knežjega kamna v Sloveniji?

Tako kot avstrijska zunanja ministrica Plassnikova: »Gre za vihar v kozarcu vode.« Sam – tudi kot zgodovinar – z veseljem uporabljam podobo knežjega kamna na žigu našega Kluba koroških Slovencev v Ljubljani in na evrskem kovancu. Sedanjemu koroškemu »deželnemu knezu« vse prav pride za predvolilno propagando; ne bi mu je delal še jaz. **D**

Tedenski utrip

KORENINE BOGDANA GROMA

Pri založbi Mladika v Trstu je izšla trijezična slovensko-italijansko-angleška slikovna monografija v ZDA živečega tržaškega slovenskega umetnika Bogdana Groma z naslovom *Moje korenine/Le mie radici/My Roots*. Bogdan Grom, rojen leta 1918 v Devinščini pri Trstu, že petdeset let živi in ustvarja v ZDA, kamor se je preselil leta 1957 in se tam uveljavil kot likovni umetnik, a je vedno ostal navezan na Trst in Kras. Delo so predstavili v torek popoldne v razstavnem prostoru Narodne in študijske knjižnice v Narodnem domu v Trstu v umetnikovi navzočnosti. Monografija obsega več kot dvesto strani in je razdeljena na dva dela. V prvem so zbrani eseji o Gromovem likovnem ustvarjanju, ki so jih napisali Vanja Štrukelj, Jasna Merku in Peter Rose, v drugem pa se bralcu predstavijo Gromove slike, skice, beležke, ki jih je avtor ustvaril v različnih tehnikah. Likovni del se predstavi kot neke vrste sprehod v prostoru in času, saj dela prikazujejo motive kraških in obmorskih vasi v okolici Trsta in tudi samo osrčje mesta, njihov časovni razpon pa zaobjema desetletje 1947–1957. V delu so objavljeni tudi slikarjevi zapiski s področja scenografije, knjižnih ilustracij in opreme publikacij. Gre za akvarele, perorisbe, olja, dela v tehniki batik, ki si jo je zamislil Grom sam. Monografijo je na srečanju v Narodnem domu predstavil Štefan Pahor, ki je Groma opisal kot strastnega ljubitelja umetnosti, pozornega pedagoga, v letih po drugi svetovni vojni angažiranega v prepору slovenske narodne skupnosti v Italiji, večnega iskalca novih izrazov in tehnik, kar je tudi vplivalo na njegovo odločitev za odhod v ZDA. Grom o Ameriki meni, da je čuden svet, ki umetniku ponuja vse najnovejše tehnične pripomočke, kot npr. laser. Kljub temu je še vedno tako navezan na Trst in Kras, kakor da bi še vedno živel tukaj: »Človek, ki živi v tujini in ki je imel svojo zavest, ne izgubi vezi z domačimi kraji,« je dejal Grom.

Značilni motiv Bogdana Groma

TRST IN MEJA Italijanski Il Piccolo

je v uvodniku v preteklem tednu zapisal, da je v teh dneh meja, ki je bila predvsem namišljena črta, plod kulture nekega območja, porušena. Ta črta, ki jo je potrjevalo več desetletij, zdaj, kot kaže, izginja, kot bi šlo za šalo. Več generacij Tržčanov, ki so rasli s stalno predstavo o njeni navzočnosti, bo moralo narediti obračun z njenim izginotjem in razpadom večjega dela vsega, tako dobrega kot slabega, na čemer se je v zadnjih desetletjih oblikovala identiteta Trsta. Padec meje pušča Trst brez zemljepisne reference, ki je bila hkrati grozeča in pomirjujoča. »Prej se nam je vsaj zdelo, kdo smo in na kateri strani smo. Zaradi tega se verjetno s tem dogodkom soočamo skoraj potihoma, kot da bi šlo le še za eno od mnogih formalnih sprememb, ki jih vsiljuje EU,« je zapisal Tržčan Claudio Minca, docent na londonski Univerzi Royal Holloway. »V resnici se bo Trst čez nekaj dni vnovič zbudil kot sirota in bo skoraj v tišini vstopil v neko novo, še pred nekaj desetletji nepojmljivo fazo svoje zgodovine, končno brez bremena in alibija meje,« je sklenil Minca v Il Piccolo.

Se bo Trst odprl?

Tragična zgodba o Tibetu

Ana Müllner, foto: Reuters

Za najvišjim gorovjem sveta se skriva Tibet, katerega zgodba govori o tragični usodi tam živečega ljudstva. Niti najvišje gore ga niso mogle obvarovati pred skorajšnjim izginotjem, pred katerim si svet zatiska oči.

Na strehi sveta, sredi Himalaje, se daleč od oči sveta dogajajo strahote pod vodstvom Ljudske republike Kitajske. Tibet, ena najbolj nedostopnih pokrajin na svetu, ki ga z vseh strani obdajajo najvišje gore sveta in puščave, je postal sinonim za eno največjih tragedij 20. stoletja, ki se nadaljuje tudi zdaj. Ljudstvo z izredno bogato kulturo, ki je stoletja mirno živelo v Tibetu, danes skorajda ne obstaja več. Redki Tibetanci, ki so preživeli skoraj pet desetletij krute kitajske nadvlade, so danes manjšina v pokrajini. A klici k osvoboditvi Tibeta še niso potihnil. Zahvala za to gre predvsem tibetanskemu voditelju v izgnanstvu in vedno optimističnemu dalajlami, ki opozarja svet na genocid v Tibetu.

Hitlerjevi raziskovalci Nedostopna pokrajina na strehi sveta je bila dolga leta predmet zani-

manja zahodnih raziskovalcev, ki pa jim dolgo časa ni uspelo doseči Tibeta. Prva zahodna znanstvena odprava je Tibet dosegla šele leta 1938. T. i. Schäferjevo odpravo je organiziral in financiral Adolf Hitler. Njegova teorija o t. i. arijski rasi je namreč dopuščala možnost, da arijska rasa izvira z območja Himalaje. Schäferjeva odprava je Tibet po dobrem letu raziskovanja zapustila s temeljitim poročilom o tibetanskem ljudstvu. Slednje je živelo v miru in sožitju, ukvarjali so se s kmetovanjem, poznali so fevdalni sistem, oblast je bila v rokah menihov in nekaterih dostojanstvenikov, ki pa svojih pooblastil niso nikoli zlorabljali.

Konec svobodnih dni Medtem ko je po svetu divjala druga svetovna vojna, se je življenje v Tibetu nadaljevalo mirno kakor

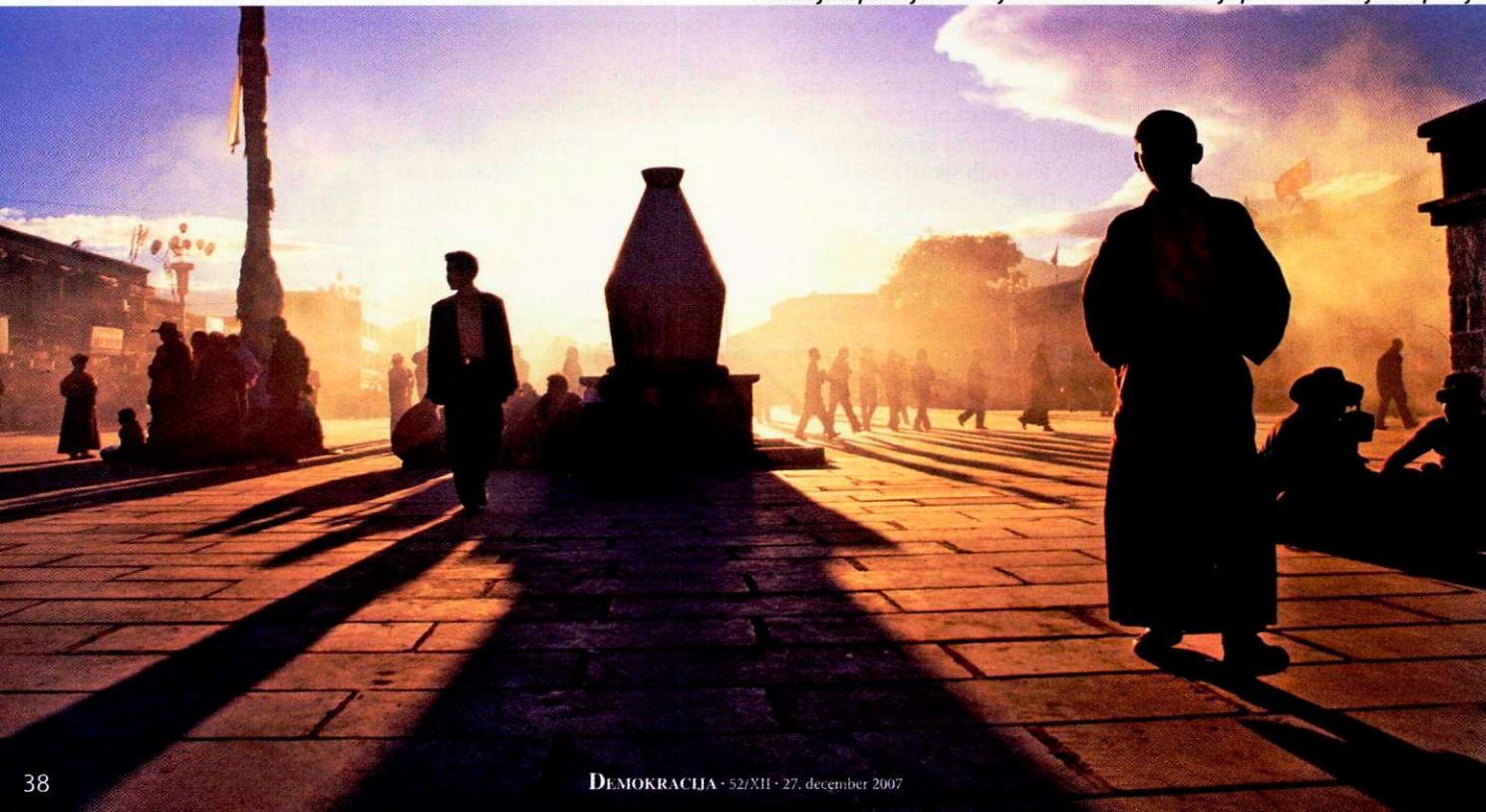
vedno. Dežela s šestimi milijoni prebivalcev je bila razdeljena na dva dela. Severni del pokrajine je bil pod kitajskim vplivom, medtem ko sta južni in osrednji del predstavljala jedro neodvisne države. Nad neodvisnostjo Tibeta je bedela Velika Britanija, takrat še kolonialna velesila na območju. A po koncu druge svetovne vojne se je Velika Britanija počasi začela umikati, kar je bila predvsem posledica neodvisnosti Indije. Leta 1949 se je začela rojevati LR Kitajska in kmalu po svojem rojstvu je začela kazati ozemeljske težnje po Tibetu. Zaradi razmer v svetu so se tibetanski menihi odločili dve leti prej ustoličiti dalajlamo. Dalajlama, kar pomeni »ocean modrosti«, je vodilna tibetanska verska in politična avtoriteta. Ob svoji posvetitvi je bil 14. dalajlama star komaj 15 let, in takrat si verjetno nihče ni mislil, da bo

večino svojega življenja primoran živeti v izgnanstvu.

Kitajska pokaže pravi obraz

Le nekaj mesecev po rojstvu moderne kitajske države je Peking organiziral odpravo na streho sveta. Njen uradni namen je bil »obramba« Tibeta pred ameriški imperialisti, a pravi namen Kitajske je ostal skrit le malo časa. Kitajci se namreč nikoli niso sprijaznili z neodvisnostjo Tibeta, ki je bil nekoč sestavni del Kitajske. Takratni kitajski voditelj Mao Zedong je kmalu za prvo ekspedicijo poslal še številne druge. Sledili so kratki boji, v katerih pa maloštevilni in slabo oboroženi Tibetanci niso imeli nobenih možnosti proti desetkratni premoči Kitajcev. Tibetanski menihi so se odločili dalajlamo skriti na mejo z Indijo, skupaj z njim pa so na varno spravili tudi skrinje zlata

Himalajska pokrajina Tibet je že več kot štiri desetletja prizorišče kitajske represije.

*Pančenlama, najmlajši politični
zapornik na svetu*

v prahu, ki so predstavljale velik del tibetanskega bogastva.

Modernizacija in propaganda

S prihodom Kitajcev v Tibet se je začelo dolgo obdobje tuje nadvlade. Kitajci so jo začeli s propagiranjem komunizma. Sprva jim je uspelo prepričati za sodelovanje pančenlamo. Pančenlama je tako kot dalajlama reinkarnacija svojega predhodnika ter druga najpomembnejša politična in verska figura v Tibetu. Takratni pančenlama je ob prihodu Kitajcev Mao Zedongu poslal sporočilo: »Tibet je z vami.« Tako se je začelo sodelovanje z novimi vladarji. Kitajci so na svojo stran poskušali pridobiti tudi dalajlamo, ki je leta 1954 sprejel povabilo v Peking. Tam je bil med obema stranema sklenjen sporazum, po katerem naj bi se ohranila verska in kulturna svoboda ter avtoriteta dalajlame, medtem ko je bila neodvisnost dokončno izgubljena. Peking je v zagotovilo za spoštovanje sporazuma kot talca zadržal pančenlamo, ki je nato vse življenje preživel kot kitajski talec v Pekingu. A podpisani sporazum ni za dolgo časa zadovoljil kitajskih ambicij; le dve leti kasneje so dalajlamo prisilili, da je razpustil svoje ministre. Namen je bil jasen – iz kralja-boga so želeli napraviti le enega kitajskega uradnika več.

Kitajska je nato z majhnimi koraki začela naslednjo fazo, katere cilj je bil popolna zasedba Tibeta. Tibet se je moderniziral; na stotine kilometrov novih cest in elektrika pa sta bili edini pozitivni novosti. To je obdobje kolektivizacije zemlje, uničevanja templjev, aretacij, čistk, propada tradicije in čedalje hujše lakote, ki je do tokrat Tibetanci skoraj niso poznali.

Neuspešni upori Kmalu po začetku kitajskega nasilja so se po Tibetu začeli upori, sprva v osrednjem delu pokrajine, nato pa tudi drugod. Kitajci so jih uspešno zatrli. Ker je dalajlama obsojal nasilje na obeh straneh, je bil primoran pobegniti in njegovo izgnanstvo traja še dandanes. Leta 1959 so se prebivalci Lhase Kitaj-

Kitajci nasilje izvajajo sistematično.

Mirni protesti za osvoboditev Tibeta

cem odkrito uprli in med obema stranema so se začeli tridnevni oboroženi spopadi, v katerih pa Tibetanci niso imeli možnosti za zmago; v mestu z 20 tisoč prebivalci je bilo več kot 40 tisoč kitajskih vojakov. Kitajci so upor krvavo zadušili in v treh dneh pobili 10 tisoč prebivalcev Lhase, po celotnem Tibetu pa je bilo ubitih več kot 100 tisoč Tibetancev.

Prišleki iz Pekinga so šele takrat začeli v polnosti izvajati genocid in ta je skoraj popolnoma uničil starodavno ljudstvo. Zaradi lakote je vsako leto umrlo na deset tisoče ljudi, zgodbe o mučenjih, posilstvih in ubijanju otrok pa so ostale skrite za visokimi gorami. Glavna tarča kitajskih mučiteljev so bili menihi; pobijali so jih na najbolj grozovite načine in s tem želeli ubiti voljo naroda,

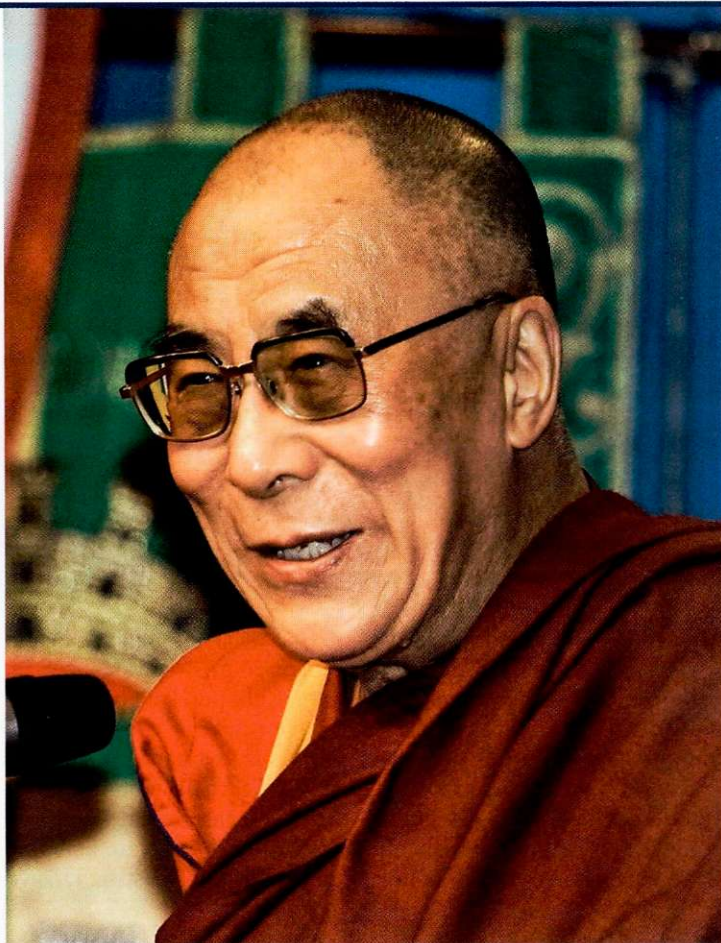
**Tibetanci so
že 1980 postali
manjšina v svoji
pokrajini.**

v naročju katerega je menihom vedno pripadal častni položaj. Vse to je pripomoglo k eksodusu Tibetancev, ki so množično bežali čez mejo v Indijo. Ustanovili so tudi oborožene sile t. i. tibetanskih komandosov, ki jih je financirala in urila ameriška CIA. A v širšem krogu Tibetancev komandosi niso nikoli uživali podpore, saj večina (tako kot dalajlama) ostro zavrača nasilje.

Novo upanje? Naslednja desetletja so v Tibetu tragična. Z uničenjem še zadnjih samostanov se konča kulturna revolucija. Začne se množična kolonizacija oziroma priseljevanje Kitajcev in leta 1980 Tibetanci postanejo manjšina v Tibetu. Prvi žarek upanja posije šele leta 1897, ko dalajlama v ameriškem senatu predlaga ustanovitev mirovne cone v Tibetu in začetek pogajanj s Kitajsko. Pritrdilni odgovor senata zbudi upanje v Tibetancih. Spet nastanejo množični protesti, ki se iz Lhase s svetlobno hitrostjo širijo po območju. Dve leti pozneje, ko dalajlama dobi Nobelovo nagrado za mir, umre pančenlama. Ko menihi

razglasijo njegovega naslednika, ga Kitajci ugrabijo. Gedhun Choekyi Nyima, izbran za vodenje tibetanskega ljudstva, je tako najmlajši politični zapornik na svetu.

Nadaljevanje strahot Tragična zgodovina Tibeta je dolgo ostala skrita tudi zato, ker Tibet zaradi svoje nedostopnosti ni nikoli zbuja apetita pri svetovnih vele silah. Gorata pokrajina je v tujini dolgo časa zbujała interes le pri alpinistih. Kitajci so lahko svojo represijo izvajali tudi zato, ker so se Tibetanci le redko uprli. A če se je dogajanje v Tibetu dolgo časa dogajalo, ne da bi svet za to vedel, zdaj ni več tako. Nasilje v Tibetu se zdaj nadaljuje pred očmi svetovne javnosti. Ena od metod za iztrebljanje Tibetancev je tudi t. i. načrtovanje družine: pri nosečih ženskah sprožajo splave s snovjo, ki je na Zahodu ne poznajo. Do leta 2020 naj bi v pokrajino naselili od 10 do 15 milijonov Kitajcev in tako Tibet dokončno spremenili v kitajsko provinco. Uradni Peking zavrača kakršna koli pogajanja o Tibetu. Svet se ne zgane. **D**

Dalajlama, verski in politični voditelj Tibetancev

Sveta dežela

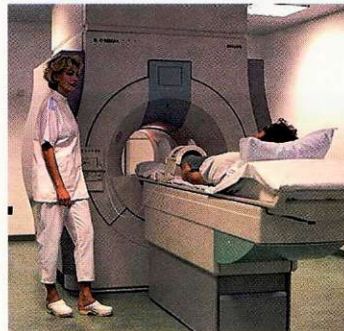
Obisk papeža Benedikta XVI. v Sveti deželi ni predviden in v do-
gledni prihodnosti ne bo mogoč, čeprav je papež doslej že večkrat
izrazil željo po obisku dežele, kjer naj bi bil živel Jezus Kristus
in ki obsega današnja palestinska ozemlja in Izrael. Vsaj za leto
2008 je Lombardi povsem izključil papežev morebitni obisk v
Sveti deželi. Kot je pojasnil, mora na območju prej zavladati mir,
izboljšati pa se morajo tudi odnosi med Cerkvijo in tamkajšnji-
mi oblastmi. Lombardi je to povedal na konferenci za novinarje,
posvečeni položaju kristjanov v Izraelu in na palestinskih oze-
mljih. Najnovejši pogovori med Vatikanom in judovsko državo
namreč niso prinesli nikakršnega zblizanja stališč, novi pa naj bi
potekali maja 2008 v Rimu.

Končno umik Kubanski vodi-
telj Fidel Castro je sporočil, da se
ne bo oklepal oblasti in zapiral
poti mladi generaciji voditeljev.
Presenetljivo pismo 81-letnega
Castra, ki je zaradi bolezni pred
16 meseci oblast izročil bratu
Raulu, je sprožilo val ugibanj,
ali se kubanski voditelj dokonč-

no poslavlja od oblasti. Pismo
je namreč prišlo na dan v času,
ko na Kubi potekajo priprave na
izvolitev novega vodstva, ki bo
izbrano iz vrst narodne skupšči-
ne. V začetku decembra je bil za
kandidata na volitvah v narodno
skupščino, ki bodo 20. januarja,
imenovan tudi Castro. Državo
vodi že 47 let.

Rak V svetu so letos zabeležili 12
milijonov novih primerov raka-
vih obolenj, te bolezni pa so zah-
tevale življenja 7,6 milijona ljudi,
kar pomeni, da je zaradi njih na
dan povprečno umrlo 20.000 lju-
di. Velik del novih primerov in
smrtnih žrtev rakavih obolenj je
v razvitih državah, kjer so letos

ugotovili 5,4 milijona novih obolenj,
2,9 milijona ljudi pa je umrlo.
V državah v razvoju, v katerih
sicer živi večji del svetovnega
prebivalstva, so letos ugotovili 6,7
milijona novih primerov raka, 4,7
milijona ljudi pa je zaradi te bo-
lezni umrlo. Petnajst odstotkov
vseh rakavih obolenj na svetu je

posledica okužb, vendar pa je ta
vzrok pogostejši v državah v ra-
zvoju kot v razvitih državah.

Razbita mreža Španska policija
je v boju proti pedofiliji razbila
mrežo razpečevalcev prepove-
danega gradiva in aretirala 63
oseb. V operaciji so sodelovali
tudi policisti iz Nemčije, ZDA

TUJI TISK

Bussines Times

Kupil največ

Roman Abramovič je zmagal v
spoprijemu ruskih oligarhov za
40-odstotni delež delnic lon-
donskega podjetja Highland
Gold, ki pridobiva zlato. Lastnik
je zmago iztrgal iz rok Alekseja
Mordašova, generalnega direk-

torja največjega ruskega proi-
zvajalca jekla Severstala in za
lot predlagal 400 milijonov dol-
larjev. Investicijska družba Mil-
lhouse, ki ponuja storitve Abra-
moviču, je kupila 130 milijonov
delnic podjetja Highland Gold.
V izjavi za londonsko borzo so
predstavniki tega podjetja spo-
ročili, da je bil 11. decembra
podpisan prvi dokument, po
katerem bo k družbi Millhouse
prešlo 25 odstotkov delnic, v ja-
nuarju pa se bo ta delež povečal
na 40 odstotkov. Denar, ki ga bo
dobilo podjetje Highland Gold,
bo namenjen za razvoj in bo
omogočil, da bo podjetje manj
odvisno od posojil.

The Wall Street Journal

Znanost o podzavesti

Na pogovorih ameriških predse-
dniških kandidatov Republikan-
ske stranke v Miamiu je Mitt
Romny izjavil, da je v nasprotju s
svojimi protikandidati samo on
nehal govoriti o zdravstvenem
zavarovanju za vse in resnič-

no izpolnil nalogo. Na drugem
koncu države, v San Franciscu,
je pet prostovoljcev gledalo po-
govore po televiziji in si na glave
nadelo »čelade« z elektrodami,
ki so sledile elektronskim impul-
zom v možganih. Ko je Romny
izgovoril »izpolnil nalogo«, se
je aktivnost možganov znatno
spremenila, poslušalцем je bila
izjava všeč. V tej volilni sezoni
je zadnji krik mode postala ne-
vrofiziologija. Nove raziskave
pravijo, da je opazovanje mož-
ganov, stanja zenic in pulza vo-
livcev lahko učinkovitejše kot
poslušanje njihovih besed, zato
podjetja, ki delajo na podro-
čju nevromarketinga, ponujajo
svoje storitve volilnim štabom
predsedniških kandidatov.

in Nove Zelandije. Člani mreže so ponujali pornografske video-posnetke in fotografije po internetu za 60 do 80 evrov. Denar je končal v Rusiji. Španska policija je v letoviščih Lloret del Mar in Benidorm aretirala štiri ruske državljane, ki so osumljeni, da so dvigovali denar in ga pošiljali domov. Druge osumljence so aretirali drugod po Španiji.

Našli bombo Na železniški postaji v Splitu so med obnovitvenimi deli našli bombo iz druge svetovne vojne. Sto kilogramov težko bombo so delavci našli blizu poslopja, kjer prodajajo karte.

Pripadnikom policijske enote za protieksplzivno zaščito je nato v dveh urah uspelo deaktivirati bombo in jo odpeljati ven iz mesta, kjer so jo nato uničili.

Mafijci Italijanska policija je na severu Neaplja aretirala Edoarda Continija, enega najbolj nevarnih in vplivnih mafijskih šefov neapeljske mafije Camorre, ki je bil

na begu od leta 2000. Policija je bila 52-letnemu Continiju na sledi več kot leto dni. Contini je bil leta 1996 obsojen kriminalnega

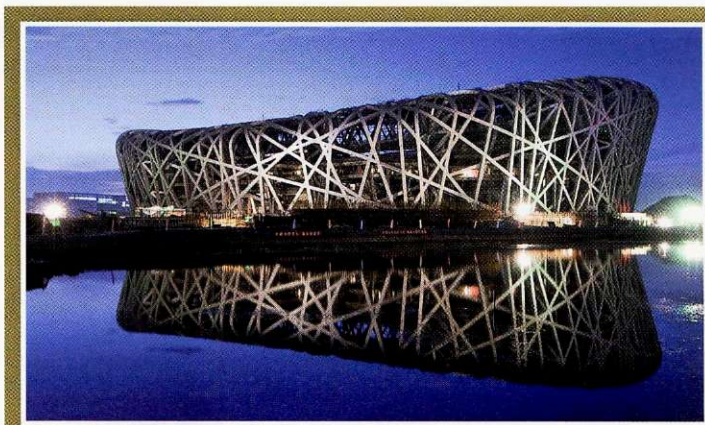

združevanja za nezakonite posle, vključno s tajnimi stavami, poleg tega je bil obsojen tudi uboja dveh bratov in kaznovan z 20 leti zapora. Nekaj časa v ubežništvu naj bi bil preživel na severu Evrope, tudi v Nemčiji. Preiskovalci domnevajo, da je Contini uporabil zveze z drugimi mafijskimi šefi, da je lahko nadaljeval z izsiljevanjem in s tihotapljenjem mamil za Camorro. Pred tem je bilo v začetku decembra v več racijah v Catanii na vzhodu Sicilije aretiranih več deset gangsterjev, med njimi domnevni mafijski šef Vincenzo Santapaola.

Balistična raketa Japonska je visoko nad Tihim oceanom uspešno prestregla balistično raketo, kar je del skupnih prizadevanj z ZDA za vzpostavitev uspešne obrambe pred morebitnim napadom Severne Koreje. Japonski obrambni

minister Šigeru Išiba je uspešen preizkus že označil za izjemno pomembnega. Japonska je preizkusila prestrezno raketo SM-3, ki so jo izstrelili z vojaške ladje v vodah pred Havaji. Tako je postala prva zveznica ZDA, ki je uporabila tovrstni sistem. Japonska namerava do

marca 2008 porabiti 11,2 milijarde ameriških dolarjev (127 milijard jenov) za protiraketno obrambo ob uporabi bojnega sistema Aegis, ki so ga razvili Američani. Raketa naj bi bila po navedbah japonskih virov uničena 160 kilometrov nad Tihim oceanom.

Ptičje gnezdo

Ameriški časnik Time je novi olimpijski stadion v Pekingju, ki so ga zaradi njegove zanimive oblike poimenovali ptičje gnezdo, razglasil za enega največjih dosežkov arhitekture v letošnjem letu. Stadion, ki bo prihodnje leto ena osrednjih točk olimpijskih iger, 8. avgusta pa bo gostil tudi slovesnost ob odprtju, sprejme kar 91.000 gledalcev. Stavba se je tako uvrstila na prestižni seznam arhitekturnih dosežkov, ki ga vodi muzej Melson-Atkins v ameriškem Kansas Cityju. Poleg omenjenega stadiona, ki sta ga zasnovala švicarska arhitekta Jacques Herzog in Pierre de Meuron, sta strokovnjake prepričali še dve stvaritvi v Pekingju. Gre za novo televizijsko centralo državne televizije CCTV in nov poslovno-stanovanjski kompleks v kitajski prestolnici.

VIF: STA

TUJI TISK

Daily Telegraph

Bogastvo ključno

Kot je pokazala psihološka raziskava, je bogastvo moškega – ne pa toliko njegov zunanji videz – najpomembnejše za začetek družinskega življenja. Čeprav so naredili že precej laboratorijskih raziskav, ki predpostavljajo, da

ženske raje izbirajo moške z visokim položajem, bogastvom in oblastjo kakor tiste s prijetno zunanostjo, prav zadnje to natančno potrjuje. Preučili so biografije več kot 20.000 ameriških moških iz različnih zveznih držav na podlagi zgodovinskih podatkov z začetka 20. stoletja. Pokazalo se je, da kadar moških ostane malo, na primer po prvi svetovni vojni, ženske izbirajo tudi revnejše moške z nižjim položajem v družbi. Kadar je moških več, pa se možnosti za reveže, da bi si našli ženo, močno zmanjšajo. Kadar je žensk na izbiro manj, postanejo moški bolj zvesti in kažejo več zanimanja za svoje otroke. Izsledki omenjene raziskave so bili natisnjeni v reviji Biology Letters.

Die Welt

Jezik sporočil SMS

Sporočila SMS v teh dneh praznujejo petnajsti rojstni dan in zagotovo niso naredila vsakdanjega življenja bolj elegantnega. Prvo kratko sporočilo, ki je bilo poslano na mobilni telefon britanskega mobilnega omrežja

Vodafone, pa vendarle ni prišlo na cilj neokrnjeno. Toda lahko si predstavljamo, da je bilo to sporočilo bolj povedno od prvih dveh stavkov, ki sta bila izrečena po telefonu v daljnem letu 1861. Po legendi sta zvenela nekako takole: »Sonce je medeninasto« in »Konj ne je kumarčine solate«. Toda v njih sta bila osebek in povedek na svojih mestih, česar pa ni mogoče reči o 280 esemesih, kolikor jih na leto povprečno pošlje vsak Nemec. Še več – možnost poslati lakonično sporočilo je postala vzrok za degradacijo pravil spodobnosti. Dejstvo, da nova komunikacijska sredstva grozijo jezikovnim normam, je ugotovil že Johann Phillip Rais.

Mag. Metod Pirih

Če si kdo zasluži spomenik, je to Filip Terčelj

Gašper Blažič, foto: Gregor Pohleven

Koprski škof msgr. Metod Pirih se je rodil leta 1936 v Lokovcu na Goriškem. Po končani osnovni šoli v domačem kraju se je vpisal na gimnazijo v Pazinu in nato na Teološko fakulteto v Ljubljani. Leta 1963 je bil posvečen v duhovnika, zatem je bil eno leto duhovni pomočnik v Solkanu, nato pa deset let škofijski tajnik. Leta 1974 je odšel na podiplomski študij duhovne teologije v Rim in ga končal po dveh letih. Osem let je bil spiritual v ljubljanskem bogoslovnem semenišču. Leta 1984 je postal generalni vikar koprške škofije, leto kasneje pa je bil imenovan za koprškega pomožnega škofa s pravico nasledstva. Dve leti pozneje je po upokojitvi škofa Jenka postal koprski škof.

Leto, ki se izteka, je minilo v znamenju 30. obletnice ustanovitve koprške škofije. Kako bi ocenili prehojeno pot?

Letos je minilo že trideset let od ustanovitve koprške škofije v sedanjem obsegu. To se je zgodilo 17. oktobra 1977 z odlokom papeža Pavla VI., ki je ločil koprsko škofijo od tržaške in jo povečal z ozemlji, ki so prej spadala pod goriško, reško in tržaško škofijo, pa so po 2. svetovni vojni pripadla Sloveniji. Koprška škofija je bila sočasno pridružena ljubljanski cerkveni pokrajini. V teh tridesetih letih se je zgodilo marsikaj. Zgradili smo novo škofijsko gimnazijo, dijaški dom, zanimanje je veliko, tam je prek 300 dijakov in dijakinj. Postavili smo dom za ostarele duhovnike v Šempetru pri Gorici, v katerem je sicer prostora le za šest ljudi, vendar se trudimo, da bi dobili v sklopu kakšnega civilnega doma tudi dvajset mest za duhovnike. Ustanovljeni sta bili dve župniji (Koper-Sv. Marko in Kozina-Hrpelje), imeli smo dve zasedanji za duhovno in pastoralno prenovo škofije, s svojimi izkušnjami in izsledki smo pomagali pri pripravi plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem. Leta 1990 smo dobili Škofijsko Karitas, štiri leta kasneje studio Radia Ognjišče v Kopru. Pred sedmimi leti je škofija dobila tudi pomožnega škofa dr. Jurija Bizjaka, s čimer sta se organizacija in delovanje škofije izboljšala na področju birm, vizitacij in drugih opravil. Pred petimi leti smo slovesno obhajali petindvajsetletnico, tridesetletnico pa bomo nekoliko manj slovesno praznovali na praznik Treh kraljev 6. januarja 2008 z mašo v stolnici.

Prvi koprski škof se omenja že v začetku sedmega stoletja, kakšnih tisoč let kasneje pa je prišlo do združitve s tržaško škofijo. Za sedanjo škofijo je značilno, da je nastala iz apostolske administrature za Slovensko primorje, le-ta pa iz ozemelj tržaško-koprške, reške in goriške škofije.

V obalnih mestih se krščanstvo pojavlja že v prvih stoletjih po Kristusu. Ta ozemlja so tedaj spadala pod oglejsko škofijo. Kasneje se že v šestem stoletju pojavi prvi škof, ki naj bi bil ustanovitelj koprške škofije, sveti Nazarij, goduje 19. junija in je zavetnik mesta Koper. Tudi papež Gregor Veliki je pisal več pisem škofu v Koper. V osmem stoletju se tu že omenja škofijski sedež. Kasneje je bila koprška škofija zaradi slabega gmotnega stanja dvakrat združena s tržaško škofijo, nazadnje 1828–1977, vse do nastanka sedanje koprške škofije. Izpričanih je bilo 45 koprskih in 10 tržaško-koprskih škofov. Po drugi svetovni vojni, ko je bila Primorska vrnjena Sloveniji oziroma Jugoslaviji, je prišlo do reorganizacije cerkvene uprave. Cerkev ni hotela prehitevati dogodkov, zato je šele po osimskih sporazumih, ko je bila meja med Italijo in tedanjo Jugoslavijo dokončno določena, prišlo do ustanovitve koprške škofije.

Znano je, da imata svoje korenine v vaši škofiji tednik Družina in mesečnik Ognjišče. Je torej koprška škofija »domovina« sedanjega slovenskega verskega tiska?

Vse to drži. Duhovniki so imeli pogled obrnjen v prihodnost in so bili iznajdljivi. Trudili so se, da bi v težkih razmerah po vojni delovali pastoralno dobro. Sad tega je tudi verski tisk, česar sem vesel.

Za koprsko škofijo je značilno, da je teritorialno precej razgibana. V času priprav na ustanovitev novih škofij menda niste bili naklonjeni delitvi koprške škofije oziroma ustanovitvi novogoriške škofije. Zakaj?

Lani so bile ustanovljene nove škofije. Že leta 1998 pa je bila ustanovljena komisija, ki je pod zgodovinskimi, pravnimi, pastoralnimi in ekonomskimi vidiki preučila pogoje za ustanovitev novih škofij. Pred tem se je teda-

nji vatikanski državni tajnik kardinal Angelo Sodano pogovarjal z vsemi tremi tedanjimi škofi ordinariji. Rekel je, da število duhovnih poklicev pada, denacionalizacija še ni končana, zato čas za nove škofije še ni zrel. Smo pa v jubilejnem letu 2000 vsi trije tedanji ordinariji dobili nove pomožne škofe. Vsi trije ordinariji smo se tudi strinjali, naj koprške škofije zaradi pastoralnih in ekonomskih razlogov ne bi delili. Če bi se sedanja koprška škofija delila na dve (na koprsko in novogoriško škofijo), bi koprška v zmanjšanem obsegu zelo težko preživela zaradi pomanjkanja duhovnikov in finančnih sredstev. Če se bodo razmere spremenile, se še vedno lahko ustanovi škofija v Novi Gorici.

Toda po drugi strani je na primer od Bovca do Kopra kar nekaj ur vožnje, kar pomeni, da so nekateri kraji slabo povezani s škofijskim središčem.

To drži, razdalja je res velika. Škofijski sedež je na robu. S sodobnimi prometnimi sredstvi pa se povezave izboljšujejo. Sam ali pomožni škof Jurij Bizjak greva vsaj enkrat mesečno v Novo Gorico, da sva na voljo duhovnikom za pogovor. Eden od naju ima tam mašo za božič, veliko noč in na praznik Kristusa Kralja. Že dvakrat je bila v Novi Gorici krizmena maša, letos pa tudi mašniško posvečenje.

Je to povezano tudi s konkatedralo?

Tudi. Škofija ima tako rekoč dve središči, zato sem prosil Sveti sedež za konkatedralo in ta je prošnji ugodil. Konkatedralo smo tako dobili leta 2004. Gre za cerkev Kristusa Odrešenika v Novi Gorici. Katedra pomeni stolica, učiteljsko mesto na visoki šoli. Katedra je škofov sedež, od koder škof opravlja učiteljsko, posvečevalno in pastirsko službo. Katedro ima vsaka stolna cerkev, od tod tudi ime katedrale. Konkatedrala pa je po pomenu in časti druga cerkev v škofiji. Naša škofija ima dve središči, med katerima je sto kilometrov razdalje. Nova Gorica ima štiri župnije. Župnija Kristusa Odrešenika je največja, ustanovljena je bila leta 1976, cerkev pa je bila zgrajena leta 1982. Cerkev presega župnijski pomen. V Novi Gorici imamo teološko-pastoralno šolo, orglarsko šolo, tečaje za zaročence, skavte, katehumenat ▶

► in druge dejavnosti. S konkatedralo je goriški del škofije pravično ovrednoten, Nova Gorica to zasluži zaradi svoje pastoralne dejavnosti in zaradi svojega verskega, gospodarskega, kulturnega in političnega pomena.

Pa ste zaradi dveh središč kdaj razmišljali o preimenovanju koprške škofije v koprsko-novogoriško škofijo?

Tudi o tem sem razmišljal. Če bo Sveti sedež temu naklonjen, se bo to lahko zgodilo.

Je morda to povezano s prizadevanjem Primorcev, da bi v prihodnji pokrajinski zakonodaji Primorska ostala enotna pokrajina?

Komunistična oblast je načeloma priznavala prispevek primorskih duhovnikov za ohranitev slovenstva, vendar je z njimi ravnala enako kot drugod.

Mi o tem nismo bili nič vprašani. Če bi se politiki ravnali po škofiji, potem bi ostala tudi ena sama pokrajina, čeprav je bolj verjetno, da bosta dve.

Nedavno je izšla knjiga Cerkev in oblast, ki opisuje odnose med Cerkvijo in komunistično oblastjo na Primorskem po drugi svetovni vojni. Znano je, da je komunistična oblast tudi na Primorskem preganjala duhovnike kljub njihovi izpričani protifašistični usmeritvi.

Gre za knjigo, ki najprej govori o fašizmu, kateremu so se uprli primorski duhovniki. Le-ti so ohranjali jezik in kulturo med Slovenci. Po vojni, ko je bil fašizem dokončno zlomljen, so se duhovniki veselili svobode. Komunistična oblast je načeloma priznavala prispevek primorskih duhovnikov za ohranitev slovenstva, vendar je z njimi ravnala enako kot drugod. Bili so zaprti, celo pobiti pa šikanirani, nadzorovala jih je Udba. V knjigi Marije Čipić Rehar so opisani primeri vseh znanih primorskih duhovnikov in spletke Udbe, da bi jih pridobila na svojo stran. Opisani so pritiski Udbe, zapori, zasliševanja, odvzem cerkvenega premoženja. Vse to ni neznano le laikom, ampak tudi mlajšim duhovnikom. Knjiga govori o tem, o čemer se doslej ni smelo pisati in govoriti.

Kako v tej luči gledate na dejstvo, da je občina Ajdovščina preprečila postavitve spomenika duhovniku, pisatelju in pesniku Filipu Terčelju, ki je bil ena izmed žrtev komunističnega terorja?

Zelo mi je žal, da Filip Terčelj ni dobil spomenika. Če bi si ga kdo zaslužil, je to on. Bil je vzor primorskim duhovnikom, ki so bili narodno zavedni. Pregarjal jih je tako fašizem kot komunizem. Za svojo pokončno držo v

času fašizma pa so bili po vojni deležni preganjanja in zaporov. Spomenik ne spada v ozko cerkveno okolje, saj ga presega. Leta 1992 je pri založbi Ognjišče v zbirki Graditelji slovenskega doma izšla knjiga o Terčelju. Napisal jo je Marijan Breclj. Ta knjiga je navdihnila pisatelja Alojza Rebulo, da je napisal roman Nokturno za Primorsko in zanj tudi prejel nagrado. Filip Terčelj se je rodil leta 1892 v Šturjah, v duhovnika je bil posvečen leta 1917. Med italijansko okupacijo je bil duša kulturnega in prosvetnega življenja na Goriškem, s čimer je blažil pritisk raznarodovalne fašistične politike. Fašisti so ga zato konfinirali. Prisili so ga, da se je umaknil v Ljubljano.

Morda bi se v ugodnejših okoliščinah res lahko razvil v pisatelja v pravem pomenu besede. Po vojni se ni mogel vrniti na Primorsko kljub pismu pisatelju Francetu Bevku. Usmilil se ga je šele župnik na Davči Franc Krašna. Dan po prazniku Svetih treh kraljev 1946 sta odšla z Davče proti Ljubljani, vendar so ju zajeli pripadniki KPS in ju odpeljali v nasprotno smer, ju izročili pripadnikom Knoja, ti pa so ju zahrbtno ustrelili. Kasneje so v gozdu našli brevir in njun grob, s čimer so bile ovržene govorice, da sta zbežala v cono B. Domačini so njun grob prekopali in trupli pokopali na pokopališču na Davči.

Kljub nerazumljivi odločitvi občine Ajdovščina se bo župnija Šturje še naprej z občino dogovarjala za to, da bi Terčelj dobil primeren spomenik v svojem domačem kraju.

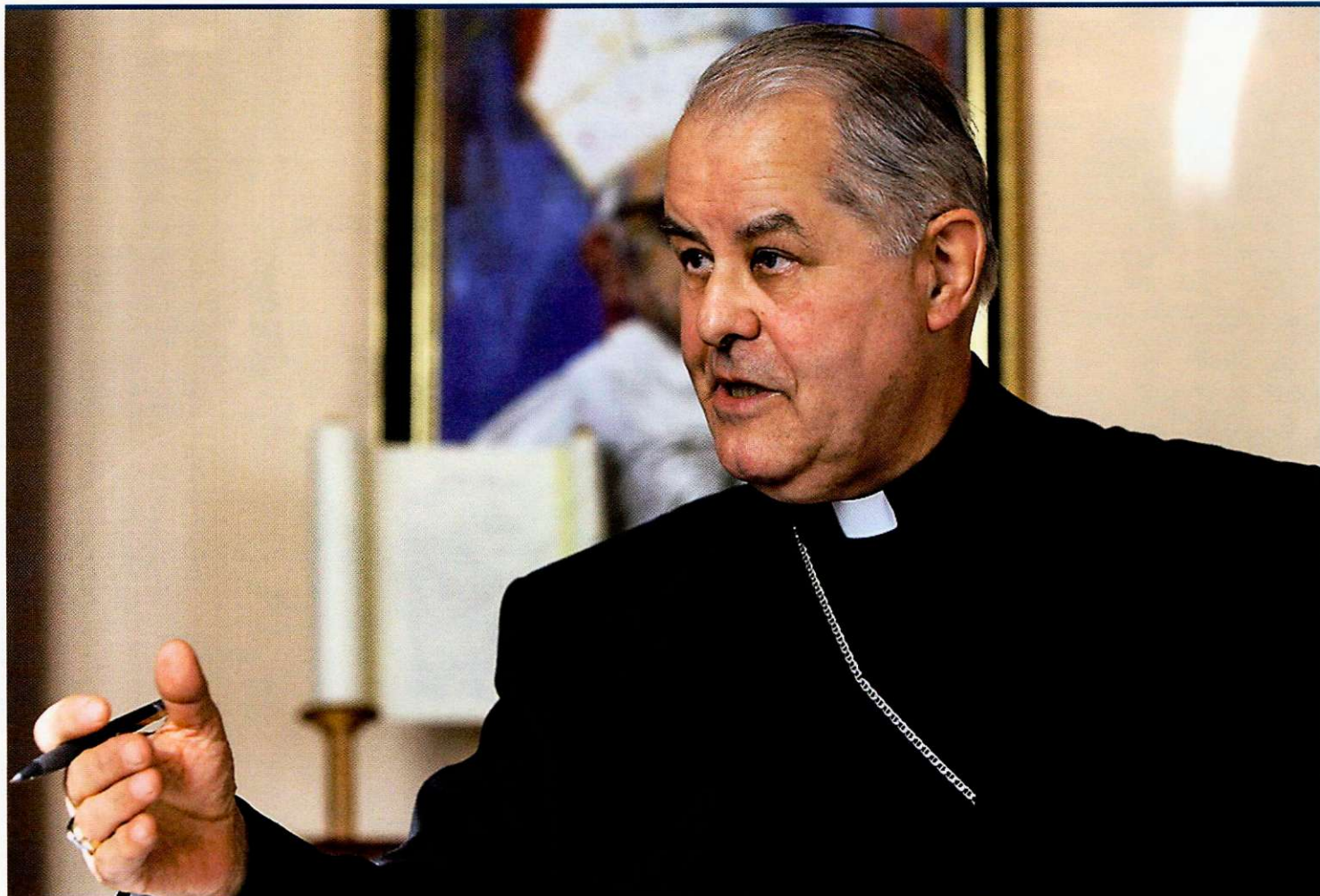

Še vedno je odprto vprašanje glede vrnitve sakralnih umetnin, ki so jih med vojno in po njej odpeljali Italijani. V zvezi s tem se je trudil že škof Jenko. Kakšno je stanje sedaj?

Leta 1941 je Italija s posebnim zakonom določila, da se umetniške slike iz cerkva in samostanov na Obali zaradi vojne nevarnosti premestijo v notranjost Italije. Gre je za 83 slik. O vsem tem obstajajo potrdila. Za večino se ve, kje so, za nekatere pa ne. Po vojni smo si ves čas prizadevali, da bi bile slike vrnjene na staro mesto. Za to si je zelo prizadeval škof dr. Janez Jenko. Pred dvema letoma sem poslal zahtevo na italijansko zunanje ministrstvo, naj se umetnine prenesejo na njihovo izvirno mesto. Kopijo tega pisma sem poslal na Sveti sedež, apostolskemu nunciju v Sloveniji in na slovensko zunanje ministrstvo. Odgovora še do danes nisem dobil.

Na Primorskem je precej aktualno vprašanje igralništva. Tudi sami ste se v zvezi s tem oglasili in izrazili nasprotovanje megazabavišču. Zakaj?

Petnajstega avgusta letos sem v Logu pri Vipavi pri vseh treh mašah dejal, da izražam svojo zaskrbljenost zaradi napovedane graditve megazabavišča. Dejal sem, da igralništvo povzroča več škode kot koristi. Nova Gorica je po številu odvisnikov od drog glede na število prebivalcev na prvem mestu v Sloveniji. Če bi bili dobički od igralništva tako nedolžni, se jim druge države ne bi odrekale. Pozval sem ljudi, naj se odgovorno vključijo v javno razpravo. Pri tej pridigi sem o igralništvu izrekel samo pet stavkov. Nekateri mediji pa so pisali, da sem celo pridigo posvetil tej temi in da ni res, da so se sosednje države odpovedale igralništvu. Cerkev ima že od nekdaj kritičen odnos do igralništva. V prvih stoletjih so bile igre na srečo prepovedane za kristjane, od četrtega lateranskega koncila dalje pa so bile prepovedane le klerikom. To prepoved je ponovil tudi tridentinski koncil. Igre na srečo povzročajo nevarnosti, kot je na primer zasvojenost. Komisija Pravičnost in mir pri Slovenski škofovski konferenci je lani pripravila posebno izjavo o tem, da je zadeva zelo sporna, ker bi imela preveč negativnih posledic, zato opozarja državo, naj igralništva ne spodbuja, pač pa naj ga strogo nadzoruje. Država je namreč sprejela zakone, ki igralništvo liberalizirajo. Komisija Pravičnost in mir je spodbudila k čim širši javni razpravi o igralništvu in njegovih učinkih, ne samo ekonomskih, ampak tudi na področju vzgoje in etike. Škodljivi učinki na tem področju namreč izničijo tudi gospodarske dobičke. Bila je sprožena tudi peticija proti graditvi igralnice, podpisali so jo ugledni gospodarstveniki in kulturniki. Zanimivo je, da so se mi nekateri politiki in kulturniki zahvalili za tistih pet izrečenih stavkov. Na Goriškem se je ustvarilo javno mnenje, ki ni naklonjeno napovedanemu projektu megazabavišča.

V preteklih letih je bilo na območju Kopra več ekscesov, uperjenih proti Cerkvi.

Bilo je kar nekaj takšnih ekscesov. Na primer zažig strunjanskega križa. Na to smo reagirali. Eden od tistih, ko so bili pri zažigu križa, se je oglasil pri meni in sva se o tem pogovarjala. Vsak je sicer ostal pri svojem, vendar sva se korektno pogovorila. Glede drugih izpadov, ki smo jih tudi dokumentirali, smo pisno obvestili nuncija in tedanjega varuha človekovih pravic, vendar od slednjega nismo dobili nobenega pravega odgovora.

Tiskovni predstavnik koprške škofije mag. Božo Rustja nam je leta 2006 v intervjuju zaupal, da morajo župljani Lucije za vsak večji praznik najemati športno dvorano za verske obrede, saj cerkev še vedno ni zgrajena. Kako poteka reševanje tega problema?

Kmalu bomo dobili gradbeno dovoljenje in bomo začeli graditi novo cerkev ter pastoralno središče v Luciji. Že pred mnogimi leti sem predlagal graditev nove cerkve, vendar so bili takrat župljani do tega precej hladni. Vmes so se razmere spremenile, tako da obstaja velik interes za novo pastoralno središče in cerkev Božjega usmiljenja. Težava pa je, da bo graitev počasna, ker škofija nima dovolj sredstev. V načrtu imamo prodajo sedanjega župnišča v Luciji.

Komisija Pravičnost in mir je spodbudila k čim širši javni razpravi o igralništvu in njegovih učinkih, ne samo ekonomskih ...

Kaj je tisto, kar zaznamuje versko podobo Primorcev v primerjavi z drugimi Slovenci?

Imamo 189 župnij, skoraj polovica od njih ima manj kot petsto prebivalcev. To je posebnost naše škofije, saj v nobeni drugi nimajo tako majhnih župnij. Zato mnogi župniki upravljajo po več župnij hkrati. Škofija v sedanjem obsegu nima daljše tradicije, saj je stara trideset let, čuti pa se navzočnost štirih tradicij iz preteklosti, ko je sedanje ozemlje koprške škofije pripadalo štirim škofijam, in sicer v Trstu, Gorici, na Reki in stari škofiji v Kopru. Velik zasok se je zgodil po drugi svetovni vojni, ko so iz obalnih mest odšli prebivalci italijanske narodnosti in so tja prišli Slovenci ter pripadniki drugih narodov. Raste število laikov, ki so se pripravljani angažirati v cerkvenih službah, pa tudi prostovoljcev je čedalje več. Na Primorskem je

močna tradicija pevskih zborov, po župnijah so različne skupine in gibanja. Trudimo se, da bi izvrševali sklepe slovenske sinode za pastore mladih, družin ostarelih in bolnih. Ena od nalog je izdelava slovenskega ali pa škofijskega pastoralnega načrta. Odvisno od tega, kaj bo laže narediti. Vse to bo dalo škofiji pastoralne smernice za prihodnost. Pomembno pa je, da škofija odkriva, spodbuja in vzgaja laike za delovanje v Cerkvi.

Kako se to kaže pri mladih? Vsako leto imate škofijski zbor mladih, poleg tega se mladi zbirajo v duhovnih središčih, kot so Stržišče, Kanji Dol itd.

Mladi so veseli in upanje družin, Cerkve in naroda. Vse dobro in slabo vpliva nanje. Se hitro navdušijo, so odkritosrčni, a tudi ranljivi. Teže se odločajo za trajne odločitve, kot so zakonsko življenje in duhovni poklic. Treba jim je velikodušno stati ob strani; ne marajo dolgovoznega govorjenja, radi pa delajo v skupinah, na raznih nastopih. Zato naj bi bili že otroci vključeni v kakšno dejavnost v župniji ali na širšem pastoralnem območju.

In kako ste preživel božič?

V stolnici sem imel polnočnico in dopoldansko mašo na božični dan, popoldne pa sem maševal v domu za starejše občane na Markovcu. **D**

Praznični venec božičnega časa

Lucija Horvat, foto: Gregor Pohleven

Ljubljana se je že v začetku decembra ovila v blišč, naše poglede lovijo ponudbe z reklamnih panojev, dnevi pred prazniki pa so polni zadnjih priprav na praznike. O praznovanju božičnega časa smo se pogovarjali z etnologom dr. Janezom Bogatajem.

Danes goduje sv. Miklavž. Kako se pri nas praznuje ta dan?

Prav včeraj sem imel seminar za vzgojiteljice slovenskih vrtcev in obravnavali smo tudi vprašanje, kako je z obdarovanjem, z

Miklavžem, Božičkom in dedkom Mrzom. Rekel sem, da bi bilo najbolj idealno, če bi vsi trije prišli hkrati. To bi bilo najbolj, če tako rečem, »humano«. Danes je praznovanje Miklavža

povezano predvsem z mladino, z manjšimi otroki, in mislim, da Miklavža še ni zajelo evforično obdarovanje z najrazličnejšimi nepotrebni stvarmi. Še vedno se ohranja tradicija obdarovanja

s slaščicami, sadjem in sadovi narave. Vprašanje pa je, koliko časa bo še tako, ker je, tudi kar zadeva ta praznik, komercializacija in agresivnost trgovin iz leta v leto večja. Le veseli nas lahko, da je ta

vendar je oznaka netočna. Treba je vedeti, da so dedka Mraza pri nas politično uvedli šele po letu 1950. Nekaj let po drugi svetovni vojni je otroke še obdaroval Miklavž tudi na javni ravni. Sam se spominjam takega Miklavževega večera v prostorih Tobačne tovarne v Ljubljani. Po letu 1950 je bila tradicija Miklavža politično in birokratsko pretrgana in danes si upam izreči nekoliko drzno misel, da je socializem v bistvu naredil Miklavžu manj škode kot pa današnja demokracija in življenje, ki ga živimo. S tem hočem reči, čeprav je to nekoliko kruto, da je politična prepoved na javni ravni praznik sicer ukinila, toda praznik se je, pa ne le sv. Miklavž, tudi božič, neverjetno močno ukoreninil in živel naprej v intimi družinskega okolja. Danes, ko živimo demokratično življenje, pa so ti prazniki popolnoma podivjali. Postali so živa komercializacija. V zvezi z dedkom Mrazom je treba reči, da ga je takratna Zveza prijateljev mladine poskušala uvesti najprej kot Miklavžev protipol. In tako so iz takratne Sovjetske zveze uvozili idejo in jo oblekli v slovenske cunje. Za podobo dedka Mraza je bil zadolžen slovenski slikar Maksim Gaspari, ki je na tujem telesu ustvaril slovensko podobo tega dobrega moža. Za to je uporabil pretekli oblačilni videz alpskih

Odkod pa dedku Mrazu darila?

Povsem logično je, da je moral imeti tudi dedek Mraz darila za otroke, saj drugače ne bi bil protipol Miklavžu. Tretji lik, ki je v naš prostor prišel iz tujine, pa je Božiček – jaz mu rečem kokakola Božiček. V rdečih hlačah, jakni in kapi z belim cofom nima z našo kulturno dediščino prav nobene zveze. Božička v taki obliki na Slovenskem niso nikoli praznovali, res pa je, da so v mestih in meščanskih družinskih okoljih v srednjih in zgornjih družbenih slojih poznali božična obdarovanja za otroke in ta darila je nosila nevidna oseba, ki so ji rekli Jezušček in ne Božiček. Sem in tja so sicer tudi uporabljali besedo Božiček, ampak v glavnem je bil to Jezušček. Darila je torej prineslo novorojeno dete, vendar se v dojenčka pač nihče ni našemil. Tudi meščansko božično obdarovanje je razmeroma mlad pojav, saj izvira iz časa med obema vojnama; začelo se je po prvi svetovni vojni in je ostalo glede vsebine daril na ravni Miklavževega obdarovanja, čeprav so bila darila za božič nekoliko bolj uporabna: podarjali so oblačila in podobno. Miklavževa darila pa so bila, kot sem že rekel, bolj naravnana k naravi, darila so bila sadje, jabolka in plodovi, kot so lešniki, orehi.

Ljubljana je že ves december okrašena – kako to vpliva na

agresije, trgovskega praznovanja. Če pogledamo s tega vidika, potem danes božično-novoletni prazniki niso več prazniki ljudi, ampak so predvsem prazniki trgovcev, ki se v tem času znebijo zalog in s tem ustvarijo dohodek. In ko se sprehajamo po večjih nakupovalnih centrih, se človek sprašuje, ali nam je res tako hudo v naši državi, ali imamo res takšne socialne oziroma finančne probleme, ko pa se v trgovine valijo množice, med policami bleščočih se trgovin pa se vijejo kače ljudi. Jasno je, da sta danes vsa ta razsvetljava in blišč odraz globaliziranega sveta in verjetno bi bilo nelogično, da bi v Sloveniji izstopali in okrasili Ljubljano, Maribor in druge kraje šele en teden pred božičem. Verjetno zaradi tega ne bi poželi velikega odobravanja. Jaz sem, kot že rečeno, bolj zagovornik postopnega doživljanja praznika.

Kako se stopnjuje praznično vzdušje?

Poglejte, to je mogoče ilustrirati s primerom: v tradicionalni družbi so se ljudje dejansko na praznik pripravljali zunanje in notranje, to se pravi na ravni materialnega sveta in na ravni svoje duhovnosti in globine. To se je dogajalo na različne načine. Čim bolj se je bližal praznik, bolj so prostori v hiši dišali. Kakšne vonjave so bile

Dedek Mraz je moral imeti darila za otroke, saj drugače ne bi bil protipol Miklavžu. Tretji lik, ki je v naš prostor prišel iz tujine, pa je Božiček – jaz mu rečem kokakola Božiček.

praznik še ohranil nekaj naših, slovenskih potez in da ni zapadel v globalistično, amerikanistično formo, tako kot je to z Božičkom. To pomeni, da ljudje še vedno ohranjamo zgodovinski spomin na lastno doživljanje Miklavža in z njim povezanih obdarovanj, ki so bila resnično intimna, družinska, neobremenjena z bahaštvom in podobnim balastom.

Kaj pa dobra moža Božiček in dedek Mraz? Nista to dva lika, ki sta k nam prišla od drugod?

Ja, res je! Če se pošalim, je to primer zgodnje globalizacije,

očancev in mu dal takratno podobo. Zanimivo je, da je takratna Zveza prijateljev mladine izdala tudi publikacijo z naslovom »Kakšen je pravi dedek Mraz«, v kateri je natančno navedeno, kakšne barve mora imeti na sebi, kakšne morajo biti veznine na hrbtu in tako naprej. Danes to berem študentom na seminarju in se pri tem seveda prijetno zabavam. Gaspari je, potem ko si je dedka Mraza zamislil, ustvaril tri razglednice z njegovim likom. To je bil prvi primer vizualnega marketinga, promocije dedka Mraza.

praznovanje božiča in novega leta? Se vam ne zdi okrasitev Ljubljane mesec dni pred prazniki nekoliko prezgodnja?

Vedno pravim, da je bistvo praznika njegovo doživljanje, in to se mora stopnjevati. Stopnjevanje prazničnega vzdušja je značilnost večine praznikov. Praznovanje lahko poteka dlje ali manj časa. Zelo slabo pa je, kot je to v osrednjih slovenskih mestih pa tudi evropskih, da je določen dan X in na ta dan se postavijo vsi odri in stojnice, mesta pa se oblečejo v blišč. To me res moti. To je vizualna manifestacija potrošniške

to! Najprej so bile kolone, za praznik so pripravljali meso, klobase, ocvirke in drugo. Potem se je vonju po kolinah in prekajenem mesu pridružil še vonj peciva, ponekod potic. To se je stopnjevalo do samega božičnega večera in sooblikovalo pričakovanje praznika. Iz svoje mladosti se spomnim, da je bilo to vsako leto izjemno doživetje. Zelo dobro se spomnim, kako sem komaj čakal, da je mama začela peči piškote in druge dobrote že en teden pred božičem. To je bila zame svojevrstna preizkušnja. Strogo je bilo namreč prepovedano iz posod jemati piškote, saj so ▶

► se smeli jesti šele na božični dan. In zanimivo je, da mama posod, napoljenih s piškoti, ni nikoli zaklenila v omaro, ampak jih je postavila na najbolj vidno mesto in pokrila samo s prtičem. To se pravi, da bi moral samo stegniti roko in bi prišel do piškota ali druge dobrote. Kako se je bilo treba premagovati! Tu vidimo, kako je bil odnos do božiča, ki so ga vzgajali v nas že od malih nog, spoštljiv. Na tak način je dejansko lahko prišlo do vrhunca občutij na sam sveti večer in božični dan, ki je bil potem še desetkrat ali pa stokrat lepši.

Na kakšen način naj se upremo komercializaciji praznikov?

To bi bil boj z mlini na veter. Res pa je, da je naša dolžnost – če rečem naša, pomeni vseh tistih, ki delamo v etnološki stroki –, da ne le raziskujemo, ampak tudi vzgajamo. In naša dolžnost je tudi, da ljudi opozarjamo, da poleg poplave industrijskosti obstajajo še drugačne možnosti za praznova-

nje. Opozarjati je treba na to, da je praznik priložnost, da v tem vsesplošnem hitenju in norenju sodobnega sveta morda najdemo nekaj trenutkov zase in svoje najbližje, da nam ti prazniki omogočajo določeno mero samoustvarjalnosti, s katero lahko naredimo kaj zase in svoje drage. Šokira me, kadar še nekaj ur pred svetim večerom vidim, kako nekateri prebivalci Ljubljane hitijo domov z vrečkami, v katerih so že gotove zadeve. Popolnoma razumem, da so ljudje po službah in da je ritem vsakdanjika bistveno drugačen, kot je bil pred petdesetimi in več leti, vendar mi nihče ne more oporekati, da se ne najde tudi v tem norem svetu nekaj časa za to, da nekaj naredimo sami in smo vsaj v nečem ustvarjalni.

Saj ne mislite, da je vse tako črno?

Prav nasprotno! Z veseljem lahko rečem, da se stvari vendarle premikajo na bolje. Poznam vrsto primerov, ki mi jih ljudje sporočajo: »Mi smo pa letos za

božič sicer vse kupili, kruh smo pa sami spekli.« Ali pa vzamejo v roke kakšno knjigo in rečejo: »Ja, veste, še lani smo imeli za božično večerjo neko indijsko jed, letos pa smo se odločili, da bomo pripravili kaj našega.« Mnogi za božično večerjo ne pripravljajo le slovenskih prazničnih jedi, ampak mogoče nekaj takega, kar je bilo pred desetletji v Sloveniji vsakdanja jed. Lahko bi pravzaprav napovedal, da se bo euforija nakupovanja in hlastanja za predmeti obrnila kot bumerang in povzročila nasprotno reakcijo. V nekaterih primerih se to že kaže. Glejte, najprej smo bili do kulturne dediščine zelo mačehovski, vzor nam je bil samo razgovor, potem pa, ko je bilo tega tako imenovanega razvoja že preveč, se je pogled spet začel obračati v zgodovino in iskati klasične vrednote, ki jih je človek v preteklosti že neštetokrat variiral. Prepričan sem, da se bo komercializacija praznikov obrnila sama proti sebi, ne sicer v celoti, vendar se zagotovo bo, in se bodo ljudje z veseljem spet zgledovali po vrednotah iz slovenske kulturne dediščine. Seveda ne na muzeološki način, kar bi bilo zgrešeno, ampak na temelju spoznavanja elementov in žlahtnih sestavin kulturne de-

diščine kot izhodišča za iskanje motivov in novih ustvarjalnih izzivov. Znova poudarjam, da lastna ustvarjalnost v prazničnem času pomeni čudovito možnost za praznovanje.

Vrniva se k dediščini. Kako so včasih praznovali sveti večer in božični dan? Kaj so počeli naši dedje na ta dan?

V slovenskem prostoru so bila praznovanja zelo različna. Lahko se samo čudimo, kakšno bogato sporočilo imamo za sodobnost, koliko različic praznovanja. Med najznačilnejšimi elementi, ki so stopnjevali božično pričakovanje, je bil prav gotovo ogenj. Gre za lesen panj, ki je tlel oziroma gorel. Motiv luči, motiv ognja je zelo pomembna sestavina praznika. Druga stvar je božična večerja, ki je bila praznična. Večkrat mi novinarji postavljajo vprašanje, katere so značilne božične jedi. Odgovarjam jim, da so bile to praznične jedi, podobne, kot so bile v navadi za veliko noč. Res je sicer, da kakšna stvar sem in tja prihaja v prvi plan, za božič prav gotovo koline in razne pogače z orehi, lešniki in podobno. Božični večerji je sledila polnočnica z romantičnimi, idiličnimi motivi, z zasneženo pokrajino in baklami. Po polnočnici je bilo v tradicionalni družbi v navadi še druženje, komunikacija, pogovor pa tudi vedeževanje. To je bila, z besedami našega časa, inventura razmerja med naravo in človekom. Inventura pomeni pogled na to, kar smo naredili, in vizija tistega, kar še nameravamo početi v prihodnosti. Sam božični dan je bil praznik, kar pomeni – že etimologija pove, da je prazen, prazen seveda dela. Bil je čas za druženje.

Kaj pa predstavlja teden med božičem in novim letom?

Ko bomo dobili prve koledarje za novoletna darila, bomo najprej pogledali, na kateri dan bosta božič in novo leto prihodnje leto, saj praznik še danes pojmuje predvsem kot dan, ko imamo prosto. Da ne bi delali na praznik, gredo ljudje delat za konec tedna in še kdaj ... Teden med božičem in novim letom je bil in je ponekod še vedno izpolnjen z raznimi pobožičnimi praznovanji. Mogo-

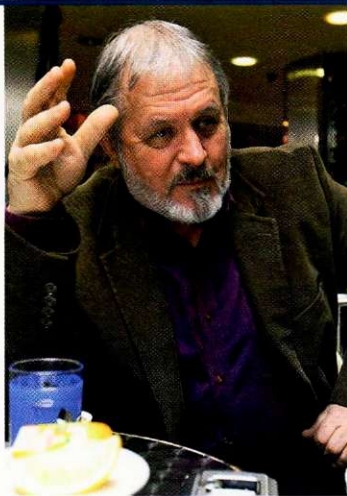
Vino se je prvič blagoslavljal na martinovo, najpomembnejši vinski praznik pa je bilo šentjanževno.

če bi omenil dva dneva, ki sta v Sloveniji zelo pomembna še danes. Že dan po božiču, 26. decembra, je praznik sv. Štefana. Na Slovenskem je to priljubljen praznik konj, deloma tudi druge živine. S tem praznikom lahko pokažemo, kako smo bogati. Da imamo en praznik v toliko različicah, je nekaj izrednega! Ponekod pridejo v cerkev s konji in jih blagoslavlja. Tega je zdaj zmeraj več, saj se konjereja širi, drugod prinašajo v cerkev k blagoslovu lesene živali. Danes so to postale kar turistične prireditve, če omenim le dva kraja: Križ pri Komendi in Sora pri Medvodah. Če je bil božič namenjen celotni družinski skupnosti – od ljudi in živine do polja –, je štefanovo namenjeno živalim in je izjemno priljubljen praznik. Zelo zanimivo je, da ga v Štepanji vasi pri Ljubljani, na robu Štepanjskega naselja, urbaniziranega brezdušnega območja mesta, še vedno praznujejo in privablja veliko ljudi. Ti v cerkev prinašajo figurice konj, čeprav tam že zdavnaj ni nobenega konjerejca več. Pred štepanjsko cerkev prihajajo s pravimi konji tudi iz sosednjih krajev in z malo širšega območja.

Tako je po božiču vsak dan praznik ...

Skorajda. Naslednji praznik, ki bi ga rad omenil, je 27. december. Omenjam ga zaradi velike ljubezni prebivalcev Slovenije do vina. To je praznik sv. Janeza Evangelista ali šentjanževo. Vaši znanci najbrž poznajo tudi namizno vino janževce. Na dan sv. Janeza Evangelista je bil pomemben trenutek, ko se je blagoslavljal najboljšo vino! Vino se je prvič blagoslavljal na martinovo, ko se je iz mošta spremenilo v vino, najpomembnejši vinski praznik pa je bilo šentjanževo. Še posebej je bil ta praznik pomemben v Podravju, tam je še danes tako. Šentjanževce je bilo torej najboljšo vino, ki ga je imel vinogradnik, bilo je blagoslovljeno in vinogradnik ga je hranil zase. Morda zato, ker je opazil, da se hčerka čudno redi in bo morda kmalu ohcet v hiši ... Če prideš k pomembnim vinogradnikom in vinarjem in rečeš: »Kaj imaš pa tisti sod tam?« – »Šentjanževce,« se glasi odgovor, »tega pa špa-

Prvotna funkcija treh kraljevskih kolednikov je v pozitivnem sporočilu, saj so prišli voščit srečo v novem letu.

ram.« Tako je bil za šentjanževo človek povezan s svojo naravo, z vinom in vinsko trto, dan prej, za štefanovo pa s konji in domačimi živalmi. Potem minejo samo še trije dnevi in že smo pri praznovanju novega leta, ki pa v naši tradiciji ni nikoli imelo kakšnega velikega pomena. Bolj ko liste zgodovine obračamo nazaj, bolj vidimo, da človek ni bil tako vezan na koledarsko leto kot na to, da se je sonce vsako leto na novo rodilo in vsako leto na novo ugasnilo. Temu primerno je usmerjal svoja ravnanja, zato je božič tako pomemben praznik, saj je to značilno solarno praznovanje.

Od kdaj pa silvestrujemo?

Silvestrovanja so zelo mlad kulturni pojav in se začnejo približno konec 19. in v začetku 20. stoletja v mestih, na podeželju pa začnejo množično silvestrovati šele po drugi svetovni vojni. Res je sicer, da je bilo tudi na novega leta dan v Sloveniji nekaj tradicij, a danes vemo, da so samo še stvar zgodovinskega spomina. Tako so se na novega leta jutro morali umiti z mrzlo vodo, da bi bili v prihodnjem letu zdravi. Tudi na silvestrsko noč so prerokovali z vlivanjem voska ali svinca v vodo. Zlasti dekleta so nekoč z nestrpnostjo pričakovala, kdo bo prišel na novoletni dan prvi k hiši oziroma kdo se bo prvi približal hiši, in so potem sklepala, iz katere smeri bo prišel njihov ženin. Ponekod

je veljalo, da se bo domače dekle drugo leto poročilo, če je na novo leto k hiši prvi prišel moški. Vse to so prijetne navade in obredi, ki bi morda prav prišli tudi za današnji svet, čeprav so jih danes zamenjale ženitne posredovalnice in internetno vzpostavljanje stikov.

Teden dni po novem letu pa pridejo Sveti trije kralji. Kaj pa oni prinesejo?

To ste zelo dobro opozorili, saj etnologi nikoli ne govorimo samo božiču, ampak o šegah in

koledovanje in da se je zlasti po letu 1991 koledovanje začelo vračati. V svoji fotografski dokumentaciji imam fotografijo iz leta 1991, iz leta osamosvojitve, na kateri so tri dekleta, dijakinje neke srednje šole iz Ljubljane, ki pojejo trikraljevske kolednice na Wolfovi ulici v Ljubljani in zbirajo darove v obliki denarja. Ko sem jih vprašal, za kaj zbirajo, so mi odgovorile, da bodo šle na izlet. Koledovanje je šlo po drugi svetovni vojni zaradi znanih političnih razlogov v pozabo, zdaj pa ga spet obujajo. Mislim, da je prvotna funkcija treh kraljevskih kolednikov, Gašperja, Mihe in Boltežarja, predvsem v pozitivnem sporočilu, saj so prišli voščit srečo v novem letu in dobro letino. Tako pozitivno voščilo potrebujemo tudi v današnjem času, ki je zelo čuden in poln raznih bolezni ... Skratka, ko nas prizadevajo najrazličnejše naravne in nenaravne katastrofe, je takšno voščilo zelo primerno. Koledovanje obuja predvsem mladina.

Je bilo obdarovanje v navadi tudi na Svete tri kralje?

Ja, tudi. Predvsem so se med seboj v znak ljubezni obdarovali moške in žene. Tako so drug drugemu zaželeli vse dobro. Kot darilo, primerno za ta čas, bi omenil piškote iz medenega testa, ki jim rečemo mali kruhki oziroma škofjeloški kruhki. V obliki krajčkov, okrašeni z rastlinskimi ornamentami, so bili materializacija te želje. ▣

Slodnjakova odstranitev z univerze

V. M., foto: arhiv Demokracije

Leta 1959 je komunistični režim prisilno upokojil prof. dr. Antona Slodnjaka, predavatelja na slavistiki Filozofske fakultete v Ljubljani. Zdaj je Slovenska matica o Slodnjaku izdala dokumentarno monografijo avtorja Franceta Pibernika.

Dr. Anton Slodnjak

Prof. dr. Anton Slodnjak ima več skupnih značilnosti z Edvardom Kocbekom. Oba sta se rodila v Prlekiji, oba sta med vojno podprla komuniste (Osvobodilno fronto), oba so komunisti po vojni odstranili z javnih funkcij (prisilno upokojili) in oba danes spadata med najpomembnejše Slovence 20. stoletja.

Eden najmlajših doktorjev

Anton Slodnjak se je rodil leta

1899 v Bodkovcih v Slovenskih goricah. Osnovno šolo je obiskoval pri Sv. Lovrencu (danes Juršinci), gimnazijo pa v Mariboru. Leta 1920 se je vpisal na slavistiko na ljubljanski univerzi, kjer se je na pobudo profesorja Ivana Prijatelja leta 1924 lotil disertacije o Davorinu Trstenjaku (prleškem rojaku) in jo je še istega leta končal ter opravil obvezne rigoroze. Leta 1925 je postal doktor filozofije in kot štipendist odšel na univerzo

v Krakov. Po vrnitvi iz Poljske je leta 1927 diplomiral na ljubljanski slavistiki in se zaposlil na Trgovski akademiji v Ljubljani. Leta 1932 je začel v Slovincu objavljati razprave z naslovom Pisma o slovenski književni zgodovini.

Leta 1934 je izdal Pregled slovenskega slovstva, ki ga je prof. France Kidrič zavrnil, uredil pa je tudi že prvi zvezek Zbranega dela Frana Erjavca. Leta 1938 je izdal biografski roman o Prešernu *Neiztrohnjeno srce*, leta 1940 pa je pisal biografski roman o Levstiku.

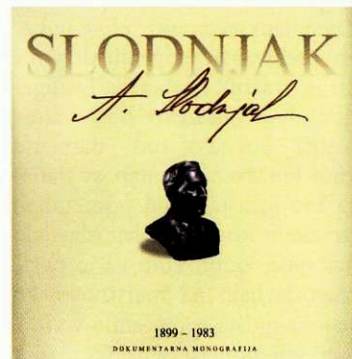
Povojna znanstvena kariera

Med vojno je bil večkrat aretiran, ker je sodeloval s komunisti oziroma z njihovo Osvobodilno fronto, vendar je kljub temu učil na Trgovski akademiji. Po vojni je dobil različne funkcije, leta 1946 pa je pri Slovenskem knjižnem zavodu izšla njegova prva povojna komentirana izdaja Prešernovih pesmi. Leta 1947 so ga povabili predavat na zagrebško univerzo, kjer je prebil tri študijska leta. Leta 1948 je izšla prva knjiga nove izdaje Levstikovega Zbranega dela. Leta 1950 je bil imenovan za rednega profesorja na slavističnem oddelku na Filozofski fakulteti. Pri Slovenski matici so izšli *Izbrani spisi Ivana Prijatelja I. in II.* Za Enciklopedijo Jugoslavije je pisal gesla o slovenskih književnikih.

Leta 1955 je dobil prvo politično črno piko. Ko je v reviji *Socialistična misel* objavil razpravo *O začetkih naše in svetovne moderne*, jo je Boris Kraigher, takrat eden vodilnih politikov, negativno ocenil. Naslednje leto je dobil že drugo črno piko. Ko je pri koprski založbi Lipa izšla njegova pregledana izdaja *Neiztrohnjenega srca*, je črno piko dobila sama založba, češ da je izdala knjigo, ki Prešerna predstavlja v napačni luči. Ko je

leta 1957 angleška založba v Londonu izdala njegov izbor slovenske poezije *The Parnassus of a Small Nation*, kar je bil izjemen dogodek, so se cekajevski ideologi spet obregnili ob Slodnjakovo delo.

Čiščenje univerze Socialistična oblast je v petdesetih letih na vseh področjih vzpostavljala svoj sistem in uveljavljala svoje politične in ideološke cilje. Ker je hotela imeti vsa področja pod neposrednim nadzorom, je na vodilna mesta postavljala preverjene kadre, na različne načine pa izločala vse, ki se z njeno politiko niso strinjali. Kmalu je prišla pod udar tudi univerza v celoti in so z nje odstranjevali tudi nenadomestljive strokovnjake. Še zlasti budno so pazili na filozofsko fakulteto zaradi njene idejne izpostavljenosti. Prikrita selekcija kadrov se je leta 1957 začela tudi

na slavističnem oddelku, kjer je predaval prof. Anton Slodnjak.

Marksistični ideologi, ki so imeli na skrbi predvsem mišljenjske okvire nove socialistične družbe, s Slodnjakovimi stališči glede razlag posameznih literarnih obdobij in osebnosti že dalj časa niso bili zadovoljni in so zlasti na sejah ideoloških komisij izražali nasprotovanje Slodnjakovim nastopom, še posebej če je šlo za nastope v tujini. Že leta

1954 so mu zamerili uvod v angleško izdajo Prešerna. Še večjo zamero si je nakopal s sodelovanjem pri angleškem izboru slovenske poezije leta 1957.

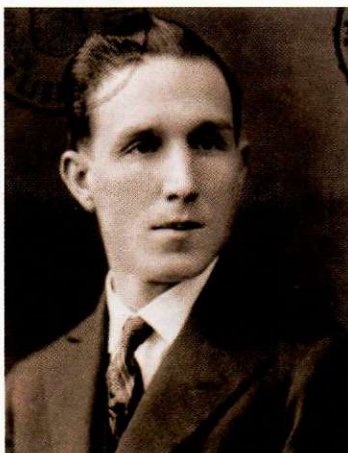
Po nemški knjigi vihar Na glavni udar ni bilo treba dolgo čakati. Najprej je bil izločen Slodnjakov asistent France Bernik (po letu 1990 večletni predsednik SAZU). Že leta 1957 mu je fakultetni svet odpovedal delovno razmerje, ko pa je jeseni 1958 v Berlinu dr. Max Vesmer natisnil Slodnjakovo *Geschichte der Slovenischen Literatur*, je centralni komite Komunistične partije Slovenije sprožil postopek za Slodnjakovo odstranitev z univerze. Ker je bil Slodnjak redni profesor, se ga niso mogli znebiti s preprosto reelekcijo, ampak so morali uporabiti politični postopek z javnim linčem in različnimi grožnjami ter pritiski. Delo so v času široke in sistematične ideološke čistke na vseh fakultetah ljubljanske univerze opravili različni politični in strokovni forumi, ki so, deloma tudi s prisilo, našli posameznike, da so javno nastopili zoper Slodnjaka in njegovo znanstveno delo.

Ni omenil Kardelja Temeljni okvir akcije za Slodnjakovo odstranitev z univerze in uradno stališče do njegove berlinske literarne zgodovine so 29. januarja 1959 postavili člani na redni seji SZDL, na kateri je Janez Vipotnik (med vojno je bil partizanski politični komisar) o omenjeni Slodnjakovi literarni zgodovini dejal, da bo knjiga povzročila kulturno-politični škandal, in ji očital, da slovensko literaturo v celem ocenjuje precej dvomljivo, da je vrsta posameznih etap prikazana samovoljno, da je odmaknjena od naprednih pogledov, da zavrača marksistično razlago Cankarjevega Hlapca Jerneja, da neprimerno označuje Borovo zbirko Previharimo viharje in da niti z eno besedo ne omenja Speransa (Kardelja). Hkrati je napovedal oceno Slodnjakove knjige v partijskem glasilu Ljudska pravica, ki je bila tisti trenutek verjetno že napisana, kajti dva dni za tem je dr. Jože Kastelic objavil naročeno oceno pod značilnim

naslovom Subjektivizem ali znanost. Kastelic, ki po stroki ni bil slavist, je Slodnjaku očital, da je namesto analitične presoje težil k sintezi in osebni formulaciji slovstvene sodbe, da je v knjigi precej nadvse subjektivističnih in problematičnih estetskih in apriorističnih sodb, nedognanosti, da obsoja znanstveni pozitivizem, da je omenil Balantiča in Kajuha samo zato, da je označil njuni različni usodi kot prepad, ki je zazijal v drugi svetovni vojni v slovenskem slovstvu. Kastelic je v zapisu ponovil večino Vipotnikovih očitkov s seje SZDL.

»Samo navzdol« Slodnjak je na zlonamerno in nestrokovno Kasteličevo oceno na kratko odgovoril v Ljudski pravici 7. februarja s posebno Izjavo, v kateri je Kastelicu oponesel samovoljno prirejanje posameznih citatov, Kastelic pa je v dogovoru z uredništvom na isti strani sicer priznal, da njegovi prevodi res niso precizni, toda znova je poudaril neprimernost Slodnjakove znanstvene metode, ki da ga vodi samo navzdol.

Drugi, ki je po naročilu javno napadel Slodnjakovo *Geschichte der Slovenischen Literatur*, je bil zgodovinar dr. Vasja Melik pod naslovom *Velik korak nazaj (Slovenski poročevalec, 6. 3. 1959)*. V celostranskem zapisu mu je med drugim očital neupoštevanje revolucionarnih teženj v slovenski zgodovini, neupoštevanje Kardeljevega *Razvoja slovenskega nacionalnega vprašanja*, nesodobno znanstveno metodo, ponovil tudi Slodnjakovo zavrnitev marksistične razlage Cankarjevega Hlapca Jerneja.

Slodnjak na začetku profesorske kariere

Slodnjakova rojstna hiša v Bodkovcih v Slovenskih goricah

Slodnjak je bil zelo navezan na svoj kmečki rod. Na domačem travniku kot pastir.

Kot tretji je Slodnjaka javno zavrnil Dušan Pirjevec v *Naših razgledih* (šest nadaljevanj marec-junij 1959) pod naslovom *Ideje, ocene in metode*. Pirjevec (med vojno je bil partizanski politični komisar) je izhajal iz vsesplošnega zavračanja Slodnjakove znanstvene metode in njegov primer navajal kot dokaz, da je slovensko literarnozgodovinsko pisanje nujno v celoti spremeniti v smislu sodobnih znanstvenih pristopov. Na dolgo in široko je dokazoval, kako se Cankarjev Hlapec Jernej vendarle sklada z marksizmom, pri čemer je klical na pomoč tudi Komunistični manifest.

Eksekucijska komisija Naročeni članki naj bi na zunaj medijsko prikriili tisto, kar se je dogajalo znotraj tako imenovanih samoupravnih političnih in znanstvenih forumov, ki so medtem že sklenili, kako bodo Slodnjaka odstranili z univerze. Pri fakultetnem svetu je bila ustanovljena posebna komisija,

ki jo je vodil France Kimovec in je morala izpeljati naročene partijske konsekvence v primeru Slodnjak. Komisija, v kateri sta poleg Kimovca sodelovala še Metod Mikuž in Boris Ziherl, je 17. marca 1957 Slodnjaka prisilila, da je privolil v predčasno upokožitev. Slodnjak je kratko vlogo naslovil na svet Filozofske fakultete 20. marca in se glasi:

»Glede na izjavo tov. predsednika Franceta Kimovca na sestanku dne 17. t. m., da ne morem ostati več član fakultete, pač pa da lahko še nadalje znanstveno in publicistično delam ter javno nastopam, pristajam, da me upokožite skladno z izjavo tov. predsednika s polno pokojnino. Obenem pa prosim, da mi pravico publiciranja in javnega nastopanja pisno zagotovite.«

Okrajnemu zavodu za socialno zavarovanje v Ljubljani je 22. aprila poslal obsežno vlogo, v kateri je popisal svoje družbeno in znanstveno delovanje in s katero je utemeljil svojo zahtevo ▶

► za odobritev polne pokojnine. Medtem so mu že ukinili redno položajno plačo.

Zadeva je bila za politike in uradne forume tako rekoč sklenjena. Rektor univerze je na 26. redni seji univerzitetnega sveta člane obvestil, da je posebna komisija prof. dr. Slodnjaka opozorila na znanstveno-strokovno nevzdržnost vrste temeljnih postavk iz njegovega dela in na moralno politično škodo, ki jo knjiga, izdana v tujini, lahko povzroči ugledu univerze, in da je Slodnjak prosil za upokožitev.

Vzeli so ga v bran Ker je bil Slodnjak tako rekoč čez noč odstavljen in je moral nehati z rednimi predavanji, kar se je zgodilo s koncem zimskega semestra, je nerazumni in drastični ukrep razburil študente slavistike. Klub slavistov je namreč 21. marca, dan po Slodnjakovi izjavi za upokožitev, sklical sestanek. Poleg članov kluba so se ga udeležili tudi predstavniki samoupravnih

Dušan Pirjevec,
Slodnjakov »eksekutor«

Slodnjak z ženo in sinovoma, ki sta oba tragično umrla še pred njim

in političnih organov Miran Čuk, predsednik Zveze študentov Jugoslavije - Fil. fak., Štefan Balažič, predstavnik študentov v fakultetnem svetu, Stane Markič, sekretar univerzitetnega komiteja ZKS, od profesorjev samo dr. France Bezljaj, vendar univerzitetni asistentje France Jakopin, Martina Orožen, Boris Paternu, Franc Zdravec, Janez Zor, Dušan Pirjevec in Marjan Britovšek.

Medtem ko so uradni predstavniki navzoče samo seznanili z nameravano upokojitvijo prof. Slodnjaka, je Dušan Pirjevec vzvišeno prikazoval znanstveno problematičnost Slodnjakove berlinske knjige, avtorjevo samovoljo in njegov metodološki konser-

vativizem. Pirjevčevi razlagi so posamezni študentje ugovarjali (J. Stanič, J. Gabrovšek, M. Kmecl, V. Omerzel, N. Prašelj, M. Šuštar, M. Prosenec, F. Novak), a brez uspeha. Še več, vrsta udeležencev protestnega sestanka je bila v naslednjih dneh klicana na zastraševalna zaslišanja v prostore notranjega ministrstva. Asistentso mesto je zdaj izgubil še Štefan Barbarič, mesto demonstratorja so odpovedali Stanku Šimencu.

Prisilna upokožitev Sredi viharnega postopka odstavljanja z univerze naj bi bil Slodnjak praznoval svojo šestdesetletnico. V ta namen naj bi mariborska Obzorja natisnila priložnostni izbor njegovih člankov in razprav. Pripravil ga je dr. Jože Pogačnik, knjigi pa dodal izčrpno spremno študijo in te-

meljito bibliografijo Slodnjakovih leposlovnih in znanstvenih objav. Kljub zagotovitom, da bo Slodnjak lahko publiciral, knjiga tisto leto ni mogla iziti. Na izid je morala čakati do leta 1966.

Zadeva Slodnjak je bila sklenjena, ko je bil 14. novembra 1959 uradno razrešen službe in je stopil v pokoj. Nasilna ter ideološko-politično začinjena odstranitev, sprta z akademskim vedenjem univerzitetnih predstavnikov, ga je tako močno prizadela, da ga niti številne pohvalne ocene v tujem tisku niso mogle potolažiti. O njegovi *Geschichte der Slowenischen Literatur* so namreč pozitivne strokovne ocene objavljale mnoge publikacije po svetu.

Poln ustvarjalne moči Profesor Slodnjak je moral v pokoj pri šestdesetih. Bil je poln načrtov in

ELEKTROPROM

Že 40 let z vami!

EVJ ELEKTROPROM d.o.o.
Loke pri Zagorju 22
1412 Kisovec
www.elektroprom.si

uprava 03-56-57-150
trgovina EVJ Center Kisovec
03-56-71-234
trgovina EVJ Trbovlje
05-90-23-203
storitve 03-56-57-150

- elektroinstalacije
- strojne instalacije
- projektiranje za področje strojnih in elektro instalacij
- geodetske storitve
- daljinsko ogrevanje z lesno biomaso
- kabelsko komunikacijski sistemi
- grafitne ščetke
- trgovine EVJ Center
- delovni stroji in nizke gradnje
- bar Sedmica

lokalna televizija ETV

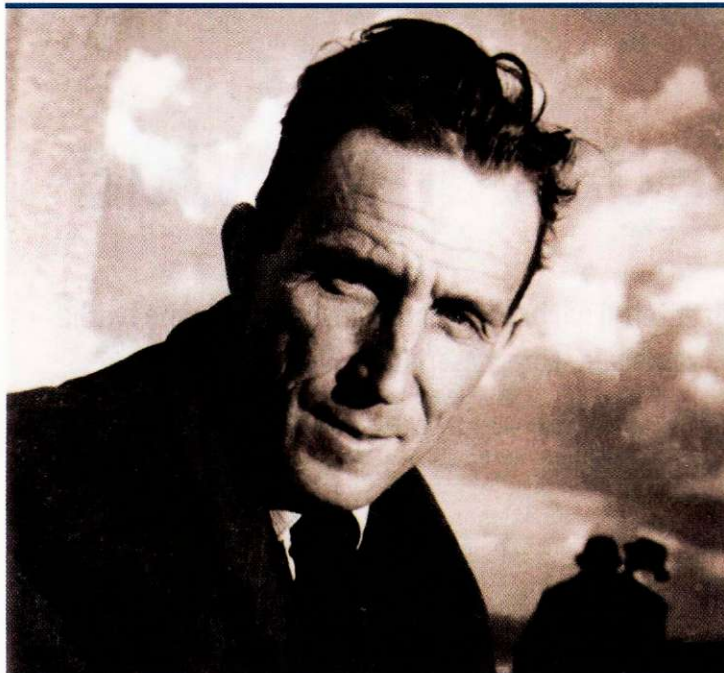
http://etv.elektroprom.si

komerciala:
03-56-57-150
uredništvo:
03-56-57-177

tel.: 03/ 897 50 05

www.radiovelenje.com

107,8 MHz
RADIO VELENJE

Dr. Anton Slodnjak je moral prisilno v pokoj pri šestdesetih.

ustvarjalne moči, pred njim pa je bilo domala še dvajset delovnih let. Takrat je pripravljaval osmo knjigo *Zbranega dela Frana Levstika* in čez dve leti še deveto (1961). Za zbirko *Kondor* je uredil *Prešernove pesnitve in pisma* (1960).

Od dr. Alfreda Rammelmeyerja z Goethejeve univerze v Frankfurtu je sprejel vabilo, da bi tja prišel kot gostujoči predavatelj. Slodnjak je vabilo takoj sprejel, ko pa je dobil vabilo še z Dunaja, mu je bilo žal, da se je odločil za Frankfurt. Na Goethejevi univerzi je študente pritegnil z ognjevitimi nastopi. Ves čas je teklo njegovo znanstveno delo. Po letu 1962 je izšla vrsta tehtnih razprav in monografskih obravnav. Beograjska založna Nolit je izdala v prevodu monografijo o Prešernu, za četrto knjigo *Zgodovine slovenskega slovstva* pri Slovenski matici je obdelal dvoje obdobji: *Nova struja* in *Nadaljnje oblike realizma in naturalizma* (1963), s W. K. Matthewsom sta v Londonu izdala razširjen prevod Prešernovih pesmi (1963), z Jankom Lavrinom pa še razširjeno antologijo *The Parnassus of a Small Nation* (1966). Več študij je izšlo v nemščini.

Koprška založba Lipa mu je ponatisnila biografska romana *Neiztrohnjeno srce* in *Pogine naj, pes*. Pri Mladinski založbi je izšla elitna izdaja Prešerna v dveh knjigah: *Prešernovo življenje* ter *Poezije in pisma* (1963), pri isti

založbi je pripravil zanimiv izbor Kosovelovih pesmi (zbirka *Lirika*, 1970). K ponatisu prve izdaje *Poezij* Franceta Prešerna je prispeval spremno študijo (Cankarjeva založba, 1972). Pri Mladinski knjigi je leta 1976 izšla *Slovenska trilogija*, v katero je obema biografskima romanoma *Neiztrohnjeno srce* in *Pogine naj, pes* dodal še roman o Ivanu Cankarju z naslovom *Tujec*.

Kljub vsemu čast Znova se je lotil literarne zgodovine in leta 1968 je najprej ob tisočletnici *Brižinskih spomenikov* izšlo *Slovensko slovstvo*, ki ga je istega leta kot pomožni učbenik pod naslovom *Zgodovina slovenskega slovstva I-II* (Založba Drava, Celovec) pripravil za slovensko gimnazijo v Celovcu, preveden pa je izšel tudi v Beogradu. Končno je leta 1975 izdal še *Obraze in dela slovenskega slovstva*. Od začetkov do osvoboditve. Delo naj bi bilo učbenik za dijake, toda šolska oblast ga je prepovedala celo kot priročnik za pedagoge. Leta 1981 je z enajsto knjigo sklenil urejanje *Zbranih del Frana Levstika*. Njegovo bogato raziskovalno in ustvarjalno delo je torej teklo še več kot dvajset let po prisilni upokojitvi.

Dobil je vrsto vabil za sodelovanje z evropskimi znanstvenimi ustanovami. Še vedno je nastopal na slavističnih kongresih po Jugoslaviji, pri SAZU je bil član mednarodnega odbora. Deležen

Na predstavitvi 11. knjige Levstikovega Zbranega dela leta 1982, leto pred smrtjo

je bil tudi nekaterih zunanjih časti. Leta 1967 je postal redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, v Zagrebu so mu podelili častni doktorat zagrebske univerze, leta 1977 je postal dopisni član Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v

Zagrebu. Za znanstveno delo so mu leta 1982 podelili Kidričevo nagrado; tudi zato, ker mu pristojni organi niso bili pripravljeno dati Prešernove nagrade.

Umrl je v Ljubljani, 13. marca 1983, pokopan je na ljubljanskih Žalah. **D**

Blagoslov božične noči naj vas spremlja v letu 2008!

RADIO OGNJIŠČE

Izdajatelj slovenskega zemljevida

Bogdan Sajovic, foto: arhiv Demokracije, Gregor Pohleven

Peter Kozler je najbolj znan kot izdajatelj zemljevida slovenskih dežel, ki naj bi bil zametek slovenske državne tvorbe pod habsburško krono. Karto so oblasti zaplenile in je luč dneva zagledala skoraj desetletje po nastanku.

Francoska meščanska revolucija leta 1789 je povzročila pravi vihar na evropskem političnem prizorišču. Stare absolutistične države so se znašle pred dejstvom, da so njihovi podaniki najverjetneje prav tako kot revolucionarji v Franciji siti starega režima, pa čeprav je bil le-ta največkrat utemeljen na »Božji volji«. Valovi revolucionarnega navdušenja so se širili po evropskih državah in pojavila se je vrsta meščanskih intelektualcev, manjkalo pa ni niti plemičev in duhovnikov, ki so menili, da je treba tudi v njihovih državah korenito spremeniti razmere na političnem področju.

V enonacionalnih oziroma vsaj nacionalno trdnih državah so se ti revolucionarji ustavili pri vprašanju političnih pravic.

V državah, ki so bile večnacionalne in so imele močne nacionalne manjšine, pa je bila zadeva bolj zapletena. Politični predstavniki manjšinskih narodov so se ob spremembah politične ureditve začeli zavzemati tudi za spremembe statusa svojega naroda v državnem okviru. Nekateri so šli tudi tako daleč, da so celo zahtevali samostojnost.

Nekaj časa je kazalo, da bodo Napoleonovi topovi, ki so po Evropi bobneli skoraj dve desetletji, prinesli malim narodom tudi večje nacionalne pravice. Marsikakšnega monarha so namreč Napoleonove čete vrgle s prestola. Izkazalo pa se je, da je korziški vojskovodja in samooklicani cesar prav tako oblastiželjen, kot so bili prejšnji evropski monarhi. Za pravice malih evropskih narodov se je brugal praviloma le toliko, kolikor jih je potreboval za svoje dnevopolitične cilje oziroma je bilo to v korist njegovemu francoskemu cesarstvu.

Z vojaškim polomom korziškega vojskovodje pa so se začasno

razblinile tudi te medle sanje, ki jih je v glavah majhnih narodov povzročila francoska revolucija.

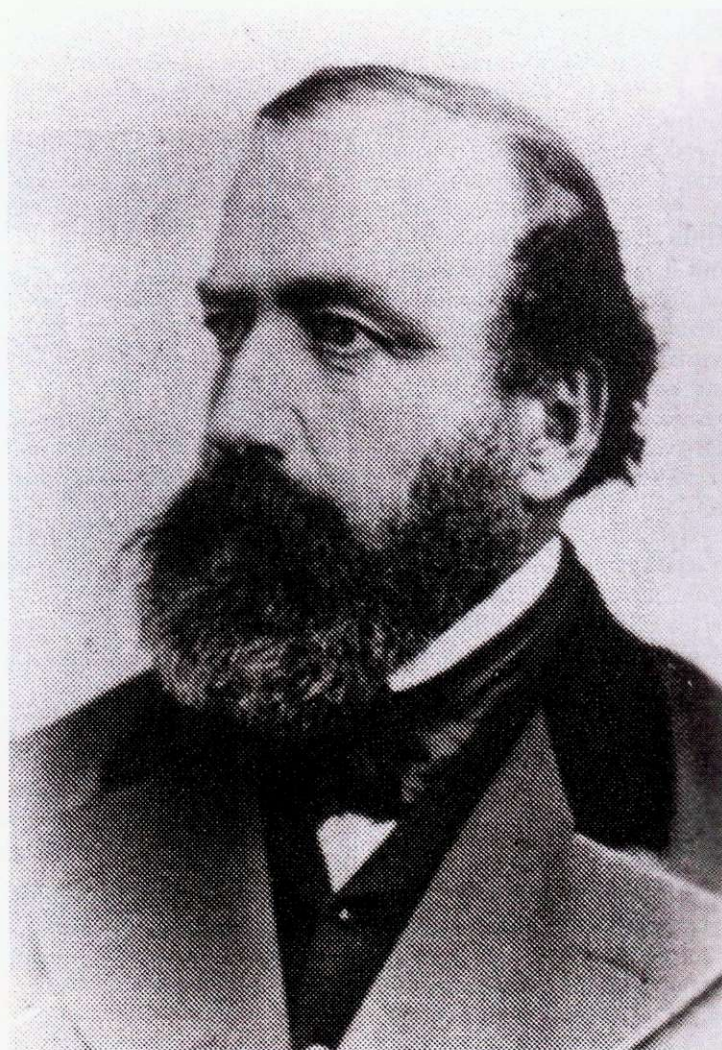
Zatiranje svobodne misli Evropske tradicionalne monarhije so bile po Napoleonovih vojnah večinoma obnovljene v starem obsegu, prav tako pa je bila večina reform, ki jih je prineslo Napoleonovo gospodstvo v Evropi, po njegovem porazu odpravljena. Še več, obnovljene sile starega reda so sklenile, da si kakšne nove revolucije niti po naključju ne bodo dovolile. Za-

radi tega so strogo zategnile uzde vsakršni svobodomiselnosti. Na političnem, in kot je bil primer nekdanje habsburške monarhije, tudi na nacionalnem področju.

Uvedli so strogo cenzuro, ki je skupaj s sodstvom in policijo nenehno bedela, da se ne bi v državi zaslislal niti najmanjši glasek zahtev po političnih in nacionalnih pravicah podložnikov. Obnovljene stare sile so celo sklenile Sveto alianso, zvezo najmočnejših konservativnih držav, ki se je med drugim obvezala, da bo, če ne

bo šlo drugače, s skupno vojaško akcijo zadušila morebitne revolucije kjer koli v Evropi. Takšno stanje je trajalo skoraj vso prvo polovico devetnajstega stoletja. V habsburški monarhiji se je ta doba imenovala Metternichov absolutizem. Mogočni ministrski predsednik knez Metternich, ki je bil pravzaprav pobudnik in idejni oče Svete alianse, je z železno roko vladal državi. Bil je pravzaprav bolj cesar kot cesar sam. Slovenci smo bili v tistem času približno na istem kot drugi narodi v mno-

Kozler je bil med najbolj zagretimi podpisniki razglasa Zedinjene Slovenije, njegov brat pa je temu nasprotoval.

Peter Kozler, borec za narodne pravice

gonacionalni habsburški monarhiji z izjemo Nemcev seveda. O kakšnem nacionalnem gibanju ni bilo niti sledu. Še tisti, ki so morda ostali iz nekdanjega Napoleonovega časa, so bili bolj ali manj tiho zaradi strahu za svoj vsakdanji kruh. Novih moči v boju za človekove pravice je bilo malo, če pa so bile, so bile bolj sramežljive in predvsem nepovezane.

Slovenci smo bili pri tem še nekoliko na slabšem kot nekateri drugi narodi v habsburški monarhiji. Domačega plemstva, ki je v tistih časih še vedno igralo močno politično vlogo, skoraj ni bilo. Večina starega plemstva se še vedno ni čutila povezana s prebival-

stvom, prav tako pa je tudi redko kateri novi plemič razmišljal o nacionalnih pravicah. Večinoma so do plemiškega naziva prišli prav z zvesto službo v cesarski vojski in upravi, zato jim kakršne koli spremembe režima niso bile niti najmanj pri srcu. Torej je bila precejšnja razlika med recimo Madžari, Čehi in Poljaki, ki so imeli dokaj močno lastno plemstvo, in narodi, kot smo bili Slovenci. Čehi, Madžari in Poljaki pa tudi Italijani so imeli na svojem nacionalnem ozemlju močan meščanski stan, medtem ko je bil ta pri Slovencih dokaj šibek. Bogatejše meščanstvo je pri nas izhajalo iz priseljencev, če pa je bilo domače, se je večinoma poskušalo približati vladajočemu tujem sloju, kot pa da bi se povežalo s svojim narodom. Navsezadnje so se komaj dobro izkopal iz nižjih slojev, zato se niso hoteli znova povezovati z njimi.

Pomlad narodov V letu 1848 pa je prišlo nenandoma do velikega poka. Marca tega leta je spontano izbruhnila revolucija in oblastem so zadeve ušle iz rok. Metternichova vlada je padla in stari avtokrat je moral celo pobegniti iz države. Dvignili so se Dunajčani, nacionalno obarvane vstaje pa so se dvignile na Češkem, v Italiji in na Madžarskem. To je bil znak tudi za dokaj zaspano slovensko politično prizorišče, da so se začele po zgledu drugih narodov pojavljati zahteve po nacionalnih pravicah. Maja leta 1848 je izšla resolucija, ki je klicala po Zedinjeni Sloveniji. To je bil miselni preobrat med Slovenci, ki poslej

Kozlerjev zemljevid označuje meje, kakršne bi po avtorjevem mnenju morala imeti Zedinjena Slovenija.

svojih nacionalnih zahtev niso nikoli več pustili zaspati. Cesarske čete so sicer drugo za drugo zlomile vstaje. Sprva na Dunaju, nato še na Češkem, v Italiji in končno na Madžarskem, slednjo celo s pomočjo ruskih čet. Cesarske oblasti so poskušale obnoviti stanje pred revolucijo. Metternichov absolutizem brez Metternicha, s tem da je namesto slednjega spremembe pomagal dušiti policijski minister Alexander Bach. Vendar duha, ki je ušel iz steklenice, ni bilo več mogoče spraviti nazaj. Kos za kosom so si narodi habsburške monarhije pridobivali svoje pravice, ponekod hitreje in več, drugje počasneje in manj. A najpomemb-

nejše je bilo, da so prišli na dan sposobni, izobraženi in ugledni ljudje, ki so vodenje zavzemanja za pravice prevzeli v svoje roke. Eden najpomembnejših med zagovorniki nacionalnih pravic je bil Peter Kozler.

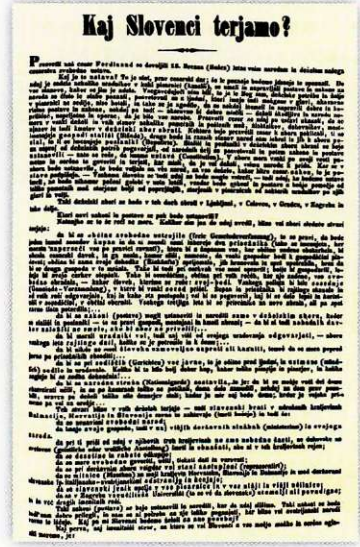
Zagovornik zedinjenja Peter Kozler se je rodil 16. februarja 1824 v bližini Kočevja, od koder je izhajal tudi njegov rod. Družina je imela nemško ozadje, ukvarjali pa so se s trgovino in bili precej ugledni. Petrov oče je krepko povečal družinsko premoženje z veletrgovino z južnim sadjem in s kožami. Dobičke je vlagal v nepremičnine, med drugim je nekaj let pred Petrovim rojstvom kupil grad in posestvo Ortnek.

Peter se je tako lahko brez gmotnih težav šolal in je po gimnaziji v Ljubljani v Padovi študi-

ral logiko, v Pavii je obiskoval predavanja iz fizike in končno sklenil svoje šolanje z diplomom iz prava na dunajski univerzi. Kasneje je kot pravnik služboval večinoma na Primorskem, v Gorici, Tolminu, Trstu, Sežani in več krajih v Istri.

V študentskih letih je stopil v dunajsko društvo Slovenija, kjer je naredil svoje prve politične korake. Bil je član radikalne skupine, ki se je ostro zavzemala za narodne pravice, bil je tudi privržen ideji ilirizma. Kozler je bil tudi na sestanku, na katerem so izbrali barve slovenske nacionalne zastave, poleg tega je vodil člane dunajskega študentskega društva, ki je maja 1848 podpisalo razglas o Zedinjeni Sloveniji. Prvzaprav je bil Kozler med prvimi podpisniki in v skupini tistih uglednih Slovencev, ki so upali, da bodo s svojim zgledom

Kozler je bil med prvimi podpisniki razglasa Zedinjene Slovenije in morda najbolj dejaven pri njegovi uresnitvi.

► spodbudili bolj mlačne ali boječe sonarodnjake. Razglas je podpisal tudi njegov starejši brat Josip, ki je bil tudi pravnik. Zanimivo pa je, da je bil njegov najstarejši brat Janez, ki je podedoval grad, politično na drugih stališčih kot mlajša brata. Kot dedič graščine je bil poslanec v deželni zborih na listi neplemiških posestnikov in se je večinoma ukvarjal z vprašanji prometa, na sejah pa je glasoval proti slovenskim stališčem, tudi proti zahtevi podpisnikov razglasa Zedinjene Slovenije, da se razglas v imenu stanov pošlje cesarju.

Peter Kozler je zagovarjal naravne pravice slovenskega naroda, zato je prišel kmalu navzkriž z nemškimi politikami, predvsem glede vprašanja razmejevanja narodnega ozemlja. Kozler je bil prepričan, da je Istra popolnoma slovenska, zato je zahteval, da mora Zedinjeni Sloveniji pripasti Istra z istrskimi otoki, Goriška, celotna Kranjska ter velik del Štajerske in Koroške. Svojega prepričanja ni utemeljeval le s spisi, ampak tudi z znamenitim zemljevidom, ki ga je izdal leta 1853. To je bil prvi zemljevid slovenskih dežel, narisana v razmerju 1:576.000, vendar so ga oblasti zaplenile in se je pojavil v javnosti šele leta 1861.

Na svoje stroške je vse svoje razmeroma kratko življenje raziskoval narodne in predvsem jezikovne meje Slovencev v Istri,

Peter Kozler je z bratoma in sestro kupil Cekinov grad v Ljubljani.

na Goriškem, Koroškem in Ogrskem, o tej temi je večkrat javno predaval in svoje raziskave tudi zapisal v več spisih, zbrane tudi v knjigah, na primer v »Kratkem slovenskem zemljopisu«, ki je izšel leta 1854. Leta 1864 pa je kot dodatek k svojemu zemljevidu izdal »Imenik mest, trgov in krajev, zapopadenih v Zemljovidu Slovenske dežele«.

Ideja o kraljestvu Slovenije

Kozler je bil najbolj zagnan med vsemi svojimi sodobniki, da bi

uresničil prvo točko programa Zedinjene Slovenije, torej ustanovitev kraljestva Slovenije (seveda še vedno pod habsburško krono), ki pa bi imelo svoj parlament. Pri tem vprašanju se ni ukvarjal le z idejo, ampak je sistematično raziskoval vse možnosti, da bi do tega res prišlo. Posebno natančno pa se je posvečal vprašanju obsega tega kraljestva, kajti mnenja je bil, da mora biti nastanek slovenske državne tvorbe utemeljen s slovenskimi narodnimi pravicami in pri tem ne sme povzročiti krivic sosednjim narodom.

Svoje politične poglede je Kozler razglašal in branil tudi v kranjskem deželnem zboru. Leta 1866 je bil namreč izbran za deželnozbornskega poslanca in ostal na tem mestu deset let, do leta 1877. Že leta 1867 je postal namestnik deželnega glavarja in to funkcijo je opravljal prav tako do leta 1877. Zavzemal se je med drugim za uvedbo slovenskega jezika v vse šolske ustanove na Kranjskem. V znanosti se je uveljavil kot dolgoletni odbornik in podpredsednik Slovenske matice, njegovo geografsko delo pa mu je prineslo članstvo v ruskem geografskem društvu.

Kljub nekaterim političnim nesoglasjem pa v družini Kozlerjev očitno ni bilo nesloge. Peter je skupaj s starejšima bratoma in sestro kupil Cekinov grad v Ljubljani. Zanimivo je tudi, da sta se oba starejša brata prav tako poleg svo-

jega poklica, Janez je bil poslovnež in posestnik, Josip pa pravnik, posvečala splošni narodni koristi. Janez se je ukvarjal s prometnim razvojem Kranjske, medtem ko se je Josip posvečal problemom agronomije na Ljubljanskem barju.

Peter Kozler je bil ob svojem političnem in znanstvenem delu tudi eden od motorjev kranjskega gospodarskega razvoja. Očitno je bil prepričan, da gospodarska moč daje težo politični. Tako je leta 1864 ustanovil ljubljansko pivovarno. Bil je tudi med ustanovitelji Trboveljske premogokopne družbe, ki je združevala vse premogovnike na Kranjskem, prav tako je bil med ustanovitelji Kranjske stavbne družbe.

Kozler se je zavedal, da je poleg gospodarstva enako pomembno denarništvo, zato je bil tudi na tem področju aktiven. Sprva kot so-ustanovitelj Kranjske eskomptne banke, v kateri je bil nato dolga leta, vse do smrti, eden od upravnih svetnikov in nekaj časa tudi njen podpredsednik.

Končno je del svoje velike energije namenil podobno kot njegov najstarejši brat prometnemu razvoju Kranjske. Peter Kozler je bil namreč član konzorcija za graditev gorenjske železnice.

Ugledni pravnik, učenjak, gospodarstvenik in politik Peter Kozler je umrl 16. aprila 1879 v petinpetdesetem letu starosti v Ljubljani. **D**

Kozler je menil, da bi morali Slovenci ustanoviti kraljestvo z lastnim parlamentom v okviru habsburške države.

Kozlerjev gospodarski projekti je bila tudi ustanovitev pivovarne v Ljubljani.

Ludvik Mrzel

1.

Založba Litera

Ludvik Mrzel – monografija je že osna knjiga v zbirki *Monografije k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev*. Dušan Moravec v njej z veliko akribijo opiše Mrzelovo tragično življenje (medvojni izgon v taborišče Dachau in povojni dolgoletni zapor na Golem otoku) in vse glavne značilnosti njegovega ne obsežnega, a vplivnega literarnega opusa.

1.

2.

3.

4.

V senci gore

Mohorjeva založba Celovec

Zgodovinski roman *V senci gore* – napisala sta ga Rudi Mlinar in Ivana Vatovec – opisuje trdno slovensko kmečko družino, ki se ne briga za politiko, temveč le za delo in čim boljše gospodarjenje na svoji zemlji, hkrati pa tenkočutno zaznava, da je slovenstvo v veliki nevarnosti. Bojuje se za svoj jezik in svojo zemljo, kar ji prinese ogromno gorja in bolečine, saj mati med drugo svetovno vojno zaradi nacizma izgubi štiri sinove. Roman, ki se dogaja v Kotljah in okolici na Koroškem, odlikujejo tudi mojstrsko vpleteni podatki iz takratnega načina življenja, kar je sol in poper pripovedniškega dela.

Koledar

2.

Goriška Mohorjeva družba

Koledar Goriške Mohorjeve družbe prinaša tudi za leto 2008 veliko prispevkov, ki govore o življenju in delu Slovencev v Italiji. Naj omenimo nekatere teme: Ivo Jevnikar piše o p. Placido Corteseju in treh študentkah medicine, Renato Podberšič o obnovi verskega življenja na Goriškem po spopadih na soški fronti, Tomaž Simčič o tragediji v Lanišću in župniku Štefanu Ceku, Jurij Rosa o veliki noči v goriškem okraju leta 1954 kot motečem verskem slavju, Silvester Gaberšček o novih odkritjih iz »kobariške delavnice«, Vlasta Tul o stoti obletnici šempaskega tabora, Miha Mlinar o arheoloških zakladih Soče, Damjan Paulin o 150-letnici osnovne šole v Štandrežu in stoletnici Katoliškega tiskovnega društva v Gorici, Ivo Žajdela o prevladi moči nad resnico. Uredil ga je dr. Jože Markuža.

Posel s knjigami

Cankarjeva založba

Knjiga Andréja Schiffrina *Posel s knjigami* s podnaslovom *Kako so mednarodni konglomerati prevzeli založništvo in spremenili način našega branja* je kmalu po izidu postala obvezno branje za knjižne profesionalce, veliko zanimanje pa je požela tudi med ljubiteljskimi bralci. Schiffrin razlaga, kako zalaganje knjig le

s finančnim učinkom v mislih ni le ekonomsko kratkovidno, temveč tudi kulturno uničujoče. Brez drsenja v nostalgijo za »starimi dobrimi časi« opisuje potrebnost usklajenega razmerja med lažjimi, zabavnejšimi založniškimi programi in socialno odmevnimi knjigami ter med novimi izdajami in prevodi klasike. V Franciji rojeni legendarni ameriški založnik André Schiffrin je deloval kot vodja založbe Pantheon in kasneje kot lastnik založbe New Press. Najprej je ameriški knjižni trg obogatil s številnimi kulturno pomembnimi izdajami zlasti prevodnega leposlovja, nato pa ga razgibal s svojo polemično knjigo o današnji knjižni kulturi.

Zimski vzponi

3.

Založba Sidarta

Dvanajst let je minilo od prve izdaje vodnika *Zimski vzponi – Julijske Alpe*. V tem času se je v lednem plezanju zgodil preskok, ki ga lahko primerjamo le s pohodom prostega plezanja v kopni skali. Cepini so dobili futuristične oblike, materiali in predvsem tehnika so napredovali do stopnje, ki si jo je bilo še pred nekaj leti težko predstavljati. Vstopili smo v dobo drytoolinga, zaledenelih previsnih streh, visečih sveč in ocen do M12?!, premoremo pa tudi ledenume, opremljene za varno plezanje z varovanjem od zgoraj. Kljub vsemu napredku materialov in tehnike pa zimsko plezanje še vedno ostaja resna aktivnost, za katero so potrebni podjetnost, pripravljenost na napor in veliko izkušenj. Slovenija ponuja enkratni teren za zimsko plezanje, na novo pridobljeno znanje in razvoj tehnike pa mu bosta verjetno še dala poleta. Ne nepamemben korak k njemu pomeni tudi najnovejši vodnik *Zimski vzponi* (462 strani), ki zajema celotno območje Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp ter Karavank. V vodniku je zbrana večina do zdaj preplezanih zaledenelih slapov in daljših smeri, ki si pozimi zaslužijo obisk in jih lahko preplezamo z uporabo sodobne ledne in kombinirane tehnike. S pomočjo lokalnih poznavalcev je Gregor Kresal izbral in opisal skoraj 750 grap, snežno-lednih in kombiniranih smeri ter slapov v Sloveniji in zamejstvu. Večina jih je

vrisanih na prek 200 fotografijah in skicah. Še posebej dobrodošli bodo opisi nekaterih do zdaj vodniško slabo ali sploh neobdelanih plezalnih območij ter podrobna predstavitev daljših lednih smeri in slapov v zamejskih, a hitro in preprosto dostopnih dolinah in gorah Zahodnih Julijcev.

Moj prvi dojenček

Celjska Mohorjeva družba

Kdo bi si mislil, da se danes ob poplavi priročnikov za bodoče mame lahko najde še kaj izvirnega. Vendar gre medicinska znanost naprej in z njo prihajajo tudi nova spoznanja. Francoska psihoterapevtka, doktorica psihologije Anne Bacus, ki je priročnik *Moj prvi dojenček* napisala, in pediater nevrolog prim. Igor Ravnik, dr. med., sta zdaj ta žepni priročnik pospremila med slovenske bralce. Knjiga, ki je naletela na veliko priljubljenost in so jo prevedli že v številne jezike, je namenjena pridobivanju in uveljavljanju izkušenj z medsebojno bližino pri razvoju dojenčka v sproščenem čustvenem razmerju.

Otok prejšnjega dne

4.

Založba Mladinska knjiga

Otok prejšnjega dne (1994) je tretji in do sedaj edini v slovenščino še neprevedeni roman slovitega italijanskega pisatelja Umberta Eca (roj. 1932). Zgodba je postavljena v nemirni čas tridesetletne vojne in velikih pomorskih raziskovanj. Mladi piemontski plemič Roberto de La Grive odpluje leta 1643 z angleško tajno raziskovalno odpravo kot vohun v službi francoskega dvora na Tihi ocean. Ladja v viharju doživi brodolom, Roberta pa kot edinega preživelega več dni nosijo morski tokovi, dokler ga ne zanesejo do druge, na videz zapuščene trijambornice. Ko se povzpne nanjo, ugotovi, da je zasidrana v prelivu med dvema otokoma, ker pa ne zna plavati, spozna, da je postal njen ujetnik. Čas si krajša s pisanjem romantičnih pisem svoji dragi, nato pa opazi, da na ladji ni sam.

TURISTIČNA TISKOVNA AGENCIJA

tta

TURISTIČNA
TISKOVNA
AGENCIJA

tta@slovenia.info

www.tta.si; www.slovenia.info/tta

TURISTIČNA TISKOVNA AGENCIJA (TTA) je prva spletna turistična tiskovna agencija v Sloveniji in novost na področju informiranja slovenskih in tujih novinarjev ter vseh drugih, ki jih zanimajo novice s področja slovenskega turizma. TTA je spletno mesto, kjer so zainteresirani javnosti na voljo aktualne, dnevno ažurirane novice s področja turizma v Sloveniji in slovenskem in angleškem jeziku.

Ob dnevno ažurirani objavi novic s področja turizma v Sloveniji na spletnem mestu www.tta.si oz. www.slovenia.info/tta bodo novice naročnikom na voljo tudi v kratkih novicah TTA.

Vabimo vas, da se naročite na brezplačno prejemanje kratkih novic TTA in si tako zagotovite samodejno prejemanje ažuriranih novic s področja turizma v slovenskem/angleškem jeziku na svoj elektronski naslov. Naročilo na kratke novice TTA je na voljo na www.tta.si

Slovenska turistična organizacija (STO), ki je pobudnik in avtor projekta TTA, projekt izvaja v sodelovanju z zainteresiranimi partnerji.

Cenjeni predstavniki slovenskega turizma!

Si lahko privoščite, da zainteresirane medijske in druge javnosti doma in v tujini ne seznanite s svojimi zadnjimi turističnimi novostmi? Postanite partner projekta TTA in posredujte novice s področja slovenskega turizma in tako ažurno obveščajte ciljno javnost o novostih s področja turizma pri vas. Vabimo vas, da to storite na e-naslov tta@slovenia.info ali nas pokličete na **01/589 18 67** (Livija Kovač Kostantinovič; Maja Kovač).

I FEEL
SLOVENIA

2. TIP: Turizem in prosti čas 2008

Demonstracijsko stanovanje Dom IRIS je namenjeno invalidom in starejšim.

V pomoč invalidom in starejšim

Petra Janša, foto: Gregor Pohleven

Demonstracijsko stanovanje Dom IRIS v Inštitutu za rehabilitacijo na enem mestu predstavlja najsodobnejše tehnološke rešitve, ki bodo invalidom in starejšim osebam olajšale vsakdanjik in povečale njihovo družbeno vključenost.

Za ministrico za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Mojco Kucler Dolinar projekt nedavno odprtega demonstracijskega stanovanja zaradi povezovanja znanja, znanosti in gospodarstva pomeni tudi konkreten prispevek k uresničevanju ciljev lizbonske strategije. Vodja rehabilitacijskega inženiringa na inštitutu Anton Zupan je predstavil rešitve Doma IRIS (kratica pomeni Inteligentne rešitve in inovacije za samostojno življenje). Stanovanje z 90 kvadratnimi metri površine predstavlja paleto opreme bivalnega okolja, ki omogoča najvišjo stopnjo funkcionalne samostojnosti in neodvisnosti bivanja. V domu je mogoče preizkusiti vse od najbolj preprostih prilagojenih kuhinjskih pripomočkov do najkompleksnejših aparatov, ki tudi gibalno ali drugače močno oviranim posameznikom omogočajo prilagoditev bivalnega okolja ter uporabe informacijske tehnologije prek govornih ukazov ali samo gibanja očesnih zrkel. Tehnološki pripomočki doma omogočajo celo izvajanje diagnostike, rehabilita-

cije, oskrbe ter izobraževanja in dela na daljavo.

S skupnim sodelovanjem Ministrica Mojca Kucler Dolinar je poudarila, da so vključenost vseh članov družbe in njihova aktivna udeležba skupna naloga in obveza družbe. Po njenem mnenju namreč ne moremo dopustiti, da se družba deli na tiste, ki znajo in zmorejo, in one, ki tega ne zmorejo, ampak moramo svet narediti takšen, da omogočamo, da zmorejo vsi. Predstavljene rešitve bodo po njenem mnenju ne nazadnje pomembno olajšale življenje tudi sorodnikom oziroma vsem ljudem, ki so v stiku z osebami, katerim so te rešitve primarno namenjene. Ministrica je pojasnila, da je projekt sad uspešnega sodelovanja državnih ustanov, inštituta za rehabilitacijo in ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, za zdravje ter za delo, družino in socialne zadeve z gospodarskimi subjekti in raziskovalno sfero, točneje ljubljansko fakulteto za elektrotehniko. Visokošolsko ministrstvo je v letih 2006 in 2007 projekt podprlo s skupno 455.000 evri, za programe računalniškega opismenjeva-

nja starejših, invalidov ter drugih ljudi s posebnimi potrebami pa so za leti 2008 in 2009 predvideli okoli dva milijona evrov.

Za direktorja inštituta Roberta Cuglja je bil dom potreben za to, da bi prebrodili bojazen in previdnost pri uporabi informacijske tehnologije tudi pri vsakodnevnih rabi. Omenjena tehnologija se namreč po njegovih besedah razvija nesluteno hitro in postaja čedalje bolj enostavna. Idejo o demonstracijski hiši so sicer dobili že leta 2000, leta 2006 pa so presodili, da je napočil trenutek, da zamisel prenesejo v prakso. Cugelj je prepričan, da so pri izvedbi projekta dosegli resnično integralno sodelovanje različnih institucij, spomnil pa je, da bo v prihodnje treba tudi implementirati obstoječe rešitve v domače okolje pacientov, kar pa bi se delno utegnulo zgoditi že v letu 2008. Da je bil projekt skrbno načrtovan in da so upoštevali potrebe različnih vrst invalidnosti, je menil Anton Zupan, ki je tudi sam gibalno oviran. Razlika med IRIS in podobnimi stanovanji po Evropi in svetu je po njegovo v tem, da so zajeli vse od najpreprostejših do najzahtevnejših

rešitev, poleg tega pa bodo tu potekali klinični programi, tudi tisti na daljavo, in raziskovalno delo. Kot je poudaril svetovalec direktorja Cuglja Franc Hočevar, so posamezne predstavljene rešitve resda drage – njihova cena sega tudi do 10.000 evrov –, vendar je treba upoštevati, da gre za investicije, ki bodo na dolgi rok pocenile druge stroške, npr. zdravstveno oskrbo na domu.

Premier pozdravil projekt

Predsednik vlade Janez Janša je ob odprtju demonstracijskega doma IRIS poslal podporno pismo direktorju Inštituta RS za rehabilitacijo in pozdravil izpeljavo tega edinstvenega projekta, s katerim se je Slovenija vpisala med prve države, ki so združile svoje znanje in zamisli z razpoložljivimi tehnološkimi rešitvami, ter tako odprla prijazen in neprecenljiv demonstracijski center, namenjen invalidom in starejšim. V pismu je izpostavil, da je kakovostno človeško življenje neprecenljiva vrednota in da je odprtje doma IRIS najpomembnejši dogodek ob koncu letošnjega evropskega leta enakih možnosti. **D**

PUBLICIS foto Tomo Brejc

Za čistejše izgorevanje

Prima - novo kurilno olje

Novo kurilno olje je prihranek za vas in okolje. Izboljšali smo njegovo kakovost, zato izgoreva bolj čisto, s tem pa povečuje izkoristek in zaščito vašega ogrevalnega sistema. Z njim boste prihranili tako pri vzdrževanju naprav kot pri porabi goriva. Prima, kajne?

080 22 66

www.petrol.si/primakurilnoolje

PETROL

Podeljeni Severjevi nagradi

Lucija Horvat, foto: arhiv Demokracije

Severjevi nagradi za igralske dosežke na poklicnih odrih, ki jih podeljujeta Sklad Staneta Severja in škofjeloška izpostava Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti, sta dobila igralec Peter Musevski in igralka Saša Mihelčič.

V Škofji Loki so nagrade prejeli tudi ljubiteljska igralca Tatjana Rebolj in Saša Klančnik ter študenta Nina Ivanišin in Jure Henigman. Nagrajencem je priznanje za njihovo delo namenila strokovna komisija, ki so jo sestavljali režiser in dramatik Vinko Möderndorfer, igralec in docent na AGRFT Branko Šturbej, dramaturginja Mojca Kreft, igralka in prevajalka Alenka Bole Vrabc ter dramaturg in režiser Alen Jelen. Na slavnostni prireditvi na Loškem odru jih je nagovoril tudi škofjeloški župan Igor Draksler. Govoril je o Severju, ki je z delom začel kot amaterski igralec in prerasel v enega najbolj znanih slovenskih igralcev. Po slovesnosti je Mestno gledališče ljubljansko izvedlo dramo Denise Chalem Recu moji hčeri, da sem šla na potovanje.

Drugič nagrajena članica SNG Drama Ljubljana Saša Mihelčič je Severjevo nagrado prejela za vlogo Pavle Zarnikove v Romantičnih dušah Ivana Cankarja, za vlogo Dekelce v igri Jagababa Daneta Zajca, za vlogo Druge čuvarke v gledališki uprizoritvi Mornar Fernanda Pessoa in za Josephine v Okusu po medu Shelagha Delaneyja. Za Mihelčičevo, ki se podelitve ni udeležila, to ni prva Severjeva nagrada, saj jo je še kot študentka prejela leta 1995 za vlogo Solange v Genetovih Služkinjah. Peter Musevski, ki je član

Saša Klančnik

Prešernovega gledališča Kranj, je bil nagradjen za vlogo Točaja v Žabah Gregorja Strniše, Richarda v Podeželju Martina Crimpa in Miklavža v Akvariju Evalda Flisarja. Igralec, ki je pred dvema letoma prejel priznanje za igralske dosežke Združenja dramskih umetnikov Slovenije, je o nagradi dejal, da je pomembna za igralčevo samozavest. Pojasnil je, da

Saša Mihelčič

se nagrade, ki jih lahko igralec pokaže, poznajo na plačilu, ne pa tudi na vlogah, ki jih dobi.

Poleg harlekinu Sever Saša Klančnik, eden od stebrov Šentjakobskega gledališča, je Severjevo nagrado za dosežke v ljubiteljskem gledališču prejel za vlogo dobrega vojaka Švejka v isto-

imenski odrski priredbi dela Jaroslava Haška. Ta vloga mu je letos že prinesla harlekinu, ki ga za najboljšega igralca podeljuje Šentjakobsko gledališče Ljubljana, matička na Linhartovem srečanju in nagrado za najboljšo moško vlogo na jubilejnih, 20. Čufarjevih dnevih na Jesenicah. Največ mu pomeni prav Severjeva nagrada. »To je ena najbolj prestižnih nagrad za igralce, ki se z igrilstvom ukvarjamo ljubiteljsko,« je poudaril Klančnik. Med igralkami je nagrada za dosežke v ljubiteljskem gledališču pripadla Tatjani Rebolj, in sicer za njeno bogato

Peter Musevski

življenjsko delo v slovenskem ljubiteljskem gledališču. Več kot 30 let prizadevnega in plodnega dela na področju gledaliških dejavnosti članice Šentjakobskega gledališča je letos nagradil tudi Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, ki ji je podelil Linhartovo listino. Reboljeva je o dobljeni Severjevi nagradi dejala, da je gotovo velika čast prejeti priznanje, ki nosi ime po velikem igralcu, ki ga je kot mlado dekle z navdušenjem hodila gledat. »To pa ni priznanje le mojemu delu, ampak tudi gledališču, ki mi je omogočilo, da ustvarjam,« je še dodala. Severjevo nagrado za študenta dramske igre si letos delita študenta 4. letnika dramske igre in umetniške besede na AGRFT Nina Ivanišin in Jure Henigman. **D**

**RADIO
ZELENI VAL**

93.1 & 97.0 Mhz

ALPE ADRIA "ZELENI VAL" d.o.o., Spodnja Slivnica 16, 1290 Grosuplje

Gledališče Ptuj

Na Ptujju so naposled odprli prenovljeno gledališko stavbo. Do prenove z rekonstrukcijo uničenega Klotzovega portala in temeljite posodobitve notranjosti stavbe je prišlo 111 let po zadnji temeljiti prenovi leta 1896 in 12 let po vnovični vzpostavitvi poklicnega gledališča na Ptujju. Gradbena dela so stala nekaj manj kot 2,7 milijona evrov, projektantsko delo pa dobrih 100.000 evrov. Gledališki praznik za mesto Ptuj in pomemben dan za slovenski gledališki zemljevid so zaznamovali s slovesnostjo, na kateri so na novem odru v umetniškem programu nastopili dramski igralec Tadej Toš v kratkem monologu o zaslugah, glasbeni duo Solistika Boštjana Gombača in Saše Olenjuka ter zavod Muzeum iz Ljubljane z odlomkom iz predstave Barbare Novakovič Kolenc Molière. Slovesnost je povezoval dramski igralec Mestnega gledališča Ptuj Aljoša Ternovšek, nagovor pa je pripravil ptujski župan Štefan Čelan. Pre-

Gledališče Ptuj

nova gledališke stavbe se je začela s položitvijo temeljnega kamna 12. oktobra 2006. Zamisel prenove je temeljila na ideji sobivanja izročila, neoklasicistične stavbe in znamenj sedanosti, na konceptu mariborskega biroja Plan B. Nova zunanost gledališča ohranja dosedanjo podobo razen vhodnega portala, ki je rekonstruiran v duhu iz leta 1896. Na vhodnem portalu še manjka nekaj detajlov, predvsem štukature in napis, ki bodo izdelani v prihodnjih letih. Notranjost ohranja podobo manjšega, komornega gledališča s podkvasto zasnovno. Notranjost je v celoti nova, z vso danes dosegljivo tehnologijo za izvajanje predstav. L. H.

Mozartov Requiem

Novomeško gledališče Anton Podbevšek Teater je 20. decembra premierno prikazalo delo Requiem – Otrok, ki je ustvaril svet z glasbo Wolfganga Amadeusa Mozarta, v dramaturgiji Nebojše Popa Tasića in v režiji Jerneja Lorencija. V predstavi so nastopili trije igralci, vokalista in organist. Jernej Lorenec je imel vse od začetka projekta zamisel, da bi zadevo gledališko interpretiral kot stopinjo tik pred smrtjo in korak v smrt samega Mozarta. Projekt, ki so ga zastavili kot novo opero, je vsem ustvarjalcem ponudil izziv. Mozartov Requiem se ukvarja s smrtjo, ki je intimna zadeva. Ker je bilo minu-

Wolfgang Amadeus Mozart

lo 20. stoletje obkroženo s spektaklom smrti, se predstava dotika intimnega občutka smrti in kesanja, Mozartov nedokončani Requiem pa je pravšen za prikaz tega. Uporabili so le jedro Mozartove maše zadušnice, predstava pa se v veliki meri opira na glasbeno liturgično podlago. Predstava je v osnovi zelo osebna gledališka maša, kot srečanje s seboj in kombinacijo obojega. Mozartov Requiem je največje glasbeno delo v zgodovini, ki so ga prevedli v gledališki jezik. Mozart je najbolj razvpit in zlorabljen skladatelj v zgodovini, mesto Salzburg, v katerem je preživel nekaj časa, pa spominja na Mozartovo mrliško vežico. Navedenim pojmom in monumentalnosti so se v postavljanju igre že na začetku uprli. Mozartova črna maša se dotika smrti. Ko so vzeli za izhodišče smrt, so ugotovili, da je to nepošteno, spoznali pa so, da se človek v taki situaciji znajde pred zidom, zato so predstavo postavili pred zid. L. H.

Kranjska hiša

Obnovljena Kranjska hiša, ki jo je mestna občina Kranj uredila v okviru regijskega projekta Sejem bil je živ, je odprla svoja vrata in gosti prvo razstavo, fotografsko razstavo Ogledalo starega Kranja, ki je nastala z natečajem Zavoda za turizem Kranj in Fotografskega društva Janeza Puharja Kranj.

Kranjska hiša

Prostor za razstave je križni hodnik, ki povezuje Glavni trg s Tavčarjevo ulico in je po odstranitvi nekdanjega dvigala postal eden arhitekturno najlepših prostorov v Kranjski hiši. Na koncu hodnika je postavljena stara Bla-

snikova tiskarna, v kateri obiskovalcem predstavljajo način tiskarne v 19. stoletju.

Namen ureditve Kranjske hiše je ožvitev starega mestnega jedra, ki zaradi selitve trgovskih središč na obrobje mesta izumira. Čar starega mesta bodo znova poskušali obuditi tudi avtorji 45 fotografij, ki so bile izbrane za premierno razstavo v Kranjski hiši. Ob slovesnem odprtju razstave in Kranjske hiše, na katerem so bile podeljene nagrade avtorjem najboljših fotografij, je zbrane poleg župana mestne občine Kranj Damijana Perneta nagovorila tudi veleposlanica Kraljevine Norveške May Britt Brofoss, saj je pri 307.000 evrov vredni ureditvi hiše pomagal norveški finančni mehanizem. Projekt petih gorenjskih mest je bil uspešen na razpisu za sofinanciranje projekta Sejem bil je živ, ki obsega prenovo po enega objekta v starem mestnem jedru Kranja, Škofje Loke, Jesenic, Radovljice in Trziča. L. H.

Krst Močnikove kantate

Slovenski komorni zbor je na četrtem koncertu vokalnega abonmaja Slovenske filharmonije krstno izvedel adventno kantato za sopran, dvojni mešani zbor in tolkala Damijana Močnika Adventus Domini nostri Jesu Christi, pred tem pa je predstavil še Mašo v g-molu za soliste in dva mešana zbora angleškega skladatelja Ralpa Vaughana Williamsa. Zbor je v Slovenski filharmoniji vodil Marko Vatovec.

Kot solisti so nastopili sopranistka Marta Močnik Pirc ter tolkalci Franci Krevh, Matevž Bajde in Darko Gorenc. Damijan Močnik (1967) je študiral kompozicijo na ljubljanski Akademiji za glasbo, ob skladateljskem delu nastopa tudi kot zborovodja. Največji del njegovega skladateljskega snovanja je posvečen človeškemu glasu. Njegove zborovske skladbe so si utrle pot na svetovne glasbene odre in ga uveljavile kot enega najbolj prodornih sodobnih slovenskih ustvarjalcev. O svoji skladbi je zapisal: »Vsako leto, ko

Slovenski komorni zbor

sem pel božično sedemdnevnicco, so me znamenite 'O' antifone nagovarjale z izredno bogato simboliko in mi vzbujale zanimive zvočne predstave. Tako sem se ob Markovem vabilu, da napišem daljšo skladbo za koncert Slovenskega komornega zbora v adventnem času, takoj odločil, da jih uglasbim. Melodično sem na začetku izhajal iz gregorijanske melodije, po kateri se poje vseh sedem antifon.« Poudarek je dal tudi tolkalom, ki niso samo barvno dopolnilo zboru, ampak velikokrat komentirajo vsebinsko dogajanje, včasih pa celo prevzamejo nosilno vlogo. L. H.

Ameriški gangster

Monika Maljevič

Režiser Ridley Scott, ki je ustvaril *Iztrebljevalca*, *Gladiatorja* in *Nebeško kraljestvo*, nam tokrat predstavlja drugačno videnje uresničevanja ameriškega sna o uspehu in bogastvu.

Lucas je umirjen šofer lokalnega vodje kriminalcev, a po šefovi smrti izkoristi okoliščine in se povzpne na sam vrh mafijske združbe. Po robu se mu postavi odločni policist Roberts, ki ga ni strah obračuna s kriminalci. Toda med njunim čedalje bolj neizprosno dvobojem postaja očitno, da si nista tako zelo različna, vse bolj nejasna pa je tudi ločnica med dobrim in slabim.

V začetku 70. let je bila newyorška policija skorumpirana. Vietnamska vojna je jemala velikanski davek. Ameriški vojaki so se domov vračali v krstah ali pa odvisni od heroina. Tega so doma z veseljem delili z radovedneži in ti so tudi postali odvisni. S pomočjo organov pregona je mafija razmeroma nemoteno prodajala na tone mamil. Privilegirani nedotakljivi razred belcev je plačeval na stotine milijonov newyorškim sodnikom, odvetnikom in policistom, da so molčali o tem obojestransko donosnem poslu. Cosa nostra je bila nepremagljiva.

Dokler se ni pojavil črni podjetnež Frank Lucas. Nihče ni opazil Franka, mirnega vajenca Bumpyja Johnsona, enega vodilnih povojnih črnih šefov

American Gangster

Režija: Ridley Scott

Žanr: kriminalka, drama

Scenarij: Steven Zaillian po zgodbi Marka Jacobsona

Igrajo: Denzel Washington, Russell Crowe, Cuba Gooding Jr., Josh Brolin, RZA, John Ortiz, John Hawkes, Ted Levine

Premiera: 27. 12. 2007

Distibucija: Karantanija Cinemas

podzemlja. Ko njegov šef nenadoma umre, Frank izkoristi praznino v strukturi moči ter zgradi svoj imperij in svojo različico ameriške zgodbe o uspehu. S svojim uličnim znanjem Frank preplavi trg s čistejšim in cenejšim mamilom ter postane eden vodilnih mestnih podkupovalcev ter pripadnik kroga javnih superzvezdnikov.

Trmasti policist Richie Roberts je dovolj blizu ulicam, da zazna spremembo v mamilarskem podzemlju. Prepričan je, da se nekdo vzpenja nad znane mafijske družine, in posumi, da je v igri črn igralec. Lucas in Roberts imata stroga moralna načela, po katerih se ločita od svojih kolegov, zato sta osamljena lika na nasprotni strani zakona. Usoda teh dveh mož se bo prepletla in njun spopad ne bo spremenil le njune

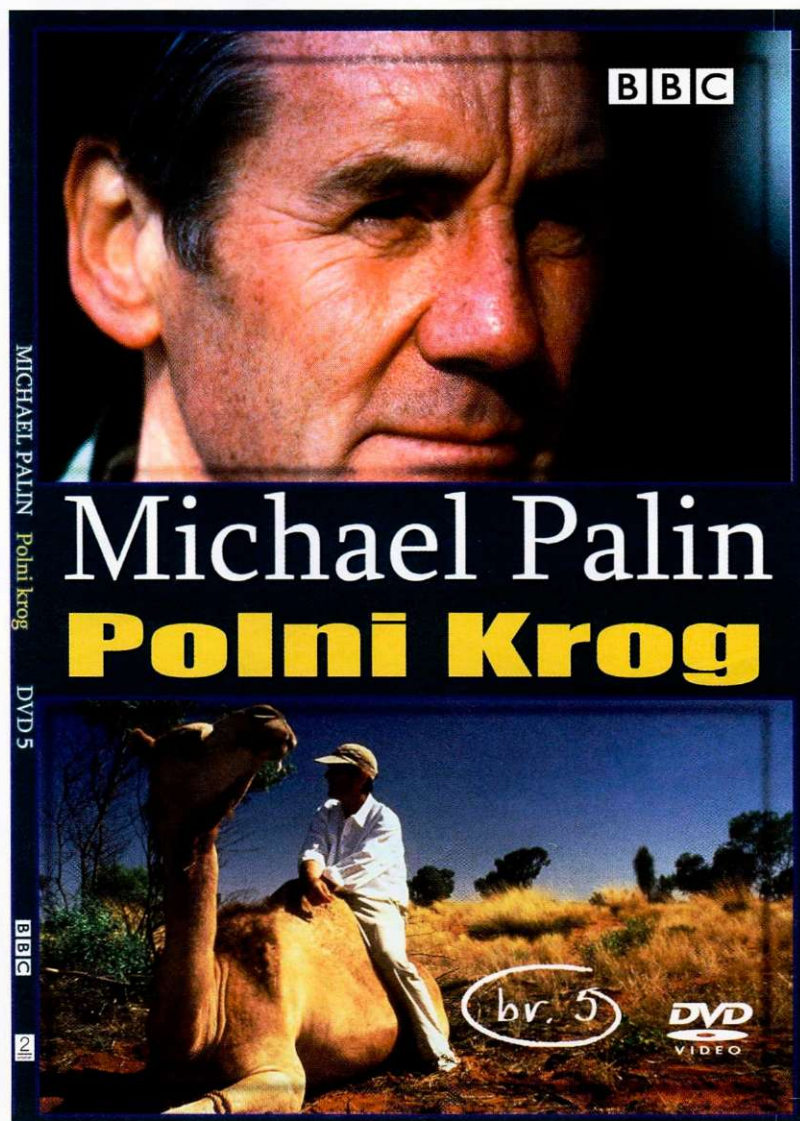

usode, pač pa usodo cele generacije Newyorčanov.

Produkcija Film Ameriški gangster so posneli v New Yorku in na Tajskem. Na obeh lokacijah so imeli kar nekaj težav. Težko je bilo najti koticke Harlema, ki bi vsaj približno ohranili podobo iz 70. let, vendar se jim je posrečilo. Na Tajskem pa so snemali ravno po državnem udaru, zato so morali biti precej previdni. Kljub težavam pa je ekipa uživala, saj se je tako kar nekaj newyorški igralcev vrnilo v čas svoje mladosti. **D**

POLNI KROG MICHAELA PALINA

DVD-dokumentarec o Palinovem potovanju okoli sveta:
Peru, Kolumbija, Mehika, zahodna Amerika, Kanada, Aljaska

ČZP Večer, d.d., 2504 MB

Četrtek, 27. decembra

za 4,15 EUR ob nakupu tednika 7dni

V zbirki Polni krog so še naslednji DVD-dokumentarci:

- DVD 1: Aljaska, Rusija, Japonska, Koreja (izid 28. 11.) ✓
- DVD 2: Kitajska, Vietnam, Filipini (izid 5. 12.) ✓
- DVD 3: Malezija, Indonezija, Avstralija, Nova Zelandija (izid 12. 12.) ✓
- DVD 4: Čile, Bolivija, Peru (izid 19. 12.) ✓

Naročniki tednika 7 dni ali Večera si lahko DVD-je zagotovite z naročilom po telefonu: 02/23 53 326, 02/23 53 322 ali 02/23 53 500, e-pošti knjiga@vecer.com, spletni trgovini trgovina.vecer.com ali po pošti na naslov: ČZP Večer, 2504 Maribor. DVD-je vam bo raznašalec prinesel na dom, plačilo po položnicah za 7 dni ali Večer. Zaloge so omejene.

7dni

Smoothie

Tekst in foto: Pavel Furlan, SAGA Institute

Hyundai i30 1,6 CRDi GLS style

Smoothie? Ja, zmešan, a čist, oster, definiran. Najbolj doslej. Morda zato, ker s svojo pojavo prvič zares in resno konkurira evropskim modelom, morda tudi zato, ker so sestavine njegove odlične zmesi vzete na pravih mestih in dodane v pravi meri.

Mešanica vsega In ni težko ugotoviti, da so Hyundaiievi oblikovalci v primeru i30 brskali po italijanskih razstavnih prostorih, nemških salonih in japonskih servisih. Navzven in navznoter, spodaj in zgoraj, spredaj in zadaj, z leve ali z desne. V vsakem iz-

TEHNIČNE KARAKTERISTIKE

TEHNIČNI PODATKI	HYUNDAI I30 1,6 CRDI
vrsta motorja	turbodizelski, štirivaljni, vrstni, 4 ventili na valj
prostornina v ccm	1582
moč v kW (KM) pri vrt./min	85 (115) pri 4000
največji navor v Nm pri vrt./min	255 pri 1900
menjalnik	ročni, petstopenjski
pogon	na sprednji kolesi
mere (dolžina x širina x višina) v mm	4245 x 1775 x 1480
medosna razdalja v mm	2650
prtljažnik v litrih	340
masa praznega vozila v kg	1366
največja hitrost v km/h	188
pospešek 0-100 km/h v s	11,6
poraba (po normah EU) v l/100 km	5,7/4,2/5,7
poraba na testu v l/100 km	8,9
cena vozila v EUR	18.090

med delov i30 je mogoče opaziti detajl, ki je bil že viden na istem mestu pri konkurenci. Tako se zadek spogleduje s prejšnjo generacijo Fiatovega punta in BMW serije 1. Bok pripada španskemu leonu, nos pa trenutnim modnim trendom Subarujeve impreze. Temperament torej. Prav zaradi tega je za evropska tla ta avtomobil presenečenje. Navajeni monotonosti in sivine neizrazite korejske znamke zijamo v všečen, kričeče rdeč, lično napravljen, dinamično uglajen in tehnološko napreden ter kakovosten avtomobil. Pa še zelo uporaben hkrati. Čeprav se to morda ne

zdi. Prostornost je zaradi pravih oblikovalskih potez kljub povsem klasični zasnovi zelo dobro odmerjena. Pri vozniku, potnikih in tudi v prtljažnem prostoru. Poleg prostornosti je zelo všečen tudi kupejevsko zaokrožen črn dizajn kabine, vključno z zelo dobro izbrano različno profiliranih materialov, ki so za povrh izbrani pri najkakovostnejših izdelovalcih.

Isto velja za izdelavo. Plastično brezhibna. Enako za blago in usnje tapiserije in sedežev; po športnem okusu in trpežno. Dobro počutje pa dopolnjuje sedenje na primerno trdih in rahlo bolj getejevsko školjkastih sedežih, ki telo trdno držijo ob hitrem sukanju ravno prav velikega, a še vedno (pre)tankega volana.

Po evropskih standardih Če je modra osvetlitev notranjosti pri Hyundaiu modni standard, potem je neonsko bela barva na skalah merilnikov vrnitev v preteklost, a združena hkrati z enim najprijaznejših izvrčnih oblikovalskih prijemov na avtomobilu preprosto med najlepšimi in gotovo najpreglejnejšimi v vsem avtomobilskem svetu. Zapolnjenost z opremo i30 je smiselna. Ponuja točno tisto, kar se v avtomobilu resnično potrebuje za ugodje ter varnost. Nič manj, nič več. Pri regulaciji klimatizacije pa bi se lahko tako v temperaturnem kot tudi higrometričnem režimu precej bolj potrudili. Še bolj pa na področju vibracij in nihanj v avtomobilu. Vsaj takrat, ko je v avtomobil vgrajen turbodizelski agregat. Zakaj? Ker prav njegovo osciliranje med 2000 in 2500 vrtljaji motorne gredi spravlja v ples zgornjo polovico armaturene plošče, ki nase opozar-

ja s tečnim brenčanjem. Povsem enako, le da pri vsem območju motornih vrtljajev, tresse sliko v popačene like stropno ogledalo, ki je na tak način povsem neuporabno. In pripombe glede nihanj lahko namenimo tudi podvozu. Sicer suvereno in povsem odločno trdo nastavljeno, s kinematiko, ki omogoča odlično vodljivost in stabilnost vozilu, pa pokaže svojo šibko točko na avtocestnih valovih, kjer s svojo infrazvočno frekvenco nihanja spravlja vse potnike k nadležnemu, a sladkemu spancu. Zato gospod Illy s svojo skodelico kave zagotovo ne bo odveč. Bolj poživljavače je seveda ovinkarjenje z i30. Dobro odzivnost in dober občutek za volanom nadgrajuje 1,6-litrski turbodizelski stroj z variabilno turbino in zmogljivejšo od dveh možnosti elektronike. S svojimi 85 kilovati (115 KM) pri 4000 vrt./min in 255 Nm navora pri 1900 vrt./min v kombinaciji z le petstopenjsko ročno različico menjalnika in prednjega pogona deluje odraslo kljub kar 1366 kilogramom i30, čeprav bi mu še nekaj zaloge energije pomagalo do odlike pri vožnji. A se ta primanjkljaj odraža pri zmerni ali celo skromni in s tem denarnicam zelo prijazni porabi.

Tako se i30 sploh ne zdi več Hyundaiev ali korejski, pač pa obratno; vozila te znamke postajajo zares povsem evropski avtomobili. Morda pa i ni samo oznaka, ampak je le prva črka iz besede 'intelligence'. In ker se i30 zdi inteligentno narejen avtomobil, je stvar z igro besed čista, ostra in definirana. Skratka: smoothie. **D**

Novici

AUDI A4 Avtomobil, ki za Audi res veliko pomeni, je bil vedno A4 oziroma nekoč model 80. Do danes je bilo prodanih že več kot osem milijonov njihovih vozil tega razreda, kar je lep uspeh, novi model pa naj bi vse skupaj privzdignil na še prestižnejšo raven. V dolžino je spet precej zrasel, tako da sedaj meri že več kot 4,7 metra, vendar se je precej povečala tudi medosna razdalja in s tem notranji prostor, dinamične kupce pa bo še bolj razveselilo, da so spredaj zamenjali mesti diferenciala in sklopke, s čimer so lahko prednjo premo pomaknili bolj naprej in dosegli boljšo razporeditev mas ter vodljivost. Motorjev je pet, vsi imajo tehnologijo neposrednega vbrizga goriva in razpon moči od 105 do 195 kW. Kasneje se jim pridruži še vstopni različici, bencinska in dizelska, z 88 kW in osnovno ceno 26.700 evrov v prvem primeru. Ta čas je najcenejši dizelski model 2,0 TDI (105 kW) na voljo za 29.950 EUR, vsi avtomobili pa imajo, tako kot po novem letu tudi drugi audiji, štiritletno jamstvo. Če bo šlo vse po načrtih, jih bo konec prihodnjega leta v Sloveniji vozilo že več kot tisoč.

LAND ROVER LRX LRX je odraz napovedi Angležev, da bodo njihovi prihodnji modeli manjši. Za koncept z dolžino 4,35 metra so uporabili nekoliko skrajšano tehnološko platformo modela freelandr. Najizrazitejša lastnost nove študije je razvidna ob pogledu na zašiljeno bočno linijo. V notranjosti potniške kabine je nekoliko futuristično oblikovan prostor za štiri potnike na enojnih sedežih. V primeru morebitne serijske proizvodnje v letu 2009 lahko pričakujemo prihod hibrida, ki mu bo pri premikanju pomagal še na zadnji osi nameščeni elektromotor.

AVTOPRALNICA

AP 24 ur
(Center Kompas Staj)
Celovška cesta 206

Odprto
NON STOP 24ur!

Tel.: 01/500-37-53
Avtopralna steza
Samopostrežne storitve
Samopostrežni sesalniki
Samopostrežni čistilniki preprog
Samopostrežna avtopralnica

Parkirna hiša WTC
Dunajska cesta 158

Odprto:
pon – pet 07:00 – 18:00
sobota 07:00 – 13:00

Tel.: 01/58-97-855
Strojno – ročno pranje
Notranje čiščenje
Poliranje
Globinsko čiščenje
+ VULKANIZERSTVO

Kronična ledvična bolezen je čedalje pogostejša.

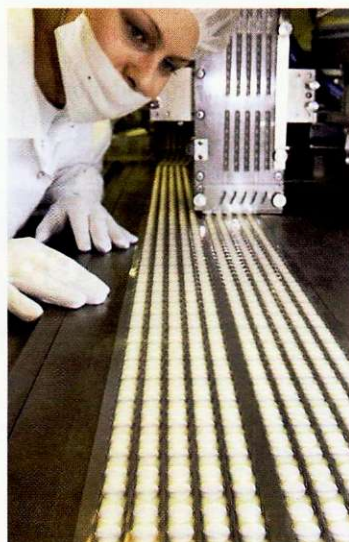
Anemija in bolezen ledvic

Lucija Horvat, foto: arhiv Demokracije

Hemoglobin je rdeč pigment v krvi, ki prenaša kisik iz pljuč do celic in ogljikov dioksid iz celic v pljuča. Slabokrvni – anemični ljudje imajo premalo hemoglobina v rdečih krvnih celicah.

Toda pomanjkanje železa ni edini vzrok za nastanek anemije. Slednja je eden najpomembnejših in najpogostejših zapletov in se lahko pojavi že v zgodnjih stopnjah kronične ledvične bolezni oziroma KLB. O kronični ledvični bolezni govorimo, ko gre za dlje od treh mesecev trajajočo strukturno in funkcijsko okvaro ledvic. KLB je tiha bolezen, vendar čedalje pogostejša, in je v prvih fazah pogosto prezrta. Ledvice slabijo več let, zadnja stopnja KLB pa je njihova popolna odpoved, ki se zdravi s hemo- in trebušno dializo ter presaditvijo ledvice. V Sloveniji je okoli 1.800 bolnikov s popolno odpovedjo ledvic. Ob nastopu končne ledvične odpovedi – KLO bi bilo brez ustreznega zdravljenja slabokrvnih kar 90 odstotkov bolnikov. Glavni vzrok za nastanek slabokrvnosti pri KLB je zmanjšano nastajanje

hormona eritropoetina v ledvicah. Zato ne nastaja dovolj rdečih krvnih celic – eritrocitov, ki s hemoglobinom v krvi prenašajo kisik od pljuč po celem telesu. Tako se razvije simptomatska

Novo zdravilo le enkrat mesečno

ledvična anemija. Ker brez kisika telo ne more dobiti dovolj potrebne energije, postane anemični bolnik utrujen in slaboten. Pri hudi slabokrvnosti se pri telesni aktivnosti pojavi vrtoglavica, kratka sapa in razbijanje srca. Občutek splošne utrujenosti in slabosti zelo različno vpliva na bolnike. Celo vsakdanja opravila, kot so oblačenje, priprava hrane in skrb za osebno higieno, lahko postanejo zelo težka ali celo nemogoča. Tako anemija zelo poslabša zdravstveno stanje bolnika. Hujša stopnja anemije povzroči pomanjkanje kisika v srčni mišici, pomeni pa tudi povečano obremenitev srca, ki mora do tkiv in organov prečrpati večjo količino s kisikom manj bogate krvi. Zaradi povečanega napora srce čedalje teže poganja kri po telesu, kar lahko sčasoma vodi v spremenjeno obliko srčne mišice: hipertrofija levega pre-

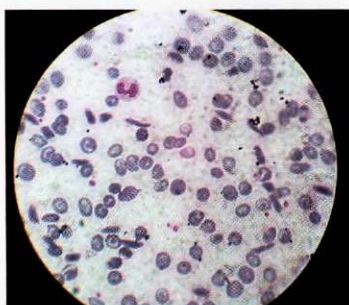
kata, srčno popuščanje in druge resne srčno-žilne zaplete.

Zdravljenje anemije Anemijo, ki nastane zaradi KLB, danes zdravijo že precej učinkovito, z rekombinantnimi eritropoetini – epoetini, ki izboljšajo kakovost življenja bolnika in zmanjšajo tveganje za nastanek različnih zdravstvenih zapletov. Glavni vzrok za nastanek anemije pri KLB je zmanjšano nastajanje in izločanje hormona eritropoetina, zato so z gensko tehnologijo pridobili epoetine, ki so rekombinantni eritropoetini oziroma sintetični hormoni. Epoetini posnemajo delovanje naravnega hormona eritropoetina in v kostnem mozgu stimulirajo nastajanje rdečih krvnih celic – eritrocitov. Število eritrocitov in s tem količina kisika, ki ga prenašajo po telesu, se poveča že v nekaj tednih po začetku zdravljenja, kar prinese opazno izboljšanje simptomov anemije. Epoetini oziroma rekombinantni eritropoetini se ne uporabljajo le pri zdravljenju anemije pri kronični ledvični bolezni in končni ledvični odpovedi, pač pa tudi pri zdravljenju anemije pri različnih vrstah raka, za preprečevanje anemij pri nedonošenčkih in za povečanje količine avtogene krvi pri bolnikih v programu avtolognega darovanja krvi.

Enkrat na mesec Epoteine za zdravljenje ledvične anemije uporabljajo že dvajset let. Bolniki z okvaro delovanja ledvic prejema ta zdravila v obliki injekcij tudi večkrat na teden. Ker je to velika obveznost in zavezanost, je biološko zdravilo metokspolietilenglikol epoetin beta, ki omogoča odmerjanje le enkrat na mesec, dobrodošla novost, ki prinaša še nekatere druge prednosti. Zdravilo je bilo v EU registrirano letos julija in novembra predstavljeno slovenskim nefrologom. Zdravilo je v Sloveniji že v uporabi, da bi ga lahko uporabljali tudi bolniki v obdobju pred dializo, pa je potrebna še razvrstitev na pozitivno listo ZZZS. Metokspolietilenglikol epoetin beta je molekula, ki na ravni eritropoetinskih receptorjev deluje drugače kot do sedaj uporabljani rekombinan-

tni humani eritropoetini. Zaradi svojih značilnosti ima zdravilo bistveno daljši razpolovni čas in tako omogoča manj pogosto odmerjanje. Prednost tega zdravila je še boljša obstojnost, ki omogoča shranjevanje pri sobni temperaturi, nižji od 25°C, do enega meseca in tako bolnikom, ki epoetina ne prejemajo v zdravstveni ustanovi, olajša ravnanje z zdravilom. Injekcijske brizge z zdravilom vsebujejo tudi varnostni mehanizem, ki po injiciranju zavaruje iglo in uporabnika varuje pred neželenimi vbodi.

Nekoč tri zdravila V Sloveniji so bila do sedaj za zdravljenje anemije pri bolnikih s kronično ledvično boleznijo in končno ledvično odpovedjo na nadomestnem ledvičnem zdravljenju, to so hemodializa, trebušna dializa in presaditev ledvic, na voljo tri zdravila za spodbujanje eritropoeze: epoetin beta, epoetin alfa in darbepoetin alfa. Bolniki ta zdravila prejemajo enkrat do trikrat tedensko, v predializnem

Anemija je posledica KLB.

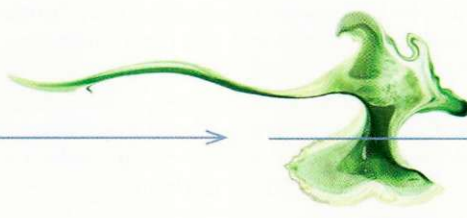
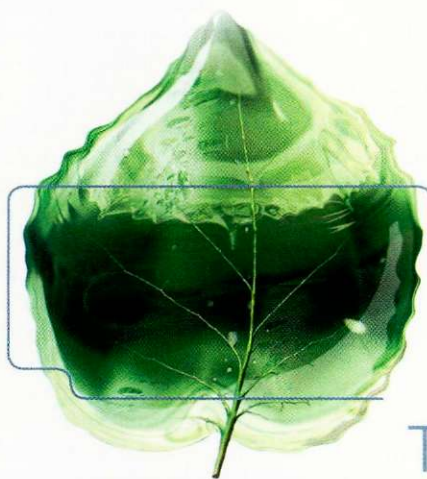
obdobju ali v obliki intravenske injekcije v primeru hemodialize pa izjemoma enkrat na dva tedna v obliki podkožne injekcije. Novo zdravilo ima v primerjavi z darbepoetinom do šestkrat, v primerjavi z epotinoma alfa in beta pa tudi do 20-krat daljši razpolovni čas. To zagotavlja stalno stimulacijo eritropoetinskih receptorjev, s čimer novo biološko zdravilo za zdravljenje ledvične anemije natančneje posnema fiziološki proces v telesu in s tem omogoča učinkovito vzdrževanje ustrezne ravni hemoglobina z jemanjem le enkrat na mesec v obdobju vzdrževanja.

Učinkovitost Učinkovitost zdravila metoksipolietilenglikol epoetin beta v obdobju korekcije in vzdrževanja ravni hemoglobina so ugotavljali v šestih registracijskih raziskavah z več kot 2.400 vključenimi bolniki iz 29 držav. Pri bolnikih, ki so se z epoetini že zdravili, so ugotovili, da je prehod na novo zdravilo preprost ter zagotavlja učinkovito in konsistentno vzdrževanje stabilnih koncentracij hemoglobina v skladu evropskimi in ameriški smernicami za zdravljenje ledvične anemije. Vzdrževanje stabilnih koncentracij hemoglobina so v raziskavah dosegli z enkratmesečnim odmerjanjem zdravila pri vseh bolnikih ne glede na način dajanja zdravila (podkožno ali intravenozno), pogostost odmerjanja, starost ali spol bolnikov, sočasna obolenja ali stopnjo kronične ledvične bolezni. V omenjenih kliničnih raziskavah so ugotovili tudi dobro prenosljivost in varnost novega zdravila. Ugotovljeni neželeni učinki so značilni za tovrstno populacijo in ne odstopajo od obstoječih

Radio
VIVA
FM 102.1
99.5 stereo RDS
M. Sobota tel: 02/537-1949

Slave Klavora 1
9000 Murska Sobota
Slovenija
tel.: 02/537 1949
fax.: 02/537 1948
GSM: 041/34 66 46
GSM: 031/34 51 51
<http://www.radio-viva.com>
e-mail: viva@radio-viva.com

možnosti zdravljenja. Povečanje koncentracije hemoglobina do priporočenih vrednosti niža tveganje za smrt ali hospitalizacijo, zmanjša pojavnost hipertrofije levega prekata in izboljšanja kakovost življenja ter kognitivnih funkcij bolnikov. **D**

Temelj neskončne rasti
so prave poti.

hse Moč energije

Z naravo, z vodo, s soncem, z vetrom, s časom, z željo, s pogumom, z vizijami, z močjo, s sodelovanjem, z dobrimi energijami ustvarjamo poti do prihodnosti. Z naravnimi viri gospodarimo preudarno: spodbujamo varčno rabo energije. Spoštujemo moč narave: razširjamo uporabo Modre energije – energije obnovljivih virov. Poslušujemo odgovorno: načrtujemo dolgoročno, delujemo strokovno. Sodelujemo energično: smo krovna družba, ki povezuje najpomembnejša energetska podjetja v Sloveniji. Zato verjamemo, da bo tudi leto 2008 v znamenju dobrih energij. SREČNO!

www.hse.si

Zgodovinska zmaga Jermana v smuku

Od pekla do raja

Kristijan Stranščak, foto: Reuters

Andrej Jerman je v sezoni 2006/2007 konec februarja v nemškem zimskošportnem središču Garmisch-Partenkirchnu dosegel za Slovenijo in zase prvo zmago v smuku.

Vlanski sezoni je slovensko smučarsko logiko v veliki meri postavil na glavo. V čakanju na odrešenika, ki bi končal krizo, so vsi po vrsti pogledovali proti specialistom v tehničnih disciplinah. A 28-letni Tržičan je imel svoje načrte. Po menjavi smučarske opreme je našel samega sebe in se, če izvzamemo redke prebliske, kot prvi Slovenec prebil v širši vrh kraljevske discipline alpskega smučanja. Sam pravi, da še ni rekel zadnje besede, vseeno pa ga uspešna sezona ni spremenila.

Smučar od rojstva Tržičan po rodu in duši, rojen 30. septembra 1978, je prvič stopil na smuču skoraj hkrati s prvimi koraki. Z očetom Jankom je že pri dobrih treh letih presmučal legendarni zeleniški plaz (smučišče Zelenica). Od takrat naprej je njegovo življenje povezano z alpskim smučanjem. S šestimi leti je kot njegov starejši

brat Izidor pristopil k Smučarskemu klubu Tržič, katerega član je še danes. Že takrat je veliko obetal, saj se je v kategoriji dečkov enakovredno kosal z leto ali dve leti starejšimi tekmovalci. Tako kot danes ga je tudi v mladih letih poleg talenta krasila predvsem zagrizenost in nepopustljivost.

Hude poškodbe Samo njegova borbenost in značilna gorenjska

trma sta mu pomagali premagati vse hude poškodbe, ki bi zlomile večino navadnih ljudi. Prvo resno poškodbo je doživel pri trinajstih letih, ko se je na Soriški planini zaletel v smreko in si zlomil obe nogi. Zdravniki so mu seveda napovedovali konec kariere, ki se pravzaprav sploh še ni začela. Seveda tega Jerman s svojo trdoživostjo ni dopustil in že naslednje leto je v Italiji

»Jerry« na obisku pri ekipi Renault F1

na pokalu Pinocchio ki je eno največjih tekmovanj na svetu za dečke, zmagal. Leta 1999 si je po strahovitem padcu na treningu smuka na znamenitem Petelinjem grebenu v Kitzbühlu prvič poškodoval koleno oziroma kolensko vez. Poškodba je bila strahotna. Sledila je operacija ter mučna in dolgotrajna rehabilitacija. Kot strela z jasnega je moral znova poslušati iste zdravnikove prognoze, da bo moral končati smučarsko kariero. K sreči kirurg Sajovic iz celjske bolnišnice, ki ga je operiral, ni bil takega mnenja. Po izgubljeni sezoni si je opomogel in leto za tem že nastopal na tekmah za svetovni pokal. Žal je kmalu sledila vnovična poškodba kolena. Tokrat med poletnimi pripravami na ledeniku Zermatt. Po rehabilitaciji se je naslednjo sezono (2001/2002) spet vrnil na bele strmine in prvič v svoji karieri nastopil na olimpijskih igrah v Salt Lake Cityju. Naslednja sezona je bila mirna, kar se tiče poškodb in sivega povprečja športnih rezultatov. Ko je že mislil, da je preživel vse hudo, kar lahko doživi profesionalni športnik, se je v sezoni 2003/2004 zgodilo skoraj neverjetno – še tretjič si je poškodoval koleno. A Jerman verjetno ne bi bil Jerman, če ne bi trmasto vztrajal. Uspelo se mu je vrniti v olimpijski sezoni, glede na vse poškodbe pa še ni računal na vrhunske uvrstitve. Njegov dolgi spisec poškodb se konča s poškodbo, ki je ni dobil na snegu, ampak med vožnjo s kolesom v poletnih pripravah na sezono. Tokrat niso nastradala kolena, zlomil si je zapestje. Sprva je kazalo, da bo sezona spet izgubljena, vendar se »Jerry« tudi tokrat ni vdal. Sezono 2006/2007 je začel z »le« nekaj ploščicami in žicami v zapestju!

Na največjih tekmovanjih Svoj prvi večji uspeh po prvenstvu Pinocchio za dečke je dosegel na svetovnem mladinskem prvenstvu v Megèvu leta 1998 z drugim mestom v superveleslalomu. Leto kasneje je prvič nastopil v svetovnem pokalu in smuk v Val d'Iseru končal na 57. mestu. Prva uvrstitev med deseterico v svetovnem pokalu je sledila v sezoni 2002 v Kitzbühlski kombinaciji, ki jo je

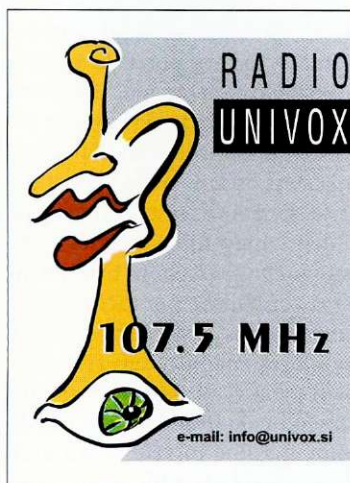
končal kot četrti. Trikrat je nastopil tudi na svetovnih prvenstvih. V St. Moritzu 2003 in Bormiu 2005 je v kombinaciji smuka in slaloma zasedel 15. mesto. Na zadnjem svetovnem prvenstvu v Åreju 2007 pa je smuk končal na 17. mestu. Nastopil je tudi na olimpijskih igrah v Salt Lake Cityju 2002 in Torinu 2006. Na slednjih je dosegel svojo najboljšo olimpijsko uvrstitev z 19. mestom v superkombinaciji.

Ves trud poplačan Po končani zadnji olimpijski sezoni (Torino 2006), v kateri je imel Jerman nič koliko težav z opremo zaradi nekonkurenčnih smučí Rossignol, ga je čakala še grožnja z izključitvijo iz reprezentance, saj so mu proti njegovi volji in željam zamenjali dolgoletnega trenerja in po Jermanovih besedah drugega očeta Jožeta Gazvodo. Hkrati se

Smukači so adrenalinski odvisniki.

je odločil tudi za zamenjavo izdelovalca smučí (Stöckli), kar se je kasneje izkazalo kot ključno pri nadaljevanju kariere. Sezona 2006/2007 se je začela obetavno. Po tekmi v ameriškem Beaver Creeku (12. mesto v smuku) se je končno začela sezona, v kateri je Jerry nizal uspeh za uspehom in se počasi, a vztrajno približal

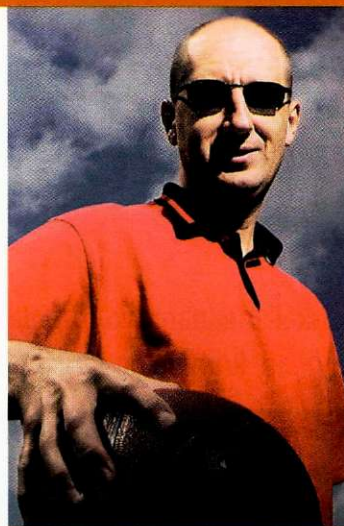
med najboljše smukače sveta. Po 9. mestu v Val Gardeni je sledilo že skoraj zgodovinsko 4. mesto v Bormiu, katerega je naslednji dan nadgradil z odličnim 9. mestom. Začetek tekme v Wengnu je obetal prve stopničke, a mu je kamen na progi (robnik smučke je bil povsem uničen) to preprečil. Sledilo je svetovno prvenstvo v Åreju (Švedska), kjer je glede na pričakovanja dosegel povprečne rezultate. Takoj po svetovnem prvenstvu je sledil za Andreja in slovensko alpsko smučanje sanjski konec tedna v Garmisch Partenkirchenu. 23. februarja 2007 je kot strela z jasnega udarila novica, da je Andrej postal prvi slovenski zmagovalac v zgodovini smuka na tekmi za svetovni pokal. Veliko ljudi in »poznavalcev« je seveda dvomilo o tej zmagi in to argumentiralo, češ da je imel srečo z razmerami na progi. Jerry je vse

Zadovoljstvo po dobro odpeljani tekmi

dvomljivce seveda naslednji dan gladko demantiral in drugo tekmo na istem terenu z »regularnimi« razmerami gladko končal na drugem mestu (ob večji napaki v spodnjem delu proge). S temi uspehi so dvomi splahneli, ves Jerryjev trud pa je bil poplačan. Sezono je končal kot 6. najboljši smukač na svetu, čeprav je moral zadnjo tekmo sezone zaradi poškodbe ramena izpustiti.

V letošnji sezoni je začel odlično. Na ameriški turneji s četrtem in sedmim mestom v supervel-slalomu in smuku to le potrjuje, po prihodu v Evropo pa z odličnimi nastopi nadaljuje. Uvrstitev med prve tri tako le visi v zraku. To je dokaz, da dela dobro. Da vanj verjamejo tudi pri Stöckliju (smučí), je spodbuda več, dodelili pa so mu tudi osebnega serviserja, kar imajo le najboljši smučarji. Poleg upanja za Tino Maze tako Andrej Jerman dviguje ponos na slovensko smučanje!

Hijene

Esad Babačić

Očitno so imeli prav tisti, ki so trdili, da bodo zgodnje zmage nad velikani evropske košarke prej škodile kot pomagale oslabljeni Olimpiji.

Kot se je izkazalo, so bile te zmage res prezgodnje. Plamen pod Rožnikom je kaj hitro dogorel in spet so se začele kazati stare razpoke, ki pa nimajo veliko opravka z igralci. Tudi trener Memi Bečirovič ni mogel narediti čudeža, potem ko mu ni bilo omogočeno mirno selekcioniranje moštva. Govoriti o tem, kdo se je dovolj boril in kdo ne, je precej nevhvaležno, saj je znano, da je tudi to moštvo postavljeno na nezdravih temeljih. Žal je pač tako, da mora trener sprejeti največ odgovornosti za tisto, kar se dogaja na igrišču. Na nekaterih tekmah je bilo zelo očitno, da igralci niso bili najbolje usmerjeni, kar se je poznalo v igri. Najbolj žalostno je bilo gledati tekmo proti Partizanu, ki je dobesedno nadigral našega prvaka in mu hkrati dal nekaj osnovnih košarskih lekcij. Beograščani so prišli v Ljubljano kot institucija, znotraj katere je kolesje dodobra usklajeno. Rezultat je bil viden na igrišču, kjer smo lahko gledali moštvo, ki ima v igri zgodbo in cilj. Kaj takšnega bi težko dejali za Olimpijo, ki je popolnoma odvisna od bojevitosti posameznih igralcev. Zato je udrihanje čez posameznike v moštvo ta čas odveč in tudi krivično. Dolgoletna sanacija kluba, ki živi na obroke, je ohromila celoten kolektiv, kar se kaže v počutju neposrednih udeležencev. Takšni porazi, kot je bil tisti proti golobradim fantom iz Železnika, ne odražajo prave vrednosti tega moštva, saj je to sposobno veliko več, toda v tako neurejenih razmerah je kaj takšnega nemogoče pričakovati. Prej ali slej pride do izpraznjenosti spričo razmer, v katerih morajo delati igralci in strokovno vodstvo. Slabosti v obrambi, ki je bila od nekdanjega zaščitni znak Olimpije, so posledica slabega dela z igralci, za kar pa tudi ne moremo kriviti izključno trenerja. Nekaj drugega je popolna nemoč v igri na postavljene obrambe in izguba občutka za to, kdaj je treba narediti prekršek. Tudi tiste štiri trojke proti Sieni niso bile plod inspiracije nasprotnikovega igralca, temveč posledica labilnosti celotnega moštva. Osebno verjamem igralcem, ki pravijo, da imajo med seboj dobre odnose, toda to še ne pomeni, da dihajo kot eden. Profesionalizem včasih ni dovolj, še posebej če je nezadovoljstvo preveč globoko. Olimpije ni mogoče reševati na igrišču, temveč v vodilnih sferah, kjer manjka srčnih ljudi, kakršen je Marko Milič. Žal je okrog tega kluba čedalje več hijen, ki se bolj ukvarjajo s samopromocijo in božanjem lastnega ega kot pa s skrbjo za ponos slovenske košarke.

Razkriti kriminalni združbi

Petra Janša, foto: PU Celje, arhiv Demokracije

Celjski kriminalisti so uspešno preiskali mednarodno kriminalno združbo, ki se je na območju Slovenije in Hrvaške ukvarjala s proizvodnjo in prometom z mamili, ter kriminalno združbo, ki se je s tem ukvarjala na območju Celja in Ljubljane.

V Sloveniji so letos zasegli več kot 62 kilogramov heroina in več kot 42 kilogramov kokaina.

Prvi mož celjskih kriminalistov Janko Goršek je razkril, da je bilo v okviru preiskave odkritih 98 kaznivih dejanj, kazensko ovadenih pa je bilo 14 oseb. Kazensko so ovadili dva državljana Makedonije, tri državljane Hrvaške in devet Slovencev, starih od 23 do 52 let. Pri sedmih od 15 osumljenih oseb obeh kriminalnih združb gre za povratnike pri kaznivem dejanju nepravilne proizvodnje in prometa z mamili. Zoper njih je bilo podanih več kazenskih ovadb, pet oseb pa je bilo za omenjeno kaznivo dejanje v preteklosti tudi priprtih.

Celjski kriminalisti so s preiskavo omenjenih kaznivih dejanj začeli januarja letos. Zoper osumljene so bile uporabljene kla-

slične metode policijskega dela in uvedeni tudi prikriti preiskovalni ukrepi, s katerimi so pridobili dokaze o delovanju dveh kriminalnih združb, ki so kazniva dejanja nepravilne proizvodnje in prometa z mamili v izvajale v Sloveniji in na Hrvaškem.

Tihotapili heroin in kokain V prvem primeru je šlo za mednarodno kriminalno združbo, ki je

Zasluzki prekupevalcev sr vtrogilavi.

tihotapila večje količine heroina iz Makedonije na Hrvaško. Tam so mamila skladiščili in prodajali hrvaškim odjemalcem ter organizirali transport mamil v Slovenijo in Avstrijo. V času večmesečne preiskave so kriminalisti v Sloveniji zasegli 2,6 kilograma heroina. Pri makedonskem državljanu s stalnim prebivališčem na Hrvaškem pa so zasegli 2,66 kilograma heroina ter več kot kilogram mešanice kofeina in paracetamola, ki je bila namenjena za mešanje s heroinom, natančno tehtnico, namenjeno za razpečevanje mamil, pištolo in večjo količino denarja, pridobljenega pri izvrševanju kaznivih dejanj. V Sloveniji in na Hrvaškem je bilo tako skupaj zaseženih 5,26 kilograma heroina.

Pri prodaji na veliko bi bil ta heroin vreden okrog 75.000 evrov, pri prodaji na drobno pa približno 210.000 evrov.

Kriminalna združba je bila zelo dobro organizirana, saj je vsak član imel določeno vlogo. Aretacija osumljenih je potekala usklajeno v Sloveniji in na Hrvaškem, enega izmed osumljenih pa so aretirali pripadniki specialne enote policije, in sicer na območju PU Maribor.

Druga kriminalna združba, ki je bila prav tako razkrita, je od avgusta do decembra letos na širšem območju Celja in Ljubljane na ulicah prodajala heroin in kokain. Mamila so prodajali predvsem mlajši populaciji na Celjskem oz. so z mamili preskrbovali približno 40 odvisnikov, ki so kupovali heroin in kokain v odmerkih od 0,1 do pet gramov. Vrednost enega grama heroina je približno 40 evrov, za gram kokaina pa je treba odšteti okoli 60 evrov. Med izvajanjem prikritih preiskovalnih ukrepov so pri osumljenih zasegli manjše količine heroina, mobilne telefone, ki so jih osumljeni uporabljali pri izvrševanju kaznivih dejanj, in natančne tehtnice za razpečevanje mamil.

Po oceni predstavnika Okrožnega državnega tožilstva v Celju Stanislava Pintarja je celotna preiskava potekala vzorno, usklajeno, kar je po njegovem mnenju pot do zmage pravne države. Poudaril je tudi, da so bili nekateri osumljenci ob prijettju v zelo slabem zdravstvenem stanju. Eden izmed njih je padel v abstinenčno krizo in bi brez takojšnje zdravniške pomoči verjetno umrl. Letos je v Celju prevelik odmerek mamil vzelo šest oseb, lani pa štiri. V Sloveniji so letos zasegli nekaj več kot 62 kilogramov heroina in več kot 42 kilogramov kokaina. **D**

Ker vaš avto ni igrača

Vsi, ki boste obnavljali obvezno avtomobilsko zavarovanje (AO) ali zavarovanje voznika (AOplus) in **ste v zadnjem letu imeli 50-odstotni bonus**, ste **odslej upravičeni do 55 % bonusa**.

100 % ZAVAROVANJE ZA 45 % CENE

Odkup bonusa pri prvi škodi

Z dodatnim zavarovanjem za odkup bonusa pri prvi škodi **kljub povzročeni prometni nesreči** v tekočem zavarovalnem letu **ne izgubite bonusa**.

Brez točk!

Če se vam zgodi, da naberete najvišje število izrečenih kazenskih točk in vam odvzamejo voziško dovoljenje, vam z zavarovanjem **Brez točk!** krijemo stroške ponovnega opravljanja voziškega izpita.

Pravna zaščita voziškega dovoljenja in 24-urna pomoč na cesti za samo 1 cent

Ob sklenitvi AO in AOplus si lahko **samo za 1 cent doplačila** zagotovite **pravno zaščito voziškega dovoljenja in 24-urno pomoč na cesti**.

Denar na roko

Poškodovanci v prometnih nezgodah svoj škodni primer **rešite v enem dnevu!**

Daša zmagala na Kmetiji

Domov je odnesla 50.000 evrov.

Končal se je še en resničnostni šov. V šovu, ki se je dogajal v naravi, z imenom Kmetija, je zmagala ženska. Zmagovalka Daša je domov odnesla 50.000 evrov. V zadnji oddaji, ki je potekala v studiu, je premagala svojo tekmico Biljano. Finalistki sta na Kmetiji preživeli deset tednov, nihče pa si pred začetkom oddaje ni mislil, da bo zmagala prav ena od njiju. Finalistki sta v studio POP TV vstopili brez večje treme, čeprav je bila pred njima ena najtežjih preizkušenj. Daša, ki se je v času svojega bivanja na Kmetiji dvobojevala kar tri-

krat, je v areno vsakokrat vstopila izredno samozavestno: »Prepričana sem vase in v svoje sposobnosti. Verjamem v svojo zmago.« Biljana do velikega finala ni pridobila tovrstnih izkušenj, obe finalistki pa sta se z vnemo, primerno višini glavne nagrade, pripravljali na finalni obračun. Daša se je pred velikim finalom učila Pratiko, trenirala v fitnesu in na atletskem stadionu, Biljana pa je žagala doma za Bežigradom, nekajkrat je obiskala fitnes in z muko listala Pratiko. Dekleti sta se najprej pomerili v znanju o delu in življenju na kmetiji. Pravila kmečkega kviza so preprosta. Na postavljeno vprašanje je morala odgovarjati tista, ki je prva položila roko na krog sredi mize. Za vsak pravičen odgovor sta dobili eno podkev, za napačnega je podkev dobila nasprotnica. Biljana je prva zbrala pet podkev. Finalistki sta se nato pomerili v žaganju. Biljana, ki je prva padla na tla, je bila poraženka, Daša pa zmagovalka. Rezultat je bil izenačen, zato je o zmagovalki Kmetije odločala moč. Tu je po trdem boju na koncu le zmagala Daša, ki je po spremenjenih pravilih sama sebe obesila na klin.

Tako se je končal še en resničnostni šov pri nas. Tekmovalci, ki jih je bilo na začetku 12, šest žensk in šest moških, so se morali v desetih tednih življenja na kmetiji preizkusiti v marsikaterem izzivu – od molže, kuhanja, žaganja pa vse do klanja živali. Prav zaradi slednjega je bil tokratni resničnostni šov tarča številnih kritik, češ da v njem mučijo živali in da so mnogi preizkusi tekmovalcev na meji sprejemljivega. Kljub temu je šov Kmetija presegel gledanost Big Brotherja in Bara.

»Bomba« Severina

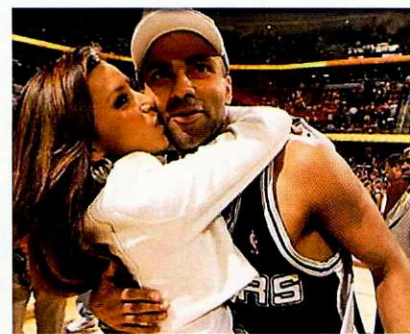
Hrvaška pevka Severina Vučković je zaradi lažnega bombnega alarma skoraj izpustila koncert v uglednem sarajevskem hotelu Holiday Inn. Medtem ko se je Seve pripravljala na nastop, je na faks hotela prispela anonimna prijava, da je v objektu bomba. Policija naj bi bila prispela izredno hitro in objekt evakuirala. Policisti so v hotel prispeli z dresiranimi psi in po temeljitem pregledu ugotovili, da je šlo za lažni alarm. Z debelo uro zamude je Severina končno stopila pred zbrano množico in dejala: »Ni bombe, bomba sem jaz!«

Prave bombe ni bilo nikjer ...

Ali jo vara?

Ni še minilo eno leto od njunega čarobnega poročnega dne, 7. 7. 2007, ko so se pojavile govorice in namigovanja, naj bi Tony Parker varal svojo Evo Longoria. Zvezdnik San Antonia naj bi bil igralco serije Razočarane gospodinjne prevaral s francosko manekenko.

Domnevno srečni par Tony Parker in Eva Longoria le ni tako srečen.

Par leta 2007

Revija US Weekly je za zvezdniški par leta 2007 razglasila Brada Pitta in njegovo prelesto Angelino Jolie. Angie je sicer že požela naziv najbolj seksi igralke, zdaj pa je lento osvojila še skupaj s svojim možem. Par ima tri posvojene otroke: Maddoxa, Paxa in Zaharo ter biološko hčerko Shiloh. »Simpatična ali ne, Brad in Angelina sta hollywoodski par leta,« so zapisali v reviji. Poleg izjemnega videza in vrhunskih igralskih karier je obema družina na prvem mestu. »Mislim, da je Angelina najlepše darilo, ki bi ga lahko poklonil svojim otrokom,« je dejal Brad. S komplimenti ni skoparila niti Angelina, saj je dejala, da bi lahko sedela ure in ure ter opazovala Brada, kako se igra z otroki.

Simpatična ali ne, Brad in Angelina sta hollywoodski par leta.

Kletvice so preteklost

Čedno dekle Julia Roberts je z materinstvom opustila nekaj slabih navad. Igralka, ki zadnje čase v intervjujih poudarja svojo srečo tako v zasebnem kot poklicnem življenju, pravi, da se ji je svet, odkar je postala mama, pravzaprav obrnil na glavo. Triletna dvojčka Hazel Patricia in Phinnaeus Walter ter polletni sin Henry Daniel, ki zvezdnico popolnoma zaposlujejo, so »krivi«, da je Julia nehala preklinjati. »Zame je res dobro, da sem v družbi otrok. Prej sem neprestano preklinjala, zdaj pa v navzočnosti katerega koli otroka na kletvice sploh ne pomislim več,« je dejala simpatična igralka.

Slaba navada jo je spremljala vrsto let...

Še en plagiat?

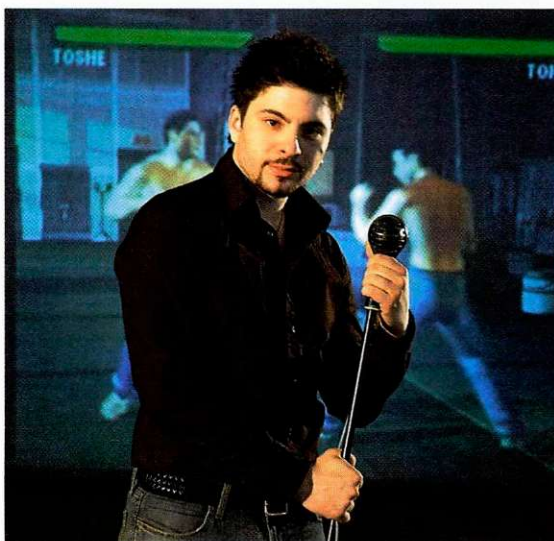
V veselih decembrskih dneh so našo priljubljeno popevkarico Sašo Lendero nekateri mediji obdolžili plagiatorstva pri zadnji uspešnici Levinja. Očitali so ji, da sta glavna tema in refren njene pesmi popolnoma identična s skladbo Tremo grškega izvajalca Antonisa Remosa. Saša in njen partner Miha Hercog naj bi bila Levinjo tudi prijavila kot avtorsko delo na Združene skladateljev, avtorjev in založnikov za zaščito avtorskih pravic Slovenije (SAZAS), čeprav v resnici tega nista storila. Saša je že priredila nekaj tujih uspešnic, kot sta recimo Ne grem na kolena ali Ljubim cigana Jana, vendar je to vedno javno priznala. In kaj pravi Lenderova na zadnje obtožbe? »Namigovanj in natolcevanj ne komentiram. Avtor pesmi Levinja se ni podpisal pod nobeno tuje avtorsko delo.«

Saša ne želi komentirati obtožb.

Voznik ne bo kaznovan

Tragična smrt makedonskega pevca Tošēja Proeskega še vedno odmeva. Za smrt mladega pevca naj bi bil kriv voznik touarega Georgij Georgijevski. Vendar pa sta Dominika in Nikola Proeski preiskovalnemu sodniku na preiskavi, ki poteka v Makedoniji, dejala, da se ne bosta maščevala za smrt svojega sina. Georgijevskega ne krivita za njegovo smrt, niti ga ne želita tožiti. Georgijevskega so že zaslišali na njegovem domu v Skopju, prav tako je na nekaj vprašanj morala odgovoriti Ljiljana Petrovič, zaslišanje pa čaka tudi voznika tovornjaka iz Beograda, v katerega se je zaletel touareg. Hrvaški preiskovalci menijo, da je Georgij vozil 171 kilometrov na uro, vendar sam pravi, da je vozil veliko počasneje.

Starši se ne bodo maščevali za sinovo smrt.

Angeli obstajajo!

Barbara Prevorčič

Najteže, a hkrati nadvse vznemirljivo je govoriti o nečem, česar ne moremo natančno opisati, izmeriti, otipati, okusiti ... Neotipljive stvari so vedno povezane z močno vero in s prepričanjem. Eden takšnih pojavov so drobna krilata bitjeca, ki plavajo po zraku in nam želijo vse dobro. Pravijo, da ima vsak svojega angela ...

V slovarju slovenskega knjižnega jezika o angelih piše, da je to dobro duhovno bitje, ki biva zunaj vidne narave. Beseda angel izhaja iz grške besede angelos, kar pomeni sel oziroma glasnik. V krščanski, muslimanski in judovski tradiciji pa tudi v drugih virih je angel tisti, ki deluje kot glasnik, spremljevalec in predstavnik boga. Skozi Biblijo lahko zasledimo, da voljo Boga razglašajo in širijo prav angeli. V starem Rimu so vsako leto ob rojstnem dnevu darovali predmete v čast angelov varuhov, ki so bili znani pod imenom 'genius'. Angel varuh naj bi imel dogovor z našo dušo, da pomaga pri izpolnitvi vseh nalog, ki smo jih izbrali za to življenje.

Angeli prevzemajo različne oblike. V Knjigi razodetja so opisani kot podobe ljudi, različnih fantazijskih oblik, verjetno najbolj znan pa je angel, ki se je prikazal v obliki gorečega grma. Emma Heathcote, diplomirana teologinja, ki raziskuje srečanja z angeli, pravi, da imajo ljudje vseh ver in tudi tisti brez vere enake izkušnje. Zbrala je precejšnje število pričanj, potem ko je v časopise in verske revije poslala oglas s prošnjo, naj ljudje pišejo o svojih doživetjih z angeli. Tudi ona je prepričana, da ljudje vidijo različne vrste angelov. Nekateri vidijo tradicionalne, dvometrske anjele, drugi so videli meglene krogle svetlobe, zaznali močno dišavo ali slišali glas. Angeli so namreč iz eteričnega materiala, ki jim omogoča, da prevzamejo obliko, ki jim v danem trenutku najbolj ustreza.

V času naglice ter potrošniške in druge požrešnosti je »prijateljstvo« z angelom dobrodošlo in ljudje vanje preprosto verjamejo. Ameriška revija The Skeptic je poročala, da število ljudi, ki verjamejo v anjele, najbolj narašča na Danskem. Raziskava je pokazala, da sedem ljudi od desetih verjame v anjele in da je eden od treh že videl neko nebeško bitje.

Vsak ima torej svojega angela. Kakršnega koli že. Moj je drobcen, kodrast, žarečih oči in z najlepšim nasmehom na svetu. Ves čas živahno pleše nekje nad mano. Večkrat mu pošljem poljubček.

Tajkuni in volitve

Magični gledalec

Upam, da mi tokrat ne boste zamerili, če ne bom prav aktualen. Janševa vojna proti tajkunom je pač naredila svoje.

Tokrat sem spet naredil izjemo – verjetno boste rekli, da sem nenačelen – in si 13. decembra ogledal oddajo Trenja. Tema je bila Janšev boj s tajkuni, čeprav prisežem, da je bila prva polovica oddaje daleč od napovedane teme, saj se je četica možakarjev raje pogovarjala o nedavni prodaji delnic NKBM kot pa o tajkunih. In tu sta se morala ministra Andrej Vizjak in Andrej Bajuk kar pošteno potruditi. Za moje pojme sta delo dobro opravila, čeprav priznam, da sem na področju financ vajenec. Bajuk ni bil preveč nervozen, kar se mu je v preteklosti večkrat dogajalo, ko je zaradi kakšne neprijetnosti preprosto »pregorel«. Še Jankovič je bil s svojim večnim nasmeškom skoraj simpatičen, čeprav ga je zaradi njegove zletavosti kasneje krepko zaneslo, se je pa s svojo ljubljansko (in nič kaj srbsko) govornico izkazal kot pravi Ljubljančan. V tej četici je morda manjkal le Jože Mencinger, toda že navzočnost Maksja Tajnikarja, nekdanjega ministra za gospodarske dejavnosti iz vrst (ZL)SD, je bila zame povsem dovolj. Tu in tam sem imel občutek, da so nekateri gostje v studiu obsojeni na molk. Aljoša Andoljšek z ministrstva za finance se je, kolikor mi je uspelo videti, oglasil samo enkrat, morda dvakrat. Ves čas se je debata vrtela okrog vprašanja, zakaj vlada delnic NKBM ni pustila domačim kupcem, šele v drugem delu so začeli konkretno govoriti o tajkunih. Na zaslonu je bila »hobotnica« Boška Šrota, ki je s pomočjo prijateljskih podjetij tako rekoč že lastnik Pivovarne Laško.

Najbolj me je razočaral Stojan Zdolšek, ki je v oddaji očitno nastopil kot zastopnik razvpitega »pivovarja« Boška Šrota. Slednji se namreč kamer boji kot hudič križa, sicer na gradu Laško ne bi skočil kar čez zid, ko

je zagledal televizijce. Zdolšek je v oddaji ponudil bolj malo argumentov, zato pa je toliko bolj moraliziral (a vas ni sram, gospod Zdolšek?) – v primerjavi z njim sta bila celo opozicijska poslanca Matej Lahovnik in Milan M. Cvikel zgledna. Oddajo je primerno vodil Uroš Slak. Opozoril je na pomembno dejstvo, da se nam lahko zgodi, da bo Slovenijo obvladovalo samo nekaj tajkunskih družin. Zabaval pa sem se, ko je Zdolšek dejal, da sta največja tajkuna v državi oba ministra Andreja, čemur so se vsi v studiu nasmejali. Za moje pojme je Zdolšek zamudil priložnost, da bi bil tiho glede na svojo ne preveč bleščečo vlogo v zgodbi o pritiskih na Mag.

In anketa v Trenjih? 82 odstotkov anketirancev meni, da bo Janša zmagal v boju proti tajkunom. A ko bi vsaj vprašanje drugače postavili: Ali ste na strani tajkunov ali na strani Janše? Verjetno bi spet kdo protestiral, češ da je beseda »tajkun« slabšalna in da to prejudicira izid ankete. Toda to mi je še vedno ljubše kot pa napovedovanje prihodnosti. Janša lahko zmagata ali izgubi volitve s tajkuni ali brez njih, tajkunom pa tako ali tako ni treba iti na volitve. **D**

HOROSKOP

Oven
21.3.-20.4.

Če ne boste pazili, vam lahko nekdo od bližnjih zelo zameri nepozornost in brezbržnost. Ko boste potovali, bodite previdni pri vožnji. Dopust bo v redu in vse se bo dogajalo po vaših načrtih, če se boste ozirali na bližnje.

Bik
21.4.-21.5.

Zima je nekaj za tiste, ki imate radi zimske športe. Veliko se boste zabavali in bili veliko skupaj s svojimi prijatelji. Doma boste postorili vse potrebno in zato se boste lahko veselili lepih zimskih dni.

Dvojčka
22.5.-21.6.

V tem tednu boste imeli le malo manj dela kot ponavadi, posebej doma boste morali marsikaj postoriti, da bo vse v takšnem redu, kot si želite. Moški dvojčki boste v teh dneh več zunaj kot doma.

Rak
22.6.-21.7.

Konec tedna se bo spremenil v nočno moro, če ne boste potrpežljivi in če se ne boste nekoliko zadržali v službi. Veliko lepega pa utegnute doživeti skupaj s sorodniki, ki jih nameravate povabiti na svoj dom.

Lev
22.7.-21.8.

Zelo močni ste v teh dneh in nekateri se vas utegnejo bati. Nikakor se ne boste mogli zadržati, da se ne bi postavili v bran svojim ljudem; potuhniti se in čakati na boljše čase – tega preprosto nimate v krvi.

Devica
22.8.-21.9.

Tisti, ki boste imeli dopust, se boste zagotovo zelo dobro imeli. Nikakor pa ne kaže popuščati otroškim muham in trmi, saj si vas lahko popolnoma podredijo. Bodite iskreno odprti drug do drugega.

Tehtnica
22.9.-22.10.

Seznam daril je dovolj dolg, nikar ne dopisujete še česa! Raje pregledajte svoje bančne račune in se ne prenaglite s kakšnim prevelikim nakupom. Srečanje s prijateljem bo minilo v prijetnem klepetu o starih časih.

Škorpion
23.10.-21.11.

Nova služba, novi ljudje, nove ugodnosti pa tudi nove težave. Tisti, ki imate zdaj novo službo, boste ob tej priložnosti izjemno zadovoljni. Novo delo vam bo zapolnilo življenje na povsem novih področjih.

Strelec
22.11.-20.12.

Razburila vas bodo nekatera odkritja o ljudeh, s katerimi ste si blizu. Veseli boste, da vam je nekaj le uspelo narediti in se pomakniti za stopnjo višje. Veseli boste tudi vseh priložnosti, ki se vam odpirajo za zaslužek.

Kozorog
21.12.-19.1.

Imeli boste veliko skrbi z otroki, ki se te dni zabavajo in zato tudi ponočujejo. Tisti, ki ste še tako mladi, da otrok nimate, pa se boste zelo dobro zabavali v svoji družbi. Izkazali se boste pri osvajanju!

Vodnar
20.1.-18.2.

Dolga pot vas bo nekoliko utrudila in si boste želeli samo še odpočiti. Dobro, da imate tako ljubečo okolico in predvsem družino, da vas vedno znova sprejme in vam pomaga. Uspešni boste pri svojem delu.

Ribi
19.2.-20.3.

Veliko veselja boste prinesli v hišo, v katero boste prinesli darila. Prednovoletno ozračje znate imenitno pričarati in vse bo potekalo v najlepšem redu. Veselili se boste zimskih počitnic in zimskih radosti.

radijski program
za slovensko
manjzino
v sloveniji

ADRIA

Doma nad oblaki.

Nagradna igra Adrie Airways:
2 x povratna vozovnica!*

Vse Adriine ugodne
ponudbe si lahko
ogledate na www.adria.si
ali
pokličete na 080 13 00.

www.adria.si

*pristojbine niso vključene

	SESTAVIL- MIRAN ERCEG	GESLO	OKUSNA MORSKA RIBA	RANOCELNIK, PADAR	POKRAJINA V VIETNAMU	ELEMENT, KI NI KOVINA	DEMOKRACIJA				
	NEKDANI KOŠARKAR SLAVNIC						CHARLES IVES				
	PREBIVALEC IRANA										
	BITOLSKI FILMSKI SNEMALEC (MILTON)										
	BELGIJSKI PEVEC (SALVATORE)						POPRAV- LJALEC UR				
	VARJENI ŠIV				VILKO UKMAR						
	IGO GRUDEN				SL. ALPSKA SMUČARKA						
DEMOKRACIJA	IZPLAKO- VALNIK	MORSKI DEŽEVNIK	ŠPORTNIK, KI GOJI TELOVADBO	NAUK O ANALIZI	APETIT	ANDREJ JEMEC	IZTOK MLAKAR	TRAVNIŠKA RASTLINA	ČAS BREZ VOJNE STARI OČE		
	KROMPIRJEVI TROPSKI GOMOLJI						ŽENSKO IME (IZ CRK ANDROGA)				
	MISIONAR BARAGA						BREZGLASJE	POBIRALEC SMETI			
	SLOVENSKI GLEDALIŠKI REŽISER (FERDO)					NEKDANJI KNJEŽJI DVOREC V LJUBLJANI				MADŽARSKO ŽENSKO IME	PORAST, POVEČANJE (REDKO)
	VRSTA SPOJINE (IZ CRK LENO)				DEMOKRACIJA	RIM BOG POLJ			SL. HOKEJIST (IVO)		
						IGRALEC VALENTE			ANG. IGR. N. TENISA		
DEMOKRACIJA	LJUBKOV. Ž. IME					PRISTANIŠČE V GRUZIJI		MESTO NA JAPONSKEM			
	VZKLILI JEČMEN							GRŠKA CRKA			
	RIBA HRUSTAN- ČNICA					DALMA- TINSKO ŽENSKO IME		OBROČEK PROTI SPOČETJU			
	MESTO V SEVERNI ITALIJI					IZDELEK BREZ UMET. VREDNOSTI SREDNJI		FINSKA PARNA KOPEL			
	ŽENSKA OBLIKA M. IMENA ALEKSIJ							BODIKA, BOŽJI LES			
	USLUŽBENEC, KI POBIRA DAC					ALFI NIPIC		KEMIJSKI ZNAK ZA NATRIJ	LETNI POSEK GOZDA		

Rešitev prejšnje križanke

ZALAR, IKAROS, MORANA,
ALADIN, VA, CO, AM,
TRAK, ALKEN, DOINA,
POSTOPNOST, DS, AMEN,
ŠARKA, OLT, RONA, ARAV,
ANAM, ANO, TATI, PAN,
TOF, LASO, ARKIN, USORA,
TRENIRKA, ROBIDJE,
BALSAM, AV, KORK, TETRA

Nagrajenci 50. številke

- 1. nagrada:** **LJUDMILA ZUPANČIČ**
Ilovški štradon 23/c, 1008 Ljubljana
- 2. nagrada:** **JANA DRNOVŠEK**
Bilečanska 4, 1119 Ljubljana
- 3. nagrada:** **MARIJA PAVLIN**
C. 25. junija 21, 5000 Nova Gorica

Dobitnikom čestitamo in jih hkrati prosimo,
da nam pošljejo svojo davčno številko.

Nagradi

- 1. nagrada:** povratna letalska vozovnica na Adriini redni liniji Ljubljana–Varšava
- 2. nagrada:** povratna letalska vozovnica na Adriini redni liniji Ljubljana–Pariz

Pravila nagradne igre so objavljena na spletni strani www.demokracija.si.

Nagradno križanko izrežite
in najpozneje do 3. 1. 2008
pošljite na naš naslov:

Demokracija, p.p. 4315,
1001 Ljubljana,
s pripisom "Nagradna križanka".

VČERAJ, DANES, JUTRI ...

› **24.12.1829** se je v Šentjurju pri Celju rodil Benjamin Ipavec, član slovite slovenske družine zdravnikov in skladateljev. Z opero Teharski plemiči je ustvaril prvo slovensko romantično opero z zgodovinsko snovjo.

› **24.12.1927** je TIGR objavil: »Naš ideal je: Svoboda, naše sredstvo je: Borba.«

› **24.12.1963** je na novozgrajenem letališču Brnik pristalo prvo potniško letalo. Letališče so leta 2007 imenovali po vodilnem borcu za samostojno Slovenijo dr. Jožetu Pučniku.

› **25.12.1642** se je rodil britanski fizik, matematik in astronom Isaac Newton. Postavil je temelje klasični fiziki in višji matematiki.

› **26.12.1883** se je rodil slikar pariškega Montmartra Maurice Utrillo. Ko se je peljal s taksijem, je dal vozniku napitnino in rekel: »Vzemite tole in ga popijte kozarček na moje zdravje.« Voznik je vzel denar, premeril slikarja in odvrnil: »Hudo bolni se mi zdite, gospod, zato ne vem, ali bo zadoščal samo en kozarček.«

› **26.12.1990** praznujemo Slovenci dan samostojnosti, ker so na ta dan leta 1990 uradno razglasili izide plebiscita o neodvisnosti Slovenije, ki je bil tri dni prej.

› **27.12.1571** se je rodil nemški astronom, fizik in matematik Johannes Kepler.

› **27.12.1979** je prišlo v Afganistanu do državnega udara, sledil pa mu je poseg sovjetskih čet.

› **28.12.1877** se je v Gorici rodil slovenski fizik in izumitelj Julij Nardin. Po izvorni poti je izumil elektronko, zgradil dobro opremljen seizmograf in tudi sam izdelal letalo.

› **28.12.1895** sta brata Lumière v salonu slovite pariške kavarne Café de Paris predstavila prvo filmsko predstavo na svetu. 30 ljudi si je ogledalo film Odhod iz tovarne.

› **28.12.1908** je prišlo na Siciliji do enega največjih potresov, kar jih pomni Evropa. V drugem največjem mestu Messini se le nekaj stavb ni podrlo, mrtvih pa je bilo več kot polovico od 150.000 prebivalcev mesta in veliko okoličanov.

› **29.12.1600** je verska komisija, ki jo je imenoval nadvojvoda Ferdinand, na glavnem trgu v Ljubljani sežgala sedem voz protestantskih knjig. Čez štirinajst dni so sežgali še tri vozove knjig, ki so jih našli kasneje.

› **29.12.1943** je bila v Trnovskem gozdu, med Vipavsko dolino, Čepovanskim dolom in Idrijskim hribovjem, vseljena prva partizanska bolniška postojanka – bolnica Pavla.

› **30.12.1865** se je rodil angleški pisatelj, Nobelov nagrajenec Rudyard Kipling. Rekel je: »Da sem slaven, sem se prvič zavedel takrat, ko sem pri trgovcu z avtogrami našel svoja čeka, ki ju je prodal moj krojač za višjo vsoto od tiste, na katero sta bila napisana.«

POGLED NAZAJ (OD 24. 12. DO 31. 12.)

Prepoved komunizma

Vlada Kraljevine SHS je **30. decembra 1920** objavila Obznano, s katero je prepovedala komunistično dejavnost. Komunistična partija Jugoslavije je sicer dobila na volitvah za ustavodajno skupščino 58 mandatov in tako postala tretja največja stranka v Jugoslaviji. Propagirala je ideale ruske oktobrske revolucije, s tem pa tudi revolucijo in nasilen prevzem oblasti. Obznana je do sprejetja ustave prepovedala vsako komunistično in drugo razkrojevalno propagando. Prepovedala je komunistične or-

ganizacije, njihove časopise in druge zapise, ki bi motili mir, opravičevali in hvalili diktaturo, revolucijo in kakršno koli nasilje. Zagrozili so z odpustom iz državnih služb vsem državnim uradnikom, ki bi nadaljevali propagando boljševizma, prav tako pa tudi z odvzemom pomoči vsem študentom komunistom.

Ustavodajna skupščina je odobrila Obznano kot ukrep, ki je bil nujen za obrambo države. 2. avgusta 1921 so sprejeli Zakon o zaščiti javne varnosti in državne ureditve. Z njim so še zaostriili določbe Obznane in še bolj drastično začeli preganjati komuniste.

Božični proces

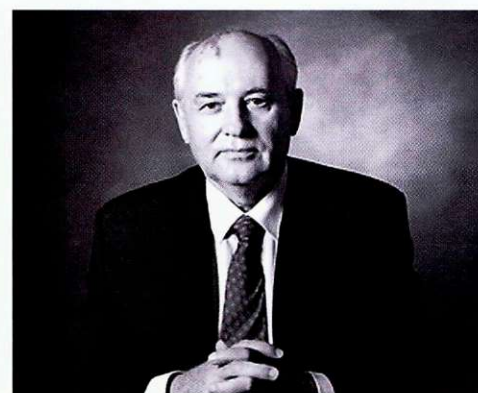
V Ljubljani so **24. decembra 1945** izrekli obsodbo na tako imenovanem božičnem procesu. Šlo je za prvega od številnih procesov proti političnim nasprotnikom, ki se jih je pozneje prijelo ime politični sodni proces. Sodni postopek je spremljala bučna propaganda, na zatožnih klopeh pa so bili skupaj tako voditelji oboroženih formacij meščanskega tabora (liberalnih Slovenske, Sokolske in Narodne legije ter nekaj iz protikomunističnih milic) kot tudi politični nasprotniki iz vodstva Mlade JNS (Jugoslovanske nacionalne stranke), ki se leta 1941 zaradi komunističnega značaja Osvobodilne fronte ni hotela vključiti vanjo.

Skupaj je bilo obsojenih 33 oseb, nad petimi je bila izvršena smrtna kazen, večini pa je bila kazen pozneje znižana. Vladajoča elita je pri tem poskušala »bes ljudstva zaradi medvojnih dogodkov« usmerjati na obtožence, morebitno opozicijo pa prikazati kot vohunsko službo, ki služi tujim interesom. Da gre pravzaprav za obračunavanje s političnimi nasprotniki, je oblast priznavala le v dokumentih in pogovorih, ki javnosti niso bili dostopni.

Konec ZSSR

Predsednik ZSSR (Zveze sovjetskih socialističnih republik) Mihail Sergejevič Gorbačov je **25. decembra 1991** objavil svoj odstop. Tako je po skoraj 70 letih obstoja praktično razpadla Zveza sovjetskih socialističnih republik. Naslednica razpadle veledržave je postala (po izstopu Litve, Estonije in Latvije) Skupnost neodvisnih držav (SND), ki so jo ustanovili 21. decembra 1991 v Alma-Ati. Pripadlo ji je 11 od dotedanjih 15 zveznih republik: 5 srednjeazijskih republik, Moldavija, Armenija in Azerbajdžan ter zveza Rusije, Belorusije in Ukrajine, ki so jo ustanovili 8. decembra 1991 v Minsku.

Razpad Sovjetske zveze, ki jo je Mihail Gorbačov popeljal na zelo težko pot sprememb, je pospešil državni udar konservativnih komunistov 19. avgusta 1991. Da bi preprečili podpis nove zvezne pogodbe suverenih republik, so nasprotniki razglasili, da je predsednik, ki se je mudil na Krimu, odstavljen, in ga prijeli. Oblast je prevzel osemčlanski izredni odbor. Poskus, da bi zavrteli kolo zgodovine nazaj, pa je spodletel. Medtem ko so se v središče sovjetske prestolnice valili tanki, je Boris Jelcin pozval k uporu ...

Spoštovani bralci,

uredništvo si pridruže pravico do krajšanja pisem, ki presegajo dolžino 45 vrstic. Pisma bralcev objavljamo v skladu z načelom profesionalne novinarske etike, katere namen je služiti interesom javnosti ne glede na politično, svetovnonazorsko ali kraško koli drugo prepričanje.

št. 49/12

Politika dveh obrazov (1)

V Demokraciji je Gašper Blažič zanimivo opisal dogajanje v slovenski politiki. V isti izdaji je dr. Bojan Žalec analiziral izide predsedniških volitev. Sam bi dodal, da premagani kandidat za predsednika države ni želel biti ne po lastni volji ne po volji večine polnokrvni predstavnik pomladne opcije. Ne smemo pa izida predsedniških volitev preprosto sprejeti kot trend za parlamentarne volitve. Nasprotno, mislim celo, da je razumljiva logika uravnovešenosti, ki volivce v letu 2008 znova usmeri v korist današnje pozicije.

Strinjam se z dr. Žalcem, da pri družbeni etiki ni odločilna beseda »krščanska.« Niti v evropski pogodbi niso sprejete krščanske korenine. Naša mlada demokracija, ki je bila dolga desetletja pod vplivom različnih diktatur, pa je očitno še toliko manj pripravljena sprejeti tradicionalne evropske vrednote. Multikulturalnost je tudi v Evropi močno navzoča, pa čeprav je čedalje bolj jasno, da druge kulture to spretno izkoriščajo. Ne morem pa se strinjati, da je treba konkurenci izbijati adute določenih vrednot. Mislim, da je bolje, da se ponudba še izboljša z novimi idejami in seveda z verodostojnimi ljudmi. Če aduti temeljijo na prevladi kapitala, bodo volivci kmalu spoznali, da jih namerava nekdo žejne peljati čez vodo.

Sedaj bi nadaljeval analiziranje politike dveh obrazov. Ne mislim

le na SD, ampak tudi na novinarje večine medijev. Skupaj z opozicijo obtožujejo vlado v tujini, doma pa se očitno udobno prepuščajo vplivom mogočnih lastnikov. Družba, ki sprejema tuji kapital bolj kot okras in manj za konkurenčni vpliv, je v nevarnosti, da bodo domači nosilci kapitala kmalu upravljali tudi državo. Tega se očitno dobro zavedajo v SD, saj so že izvedli prvi slepilni maneuver (vplivni tajkun je menda zapustil SD). Če pustimo ob strani izčrpavanje podjetij, izločanje malih delničarjev in ogrožanje bančnega sistema, moramo najprej ločiti pretežne izvoznike (Gorenje, Krka, Hidria) in prodajalce na domačem trgu (Mercator, Merkur, Pivovarna Laško).

Mercator s svojimi horizontalnimi in vertikalnimi povezavami obvladuje domači trg. Konkurenca se prilagaja in skupaj izkoriščajo energetska ter surovinska kriza. Merkur ima nekaj konkurence le v večjih centrih. Pivovarna Laško pa je absolutni gospodar slovenskega trga pijač. Zaradi logistike je tuja ponudba v podrejenem položaju. Največja nevarnost pa je, ker ima pivovarna tudi v medijih čedalje večji vpliv. Vsem trem je osvajaško pot trasirala nomenklatura, zato je razumljivo, da je sedanja vlada moteč element. Sicer je prednost praviloma na strani tistih, ki obvladujejo medije in kapital, a na drugi strani ima vlada veliko priložnost, da s premišljenim delovanjem prepreči neovirani pohod predstavnikov kapitala tudi na politični vrh. Volivci bodo lahko spoznali, da le oblast, ki ni pod vplivom največjih lastnikov premoženja, zagotavlja več socialne pravičnosti in možnosti za hitrejši razvoj države.

Ernest Pušnik, Hrušica

št. 50/71

Spremembe pri zaposlovanju (2)

Dne 29. 11. 2007 sem v članku zapisal, da »zaposlitvene agenci-

je pobirajo svoj odstotek in se v opisanem tristranskem razmerju postavijo med delavca in tistega, pri katerem ta opravlja delo. Zaposlitvena agencija je namreč gospodarska družba in je strošek v tristranskem razmerju. Te stroške v praksi nosi delavec«.

Na članek je odgovoril Alojz Šket, predsednik Združenja agencij za zaposlovanje GIZ, ki pravi, da je navedena trditev »popolnoma napačna«, saj »stroškov storitev iskanja bodočih zaposlenih, ki jih opravljajo agencije, članice združenja, niti v praksi niti v teoriji nikoli ne plačajo delavci, ampak jih v celoti plača stranka« (podjetje, ki išče zaposlene).

Poleg tega Šket v svojem odgovoru predstavi pozitivno delo zaposlitvenih agencij. Ker sem neposrečeno zapisal navedeno trditev in pri tem nisem imel namena očrniti ugleda zaposlitvenih agencij, se bralcem opravičujem, gospodu Šketu pa zahvaljujem za odgovor.

Primož Pečnik, Demokracija

št. 51/79

Nagrada za »načelnost« (2)

Širše odgovarjati Janezu Markešu, uredniku Dela, in se spuščati na njegovo raven razpravljanja v maniri starih udbovskih metod nima smisla. Še posebej na povsem neresnično natolcevanje, kdo naj bi nam lani dal seznam plač zaposlenih na Delu. Zapišem lahko le, da se že vnaprej iskreno veselimo razčiščevanja na sodišču, kjer bodo lahko poleg drugih kot priče nastopili tako pomembni ljudje,

kot so Boško Šrot, predsednik uprave Pivovarne Laško, Andrijana Starina Kosem, predsednica nadzornega sveta družbe Delo, Peter Puhan, predsednik uprave družbe Delo, in Danilo Slivnik, nekdanji predsednik uprave družbe Delo. Sodni proces, če bo do njega prišlo, bo nedvomno eden zanimivejših.

Iz spoštovanja do bralcev in njihove informiranosti, pa naj kljub temu dodam, da sva bila z Janezom Markešem novinarska kolega pri časniku Slovenec, kjer so se kalila tudi druga novinarska imena. Nekateri od njih so zdaj zaposleni pri tedniku Mag. Kakšno je zdaj Markešovo stališče do stanja, v katerega so nekatere najine nekdanje skupne sodelavce pahnili lastniki, pa javnosti zaradi razvpitosti primera ni treba posebej pojasnjevati. Zakaj je tako, ve Markeš sam, prav tako kot ve (za zdaj) samo on tudi to, zakaj se v javnosti pojavljajo izkrivljena dejstva iz najinega najmanj dvojno snemanega pogovora s Pavlom Kodrom.

Vida Kocjan, novinarka Demokracije

Vlada na pravi poti

Večina dobronamernih državljanov je z veseljem pozdravila besede, ki jih je v državnem zboru izrekel predsednik vlade g. Janez Janša. Tajkunizacija Slovenije je v razmahu. Forum 21, zbran okoli Milana Kučana, je razpredel svoje lovke. Prepričan sem, da so tajkuni tudi glavni krivec za inflacijo. Vse ima en sam cilj: diskreditirati vlado, desnico in njenega predsednika. Zanimivo je tudi, da se tako imenovana »socialdemokratska« stranka, ki seveda to ni, pojavlja kot glasna podpornica novih tajkunov oziroma kapitalistov. Komunisti, zbrani v različnih strankah, zavajajo državljanke. Nobeno ▶

► Leporečje njihovega predsednika ne more prikriti njihovih dejanj. Resnica je samo ena. Novonastali kapitalisti oziroma tajkuni so izropali žulje več generacij delavcev, ki so ustvarjali državno (»družbeno«) premoženje v komunizmu. Državljeni, ki smo bili odpravljeni z večinoma nič vrednimi certifikati, bomo odločno podprli vlado v boju proti vsem tistim, ki bogatijo na račun kopičenja kapitala in bančnih posojil, ki jih najemajo z zastavljanjem delnic podjetja, ki si ga prisvajajo. Vse gre v veliki meri na račun siromašenja države in državljanov. Pogumen korak vlade pri privatizaciji NKBM je prvi primer, ko je država omogočila vsem državljanom nakup delnic omenjene banke. Komunisti in LDS tega niso omogočili, ko so prodajali tretjinski delež NLB. Sedaj na veliko blatijo ministra Bajuka. Upam, da smo državljani toliko zreli, da bomo spoznali laž tako imenovane levce. Vse, za kar si prizadevajo, je, kako bi znova prišli na oblast. Vladali so dvanajst let, rezultat njihovega dela pa je katastrofalen. Zavirali so denacionalizacijo, omogočili so krajo stoletja, upokojujece so osiromašili tako, da imamo za približno tretjino nižje pokojnine. Četrtnina delavcev je na robu preživetja. Sedanja vlada poskuša vse to popraviti, vendar je vsega toliko, da bo nekaj ostalo za drugi mandat. Zato smo državljani dolžni sedanjemu vladi dati svoj glas. Tako bo lahko onemogočila bogatenje privilegirancev in dvignila življenjsko raven državljanov. Slovenija ne bi smela poznati revščine. Pravičnejša razporeditev kapitala in omogočanje udeležbe delavcev pri dobičku bosta tudi

RADIO
96,4 MHz *Ta pravi!*
Slovenske gorice

Trg osvoboditve 5, 2230 Lenart, tel: 02/729 02 20, 720 73 24, fax: 02/720 73 22
ELEKTRONSKA POŠTA: radio@radio-rsg.si, INTERNET STRAN: www.radio-rsg.si

RADIODMEV

97.2, 99.5, 103.7, 106,2 MHz
UKV, STEREO, RDS

delavstvu prinesla dostojnejše življenje. Nobena vlada do zdaj, niti Drnovškove, posebej pa ne Ropova, niso bile naklonjene delavcem, še manj pa upokojujencem. Žalostno je tudi to, da jim je pri vsem tem pomagala stranka DeSUS, ki se razglša za zaščitnico upokojujencev. Pravi obraz so pokazali leta 2001. Vlada LDS in združene liste ob podpori DeSUS je upokojujence osiromašila za 12 odstotkov.

Državljeni Slovenije niso naklonjeni novonastalim kapitalistom. Posebej ne, dokler imamo tako nizek prag revščine. Prvenstvena naloga vlade naj bo dvig plač in pokojnin najbolj ogroženim. Zmaga Pahorjeve skorumpirane levce in vseh tistih, ki so izropali našo mlado državo, bi bil nepopravljiv udarec predvsem za vse tiste državljane, ki smo na robu revščine. T. i. levica ima pravico samo v besedah, njihov glavni načrt pa je ohranjanje privilegijev ter naropanega premoženja in vrednostnih papirjev. Zato razni Forumi 21 podtalno rovarijo in umetno ustvarjajo negativno razpoloženje do aktualne vlade.

Alojz Dragoš, Ljubljana

Hribarjev strah pred katoliško Slovenijo

Z veliko mero radovednosti sem v zadnji Sobotni prilogi Dela prebral kar tri strani dolg zapis filozofa dr. Hribarja o velikem strahu, naj bi se Slovenija spremenila v katoliško državo.

Ob soočenju s sedanjo situacijo Slovenije si nikakor ne morem zamišljati, da bi lahko kateri koli malo bolj cerkveni (krščanski) politik pripomogel, da bi prišlo v Sloveniji do vnovičnega zasuka v bolj katoliško smer. Slovenija je namreč v zadnjih desetletjih v

primerjavi z drugimi evropskimi državami zdrsnila v najbolj ateistično in materialistično smer. Ob popisu prebivalstva jih je komaj 50 odstotkov izjavilo, da verujejo v Boga, to je skoraj 30 odstotkov manj kot pri prejšnjem popisu. V Italiji npr. več kot 90 odstotkov ljudi izjavlja, da verujejo v Boga in tudi Katoliški cerkvi so veliko bolj naklonjeni.

Naj se dotaknem nekaterih Hribarjevih trditev, s katerimi se ne strinjam in ne temeljijo na resnici. Dr. Hribar izjavlja, da je Peterle izgubil le kot simbolna figura sedanje vlade, ki da ima zgrešeno politiko. Po njegovem razmišljanju pa je bil drugi vzrok premočna povezava vlade in Peterleta s katoliško cerkveno hierarhijo. Po eni strani pozitivno oceni delo vernikov in župnikov, a takoj mu gre na živce katoliška hierarhija in pravosodni minister Lovro Šturm. Omenjenega ministra imenuje »nevidnega« ideologa vlade, ki je s svojim načinom dela potisnil Janšo v kot in ga s tem tudi miniral.

Predsednik vlade Janez Janša je v dveurnem govoru ob glasovanju o zaupnici vladi odkril zelo realno situacijo slovenske družbe. Mačku je stopil na rep in ta je seveda zacvilil. Lojze Peterle ni nobena samo simbolna figura, ampak politik evropskega kova, ki je veliko storil za državo Slovenijo in ima mednarodni ugled. Je eden redkih slovenskih politikov, ki prakticira krščansko vero. Nekdanjemu nemškemu predsedniku Kohlu, ki je veliko pomagal pri nastajanju slovenske države, niso v Nemčiji nikoli očitali njegove povezave s katoliško cerkveno hierarhijo. To se lahko zgodi samo v naši mali Sloveniji. Kako so bili naši levi politiki zmedeni ob Kohlovm

obisku v Ljubljani, ko se je želel srečati z nadškofom Šuštarjem, in kako so bili presenečeni, ko je bil v škofijski kapeli pri sveti maši in pri sv. obhajilu. To je v državah z zdravo demokracijo nekaj normalnega. V Sloveniji pa se zdi to ljudem Hribarjevega kova nenormalno in preveč katoliško. Škoda, da dr. Tine Hribar ni bil tako pogumen in kritičen v dobi, ko je pri nas gospodovala le komunistična oblast. Tej oblasti ni očital, da se pajdaši samo z marksizmom, ki se je motil na vseh področjih človeškega delovanja.

Aleksander Solženicin, ki je na lastni koži doživel zlo komunizma in marksizma, je v Odrptem pismu voditeljem Sovjetske zveze že leta 1973 zapisal: »Marksizem je ne le netočen, ne le neznanstven, niti enega samega dogodka ni napovedal s številkami, časovnimi ali krajevnimi določili, kar danes igraje opravijo pri družbenih napovedih računski stroji, samo da se ne dajo voditi od marksizma. Marksizem je porazen po svoji gospodarsko-mehanični surovosti pri poskusu, da bi pojasnil nekaj tako skrajno občutljivega, kot je človeško bitje, ali še bolj zapleteno milijonsko združenje ljudi – družbo...«

Nobelov nagrajenec Solženicin se nikoli ni ustrašil Cerkev, da bi imela preveč vpliva ali da bi negativno delovala v prostrani Rusiji. Bal se je stalinizma in marksizma, ki sta kruto preganjala zlasti krščanstvo. V tem nepozabnem pismu, zaradi katerega so ga izgnali iz Sovjetske zveze, je takole svetoval voditeljem komunističnega imperija: »Da se ne bosta naša dežela in narod zadušila, da bi imela možnost razvijati se in tudi nas bogatiti z idejami, pripustite svobodno k poštenemu tek-

88,3 & 105,1 MHz
ALPSKI VAL

Radio Alpski val
www.alpskival.net
† 05 38 11 886
f 05 38 11 674

movanju – ne za oblast!, za resnico! – vse ideološke in npravstvene tokove, posebno vse vere – nihče več jih ne bo preganjal, če bo njih preganjalec, marksizem, izgubil državne privilegije. Vendar pripustite jih pošteno, ne tako kot sedaj, ne zatirajte jih na tihem, dovolite veram mladinske duhovne organizacije (čisto nepolitične!), dajte jim pravico vzgajati in učiti otroke, dovolite jim svobodno župnijsko udejstvovanje. Jaz sam ne vidim danes nobene druge žive duhovne sile poleg krščanske, ki bi lahko prevzela duhovno ozdravljenje Rusije. Vendar ne predlagam in ne prosim zanjo privilegijev, marveč samo: res je ne zatirajte. Dovolite svobodno umetnost, literaturo, svobodno tiskanje knjig, ne političnih, Bog nas reši!, ne pozivov, ne predvolilnih letakov – marveč filozofska, npravstvena, gospodarska in družbena raziskovanja, kajti vse to bo prineslo bogato žetev, rodilo sadove v prid Rusije.«

O, da bi slovenski razumniki in politiki znali tako razmišljati! Dokler pa bodo naši filozofi in politiki iskali sovražnika samo v Katoliški cerkvi in njeni hierarhiji, bo njihovo delo jalovo.

Ta problem je že pred dobrimi sto leti videl naš genialni Ivan Cankar, ki je svojemu bratu Karlu, duhovniku, takole pisal: »Boj s klerikalizmom je lahak, jednosten in zanj ni potrebno posebnih talentov, ne posebnega poguma. Vsak paglavec je lahko liberalni veljak, občinski svetnik in nositelj svobodne misli; tudi analfabetu je na razpolago dovolj gnojnice, da jo razlije nad najbližjim kaplanom. Ali neizprosen in težak je boj s tem zlaganim, nazadnjaškim, hinavskim liberalizmom, ki nima niti toliko iskrenosti, da bi nastopil za svoje ideje. Laže svojim nasprotnikom, laže svojim pristašem, laže sam sebi v svoj lastni nos, laže na desno in levo, dokler se mu ne bo naposled za zmeraj zaletelo.«

Cankarjev odgovor je dovolj zgovoren za vse, ki v našem času samo blatijo delovanje Cerkev in njene hierarhije. Liberalizem, ki se izživlja zgolj v sovraštvu do Katoliške cerkve, nima prihodnosti, resnica ga bo počasi, a vztrajno zlomila.

Dr. Hribar očita slovenskemu katoliškemu tedniku Družina,

da je edino »partijsko« glasilo na Slovenskem, ki ima strogo cenzuro. Dvomim, da bi uredništvo Družine ne objavilo člankov, ki ne dišijo po fanatizmu in direktnem sovraštvu do Cerkev. Ker preveč dobro poznam obdobje enopartijskega režima, ko je bilo vse nadzorovano, vse opazovano in se je po dolgem in počez prisluškovalo, se mi zdi, da imajo katoliški časopisi in revije dovolj široko strpnost pri objavi raznovrstnih člankov. Brez konkretnih primerov je Hribarjevo odklanjanje Družine natolcevanje in jemanje dobrega imena uredništvoma Družine ali pa Demokracije.

Popolnoma pa se strinjam s Hribarjevim predlogom, da bi na povojnih moriških lažnivi napis »žrtvam vojne in povojnih usmrtitev« nadomestili z resnici ustrezajočim napisom »žrtvam vojne in revolucije«. Gre resnično za dvojni zločin revolucije – izbris deset tisoč (ali še več!) ljudi iz knjige življenja kot iz knjige mrtvih. Samo resnica nas bo osvobodila. Nad slovenskim narodom bo toliko časa visel Damoklejev meč, dokler ne bomo mrtvih sprejeli za temeljni zakon biti (po Heideggerju).

Čudim se, da so sovražniki Katoliške cerkve tako nervozni, ko vidijo, da ima tudi Cerkev v dobi demokracije možnost delovanja v šoli, vojski in pri policiji. V nobenem primeru ne gre za ogrožanje svobode tistih (v šoli, vojski in policiji), ki ne želijo, da bi se srečali z duhovnikom ali s krščanstvom. Popolno onemogočanje delovanja Cerkev v teh civilnih ustanovah pa je znamenje rahitične demokracije, ki noče sprejeti drugače mislečega.

Poslanstvo kuratov v vojski in pri policiji ni spreobračanje ateistov v teiste. Tako rekatolizacijo zavračam. Gre le za možnost življenja iz krščanske vere za tiste vojake in policiste, ki to želijo in se za to svobodno odločajo.

Ker ima strah (na žalost) vedno velike oči, veliko ljudi v naši državi resnično verjame frazam, da bo Cerkev zaradi nekoliko večje možnosti uresničevanja svojega poslanstva v našem narodu zašla v triumfalizem in bo tako dobila duhovno nadoblast.

Ne smemo podcenjevati mnogih ljudi v naši državi, ki so dovolj

Prestolonaslednik

Marija Vodišek

Stranka je odločila, ON, Borut Pahor naj bo naš voditelj in prihodnji vladar samostojne Slovenije. Prišel je s svojim naučenim manekenskim korakom in z dvignjeno glavo, tako nekako kot pred desetletji uzurpatorski voditelj. Ne vemo, ali je imel pred slovesno izjavo kakšne vaje, verjetno ne, saj to obvlada še iz svojih rosnih let. Tudi takrat pred publiko, ne dosti drugačno, kot je sedanja, ki je »lepo« vedenje, pa čeprav izumetničeno, vedno nagradila s ploskanjem. Površneži imajo radi povprečneže, posebno še če v svojih nastopih uporabljajo besede, ki ne povedo nič določenega, slišijo se pa lepo. Predsednik SD se je zelo dolgo odločal, ali naj bi kandidiral za predsednika države, saj bi ta funkcija samovšečnemu človeku zelo ustrezala. Vendar ne. Stranka hoče skupaj z novimi povzpelnimi pribežniki izvršno oblast in to je vlada. Vemo, da ima Borut Pahor znotraj svoje in v drugih sorodnih strankah kar precej vplivnih nasprotnikov, vendar tudi oni vedo, da ta čas nimajo ustrežnejšega kandidata. Polena mu bodo že potem metali z bratsko pomočjo eldeesovcev in zaresnikov. Poglejmo samo ta čas »najobjektivnejši« slovenski časnik Delo pred nekaj dnevi: 11. decembra je na naslovnici Borut Pahor, tam je tudi ruski predsednik Vladimir Putin. Tako kot Pahor bo tudi Putin kandidiral bodisi za premierja, predsednika dume, sekretarja varnostnega sveta ali pa za predsednika znova združene Rusije in Belorusije. Dobil bo tisto, kar bo pač hotel; 13. decembra sicer Pahorja ni na naslovnici, je pa Andrej Bajuk kot na zatožni klopi, saj mu »vrhunski« finančni strokovnjak Milan M. Cvikel očita vse, kar mu pade na pamet. Verjetno polovice teh očitkov ne razume niti sam, kaj šele večina finančno nepismenih Slovencev. To pa Cvikel izkorišča; 14. decembra je na naslovnici posnetek iz Lizbone, na katerem se rokuje slovenski premier Janez Janša in zunanj minister Dimitrij Rupel ob podpisu reformne pogodbe EU; 15. decembra je na drugi strani časnika fotografija Boruta Pahorja s stisnjeno pestjo – tako so se in se pozdravljajo tovariši – in z obljubami, kaj vse je treba spremeniti in kaj vse bo storil. Predvsem bo Pahorjeva vlada (če bo) alternativa Janševi. Z eno besedo – drugačna. Kaj več mu itak ni treba razlagati, saj še sam ne ve, kakšna naj bi bila. Podpredsednik SD, »modri« Igor Lukšič, ocenjuje, da glede na okoliščine, ki da so katastrofalne in niso vseh Socialnim demokratom, sedanja vlada ne bo zdržala do konca mandata. Zato se morajo ogrevati in biti pripravljeni, da »vskočijo« in rešijo Slovenijo, pa čeprav že padajo očitki, da stranka ni vključila vseh svojih potencialov. Skratka, združena opozicija na čelu z armadom samih genialcev. Iz ozadja kot vedno pa glavni dirigent in usmerjevalec slovenske politike, večkrat upokojeni dolgoletni komunistični funkcionar Milan Kučan. Njegov izbravec je Gregor Golobič, ki se tako kot njegov vzornik vedno vrača v politiko. Se jih mar ne bomo nikoli rešili? Upajmo, da se bodo zaresniki, eldeesovci, esdejevci in tavajoči vzporedniki spopadli med seboj.

kritični in bodo skupaj z naprednimi duhovniki, redovniki in tudi škofi preprečili staro obliko triumfalizma in fevdalnega obnašanja Cerkev.

Vsak sistem ali vsaka organizacija najde pot razvoja ali pa propade. Katoliška cerkev je tako

dinamična organizacija, in ker ima Božjega ustanovitelja Jezusa, se vsi njeni pogrebci prej vrnejo v jamo in mnoge med njimi bo ta organizacija tudi cerkveno pokopala. In to brez sovraštva, ampak s spoštovanjem in z ljubeznijo.

Maks Ipavec, Begunje pri Cerkljani

Rimsko pravo in kolera

V. M.

Založba ZRC je izdala dve novi znanstveni monografiji z zgodovinsko tematiko. Prva je *Čas kolere* avtorice Katarine Keber, druga pa *Recepcija rimskega dednega prava na Slovenskem* avtorja Marka Kambiča.

V knjigi *Čas kolere* (izšla je kot šesta knjiga v zbirki *Thesaurus memoriae, Dissertationes*; izdaja jo Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU) je Katarina Keber raziskala in prikazala problematiko epidemije kolere na Kranjskem v 19. stoletju.

Kolera je v 19. stoletju v Evropi veljala za najhujšo nalezljivo bolezen, saj se je v primerjavi z drugimi epidemičnimi boleznimi hitreje širila med prebivalstvom in povzročala nenadne in množične smrti. Zaradi podobnosti s predhodnico iz prejšnjih stoletij so jo pogosto imenovali kuga 19. stoletja. Knjiga obravnava pet epidemij kolere, ki so osrednji slovenski prostor prizadele v letih 1836, 1849, 1855, 1866 in 1886. Vsebuje tudi poglavje o dogajanjih leta 1831, ko je bolezen prvič izbruhnila v Evropi, na Kranjskem pa so epidemijo aktivno pričakovali.

Trije vsebinski sklopi Znotraj posameznih poglavij so za monografijo značilni trije vsebinski sklopi. Pri vsaki epidemiji je namreč po eni strani prikazan njen potek, reakcije različnih stopenj oblasti v povezavi z zdravstvenimi oblastmi in zdravniki ter ranocelniki, po drugi strani pa demografske posledice v povezavi s socialno, poklicno in starostno strukturo umrlih ter način zdravljenja bolnikov. Druga rdeča nit je v primerjavi med razmerami v mestnem okolju in na podeželju ter umestitev dežele Kranjske v kontekst habsburške monarhije. Tretji poudarek je na opazovanju stanja javnega zdravstvenega sistema, pri čemer epidemije kolere predstavljajo krizne razmere oziroma tiste časovne točke, ko se pokažejo resnične razmere na področju državne in deželne skrbi za javno zdravje kot tudi postopen razvoj zdravstvenih

oblasti. Pomemben vsebinski dodatek je opazovanje higienizacije družbe na Kranjskem, saj je kolera v Evropi veljala za »velikega reformatorja« na področju higiene in je torej pomembno vplivala na zvišanje ravni splošnih higienskih razmer tudi na Slovenskem. Dr. Katarina Keber raziskuje epi-

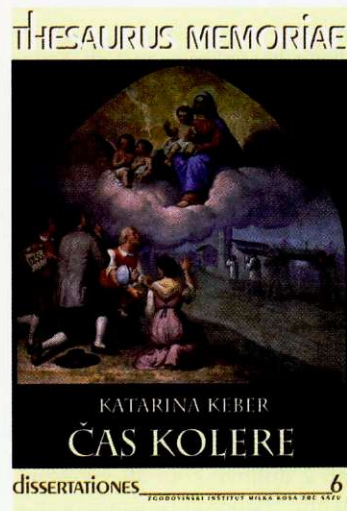
demije in razvoj javnega zdravstvenega sistema v slovenskih deželah v 19. stoletju.

Rimsko dedno pravo Avtor druge knjige *Recepcija rimskega dednega prava na Slovenskem s posebnim ozirom na dedni red Karla VI.* je Marko Kambič. Dedovanje je bilo tudi v preteklosti izjemno pomemben institut, saj se s preходом premoženjskih pravic z zapustnika na dediča praviloma prenašata družbeni položaj in moč, ki ju premoženje dejansko zagotavlja. Zato je problematika že po sami naravi precej konfliktna in s historičnega vidika zelo zanimiva.

Knjiga osvetljuje do zdaj neobdelano vprašanje, kako se je pod vplivom recepcije razvijalo dedno pravo na slovenskem ozemlju od 12. do prve polovice 18. stoletja in

kakšen je bil njegov značaj v primerjavi z razvojem na širšem ozemlju. S tega vidika poskuša umestiti evolucijo dednega prava na Slovenskem v širši, evropski kontekst.

Delo uvodoma predstavlja pojem in temeljne poteze recepcije kot splošno evropskega pojava, nato pa njene značilnosti zoži najprej na območje habsburških dežel in dalje na slovensko ozemlje. Po enakem sistemu sledi oris razvoja dednega prava s po-

udarkom na vprašanju recepcije. Delo zajema tako oporočno kot neoporočno dedovanje, osredotoča pa se na višje sloje prebivalstva, to je na plemstvo in meščanstvo.

Statuti Za dedno pravo pri plemstvu v srednjem veku delo analizira sicer skope pravne norme ter izbrano listinsko gradivo. Določena pravila, ki so se za plemstvo ustalila v srednjem veku, se niso bistveno spreminjala niti v velikem delu novega veka. Za meščanstvo v srednjem in v začetku novega veka se knjiga osredotoča predvsem na dednopravna določila mestnih statutov ter na oporočne listine. Tu glede na različen civilizacijski okvir ločeno

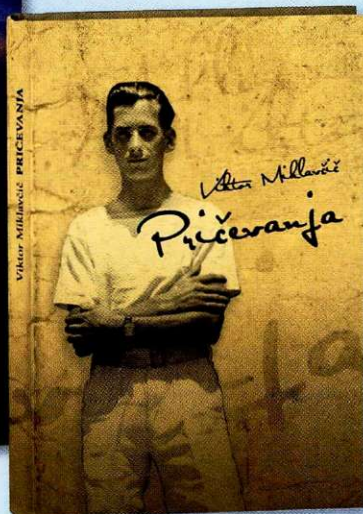
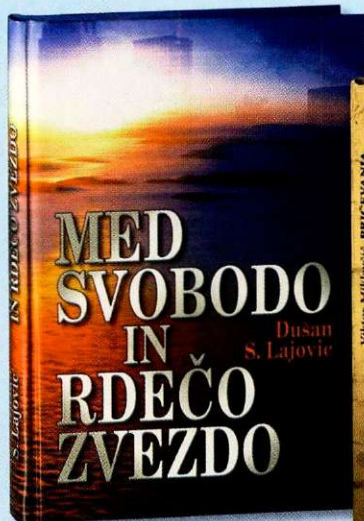
obrnava razvoj dednega prava v primorskih in v celinskih mestih. Med normami primorskih mest v ospredje raziskave postavlja Piranski in Koprski statut, med normami celinskih mest pa Ptujski statut. Piranski in Ptujski statut sta še posebej dragocena vira, saj je v časovnem zaporedju nastalo več njunih zapisov, tako da knjiga sledi razvoju njunih posameznih določil. Recepcijo dednega prava v novem veku poleg že omenjenih statutov osvetljuje tudi s pomočjo Laybasserjeve rokopisne zbirke, na podlagi katere poskuša med drugim ugotoviti, kakšne dednopravne določbe so v 17. stoletju veljale v Ljubljani in s tem tudi na Kranjskem.

Doktorska disertacija V drugem delu knjiga obravnava intestatni dedni red vladarja Karla VI. za Avstrijo pod Anizo iz leta 1720. Red je bil podlaga za dedne rede posameznih notranjeavstrijskih dežel, ki so izšli v naslednjih desetletjih in se od omenjenega reda skorajda niso razlikovali. Nastal je kot rezultat dolgotrajnega prizadevanja za teritorialno in vsebinsko poenotenje prava ter predstavlja vrhunec recepcije na področju neoporočnega dedovanja. Ker gre torej za zelo pomemben predpis, ki kaže sintezo nazorov glede intestatnega dedovanja v obdobju pred velikimi kodifikacijami civilnega prava, je predstavljen v obliki edicije vira. Poleg reprodukcije originala knjiga vsebuje še njegov prepis v latinico in prevod, osnovna pozornost pa je usmerjena v analizo njegovih določil.

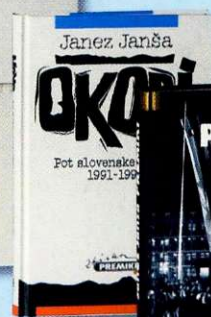
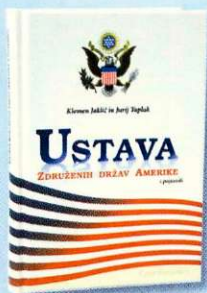
Delo je nastalo kot skrajšana in nekoliko prirejena doktorska disertacija. Dr. Marko Kambič je docent za rimsko pravo in pravno zgodovino na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani.

Vroč decembrska akcija - sestavite svoj praznični paket!

Ob nakupu knjige Dušana S. Lajovca *Med svobodo in rdečo zvezdo* vam pri naročilu knjig A, B ali C priznamo 40-odstotni popust.

Ob nakupu knjige Viktorja Miklavčiča *Pričevanja* vam pri naročilu knjig A, B ali C priznamo 50-odstotni popust.

A

Knjiga
**Ustava Združenih držav
Amerike s pojasnili**
Redna cena: 20,82 EUR

B

Knjiga
**Državna ureditev
Republike Slovenije**
Redna cena: 35,46 EUR

C

Paket štirih knjig
**100 let socialdemokracije,
Mati Slovenija, Okopi in Premiki**
Redna cena: 36,72 EUR

■ Dušan S. Lajovic: *Med svobodo in rdečo zvezdo* 25,87 EUR

- A 12,49 EUR
 B 21,28 EUR
 C 22,03 EUR

40 % popusta

■ Viktor Miklavčič: *Pričevanja* 20,44 EUR

- A 10,41 EUR
 B 17,73 EUR
 C 18,36 EUR

50 % popusta

Ime in priimek (ime podjetja): _____

Datum rojstva (samo fizične osebe): _____

Ulica: _____

Kraj, poštna št.: _____

Kontaktna oseba (samo pravne osebe): _____

Datum naročila: _____

Podpis in žig naročnika (samo pravne osebe): _____

Davčni zavezanec: NE DA ID za DDV: _____

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov: **Demokracija, p.p. 4315, 1000 Ljubljana ali na faks 01 230 06 61.**

Poština po veljavnem ceniku Pošte Slovenije plača naslovnik ob prevzemu. Vse cene vsebujejo 8,5% DDV.

LG KU580 Hero

Sony Ericsson K530i

Motorola W377

Srečno!

Mobicelova prodajna mreža uporabnikom omogoča nakup akcijskih aparatov na več kot 350 prodajnih mestih po vsej Sloveniji. Zaradi tega je mogoče, da določen model aparata ni na voljo na vseh prodajnih mestih hkrati. Akcija traja do odprodaje zalog. Informacije o cenah in pogojih nakupa so na voljo na vseh prodajnih mestih in na brezplačni številki za Mobicelove uporabnike 041 700 700.